

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ ÖNCESİNDE GÜNEY
İTALYA

Ebubekir ÇELİKCAN

2501180642

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Birsal KÜÇÜKSİPAHİOĞLU

İSTANBUL-2021

ÖZ

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ ÖNCESİNDE GÜNEY İTALYA

Ebubekir ÇELİKCAN

Kuzeyli bir halk olan Vikingler ana vatanları Norveç, İsveç ve Danimarka'dan hareketle VIII. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın diğer bölgelerini ve daha da uzak yerleri istila ve işgal etmeye, baskınlar yapmaya başladılar. Vikingler'in Avrupa'da ilk saldırıya geçtiği topraklar İngiltere'dir. Ancak Vikingler İngiltere ile sınırlı kalmamış, İrlanda, İskoçya, Fransa ve Endülüs'e de VIII. ve IX. yüzyıllarda ciddi saldırılarda bulunmuşlardır. Hatta onlar doğuda ilk Rus Devleti'nin kurulmasında da önemli roller de üstlenmişlerdir.

Viking kökenli olan Normanlar, XI. yüzyılın ilk yıllarında hac yolu ile İtalya'ya geldiler. İlk önceleri paralı askerlik yapan Normanlar, Lombard prensliklerinin ve Bizans İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu zor durumdan istifade ederek zamanla bunu kendileri adına siyasî bir çıkar için kullandılar. 1040 yılından sonra İtalya'ya gelen Hauteville ailesi ise yeni bir süreci başlattı. Normanları İtalya'dan çıkarmak amacı ile 1053'te Papalık önderliğinde Civitate'de bir savaş yapıldı, fakat burada Normanlar galip geldi.

1059-Melfi Konsili'nde Papalık Roberto Guiscardo'yu Apulia ve Calabria Dükü ilân etti. Norman topraklarının resmî olarak tanınması, onların kazanımlarına ayrı bir hız kazandırdı. 1091'e kadar Güney İtalya, tamamen Normanların eline geçerken 1095 yılında Haçlı Seferleri'nin ilân edilmesi onlar için bir fırsat oldu. 1096 yılında Bohemund önderliğinde Güney İtalya Normanları, Birinci Haçlı Seferi'ne katıldılar. Ancak bu sefere dinî duygular ile değil, kendilerine Balkanlar'da veya Anadolu'da yeni topraklar ele geçirme hayalleri ile katıldılar.

Anahtar Kelimeler: Vikingler, Normanlar, Güney İtalya, Papalık, Bizans, Haçlı Seferleri

ABSTRACT

SOUTHERN ITALY BEFORE THE FIRST CRUSADE

Ebubekir Çelikcan

The Vikings, a people of the North, began to invade and occupy other parts of Europe and even more distant places, to make raids in the 8th century. The first land that Vikings attacked in Europe was England. But, the Vikings did not only attack to England, they have made serious assaults in Ireland, Scotland, France and Andalus in the 8th-9th centuries. They even played an important role in the establishment of the first Russian State in the east.

Normans, of Viking origin, came to Italy by pilgrimage in the first years of the 11th century. The Normans, who were primarily mercenaries in there, took advantage of the difficult situation of the Lombard principalities and Byzantium, and over time used it for a political benefit on their behalf. After 1040, The Hauteville family, initiated a new process. In 1053, a Papal-led war was fought in Civitate to drive the Normans in Italy, but the Normans were victorious.

At the Melfi Council in 1059, the Papacy declared Roberto Guiscardo as Duke of Apulia-Calabria. The official recognition of the Norman lands gave further impetus to their achievements. By 1091, Southern Italy was completely taken over by the Normans. In the meantime: with the declare of the Crusades in 1095, another chance arose for the Normans. In 1096, under Bohemund's leadership, the Normans of Southern Italy joined the First Crusade. However, they joined this expedition not out of religious aims, but with dreams of new lands in the Balkans or Anatolia.

Key Words: Vikings, Normans, South Italy, Papacy, Byzantine, The Crusades

ÖNSÖZ

Ortaçağ'ın en önemli olaylarından birisi olan Haçlı Seferleri, XI. yüzyılın sonlarında Avrupa dünyasının “Kutsal toprakları kurtarmak” sloganı ile Türkleri Anadolu'dan çıkarıp Yakındoğu'da hâkimiyet kurmak için başlattığı siyasî amaçlı askerî bir harekettir. Avrupa'nın bu seferler ile gerçekleştirmeyi istediği bir başka düşüncesi ise Ortodoks dünyasını Katolik hâkimiyeti altına almaktır. 1096'da başlayan Birinci Haçlı Seferi'ne Avrupa'nın dört bir yanından katılım olduğu gibi Güney İtalya'da bulunan Normanlar da katıldılar. Güney İtalya Normanlarından özellikle Bohemund ve Tankred, güneyde kendileri adına bir gelecek göremediklerinden dolayı bu sefere katılma kararı aldılar. 1096'da başlayan Birinci Haçlı Seferi'nde Güney İtalya Normanları Antakya'nın yanı sıra Kuzey Suriye ve Çukurova bölgesindeki birçok şehir ve kaleyi Bizans İmparatorluğu'ndan almayı başardılar, Yakındoğu'da Lâtin hâkimiyetinin kurulmasında ve Haçlıların amaçlarını gerçekleştirmelerinde önemli roller üstlendiler.

Bu tez, esasen Güney İtalya Normanları'nın Haçlı Seferleri'ne kadar olan süreçte İtalya'nın güneyinde nasıl ve ne şekilde hâkimiyet kurdukları temelinde oluşturulmuştur. Normanların Papalık ile ilişkileri ve Haçlı Seferleri'ne bakış açıları da tezin temelini oluşturan diğer önemli husustur. Normanların ataları Vikingler ile başlayıp Haçlı Seferlerine kadar olan ve oldukça uzun bir zaman dilimini kapsayan bu tezin ülkemizde az sayıda olan Viking ve Norman çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu tez ilk olarak Viking ve Norman terimlerinin açıklaması ile başlamaktadır. Ardından Normanların ataları olan Vikinglerin çeşitli ülkelere gerçekleştirdikleri seferler anlatılmıştır. Buna ek olarak Normanların tarih sahnesine çıkmaları ve Normandiya Düklüğü'nün siyasî olayları ele alınmıştır. İkinci bölümde Normanların Güney İtalya'ya gelişleri ve bölgenin koşullarından nasıl faydalanıp kendilerine bağımsız bir siyasî oluşum başlattıkları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Norman egemenliğinin İtalya'da tesis edilmesi ile bağlantılı olduğu için Kilise'deki reform hareketinin açıklanması ile devam edilmiştir. Son bölümde ise Norman topraklarının Papalık tarafından tanınması ve İtalya'da genişlemelerinin üzerinde durulmuştur. Haçlı

Seferleri ve bu seferlere Norman katılımı, seferlerden önce Güney İtalya'nın siyasi durumu, seferlere Normanların bakış açıları da detaylı olarak incelenmiştir.

Oldukça uzun bir dönemin ele alındığı ve çok geniş bir coğrafyayı kapsayan bu çalışmada ilk olarak bana inanan, güvenen, her koşulda desteğini esirgemeyen ve yol gösteren, böylesine önemli bir konuda bana çalışma imkânı ve fırsatı sunan danışmanım Prof. Dr. Birsal Küçüksipahioğlu'na teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca benden yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Mualla Uydu Yücel'e ve Araştırma Görevlisi Serdar Sevmezler'e de çok teşekkür ederim. Çalışmanın yazım aşamasında gerek fikir alışverişi gerekse kaynak paylaşımı konusunda bana yardımcı olan Pozna   Adam Mickiewicz   niversitesi'nden Jakub Kujawi  ski'ye, California Pomona Koleji'nden Kenneth Baxter Wolf'a, Leeds   niversitesi'nden Graham A. Loud'a ve İbn Haldun   niversitesi'nden Georgios Theotokis'e ayrıca teşekkür ederim. Son olarak bu süreçte eğitim hayatımın her alanında yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini benden asla esirgemeyen aileme de teşekkür ederim.

Ebubekir ÇELİKCAN

İstanbul,2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VII.-XI. YÜZYILLARDA DÜZENLENEN VİKİNG SALDIRILARI VE NORMANDİYA DÜKLÜĞÜ'NUN KURULUŞU

1.1. Viking-Norman Tanımlamaları ve Ayrımı.....	20
1.2. Vikinglerin İngiltere'ye Saldırıları (787-1066).....	26
1.3. Vikinglerin İrlanda ve İskoçya'daki Faaliyetleri (794-1014).....	43
1.4. Vikinglerin Fransa'ya Saldırıları (799-886).....	51
1.5. Vikinglerin Endülüs'e Saldırıları (844-966).....	61
1.6. Vikinglerin Rusya'da Faaliyet Göstermeleri (862-1014)	67
1.7. Normandiya Düklüğü'nün Temelleri.....	80
1.8. I.William (927-943).....	84
1.9. I.Richard (942-996).....	87
1.10. II.Richard (996-1026).....	92

İKİNCİ BÖLÜM

NORMANLARIN GÜNEY İTALYA'DA İLK YILLARI (1000/1017-1053)

2.1. Normanların Gelişinden Önce Bizans İmparatorluğu	97
2.2. Lombard Prenslikleri	103
2.3. Sicilya Adası	105
2.4. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu	113
2.5. Normanların Hac Yolculuğu İle Güney İtalya'ya Ulaşmaları	120
2.6. Hac Yolculuğu'nun Ardından Güney İtalya'ya Norman Göçünün Sebepleri	124
2.7. Normanların Lombard Asillerinden Melus'un Başlattığı İsyanı Katılmaları (1018).....	128
2.8 Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Heinrich'in Güney İtalya Seferi (1022).....	130
2.9 Normanların Aversa'ya Yerleşmeleri (1030).....	132
2.10. Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Konrad'ın Güney İtalya Seferi (1037).....	134
2.11. Hauteville Ailesi'nin İtalya'ya Yönelişleri ve Bizans'ın Sicilya Seferi'ne Katılması.....	136
2.12. Normanların Güney İtalya'da Arduin'in İsyanı'nda Yer Almaları.....	138
2.13. Normanların Bizans'a Karşı Olivento, Cannae ve Montepeloso Zaferleri (1041)	140
2.14. Georgios Maniakes'in Güney İtalya'yı Geri Alma Çabaları ve İmparatorluğa Karşı İsyan Girişimi.....	143

2.15. Bizans’a Karşı Kazanılan Savaşların Ardından Güney’deki Durum.....	145
2.16. Kutsal Roma Germen İmparatoru III.Heinrich’in İtalya Seferi (1046).....	148
2.17. Güney İtalya’da Norman Genişlemesi.....	150
2.18. Roberto Guiscardo’nun İtalya’ya Gelmesi ve İlk Yılları.....	152
2.19. Civitate Savaşı’na Giden Yol: Papalık ve Normanlar.....	155
2.20. Normanların Güney İtalya’da Dönüm Noktaları: Civitate Savaşı (1053).....	163

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CİVİTATE SAVAŞI’NDAN BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ’NE NORMANLAR (1053-1096)

3.1. Civitate Savaşı’nın Ardından Güney İtalya’da Oluşan Durum.....	165
3.2. Melfi Konsili ve Norman Toprak Kazanımlarının Papalık Tarafından Resmîyet Kazanması (1059)	169
3.3. Normanların Sicilya’ya Geçmeleri ve Cerami Savaşı (1063).....	171
3.4. Roberto Guiscardo’nun Güney İtalya’da Norman Kontları’nın İsyanları İle Uğraşması.....	175
3.5. Bari’nin Ele Geçirilmesi ve Güney’de Bizans Hâkimiyetinin Sonu (1071).....	176
3.6. Normanların Palermo’yu Ele Geçirmeleri (1072).....	181
3.7. Papalık-Norman İlişkileri’nin Bozulması ve Papa VII.Gregorius’un Düzenlemeye Çalıştığı Haçlı Seferi (1074).....	183
3.8. Kutsal Roma Germen İmparatoru IV.Heinrich Ekseninde Papalık-Norman İlişkileri’nin Düzelmeye ve Normanların Salerno-Napoli Kuşatmaları.....	188

3.9. Roberto Guiscardo'nun Bizans İmparatorluğu'na Karşı Balkanlar'daki Faaliyetleri (1081).....	193
3.10. IV.Heinrich'in İtalya Seferi ve Roberto Guiscardo'nun VII.Gregorius'u Kurtarması (1084).....	199
3.11. Normanların İkinci Kez Balkanlarda Harekete Geçmeleri ve Roberto Guiscardo'nun Ölümü (1085).....	201
3.12. Roger Borsa'nın Apulia Dükü Olarak Seçilmesi ve Bohemund'un İsyanı (1085).....	206
3.13. Capua Prensi Jordan'ın Ölümü ve Papa II.Urbanus'un Güney İtalya Ziyareti (1090).....	209
3.14. Sicilya'nın Norman Hâkimiyetine Geçmesi (1091).....	212
3.15. Cosenza'nın Norman Yönetimine İsyanı (1091) ve Bohemund'un Roger Borsa'ya Karşı İkinci Kez Harekete Geçmesi (1093).....	215
3.16. Piacenza-Clermont Konsilleri ve Normanlar (1095).....	217
3.17. Bohemund ve Güney İtalya Normanları'nın Birinci Haçlı Seferi'ne Katılmaları (1096).....	221
3.18. Bohemund ve Normanlar'ın Birinci Haçlı Seferi'ne Bakışları.....	224
SONUÇ	229
KAYNAKÇA	233
EKLER	261

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Annales Bertiniani
AC	: Annales Clonmacnoise
a.e.	: Aynı eser
AF	: Annales Fuldenses
AI	: Annales Inisfallenses
a.g.e.	: Adı geçen eser
ASC	: The Anglo-Saxon Chronicle
AU	: Annals of Ulster
AX	: Annales Xantenses
BCN	: Breve Chronicon Northmannicum
Bkz.	: Bakınız
Bs.	: Basım
C.	: Cilt
CS	: Chronicon Scotorum
CUP	: Cambridge University Press
Çev.	: Çeviren
DGBİT	: Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi
Ed. by.	: Editör/yayına hazırlayan
ESSH	: Early Sources of Scottish History
Haz.	: Hazırlayan
IBH	: Impensis Bibliopoli Hahniani
İAE	: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Krş.	: Karşılaştırınız
MGH	: Monumenta Germaniae Historica
MGS	: Monumenta Germaniae Scriptores

No.	: Numara
OS	: Orkneyinga Saga
OUP	: Oxford University Press
PUP	: Princeton University Press
RIS	: Rerum Italicarum Scriptores
RPC	: Russian Primary Chronicles
s.	: Sayfa
TCHBE	: The Cambridge History of Byzantine Empire
TCMH	: The Cambridge Medieval History
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TF	: Three Fragments
TNCMH	: The New Cambridge Medieval History
TODB	: The Oxford Dictionary of Byzantium
Trans. by.	: Çeviren
TTK	: Türk Tarih Kurumu
t.y.	: Basım tarihi yok
v. d.	: Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
y.y.	: Basım yeri yok

GİRİŞ

Eskiçağ ve Erken Ortaçağ'ın en güçlü devletlerinden birisi olan Roma İmparatorluğu ekonomik bunalım, başa geçen imparatorların yetenekli olmayışı, Germen kavimlerinin istilaları ve devletin geniş topraklarını yönetmekte yaşanan sorunlar yüzünden İmparator I.Theodosius (379-395)'un ardından Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölünmüştü. I.Theodosius devletin batı kısmını 10 yaşındaki oğlu Honorius (395-423)'a, doğu kısmını ise 17 yaşındaki büyük oğlu Arcadius (395-408)'a vermiş ve ikiye ayrılan imparatorluk bir daha asla birleşmemiştir. Batı Roma İmparatorluğu Germen kavimlerinin saldırıları sonucu yıkılırken, Doğu Roma İmparatorluğu bu karışıklıklardan uzak kalarak devam etmeyi başarmıştır.¹

Batı Roma İmparatorluğu'nun tarihe karışmasında en büyük etkenlerden birisi olan Germen kavimleri, imparatorluğun sınır hattı olarak belirlediği Ren ve Tuna Nehirleri'nin ötesinde yaşıyorlardı. Nitekim Ren Nehri'nin yukarısı ile Belçika bölgesinde Salien ve Ripuar Frankları, Ren boyunca Burgondlar ve Vandallar, yine bu nehrin güneyinde Alamanlar, Transilvanya'da Gepidler, Dinyester ve Don Nehirleri arasında Ostrogotlar olarak bilinen Doğu Gotları, Dinyester'in batısında Vizigotlar olarak bilinen Batı Gotları, Danimarka ile Kuzey Almanya bölgesinde Angıllar ve Saxonlar bulunuyorlardı. Bu kavimler, yüzyıllar boyunca imparatorluk sınırlarına yakın yaşadıkları için haliyle kendilerinden her anlamda üstün gördükleri Roma İmparatorluğu'ndan etkilenmişlerdi. Bu etkileşim ticaret ve bazı Germen askerlerinin imparatorluk içinde görev alması ile başlamış ve zamanla Germen kavimlerinin Hristiyanlığı kabul etmesi ile devam etmişti. 264 yılında Gotların başpiskoposu Ulfilas'ın önderliğinde Roma sınırı ötesinde yaşayan kavimler Hristiyanlığı kabul etmeye başladılar. Ancak bu Hristiyanlık, Katoliklik anlamında gerçekleşmedi. Gotlar, Vandallar ve Burgondlar gibi pek çok Germen kavmi Hz.İsâ'nın Tanrı ile aynı kutsal yapıda olmadığını ve İsâ'nın tanrısal bir varlık değil, yaratılmış olduğunu öne süren Aryanist (Ariusçu) Hristiyanlığı benimsemişti. Bu ise askerî mücadelelerin yanı

¹ Oğuz Tekin, **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010, 3. Bs., s. 304.

sıra dînî anlamda da Roma ve Germen dünyasını karşı karşıya getiren bir durumu ortaya çıkardı.²

Avrupa'nın siyasî haritasının şekillenmesinde ve etnik olarak günümüzdeki hâlini almasında büyük bir rol oynayan Germen kavimleri, IV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgeye gelen Hunlar sebebi ile bulundukları yerlerden ayrılmak durumunda kaldı. Orta Asya'da hâkimiyetlerini kaybetmiş olan Balamir idaresinde Asya Hun boylarından büyük bir kitle, IV. yüzyılın ortalarında İdil Nehri'nin doğusuna gelip yerleşmişlerdi. Hunlar buradan hareketle 370-375 yılları arasında Kafkaslarda yaşayan Alanları mağlup etmiş ve onları Batı'ya doğru itmişlerdi. Hunlardan kaçan Alanlar ilk olarak Germen kavimlerinden Vandallar ile birleşerek Balkanlar'daki Pannonia bölgesine girdiler. 406 yılında ise yine Vandallar ve Süebler ile birleşmişler ve Galya'ya geçmişlerdir. Bazı Alan gruplarının ise İspanya'ya kadar ilerlediği, hatta 429 yılında Vandallar ile Kuzey Afrika'ya geçtikleri biliniyordu.³

Alanların mağlup edilmesinin ve sürülmesinin ardından Batı'ya doğru hareket eden Hunlar, 375 yılında Don Nehri'ni geçerek Ermanarık'ın idaresindeki Ostrogotların sınırları içerisine girdi. Kısa bir süre içinde Ostrogotları mağlup edip onları iç işlerinde serbest, dış işlerinde kendilerine bağlı bir hâle getirdiler. Olan bitenlerden haberdar olan Balkanlar'daki Vizigotların lideri Athanarık, ülkesini korumak adına Hun ilerlemesine karşı koymak için savunma hazırlıklarına girişti. Ancak Germen kavimlerinin hiç alışkın olmadığı ve ilk defa karşılaştıkları atlı okçuların Hunlar tarafından son derece etkin bir şekilde kullanılmasına karşı konulamadı. Dağılan Vizigotların bir kısmı Roma İmparatorluğu'na karşı güneye, bir kısmı ise Karpatlar'a kaçmak zorunda kaldı. Bu arada Hunlardan bazı gruplar, Kafkaslar'dan hareketle Hazar Denizi'ne doğru akınlara başladılar. Hunların bu akınlarda Doğu Anadolu'ya ve 373 tarihine Urfa önlerine kadar geldikleri bilinmektedir. Keşif mahiyetinde olan bu akınlardan sonra Hunlar İdil Nehri boylarında olan asıl yerlerine geri dönmüşlerdir.⁴

² Ali Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2013, s. 46-47.; Akdes Nimet Kurat, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Ankara, TTK Yayınları, 2019, s. 15.; Server Tanilli, **Yüzyılların Gerçeği ve Mirası-Ortaçağ: Feodal Dünya**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, II, 2.Bs., 17-18.; Jacques Le Goff, **Ortaçağ Batı Uygarlığı**, Çev. Hanife Güven-Uğur Güven, Ankara, Doğubatı Yayınları, 2015, s. 33.

³ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 43.; aynı Yazar, **Avrupa Hun İmparatorluğu**, Ankara, TTK Yayınları, 2001, s. 19.; Kurat, **a.g.e.**, s. 12-16.

⁴ Ahmetbeyoğlu, **a.g.e.**, s. 55-56.; Kurat, **a.g.e.**, s. 17.

Hunların önünden kaçıp çaresizlik içinde Tuna sınırına dayanan Vizigotlar, Roma topraklarına geçmek için İmparator Valens (364-378)'ten izin istediler. Vizigotlar, son derece şiddetli bu Hun saldırılarından korunmanın tek yolunun imparatorluğa sığınmak olduğunu düşünüyorlardı. Valens, rehine vermeleri ve silahlarını teslim etmeleri şartıyla Vizigotların imparatorluk topraklarına geçmelerine izin verdi. Bu izin ile birlikte yaklaşık iki yüz binden fazla kişinin imparatorluğa sığındığı söylenmekteydi. Valens, Vizigotları imparatorluk için tarım alanlarında çalışacak işçiler veya orduda paralı askerler olarak kullanmayı düşünmekteydi. Ancak kısa süre sonra kendilerine kötü muamelelerde bulunulması Vizigotlar arasında büyük bir isyana yol açtı. Özellikle Vizigotların yaşadığı bölgelerdeki valiler, bu insanları yeni bir kazanç kapısı olarak görmüş ve pazarlarda ürünler fahiş fiyatlardan satılmıştı. İsyen eden Vizigotlar Tuna kıyıları, Balkanlar, Trakya ve İstanbul'a kadar olan bütün bölgeyi tahrip etti. Valens bu Got isyanına karşı koymak istese de 378'te Vizigotlarla Adrianapolis (Edirne) civarında yaptığı savaşta büyük bir yenilgiye uğradı. Bizzat kendisi savaş meydanında öldü. Bu savaşta Gotlara az sayıda Hun birlikleri de katılmıştı. Vizigotlar bu zafer üzerine Peloponnes'e doğru hareket edip oraya yerleşme imkânı da buldu.⁵

Valens'in Adrianapolis'te ölmesinin ardından Roma İmparatoru olan I.Theodosius, Gotları Pannonia ve Moesia bölgelerine yerleştirerek onlara engel olmaya çalıştı. Ancak 395 yılında Vizigotların başına geçen Alarik, Roma İmparatorluğu için son derece sıkıntılı bir dönemi başlattı. Alarik, Gotları tek bir amaca bağlı olan bir kabile konfederasyonu şeklinde teşkilatlandırmıştı. Aynı zamanda son derece hırslı ve cesur bir lider olan Alarik, I.Theodosius'un ölümünün ardından Gotları ayaklandırarak Balkanlar ve Trakya bölgesindeki şehirlerin büyük bir bölümünü haraca bağladı. Hatta Balkanlar'ın doğu kesimine hâkim olurken Atina ve Sparta'yı itaat altına aldı. Buradan İstanbul'a yürüyen Gotları, batıdan yardım çağrısı

⁵ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 58-59.; Kurat, **a.g.e.**, s. 19.; Charles William Chadwick Oman, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. Ekin Duru, İstanbul, Say Yayınları, 2019, s. 34-35.

ile gelen Stilicho⁶ durdurdu. Stilicho, Alarik'i İstanbul'a yönelmekten vazgeçirerek Gotların geri dönmesini sağladı.⁷

375 yılında gerçekleşen ve Ostrogotlar ile Vizigotların Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yerleşmeleri ile sonuçlanan Hun akınları bir süre yavaşladı. 375-400 yılları arasında Hunlar daha çok teşkilatlanmaları ile uğraştılar. Fakat bu süre zarfında Germen kavimleri veya Doğu Roma'da meydana gelen değişiklikleri de yakından takip etmekteydiler. Attila devrinde yaşanacak ikinci bir Hun dalgasından önce 395 yılında Roma İmparatorluğu, I.Theodosius'un sağlığında Doğu ve Batı olmak üzere bölünmüştü. Bu bölünmeden faydalanmak için Alarik idaresinde Gotlar, zayıf gördükleri Batı Roma'ya karşı harekete geçtiler. 401 yılında Balkanlar'dan ayrılıp Kuzey İtalya'yı işgal ettiler. Tüm Vizigotlar Kuzey İtalya'ya yönlendirildi ve Alarik Roma'ya kadar olan tüm şehirleri haraca bağladı. Vizigotların artık Balkanlar yerine Kuzey İtalya'ya yerleşmeleri, İmparator Honorius'un Milano'dan Ravenna'ya sığınmasına yol açtı. Vizigotların bu işgalleri kuzey ile sınırlı kalmadı. Alarik 410 yılında Roma'ya girerek şehirde görülmemiş bir yağma faaliyetinde bulundu. Yüzyıllar boyunca Germen kavimlerine karşı uygar dünyayı temsil eden ve "Ebedi Kent" olarak adlandırılan Roma'nın Vizigotlarca işgali, bilinen dünyada büyük bir şaşkınlık yarattı. Roma'dan ayrılan Vizigot ordusu buradan Kuzey Afrika'ya geçmek istedi ise de Alarik'in hastalanıp ölmesi ile bu düşünce gerçekleştirilemedi. Yerine geçen Ataulf, Galya'nın Kuzey Afrika'dan daha cazip olduğunu düşünerek harekete geçti ve 413'te Vizigotlar Güneybatı Galya'ya girerek buraya yerleştiler.⁸

Vizigotların yanı sıra İspanya'nın kuzeybatısında yaşayan Vandallar da imparatorluğun içinde bulunduğu zor durumdan faydalanmak için harekete geçmişlerdi. 412 yılında Vandallar, Alanlar ve Süevler ile Galya'ya girdiler. Burada bir süre kalan bu gruplar İspanya'ya geçmiş ve 429'da Vandal lideri Geiserich önderliğinde Kuzey Afrika'da görünmüşlerdi. Geiserich, Roma'nın Afrika eyaletlerinin başkenti olan Kartaca'yı 439'da ele geçirerek Afrika'da Roma

⁶ Flavius Stilicho, Vandal asıllı Romalı bir general. İmparator I.Theodosius zamanında Roma ordusuna katılmış ve zaman içerisinde kendini ispat ederek Batı Roma İmparatorluğu'nda üst düzey bir görev olan *magister peditum* (piyade birlikleri komutanı) rütbesine kadar yükselmişti. 391 tarihinden sonra ise Batı Roma'da en güçlü şahsiyet haline gelmişti. Stephen Mitchell, **Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641**, Çev. Turhan Kaçar, Ankara, TTK Yayınları, 2016, s. 135.

⁷ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 60.; Oman, **a.g.e.**, s. 43-44.; Susan Wise Bauer, **Ortaçağ Dünyası: Roma İmparatoru Büyük Constantinus'un Hristiyanlığı Kabul Etmesinden Birinci Haçlı Seferi'ne**, Çev. Mehmet Morali, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2014, s. 92-93.

⁸ Oman, **a.g.e.**, s. 44.; Bauer, **a.g.e.**, s. 99-113.

hâkimiyetine son verdi. Vandallar ayrıca donanmaya sahip olan tek Germen kavmiydi. Bu sırada Vandalların İspanya'dan ayrılımlarının ardından Galya'daki bazı Vizigot ve Süev grupları İspanya'ya gelip yerleşmeye başladı.⁹

Batı Roma İmparatorluğu bu Germen kavimlerinden dolayı Galya, İspanya, Kuzey İtalya, Balkanlar ve Afrika'yı kaybedip yaşam mücadelesi verirken Doğu yarısı nispeten daha sakindi. Bu sakinliğe karşın Doğu Roma İmparatorluğu, Hunlar tarafından daima baskı altında tutuluyordu. Çünkü Attila devrine kadar Hun dış politikası, Batı Roma ile dostluk, Doğu Roma'ya karşı savaşlar düşüncesinde şekillenmişti. Germen kavimlerinin yer değiştirmeleri sırasında Hunlar Batı Roma'ya karşı bir harekette bulunmadı. Ancak Doğu Roma'yı sürekli baskı altında tuttu. Honorius'un ölümü ile yerine geçen III.Valentinianus (423-455) döneminde orduda büyük bir nüfuzu olan Aetius, Germen kavimlerine karşı koymak için Hunlar ile dostça bir politika izledi. Hun desteğini alması onu orduda önemli konuma getirdi. Hunların yardımı ile 425 yılında Galya'da Vizigotları mağlup etti, 428'de Kuzey Galya'yı yağmalayan Ripuar Franklarını Ren Nehri'nin karşı kıyısına sürdü. Hunların bu şekilde yardımcı kuvvet olarak görev almaları ve bazen bizzat Germen kavimlerine karşı harekete geçmelerine mukabil Batı Roma, Pannonia bölgesini Hunlara bıraktı. Bu bölge daha sonra Hunların Batı'ya olan akınlarında üs vazifesi görmüş ve Hun seferlerinde büyük avantaj sağlamıştır. Rua'nın 433'te ölmesi üzerine Hunların idaresini ele alan Muncuk'un oğulları Attila ve Bleda'nın başa geçmesi, Avrupa'yı yerinden oynatacak ikinci bir Hun dalgası dönemini başlatmıştır.¹⁰

Attila devletini güçlendirirken aynı zamanda Galya ve Almanya'daki Germen kavimleri üzerindeki Hun baskısını gitgide artırdı. Ren Nehri boyunca yaşayan Alaman, Burgond, Ripuar Frankları, Thüring ve Saxonlar Hun hâkimiyetine girdiler. Böylece Hun hâkimiyeti Kuzey ve Baltık Denizi'ne kadar genişlemiş oldu. Rusya'daki Slav ve Fin menşeli kabileler de Hunlara teslim oldular. Hunların çeşitli Germen kavimlerini itaat altına aldıkları sıralarda Avrupa'da kavimlerin yer değiştirmesi de devam etmekteydi. 441-443 yılları arasında Danimarka ve Kuzey Almanya'da yaşayan

⁹ Bauer, **a.g.e.**, s. 128.; Tanilli, **a.g.e.**, II, 19.; Le Goff, **a.g.e.**, s. 36.; Colin McEvedy, **Ortaçağ Tarih Atlası**, Çev. Ayşen Anadol, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 14.

¹⁰ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 79-87.; Kurat, **a.g.e.**, s. 20.; Bauer, **a.g.e.**, s. 130.

Angıllar, Jütler, Saxonlar ve Piktler İngiltere'ye geçerek buraya yerleştiler. Bu göçler ile İngiltere'de Anglo-Saxon egemenliğinin temelleri atılmış oldu.¹¹

Hun dış politikasının temelini oluşturan “*Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar her yeri zapt etmek*” politikası Attila zamanında da devam ettirildi. 440 yılında Doğu Roma'ya yönelen Hunlar, Balkanlarda geniş çaplı faaliyetlerde bulundular. 441 yılında Doğu Roma'nın içinde bulunduğu zor durumdan faydalanmak isteyen Attila, bir yıl önceki hareketine devam ederek Balkanlarda ilerlemeye başladı. Belgrad, Sirmium ve Niş gibi stratejik şehirleri ele geçirerek Trakya'ya doğru ilerledi. Hun ilerlemesine onlarla arası çok iyi olan Aetius engel oldu. Hunlara Doğu Romalıların kendilerine vergi ödemesi ve Hun kaçaklarını iade etmesini garanti etti. 441 yılındaki bu seferde Tuna bölgesindeki birçok stratejik kale Hunların eline geçti. Ayrıca Balkanlarda Attila'ya karşı koyacak hiçbir ciddi güç kalmadı.¹²

447 yılına gelindiğinde Attila Doğu Roma'ya karşı politikasını daha da sertleştirmişti. İmparatorluğun içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, 446'da ortaya çıkan salgın hastalık ve 447'deki büyük deprem imparatorluğa büyük zararlar vermişti. Attila'nın düşüncesi Doğu Roma'yı kesin surette hâkimiyet altına alıp Batı Roma'ya yönelmekti. Bu surette cihan hâkimiyeti fikrini de gerçekleştirmeye doğru yönelecekti. 447'de Doğu Roma'nın kendisine Hun kaçaklarını iade etmemesini bahane ederek yeniden bir Balkan seferine çıktı. Serdica (Sofya) ve Philippopolis (Filibe)'yi ele geçirerek Adrianapolis'i kuşattı. Ardından Scythia (Silistre) ve Preslav'ı alarak İstanbul'a doğru yöneldi. Bu Hun tehlikesini İmparator II.Theodosius (408-450), ağır bir miktarda vergi vermeyi kabul ederek uzaklaştırabildi. Attila devrinde gerçekleştirilen bu iki Balkan seferi ile Tuna boyundaki Doğu Roma savunması çökmüştü. Aynı zamanda imparatorluk senelik 2100 libre vergiye bağlanmış ve Hunların istekleri doğrultusunda hareket etmeye başlamıştı. İmparatorluk bu durumdan Attila'ya yönelik bir suikast ile kurtulmaya çalıştı fakat olmadı.¹³

Doğu Roma'nın bu şekilde tahakküm altına alınmasının ardından toprakları Karadeniz'den İtalya'nın kuzeyine kadar uzanmış olan Attila, Batı Roma'ya karşı harekete geçme kararı aldı. Bu harekete bahane olarak Batı'daki bazı siyasî olayları

¹¹ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 95-101.; Le Goff, **a.g.e.**, s. 37.

¹² Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 103-106.

¹³ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 106-110.; aynı Yazar, **Avrupa Hun İmparatorluğu**, s. 81-82.

gösterdi. İmparator III.Valentinianus'un kız kardeşi Honoria'nın tahta ortak olmaması için bizzat Valentinianus tarafından evlendirilmesine izin verilmemişti. 449 yılında da İstanbul'a gönderilmiş ve burada göz hapsine alınmıştı. Honoria 450 yılında gizlice Attila'dan yardım istedi. Yardım isteğinin yanı sıra ona bir nişan yüzüğü de gönderdi. Attila bunun üzerine kendisini Honoria ile nişanlı ilan ederek III.Valentinianus'tan nişanlısının hissesine düşen Galya bölgesini istedi. İmparator Attila'nın bu hamlesine karşı koymak için Honoria'yı Roma'ya geri getirerek onu göstermelik olarak birisi ile evlendirdi. Bu olan bitenlerin ardından Attila, Batı Roma'yı tehdit ederek 451 yılında ordusunu Galya üzerine yönlendirdi. İmparatorluğu hazırlıksız yakalamak için ise hedefinin Galya'daki Germen kavimlerini itaat altına almak olduğunu açıkladı. Bu seferde Attila'nın ordusunda Gepidler, Ostrogotlar, Alamanlar, Thürünger, Burgondlar ve Franklar gibi Hunlara itaat etmiş pek çok sayıda Germen kavmi bulunuyordu.¹⁴

Batı Roma'ya karşı harekete geçmiş olan Attila ordusunu iki kısma ayırdı. Birinci kısmı Tuna boyundaki Batı Roma kalelerinin ele geçirilmesi için gönderdi. İkinci kısmı ile yine Tuna boyundaki kavimleri itaat altına alması için yolladı. Bu faaliyetlerin ardından iki ordu Ren Nehri'nde birleşti. Galya'ya doğru harekete geçen Hunlar, bu bölgenin kuzeyindeki şehirleri ele geçirmeye başladılar. Metz, Reims ve Orleans gibi şehirler Hunlara teslim oldu. Geniş çaplı bu Hun saldırılarından Galya'da sadece Paris ve Troyes şehirleri kurtulabildi. Bu sırada Batı Roma orduları ile Aetius Galya'ya ulaştı. Yaklaşan tehlikenin farkında olarak Vizigotların lideri Theodoric ile bir ittifak yaptı. Hun ve Batı Roma orduları, Troyes civarında bulunan Campus Mauriacus'ta karşı karşıya geldiler. Her iki tarafında oldukça kalabalık bir sayıda olduğu savaşın neticesi tam olarak bilinmese de savaşın ardından Hunlar Galya'dan çekilmek zorunda kalmışlardır.¹⁵

Galya'da yaşanan bu büyük savaştan bir yıl sonra Attila bu sefer doğrudan Roma şehrine karşı harekete geçti. Aetius bu sırada çeşitli sıkıntılardan ve zor durumdan dolayı Hunlara karşı bir önlem alamadı. Attila ilk olarak imparatorluğun büyük şehirleri arasında yer alan Aquileia'yı ele geçirdi. Buradan İtalya'ya girerek Padua, Vicenza, Verona, Brescia ve Milano üzerinde Pavia'ya geldi. Kendisine teslim olmayan şehirleri ateşe verdi. Hun ilerlemesi İtalya'da büyük bir dehşet uyandırdı ve

¹⁴ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hun İmparatorluğu**, s. 85.; Bauer, **a.g.e.**, s. 137.

¹⁵ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hun İmparatorluğu**, s. 92-100.; Mitchell, **a.g.e.**, s. 295.

III.Valentinianus Ravenna'daki sarayından kaçmak zorunda kaldı. Bir çözüm yolu bulmaya çalışarak Roma şehrinin valisi Trigetius ve Papa I. Leo (440-461)'yu Attila'ya elçi olarak gönderdi. Roma elçilik heyeti, Po Nehri civarında Attila ile görüştü. Bu görüşmede nelerin konuşulduğu hâlen bilinmemektedir, ancak görüşmenin ardından Attila Batı Roma'yı da hâkimiyeti altına aldığına inanarak İtalya'yı terk etti. Papa ile Attila arasındaki görüşmenin içeriğini bilmememize rağmen her halükarda Batı Romalıların ve Papa'nın bağışlanmak için yalvardıkları kesindir. 452 yılındaki bu Roma seferinden bir yıl sonra Attila, Doğu Roma ve Sasaniler üzerine yeni bir sefer plânlarken, düşününde ağzından ve burnundan kanlar boşalması suretiyle öldü.¹⁶

Attila'nın ölümünün ardından bünyesinde pek çok Germen kavmini barındıran ve Karadeniz'in kuzeyinden Fransa'ya kadar uzanan Hun hâkimiyeti çözülmeye başladı. Germen kavimleri birbiri ardına bağımsızlıklarını ilân etmeye başladılar ve Hunlara karşı isyana giriştiler. Attila'nın ölümünün ardından yerine oğlu İlek geçti, kısa bir süre sonra ayaklanmış olan Gepidlerin lideri Ardarik ile savaşa tutuştu. Pannonia'daki bu savaşta Hunlar yenildi, bizzat İlek savaşta öldürüldü. Attila'nın diğer bir oğlu Dengizik ise 468 yılında Bizans'a esir düştü ve İstanbul'da idam edildi. Onun ölümünden sonra Attila'nın başka bir oğlu İrnek başta kendisine tabi olanlarla beraber 466 yılından sonra Kuzey Dobruca bölgesine Bizans'ın tebaası olarak yerleşti. Ardından kendisine bağlı bazı Hun grupları ile Kuzey Karadeniz bölgesine çekildi ve burada İrnek'in Hunları V. yüzyılın ikinci yarısında Batı Sibirya'dan Avrupa'ya doğru göçmekte olan Ogur Türkleri ile birleşerek Bulgar olarak bilinen Türk Devleti'nin kökenlerini oluşturdular. Nitekim Bulgarlara ait olan "Hakanlar Listesi"nde İrnek, Bulgarların atası olarak gösterilmektedir. Bulgarlar bu tarihten itibaren İmparator I.Iustinianus (527-565) zamanına kadar Balkanlar ve Trakya bölgelerinde Bizans'a karşı pek çok saldırı gerçekleştirmişler, fakat İrnek'in ardından Bulgarların başına geçen Mundo döneminde ise imparatorlukla iyi ilişkiler içerisinde olmuşlar ve bunun bir sonucu olarak İtalya'daki Ostrogotlara karşı yapılan sefere katılmışlardır.¹⁷

Görüldüğü üzere Asya'daki hâkimiyetlerini kaybeden Hun boylarının batıya doğru hareketi sonucunda başlayan Hun akınları, Avrupa'nın geleceğini şekillendiren

¹⁶ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 144.; aynı Yazar, **Avrupa Hun İmparatorluğu**, s. 102-104.; Bauer, **a.g.e.**, s. 139.

¹⁷ Ahmetbeyoğlu, **Avrupa Hunları**, s. 173.; aynı Yazar, "Bulgarların Oluşumu ve Bulgar Devletlerinin Kuruluşunda Onogurların Yeri Meselesi", **İÜEF Tarih Dergisi**, No. 35, 2017, s. 5. Kurat, **a.g.e.**, s. 22-23.; Birsell Küçükspahioğlu, "Ankhialos Savaşı'nın Sonuna Kadar Bizans-Bulgar İlişkileri", **İÜEF Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, No. 14, 2009, s. 213.

bir olay olmuştur. Hunların batıya doğru ittiği çeşitli Germen kavimleri Doğu ve Batı Roma İmparatorluklarını çok zor durumda bırakmıştır. Zamanla giderek şiddetlenen Hun akınları, Attila'nın başa geçmesi ile ayrı bir boyut kazanmıştır. Attila, düzenlediği Balkan seferleri ile Doğu Roma'yı baskı altında tuttukten sonra Batı'ya karşı harekete geçmiştir. Hunların önünden kaçan pek çok Germen kavmi özellikle Batı Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına dayanmış ve zamanla sınırları aşarak Balkanlar, İtalya, Fransa ve İspanya'ya girmişlerdir. Germen kavimlerinin yanı sıra bizzat kendisi de Batı Roma'ya karşı harekete geçen Attila'nın ölümü, Doğu ve Batı Roma İmparatorluklarını rahatlatan bir süreci başlatmamıştır. Aksine Hunların egemenliğinden kurtulan Germen kavimleri bağımsızlıklarını kazanma umudu ile isyana kalkışmış ve Batı Roma İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde çeşitli krallıklar kurmuşlardır. Bu krallıklar Ortaçağ Avrupa Tarihi'nin ve günümüz Avrupa'sının temellerini oluşturan siyasî organizasyonlar olması bakımından önemlidir.

Erken tarihlerinde Gotlar, Franklar veya Alamanlar gibi Germen kavimlerinden birisi olarak gördüğümüz Vikingler, bu süreçlerden ve siyasî değişimlerden nispeten daha az etkilenmişlerdir. VIII. yüzyılda Avrupa'nın çeşitli bölgelerine saldırılara başlayan ve bu saldırılarını gittikçe artıran Vikinglerin kökleri, MS 180 yılında Baltık'tan Karadeniz'in kuzeyine gelen Gotlara dayanmaktadır. Bu tarihten sonra Don Irmağı ve Dinyester'in doğusunda (Ostrogot) ve batısında (Vizigot) yaşayanlar olmak üzere ikiye ayrılan Gotların bir bölümü Baltık'ın kuzeyine ulaştı ve İskandinavya'nın çeşitli bölgelerine yerleşti. Bazı Got kabileleri ise İsveç'in güneyindeki Skåne, Halland ve Bleking bölgelerine yerleştiler. Norveç'in de büyük bir bölümüne yayılan bu Gotların Avrupa'da kalanları ise Hun baskısı sonucu Balkanlar, Orta Avrupa, İtalya ve İspanya'ya kadar ulaştılar. İsveç ve Norveç'e yerleşen bu Gotların arasında İskandinavya'nın bir başka parçası olan Danimarka'ya ve hatta Güney Almanya'ya yerleşen Angıllar, Saxonlar ve Jütler gibi Germen kavimleri de bulunmaktaydı.¹⁸

375'te başlayıp 452'de sona eren Hun akınları ve bunun bir sonucu olarak Germen kavimlerinin yer değiştirmesi esnasında İskandinavya'ya yönelik herhangi bir yoğun göç olayı yaşanmamıştır. Fakat İsveç ve Norveç'e yerleşen Gotlar burada hayatlarına devam ederken Danimarka'daki Angıllar ve Jütler Saxonlara katılarak İngiltere'ye göç etmişlerdir. Bu göçe neyin sebep olduğu tam olarak bilinmemekle

¹⁸ Kurat, a.g.e., s. 8.; Paul Christian Sinding, **History of Scandinavia: From the Early Times of the Norsemen and Vikings**, New York, Pudney&Russell Publishers, 1859, s. 19-20.

beraber başka Germen kavimlerinin baskıları neticesinde yaşanmış olması kuvvetle muhtemeldir. Kavimler Göçü'nü izleyen yüzyıllarda Avrupa'ya saldırılara başladıkları tarihe kadar Vikingler, köken olarak Germen olmalarına ve başta kültür olmak üzere pek çok ortak noktada Avrupa'nın geri kalanındaki akrabalarına benzemelerine rağmen zamanla kendilerine çok farklı bir tarihsel süreç çizmişlerdir.

Vikinglerin Germen kökenli olmalarına ve bu kavimler ile pek çok ortak paydada buluşmalarına rağmen tarihsel süreç açısından asla Avrupa'daki akrabalarına benzememesinin en önemli sebebi coğrafyadır. Burada İskandinavya coğrafyası hakkında birkaç söz söylemek bu düşüncüyü temellendirmek açısından daha doğru olacaktır. Bu coğrafyanın iklimi, deniz kıyısında su akıntıları ile ılıman ancak iç kesimlerde karasaldı. İskandinavya'da kışlar, özellikle İsveç ve Norveç'te çok sert geçmekteydi ve denizde seyahat etmek buzullardan ötürü yılın sadece beş veya altı ayında mümkün olmaktaydı. Dağlar, sık ormanlar ve yaygın bataklıklar ise karadan seyahati zorlaştırmaktaydı, bu seyahatler ancak çoğu gölün veya nehrin donduğu zaman gerçekleşebiliyordu. Böylesine zor şartları barındıran bir coğrafya doğal olarak Vikinglerin yaşam tarzlarını ve sosyal alışkanlıklarını da buna göre uyarlamaya zorlamıştır. Buraya gelen insanlar daha ilk dönemlerinden beri bu coğrafyaya uyum sağlamayı öğrenmişlerdi. Avrupa'daki Germen kavimlerinin yerleştikleri geniş ovalar, verimli tarım alanları ve elverişli iklimin İskandinavya'da oldukça az olmasından ötürü Vikinglerin yaşamında deniz hayati bir önem taşımaktaydı. Tarım alanlarının az oluşu bu insanları geçim kaynağı olarak balıkçılık ve deniz ürünlerine doğru yönlendirmişti. Bu iklim özellikleri ayrıca İskandinav halkını Avrupa'ya yönelik saldırılarda en bariz şekliyle göreceğimiz şekliyle korsanlık ve yağmaya da yönlendirmekteydi. Dolayısıyla coğrafya, Vikinglerin her anlamda kendilerine farklı bir yol izlemesinde en önemli görevi üstlendi.¹⁹

Vikinglerin zaman içinde Germen kavimlerinden ayrılımlarının diğer bir sebebi ise yine coğrafya ile bağlantılı olarak karşılaşılan topluluklardır. Avrupa'daki Germenler, Hun baskısı sonucu o tarihlerde dünyanın en güçlü devleti olarak bilinen ve uygarlığın merkezi olarak görülen Roma İmparatorluğu ile karşılaştılar. İlk başta ticaret ile başlayıp sonrasında sıklaşan bu temaslar sonucu Germen kavimleri

¹⁹ John Haywood, **The Penguin Historical Atlas of Vikings**, Avon, Penguin Books, 1995, s. 17-22.; Kenneth W. Harl, **The Viking Handbook**, Virginia, The Great Courses, 2005, s. 8.; Don Nardo, **The Vikings**, Farmington Hills, Lucent Books, 2011, s. 24.

imparatorluktan çok şey öğrenmişlerdi. Hatta bazı Germen kabile şefleri Roma ordusunda en yüksek mevkilere kadar çıkmıştı. Roma dünyasının getirdiği avantajlar sonucu Germen toplulukları hızla zenginleşti, ayrıca sosyal hayat ve idari yönden pek çok şeyi Roma'dan almaya başladılar. Bunların en başında Aryanizm şeklinde kabul etmiş olsalar da Hristiyanlık gelmekteydi, ardından pek çok Germen yasası bazı konularda Roma'yı örnek aldı. Roma'yı kendilerine model olarak alan Germen kavimleri, imparatorluğun yıkılmasının ardından bile başta Franklar olmak üzere onun mirasını sahiplenmişlerdi. Dolayısıyla Germenlerin karşılaştığı Roma dünyası, imparatorluk sona erse bile uzun yıllar boyunca biriktirdiği bir miras ve kültür ile Germen kavimlerine örnek olmaya devam etti. İskandinavya'ya ilk ulaşan Gotlar ise burada Roma gibi gelişmiş bir kültür ve medeniyet ile karşılaşmadılar. Milattan önce İskandinavya'nın yerleşik insanları imparatorlukta yaygın olan şehirler yerine dağınık köylerde yaşıyorlardı ve yaşayış tarzı bakımından Roma ile kıyaslanamayacak seviyedeydiler. Bunun bir sonucu olarak ilk gelen Got kabileleri kolayca bölgeye girmelerine rağmen kültürel açıdan Roma'ya karşılık gelemeyecek bir kültürle karşılaştılar. MS 1-400 tarihlerine işaret eden ve Danimarka'da bulunan Roma silahları da, İskandinavların Roma dünyası ile doğrudan temas hâlinde olan Germen kavimleri ile çoğu kez savaştığını göstermektedir. Avrupa'da zenginleşen Germen kavimleri, doğal olarak İskandinavya'daki akrabalarının ilgisini çekmiştir ve bu da saldırılar ile kendini göstermiştir. Ancak bu saldırıların tam olarak hangi tarihte olduğunu veya nasıl şekilde yaşandığını bilmek imkânsızdır. Sonuç olarak Avrupa'daki Germenler karşılaştığı Roma medeniyetinden faydalanıp bunu kendileri için kullanmışlar, ancak İskandinavya'ya giden Germen kavimleri Roma gibi bir üstün bir kültür ile karşılaşamayınca bundan yararlanma fırsatı bulamamışlardır. İskandinavya'da yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Roma sikkeleri, çömlekler, cam, bronz ve gümüş kaplar Roma ile bu coğrafya arasında mevcut olan ilişkiyi göstermektedir ancak bu ilişki Avrupa'daki gibi doğrudan olmamıştır. İskandinavya ve Roma dünyası arasında en önemli etkileşim, Germen kavimlerinin Lâtin alfabesini örnek alarak oluşturduğu runik alfabe denenen yazı sistemi olmuştur.²⁰

Vikinglerin farklı bir yol izlemelerindeki son sebep ise dindir. III. yüzyılda Gotlar ile başlayan Germen kavimlerinin Hristiyanlaşması, Roma İmparatorluğu'nun

²⁰ Kate Gordon, **The Vikings and Their Predecessors**, Ottawa, National Museum of Canada, 1981, s. 8-9.

sapık bir görüş olarak değerlendirdiği Aryanist düşünceyi benimsemelerine rağmen bu kavimlerin imparatorluk ile pek çok ortak noktada buluşmasını sağladı. Hristiyanlık, Germen kavimlerini birleştirici bir görev gördü ve Roma ile daha yoğun bir ilişki içerisinde olmalarının yolunu açtı. Aryanist olmalarına rağmen bu kavimler Hristiyanlık yoluyla kendilerini Roma'ya daha yakın hissettiler. Aryanizmi kabul etmeyen tek kavim, 508'de liderleri Clovis (509-511)'in Katolikliği benimsediği Franklardı. Vikingler ise benimsedikleri Germen tanrılarının yanı sıra doğaüstü ve görünmeyen güçleri kabul ederek bazı Aryanist özellikleri de bu dinde birleştirmişlerdi.²¹ Bunun yanı sıra, Avrupa ve İskandinavya'daki ortak Germen kültürü, 600'den sonra farklı yönere ayrılmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren özellikle İngiltere'deki Germen kavimlerinin ve Frankların Katoliklik teması ile yeni Hristiyan kültürlerini ortaya çıkarması İskandinavya ile Avrupa arasındaki yolların ayrılmasında en önemli etken oldu. Söz konusu tarihten sonra Avrupa'daki Germen kabileleri yerleşik Hristiyan Avrupalılara, Vikingler ise farklı bir Germen pagan kültürüne dönüştüler.²² Bu dönüşümün hatlarını kesin olarak belirlemek ve geçirdiği evreleri incelemek son derece zordur. Zaten böylesi bir hususu açıklamak gerek girişin kapsamını gerek ise konunun amacını aştığından sadece Vikinglerin söz konusu tarihten itibaren farklı bir yola yöneldiklerini söylemekle yetiniyoruz.

Vikingler, yüzyıllar boyunca İskandinavya'da yaşamış olmalarına rağmen Avrupa'ya yönelik saldırıları ancak VIII. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Bu faaliyetlerde başta İngiltere olmak üzere İrlanda, İskoçya, Fransa ve Endülüs Viking saldırılarının hedefi oldu. Bu nedenle, Viking faaliyetlerinin başlamasından önce bahsi geçen bu coğrafyaların siyasî olarak durumuna göz atmak gerekmektedir. Geniş ölçekli Viking saldırılarının ilk yaşandığı yer İngiltere olmuştur. İngiltere, Kavimler Göçünün ardından yaşanan Germenlerin yer değiştirmelerinden etkilenen bölgelerden birisiydi. Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılmasından sonra Avrupa'da Germen kavimleri birçok bölgede kendi krallıklarını kurmuşlardı. Fakat İngiltere'de V-VI. yüzyıllara kadar Roma hâkimiyeti komutanlar eliyle devam etti. Bu tarihten itibaren İngiltere, Germen kavmi olan Angıllar ve Saxonların istilasına uğradı ve bu kavimler adanın yerli halklarından olan Piktler, Scotiler ve Bretonları adadan sürdüler. Ardından İngiltere'de bu topluluklar zamanla kaynaşarak yedi krallık oluşturdular. Bu

²¹ W. A. Craigie, **Religion of Ancient Scandinavia**, London, Archibald Constable, 1906, s. 1.

²² Harl, **a.g.e.**, s. 22.

krallıklar Essex, Wessex, Sussex, Kent, Doğu Anglia, Mercia ve Northumbria krallıklarıydı. Papa I.Gregorius (590-604) zamanında ise Britanya Adası Canterbury'nin ilk başpiskoposu ve Anglo-Saxon kilisesinin kurucusu olan Augustinus'un önderliğinde Hristiyanlaştırıldı. Adı geçen krallıklar zaman zaman birbirleriyle mücadele ediyor, bazen de aralarından bir kral çıkıp diğerlerinin üstünde hâkimiyet kuruyordu. Vikinglerin İngiltere'ye gelmelerinden önce İngiltere, yukarıdaki yedi krallığa bölünmüş durumdaydı.²³

İngiltere ile bağlantılı olarak İrlanda ve İskoçya da Viking saldırılarından etkilenen yerlerin başındadır. Roma İmparatorluğu'nun 406'da Britanya Adası'nı terk etmesi ile İrlanda, Scotlar ve Piktler gibi adaya yerleşmek isteyen Germen kavimlerinin saldırısına uğramıştı. İrlanda'dan gelen Scotlar ve Piktler ise kendi isimlerini verdikleri İskoçya'yı işgal edip yerleştiler. Roma İmparatorluğu'nun uzun bir süre Britanya Adası'nda hâkim olmasına karşın adanın kuzeyi ve İrlanda hiçbir zaman Roma'nın hâkimiyetine girmedi. MS I. yüzyılda İrlanda; Ulaid (Ulster), Connachta (Connacht), Laigin (Leinster) ve Mumn (Munster) olmak üzere dört büyük krallığa bölünmüştü. 379'da söz konusu adada Niall Noigiallach tarafından Ui Neill adıyla yeni bir haneden kuruldu. Niall, zamanla İrlanda'da diğer krallıklar üzerinde egemenliğini kabul ettirdi ve Britanya Adası'na doğru korsanlık saldırılarına başladı. İrlanda halkları, temelde her birinin yerel iktidar sahibi olduğu ve bir savaş lideri ile ailesi tarafından yönetilen kabile topluluklarından oluşmaktaydı.²⁴

Bahsi geçen Niall'ın bu korsanlık faaliyetlerinin birinde Patricius adında Romalılaşmış bir Britanyalı'yı esir edip İrlanda'ya getirmesi, İrlanda'nın Hristiyanlaşması sürecini başlatmıştır. Patricius, İrlanda'dan kaçak olarak bir akıncı gemisine binerek Galya'ya gitti. Burada Hristiyanlığı kabul ederek Hristiyan eğitimi aldı ve Piskopos Germanus (St.Germain) tarafından İrlanda'ya gönderildi, orada yeni kabul ettiği Hristiyanlığı yaymaya başladı. Bu faaliyetleri sonucu İrlanda, İngiltere'den önce Hristiyanlığı kabul etti ve Patricius Aziz Patrick (St.Patrick) adını aldı. Ayrıca İngiltere'nin kuzeyi ve İskoçya, İrlandalı keşişlerin faaliyetleri sonucu Hristiyan coğrafyasına dâhil edildi. Zamanla güçlü bir dinî merkez konumuna gelen

²³ J. M. Roberts, **Avrupa Tarihi**, Çev. Fethi Aytuna, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2015, s. 178.; Bauer, **a.g.e.**, s. 287-288.

²⁴ Bauer, **a.e.**, s. 147.; Umberto Roberto, "Barbar Krallıkları, İmparatorlukları ve Prenslikleri", **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, Ed. by. Umberto Eco, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2014, C. I, 2. Bs., s. 90-91.; Horace E. Winter, **A History of The Celts**, Sussex, The Book Guild Ltd. 2004, s. 93-96.

İrlanda'da din adamları Hristiyanlığı V. yüzyıldan itibaren Avrupa'ya da yaymaya başladılar. Bu çabaları sonucunda VII. yüzyılda Almanya'da yaşayan Germen kavimlerinin de Hristiyanlaşmalarında önemli rol oynamışlardır.²⁵ Bunun yanı sıra İrlanda; Vikinglerin adada ilk görüldükleri 794 yılında kuzeyde Ulster, batıda Connacht, ortada Meath, güneyde Leinster ve güneybatıda Munster adlı krallıklara bölünmüş durumdaydı.

Viking saldırılarından en fazla etkilenmiş coğrafyalardan birisi olan Galya'da Franklar, Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılması ile ilk kralları olan Clovis önderliğinde bağımsız bir devlet kurmuşlardı. Clovis, Germen kavimlerinin içinde Aryanizmin aksine ilk kez Katolik Hristiyanlığı kabul ederek dağınık Frankları tek bir çatı altında birleştirmiş ve Merovenj Hanedanlığı'nı başlatmıştı. Ancak Clovis'in ardından saray nazırları yönetimi ele geçirdiler ve başa geçen Frank kralları kukla olarak tahta çıkarıldı. Bu saray nazırları, Charlemagne (768-814)'a kadar Frank tahtında son derece etkin ve belirleyici bir rol oynadılar.

Charlemagne'ın başa geçmesi ile Frankların en parlak dönemlerinden birisi yaşanmaya başladı. Dağılmış olan bazı Frank kabilelerini tekrar birleştiren Charlemagne, ilk olarak İtalya'yı işgal etmiş olan Lombardları mağlup ederek burada hâkimiyet kurdu. Doğu Francia topraklarında yaşayan Saxonları ağır bir yenilgiye uğrattı. Endülüs'e bazı seferler düzenledi, aynı zamanda Frank Krallığı'nın doğusunda yaşayan Avarları da mağlup ederek hem doğuda hem güneyde toprakları genişletti. Dönemin Bizans İmparatoru Nikephoros (802-811) ve Abbâsi Halifesi Harun Reşid (786-809), Franklara elçiler göndererek onunla diplomatik ilişkiler içerisine girmek istediler. Aynı zamanda Charlemagne, Fransa'nın kuzeybatı ucunda yaşayan Bretonlara ve doğuda Slavlara karşıda mücadele etti.²⁶ Onun ardından gelen oğulları, iç mücadeleler ile kendisinin zamanında tesis edilmiş olan güçlü Frank otoritesini zayıflatmaya başladılar. Bu da ileride daha detaylı ele alınacak olan Vikinglerin Frank topraklarına düzenledikleri saldırılarda onların işini kolaylaştıran bir etken olmuştur.

İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Fransa toprakları ile sınırlı kalmayan Viking faaliyetleri, Endülüs Emevî Devleti ve çeşitli Hristiyan İspanyol krallıklarının bulunduğu İber Yarımadası'nda da gerçekleşti. Vikingler, 844-964 tarihleri arasında

²⁵ Roberto, **a.e.**, C. I, s. 91-92.; Bauer, **a.e.**, s. 148.; Harl, **a.g.e.**, s. 88.; İzzet Çıvgın, **Ortaçağ Tarihi**, Ankara, Maya Akademi, 2008, s. 129.

²⁶ Einhard, **Vita Karoli Magni**, Çev.Özlem Genç, y.y., Gece Kitaplığı, 2016, s. 89-105.

Endülüs Emevîlerine karşı pek çok saldırı düzenlemişler, bu tarihlerden sonra ise İspanyol krallıklarına karşı zaman zaman harekete geçmişlerdir. Kavimler Göçü esnasında Balkanlar, İtalya ve Fransa yoluyla Vizigotlar İspanya'ya gelip yerleşmişlerdi. Vizigotlar burada 711 tarihine kadar egemenliklerini korudular. Ardından başlayan İslâm fetihleri ve aynı tarihte gerçekleşen Vâdiilekke Savaşı ile Müslüman Araplar, Vizigotları mağlup edip İspanya'nın büyük bir bölümünü kısa sürede ele geçirdiler. Yeni ele geçirilen bu topraklar, 711-756 yılları arasında Emevîlerin başşehri Dimaşk'tan atanan valiler ile yönetildi ve Endülüs'te bu döneme valiler dönemi dendi. Söz konusu yıllar arasında Müslümanlar, Avrupa'ya doğru akınlarda bulunsalar da 732'da Poitiers Savaşı'nda Franklar tarafından durduruldular ve Endülüs'e çekilmek zorunda kaldılar. 750 yılında Abbâsîler'in Dimaşk'ta Emevî Hanedanlığı'na son vermesi ve 756'da Endülüs'te I.Abdurrahman (756-788)'in bağımsızlık ilan etmesi ile Endülüs Emevîleri ayrı bir devlet olarak tarih sahnesine çıktılar.²⁷

Vikingleri VIII. yüzyıl sonlarında İskandinavya'dan çıkmaya zorlayan ve çeşitli bölgelere saldırılar düzenlemeye iten bazı sebepler mevcuttur. En önemli sebep olarak tarihçilerin üzerinde durduğu en yaygın görüş İskandinavya'daki nüfus artışıdır. Kuzey topraklarının artan nüfusa artık yeterli gelmemesi, Vikinglerin İskandinavya'dan Avrupa'ya saldırılar gerçekleştirmesine yol açan en bariz sebep olarak görülüyor. Güneybatı Norveç'te yer alan Rogaland ve Öland Adaları'nda bulunan bazı arkeolojik kanıtlar bu bölgede nüfusun VI. yüzyıldan beri arttığına işaret etmektedir. Bahsi geçen dönemde nüfus artışı sadece İskandinavya ile sınırlı değildi, Avrupa'da Charlemagne ile birlikte merkezî bir Karolenj İmparatorluğu'nun kurulmasıyla beraber ticaretin gelişmesi, doğal olarak Avrupa'da bir nüfus artışına yol açmıştı. Nüfus artışı ile bağlantılı olarak genelde buzullardan ve sık ormanlardan oluşan bir coğrafyaya sahip olan İskandinavya'da ekilebilir tarım arazilerinin Avrupa'ya kıyasla çok az olmasından ötürü buralarda yaşayan insanların yeni toprak arayışına girmeleri kaçınılmazdı. Yine Viking saldırılarından önce İskandinavya'da pulluk gibi yeni tarım aletlerinin kullanılması, işlenen topraklardan daha fazla verim alınmasının önünü açmıştı. Bunun yanı sıra pek çok orman arazisi tarıma açılarak ekilebilir alanların sayısında az da olsa bir artış yaşanmıştı. Ekilebilir alanların çoğalması ve topraktan alınan verim, doğal olarak beraberinde nüfus artışını teşvik

²⁷ Roberts, **a.g.e.**, s. 112.; Mehmet Özdemir, "Endülüs", **TDVİA**, C. XI, s. 211-212.

etti, böylece artan nüfus problemi İskandinavya'nın yerleşmeye müsait alanlarında kendini gösterdi. İlk saldırılarını vur-kaç şeklinde gerçekleştiren Vikingler, zamanla İngiltere ve Fransa kıyılarında yerleşmeye başladılar ki bu da nüfus probleminin açıkça bir işareti olarak yorumlanabilir.²⁸

Viking saldırılarına yol açan bir başka sebep ise İskandinavya'daki iktidar mücadeleleridir. Norveç Kralı Harald Finehair (872-930)'in 872'de Hafsfjörd Savaşı ile beraber İskandinavya'da kendisine karşı kurulan konfederasyonu mağlup etmesi ve gücünü Norveç başta olmak üzere tüm İskandinavya'ya yayması, Harald'a karşı olan pek çok yerel liderin ve insanın göçünü tetiklemişti. Ayrıca İskandinav toplumu arasında kendisini kraliyet soyundan gören ve taht için iddiada bulunabilecek olan çok sayıda insan vardı, bu ise çoğu zaman anlaşmazlıklar ve kanlı savaşları da beraberinde getiriyordu. İskandinavya'da siyasî iktidara sahip olmak demek vergi dayatabilmek, haraç toplayabilmek ve ticarete de hâkim olmak anlamına gelmekteydi. Bu mücadelelerde kaybedenler ise kazananın baskısı ve bağımsızlık ruhu ile yaşadıkları coğrafyadan ayrılmak zorundaydılar. Kralların baskısına ve gücüne boyun eğmek istemeyenler Viking faaliyetlerine katılarak şöhret ve servet kazanma fırsatları ile daha ilgi çekici hale gelen sürgünü seçebilirlerdi. Harald Finehair'in oğlu olan Northumbria ve Norveç Kralı Erik Bloodaxe (931-954), İngiltere ve Danimarka Kralı Swein Forkbeard (986-1014), 865'te İngiltere'ye gelmiş olan Viking şefleri Ivar ve Halfdan gibi isimler hayatlarının belli bir döneminde kendilerine daha iyi bir yaşam ve İskandinavya dışında yeni fırsatlar aramak için ana vatanlarından ayrılmışlardır. Bu isimlere ek olarak daha alt kesimden pek çok insan yeni bir yaşam arayışı ve zenginlik umutları ile hayatlarını başka coğrafyalarda aramak için İskandinavya'dan ayrılmıştır.²⁹

Söz konusu saldırıların başlamasında en önemli etkenlerden birisi de, VI. yüzyılda Kuzeybatı Avrupa'da başlayan ticari genişlemedir. Bu genişlemeye sebep

²⁸ Katherine Holman, **Historical Dictionary of Vikings**, Maryland, The Scarecrow Press, 2003, s. 15.; Ian Heath-Angus McBride, **The Vikings**, Ed. by. Martin Windrow, London, Osprey Publishing, 1985, s. 4.; Clifford Backman, **The Worlds of Medieval Europe**, New York, OUP, 2003, s. 143.; Haywood, **a.g.e.**, s. 9.; F. Donald Logan, **The Vikings in History**, y.y., Routledge, 1991, 2.Bs., s. 25-26.

²⁹ Holman, **a.e.**, s. 16.; Backman, **a.e.**, s. 143.; Haywood, **a.g.e.**, s. 9-11.; Sarah Uttridge-Michael Spilling, **Encyclopedia of Warfare: Medieval Wars 500-1500**, London, Amber Books, 2013, s. 37.; Allen Mawer, **The Vikings**, Cambridge, Cambridge University Press, 1913, s. 7.; Peter Sawyer, "The Age of the Vikings, and Before", **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, Ed. by. Peter Sawyer, Oxford, OUP, 1997, s. 8.

olan faktör ise Frankların liderliğinde önce Merovenjlerin, ardından ise Karolenjlerin merkezî bir siyasî otorite kurmaları ve Kavimler Göçü esnasında yaşanan siyasî kargaşanın aksine yönetimde istikrarlı bir politika izlemeleridir. Bu istikrarın dışında Hollanda ve Belçika'da 675 yılından sonra ortaya çıkan Frizyalıların ticarete son derece etkin olmaları Frizya'da Dorestad ve Quentovic, İngiltere'de Hamwic, Fordwich, Londra, Ipswich ve York gibi şehirlerin son derece zenginleşmeleri sonucunu doğurmuştu. Bu şehirlere ek olarak Frizyalıların geniş ticaret ağları kısa zamanda İskandinavya'ya da ulaştı. Kürk, kehribar, kereste ve deri gibi ürünlerin karşılığında İskandinavya coğrafyası seramik, şarap ve silah ticareti ile genel bir refaha ulaşmaya başladı. Frizyalı tüccarlar, gelişmiş ticaret ağları sonucu İskandinavya'yı Batı Avrupa, Akdeniz, Bizans ve hatta İslâm dünyasına bağladılar. İskandinav tüccarlarında bahsi geçen bu bölgelerde ticaret yapması ile Vikingler Avrupa coğrafyasını daha iyi tanıma fırsatı buldular. Dolayısıyla zaman içerisinde Vikingler, zengin ticaret şehirlerine birinci elden hâkim olma isteği ve Avrupa genelindeki ticareti kontrol edip servet kazanma düşünceleri ile saldırılara geçmişlerdir. İleride daha detaylı olarak anlatılmaya çalışılacak olan İsveç Vikingleri'nin Rusya'ya doğru seyahati, İskandinavya'dan başlayıp Bağdat'a kadar uzanan bu ticaret ağına doğrudan hâkim olma amacı ile yapılmıştır. Vikinglerin saldırdıkları bölgelerde limanlar, pazarlar ve manastırlar gibi zengin ve yağmaya müsait yerlerin bilincinde olup doğrudan oralara karşı harekete geçmeleri de saldırıların başlamasından önce onların düzenledikleri ticari seferlerin sonucunda Avrupa'yı öğrendikleri anlamına geliyor.³⁰ Bunların yanı sıra İskandinav halkının karakter ve yapıları da Avrupa'ya gerçekleştirilen hücumların sebepleri arasında gösterilebilir. Kuzeyli bir Viking, tarih boyunca her zaman maceracı ve atılgan bir iradeye sahipti. Aynı zamanda dostlarına karşı büyük bir ideal birliği, güçlü bir sadakat ve liderlerine kesin bir itaat örneği sergilemekteydi. Bu niteliklere ek olarak bir İskandinav, zeki ve organize olma konusunda son derece yetenekliydi. Son olarak kuzey ırkının en belirgin ve en temel özelliklerinden birisi olan hareketlilik ve bağımsız olma isteği, geniş çaplı saldırıların gerçekleştirilmesindeki sebeplerden birisidir.³¹

³⁰ Sawyer, **a.g.e.**, s. 3-4.; Harl, **a.g.e.**, s. 55-56.; Haywood, **a.g.e.**, s. 10.

³¹ Alfred Fouillee, **Avrupa Milletlerinin Karakter ve Psikolojileri**, Haz. Orhan Sakin-Adnan Yıldız, İstanbul, İdil Yayıncılık, 2012, s. 177.

Son olarak İskandinavya'nın geçirdiği dönüşüm de bu saldırıların düzenlenmesinde etkili olmuştur. Yapılan kazılarda ortaya çıkan ve yaklaşık 400-600 yılları arasına işaret eden 1500'den fazla tahkimat, İskandinavya'nın Kavimler Göçü esnasında ve sonrasında militarist bir topluma evrildiği ve bu göçleri engellemek üzere bu tahkimatların inşa edildiği tahmin edilmektedir. Bu tahkimatlar, büyük bir ihtimalle yerel şeflerin veya liderlerin merkezleriydi. Dıştan gelebilecek tehditlerin yanı sıra yerel şeflerin kendi aralarındaki mücadeleler için böylesi bir girişime başvurması da ihtimaller arasında yer almaktadır. İnşa edilen bu savunma hatları, yukarıda da anlatıldığı üzere ticari refahtan da faydalanmış ve zenginleşmişlerdir. Böylece giderek artan nüfus, büyüyen ticaret ve tahkimatların etrafında gelişen güçlü askerî yönetimlerin büyümesi İskandinavya'nın gerek ekonomik gerek ise askerî açıdan gelişmesine büyük katkı sağladı. Böylesine gelişen ve büyüyen bir toplumun ise zamanla yaşadığı bölgenin dışına çıkması ve hâkimiyetini genişletmeye çalışması kaçınılmazdır. Keza Vikinglerin denizcilikte ve gemicilikte son derece usta olmaları bu genişlemeyi mümkün ve cazip hâle getirmiştir.³²

Ortaçağda Viking faaliyetlerinin geniş bir coğrafyaya olan etkisi, sadece kendilerinin düzenlediği saldırılar ile gerçekleşmemiştir. Onlar aynı zamanda Normanların da tarih sahnesine çıkmalarında en önemli bileşendir. Yeri geldiğinde daha detaylı olarak ele alınacak Normanların tarih sahnesine çıkışları, VIII. yüzyılda Fransa'ya başlayan Viking saldırılarının bir sonucudur. Artan Viking hücumlarına bir son vermek için Frank Kralı III.Charles (893-922), Vikinglere Fransa'nın kuzeybatı bölgesini bırakmak zorunda kalmıştır. Buraya yerleşen Vikingler coğrafyanın da etkisi ile zamanla Franklar ile karışıp kendi kimliklerini büyük ölçüde unuttular. Viking ve Norman tanımının benzermiş gibi görünmesine rağmen bu iki kelimenin anlamı birbirinden farklıdır. Ortaçağ'da Lâtin ana kaynakları Vikingleri *Northmen*, *Nordman*, *Nordmanni* (Norman) olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamaların bir sonucu olarak temelde İskandinavya'dan Avrupa'ya saldırılara katılan insanlar demek olan Viking kelimesi ve Norman tanımı o tarihlerde aynı anlamı karşılamıştır. Fakat belirtildiği üzere bölgeye yerleşen Vikinglerin Franklar ile karışması sonucunda Norman kelimesinin karşıladığı anlam da zaman içinde değişmiştir. Frank kaynaklarının ilk olarak Vikingler anlamında kullandığı *Northmen*, *Nordman* veya *Nordmanni* (Norman) tanımı, bu insanların zaman içinde kültürleri başta olmak üzere dillerini,

³² Haywood, **a.g.e.**, s. 20.; Nardo, **a.g.e.**, s. 25-27.

dinlerini ve yaşamlarını Frank hayatına adapte etmelerinden ötürü tekabül ettiği anlam Avrupa'ya saldırıya gelen Vikingler yerine Frank-İskandinav karışımı bir halk olarak değişmiştir. Bu anlam değişimi ise kısa süre içinde Avrupa'ya da yayılmış ve Norman kelimesinin algısı temelde “kuzeyli insan” (*Northmen*) anlamını verse bile artık karşıladığı tanım Vikinglerin aksine Avrupa'ya yerleşmiş ve tamamen Frank hayatına adapte olmuş Frank-İskandinav karışımı bir halk anlamına evrilmiştir. İlk Viking faaliyetlerine katılan insanlara kuzeyli insan olarak Norman denilebilir, fakat bu kullanım beraberinde Fransa'daki zaman içinde Norman adını alan Vikingler ile karıştırılması sonucu bir anlam karmaşasına yol açmaktadır. Sonuç olarak erken tarihli ilk Viking faaliyetlerini bir kenara bırakırsak İngiltere, İrlanda, Fransa ve Endülüs'e karşı saldırılara geçen Vikinglere Normanlar diyemeyeceğimiz gibi, 1066'da İngiltere'yi ele geçiren Normanlara ve Güney İtalya Normanlarına da Vikingler diyemeyiz. Viking ve Norman tanımlamaları ilk bölümde daha detaylı incelendiğinden girişte sadece bahsedilen temel hususlar ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

VII.-XI. YÜZYILLARDA DÜZENLENEN VİKİNG SALDIRILARI VE NORMANDİYA DÜKLÜĞÜ’NUN KURULUŞU

1.1. Viking-Norman Tanımlamaları ve Ayrımı

Sözlük anlamı yağma seferi, korsanlık³³ gibi anlamlara gelen Viking kelimesinin manası ve etimolojisi hâlâ belirsizliğini korumakla beraber, bu kelimenin kökeni hakkında çeşitli yorumlar ve tahminler mevcuttur. Çalışmamızın bu ilk başlığında Vikinglerin ve Normanların kelime olarak anlam ve kökeni incelenecek, Viking ve Norman tanımının ayrımı doğrudan tespit edilmeye çalışılacaktır.

Viking kelimesi hakkında pek çok yorumun ve çıkarımın olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki, mevcut literatürde en çok kabul gören Viking kelimesinin Eski Norsça’da koy, körfez anlamına gelen *vik* kelimesinden türediğidir. İngilizce’de bir ek olan *ing*’in ise geldiği kelimeyi o gruba ait kılması özelliğinden ötürü Viking kelimesi, “koylardan veya körfezlerden gelen adamlar, insanlar” manasını almaktadır. Öte yandan, Saxonca’da kamp veya kale anlamına gelen *wic* kelimesi de Viking ismi için en çok kabul gören başka bir çıkarımdır. Bu kelimeyi de *ing* eki ile kullandığımız zaman ortaya, “kampa ait, kaleye ait kişi” anlamı çıkmaktadır. Bahsedilen son çıkarım Vikinglerin VIII. ve IX. yüzyıllarda İngiltere’deki faaliyetleri sırasında geçici kamplar ve kaleler kurduğunun bilinmesi üzerine dayalıdır, ancak temelde her iki yorum kelimelere getirilen ekler üzerinedir.³⁴

Literatürde Viking kelimesi ile ilgili en belirgin bu iki yorum ile beraber bu kelimenin kökeni hakkında başka yorumlarda mevcuttur. Örneğin, Viking’in Norveç’in güneydoğusunda bir bölge olan *Viken*’den türediği, eski İngilizce’de savaş anlamına gelen *vig*’ten geldiği, veya hareket etmek, dönmek, seyahat etmek manasına gelen *vikja*’yı karşıladığı, denizde bir mesafeyi tarif eden iki direk arası kürek çekilebilen mesafe olarak tanımlanan *vika* yorumları Viking kelimesi hakkında yapılan

³³ Richard Cleasby, **An Icelandic-English Dictionary**, Ed. by. Gudbrand Vigfusson, Oxford, Clarendon Press, 1874, s. 716.

³⁴ Mawer, **a.g.e.**, s. 1.; Holman, **a.g.e.**, s. 277.; Stefan Brink-Neil Price, **The Viking World**, New York, Routledge, 2008, s. 6.; John R. Clark Hall, **A Concise Anglo-Saxon Dictionary**, New York, The Macmillan Company, 1916, s. 351.

diğer tahminlerdir. Bunlar daha çok Vikinglerin yaşadıkları coğrafya ve iyi oldukları deniz sahası ön plâna koyarak yapılan çıkarımlardır.³⁵

Viking terimi, bu yorumların aksine dönemindeki çağdaşları tarafından kullanılmıyordu ve onlar her coğrafyada farklı bir şekilde adlandırılmaktaydılar. Viking ismi, İskandinavya'nın dışında neredeyse hiç kullanılmamıştır ve bu isim için ortak bir kullanım söz konusu değildir.³⁶ Ortaçağ Anglo-Saxon kaynaklarında Vikingler *heathen* (pagan), saldırılara katılan Vikinglerin geldikleri coğrafyayı belirtmek için *Danes* (Danimarkalı) veya *Nordmanni* (Kuzeyliler) olarak yer almışlardır.³⁷ Buna örnek olarak Keşiş Asser (?-909) tarafından 9. yüzyılın sonlarında yazılan *Life of King Alfred* adlı biyografide Vikinglerin pagan ve Danimarkalı şeklinde kullanımları şu şekilde kaydedilmiştir:

“Danimarkalılar (*Vikingler*) *Wicganbeorg* ve *Sheppey*'de: Efendimizin vücut bulduğu 851 yılında, Kral *Alfred Ealdorman*'lı *Devon*'un adamları ile beraber *Wicganbeorg* denilen yerde paganlar ile savaştı ve Hristiyanlar zaferi kazandılar. Aynı yıl içinde paganlar ilk defa *Essex* ve *Kent* arasındaki *Thames Nehri*'nde bulunan *Sheppey Adası*'nda kışladılar...”³⁸

Vikinglerin Anglo-Saxon kaynaklarında *Nordmanni* şeklinde de geçtiğini belirtmiştik. Buna örnek olarak *The Anglo-Saxon Chronicle*'de *Nordmanni* kelimesi Saxonca şekliyle şöyle geçmektedir:

“*flotan Scotta. Paer geflymed wearð...*

Norðmanna brego, neade gebæded...

Dene wæron æror...

Under Norðmannum nyde gebæded...”³⁹

Ortaçağ İrlanda kaynakları ise Vikingleri *Lochlannach* (Kuzeyliler) ya da *Gaill* (yabancılar) olarak tanımlamışlardır. İrlanda'da 850 yılından itibaren farklı Viking gruplarının etkinlikleri artınca İrlandalılar zamanla Norveç'ten gelen Vikinglere *Finn-*

³⁵ Holman, **a.e.**, s. 277.; Brink-Price, **a.e.**, s. 6.; Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 4.

³⁶ Clare Downham, **Viking Kings of Britain and Ireland: The Dynasty of Ívarr**, Edinburgh, Dunedin Academic Press, 2007, s. xx.

³⁷ Holman, **a.g.e.**, s. 278.; Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 3.

³⁸ Asser, **Life of King Alfred**, Trans. by. Albert S. Cook, Boston, Ginn&Company, 1906, s. 3.

³⁹ **The Anglo-Saxon Chronicle**, Ed. by. Katherine O'Brien O'Keeffe, Cambridge, D.S.Brewer, 2001, C. V, s. 78-79.

gaill (Beyaz yabancılar), Danimarka'dan gelen Vikinglere ise *Dubh-gaill* (siyah yabancılar) adını vermişlerdir. Bu iki tanım, Ortaçağ İrlanda ana kaynakları *Annals of Ireland* ve *Chronicon Scotorum*'da mevcuttur.⁴⁰

Anglo-Saxon ve İrlanda kaynaklarındaki bu kullanımlara ek olarak Frank coğrafyasındaki kaynaklar ise daha çok Vikinglere *Nordmanni*, *Northmen* olarak yaklaşmışlardır. Frank bir keşiş ve aynı zamanda tarihçi olan Rodulfus Glaber (985-1047)'in *Historiarum Libri Quinque*'sinde *Nordman*, *Northmen* kullanımı: “Bu sırada Galya, Normanların saldırıları ile acı çekmekteydi. Bu insanlar köken olarak Normanlar olarak adlandırıldılar, yağma sevgisi ile batıya doğru cesur saldırılar için kuzeydeki topraklarından ayrıldılar. Onların dilinde Nort kuzey, mint ise insanlar anlamına gelir ki bu nedenle onlar, Normanlar, kuzeyin insanları olarak adlandırılırlar.”⁴¹ şeklinde geçmektedir. Ortaçağ Frank tarihçisi Guillaume de Jumièges (1000-1070) ise *Northmen*'i: “Danimarkalıların soyları Gotlardan gelmektedir, bu da bugün Danimarkalı ve *Northmen* olarak isimlendirilmelerinin ve sayılarının çok olmasının sebebidir.”⁴² şeklinde kaydetmiştir.

İslâm kaynaklarına baktığımız zaman ise Vikinglerin *al-Madjus* (putperestler, mecûsîler) olarak tanımlandığını görmekteyiz. Mesudî (896-956)'nin *Murûc ez-Zeheb* adlı eserinde Vikingler şöyle tanımlanıyor: “912 yılından önce Endülüs'e içinde binlerce insan bulunan gemiler geldi ve sahillere saldırdı. Endülüs halkının iddiasına göre bunlar her iki yüz yılda bir bu denizden aniden gelen Mecûsî bir halkmış ve oraya üzerinde bakır fener kulesi bulunan körfezden değil, Okyanus denizinin karşısındaki bir körfezden gelirlermiş...”⁴³

Bir başka İslâm kaynağı olan İbnü'l Esir (1160-1233)'de de Vikingler, yine mecûsîler olarak adlandırılmışlardır: “Bu yıl içinde Mecûsîler Endülüs'ün en batı kesiminden denizde hareket ederek İslâm diyarına doğru gelmeye başladılar. 229 Zilhicce (844 Ağustos) ayında Eşbûna (Lizbon)'a kadar gelip burada 13 gün kalmışlar ve Müslümanlar ile aralarında bir dizi savaşlar meydana gelmişti...”⁴⁴

⁴⁰ Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 4.; **Annals of Ireland: Three Fragments**, Ed. by. John O'Donovan, Dublin, Irish Archaeological and Celtic Society, 1860, 124-134.; **Chronicon Scotorum**, Ed. by. William M. Hennessy, London, Longmans-Green-Reader and Dyer, 1866, s. 162-196.

⁴¹ Rodulfus Glaber, **Historiarum Libri Quinque**, Ed. by. John France, Oxford, Clarendon Press, 2002, s. 32-33.

⁴² Guillaume de Jumièges, **Gesta Normannorum Ducum**, Ed. by. Jean Marx, Paris-Rouen, Societe de L'Histoire de Normandie, 1914, s. 201.

⁴³ Mesudî, **Murûc ez-Zeheb**, Çev. D. Ahsen Batur, İstanbul, Selenge Yayınları, 2004, s. 63.

⁴⁴ İbnü'l Esir, **el-Kâmil fi't-Târih**, Çev. Ahmet Ağırakça, İstanbul, Bahar Yayınları, 1986, C. VII, s. 21. Vikinglerin İslâm dünyasına karşı saldırıları ileride ayrıca ele alınacaktır.

Bizans kaynaklarında ise daha çok *Rhos*⁴⁵ veya *Varangoi*⁴⁶ olarak yer alan Vikinglere ise bu adlandırmalar muhtemelen daha çok imparatorun hizmetinde bulunan Varaeglerden (İsveç Vikingleri) dolayı verilmiştir. XI. yüzyıl Bizans tarihçilerinden Ioannes Skylitzes (1040-1101), 860 yılında Rusların İstanbul’a ilk defa saldırılarından ve *Rhos* isminden şöyle bahsetmektedir: “*Rus filosu, Karadeniz’i ve tüm kıyı şeridini yağmalıyor ve istila ediyorlardı. Başkent için ciddi bir tehlike oluşturmuşlardı, ancak çok geçmeden Tanrı’nın gazabını yaşadılar ve evlerine geri döndüler. Daha sonra vaftiz olmak için başkente kendi insanlarından oluşan bir heyet gönderdiler...*”⁴⁷

İmparator Alexios Komnenos (1081-1118) döneminde yaşamış bir tarihçi olan Ioannes Zonaras (?-?) ise *Varangoi* kelimesini şöyle kaydetmiştir: “*...İşte Bryennios ayaklanmasının sonu bu oldu; hükümdara karşı, başkalarının yanı sıra Varangoslar (baltalı uzun mızraklar taşıyan ve imparatorun özel koruma birliğini oluşturan Kuzey Avrupalı paralı askerler) da ayaklandı; bunlar onu öldürmeyi tasarlıyorlardı. Ama onların karşısına çıkmak üzere Rum (Bizans) ordusunun diğer bölümü gönderilince, bunlar yalvarmaya başladılar ve sonunda onlara af bahşedildi.*”⁴⁸

Viking kelimesinin çağdaşları tarafından kullanılmadığını yukarıda farklı kaynaklardan alınan örnekler ile açıklamaya çalıştık. Modern anlamda ise Viking kelimesi 1837’den sonra literatüre girmeye başlamıştır. Viking ve *Northmen* (Norman) çalışmalarına olan ilgi XIX. yüzyıl ile beraber artmış, bunun sonucunda kuzey dünyası ile ilgili olan çalışmaların sayısı İngiltere’de 1849’dan sonra bir yükseliş göstermiştir. İngiltere’de Kraliçe Victoria (1837-1901) dönemine denk gelen bu yıllarda Viking çalışmaları hız kazanmış ve ciddi bir bakımdan ele alınmaya başlanmıştır.⁴⁹

⁴⁵ *Ροσσιος*: Kırmızı, kızıl. *Rhos*, Grekçe bir sıfattır ve Vikinglerin ciltlerinin kırmızılığını ifade etmek için bu sıfatın onlara verildiği düşünülmektedir. H.G.Liddell v.d., **A Greek and English Lexicon**, Oxford, Clarendon Press, 1940, s. 576.

⁴⁶ Eski Norveççe’de *var*, bir kişinin diğerine sadakatini ifade eder ve Bizans’ın hizmetinde bulunan Varaegler’de onlara sadakatinden dolayı bu ismi almışlardır.

⁴⁷ Ioannes Skylitzes, **A Synopsis of Byzantine History 811-1057**, Trans. by. John Wortley, Cambridge, CUP, 2010, s. 107-108. Ayrıca XI. yüzyıl Bizans tarihçilerinden Mikhail Psellos (1017-1078)’ta da İmparator II.Basileos’un 988 yılında *Varaeglerin* yardımı ile Bardas Phokas isyanının üstesinden geldiğinden bahsedilmektedir: “*İmparator Basileos, Romalılar arasında hainler bulunduğu pekâlâ farkında idi. Ancak kısa süre önce özel seçilmiş bir Varaeg birliği kendisine yardıma gelmişti. Bunlar özel eğitimle yetiştirilmiş iyi savaşçılardı. Diğer yabancı kuvvetlerle birlikte bir bölük halinde birleştirilerek isyancıların üzerine gönderildiler. İsyancılar sofrada yiyip içerlerken aniden üzerlerinde saldırdılar. Çoğu öldürüldü, geriye kalanlar etrafa kaçtı...*”. Mikhail Psellos, **Khronographia**, Çev. Işın Demirkent, Ankara, TTK Yayınları, 2020, 3.Bs., s. 12.

⁴⁸ Ioannes Zonaras, **Tarihlerin Özeti**, Çev. Bilge Umar, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008, s. 154.

⁴⁹ Andrew Wawn, **The Vikings and The Victorians: Inventing the Old North in 19th Century Britain**, Cambridge, D.S.Brewer, 2000, s. 3.

İskandinav runik yazıtlarına ve *sagalarına*⁵⁰ baktığımız zaman ise Viking kelimesinin ana kaynaklardaki kullanımından farklı bir durum görmekteyiz. İskandinav coğrafyası boyunca günümüze kadar gelen runik yazıtlar ve *sagalarda* sıkça geçen *vikingr* kelimesi, İskandinavya’da korsan veya yağmacı anlamına geliyordu ve aynı zamanda teknelerden grup hâlinde saldırıya geçen erkeklere denmekteydi. Grup hâlinde yolculuğa çıkan bir Viking, bu yolculuğun büyük bir kısmını başındaki şef veya kabile reisi ile yapıyordu ve onunla beraber saldırılarda yer alıyordu. Viking kelimesinin bu şekliyle kullanımını Helge adında birisinin beraberinde bulunan Vikinglerle (*meþ vikingum*) batıya gittiğini anlatan bir runik yazıtında görmekteyiz.⁵¹

Viking, aynı zamanda İskandinavya’da çıkılan seferi ve yolculuğu da ifade ediyordu. Buna örnek olarak İsveç’in güneyindeki Västergötland’da bulunan runik yazıtlarda, Toli isimli birisinin batıda viking’te öldüğünü (*varþ dauþr a vestrvegum i vikingu*) yazmaktadır. Yine İsveç’in güneyinde Gårdstånga’da bulunan başka bir yazıtta ise saldırıları ile ünlenmiş birkaç insanın Viking seferleri (*þer drængiar waru wipa unesir i wikingu*) anlatılır.⁵² Bu yazıtlardaki kullanımlardan da görmekteyiz ki İskandinavya’da Viking, yağma veya saldırılara katılan insanlara ve genel olarak gerçekleştirilen seferlere verilen bir isimdir.

XIII. yüzyıldan kalma bir İskandinav destanı olan *Hervarar Saga ok Heiðreks*’te ise “*Maðr het Arngrimr, hann var vikingr agætr.*”⁵³ ve daha birçok yerde *vikingr* kelimesinin geçmesi⁵⁴ bu kelimenin İskandinavya’dan saldırı ve yağma seferlerine katılmış kişilere verilen bir isim olduğunu veya bizzat bu seferlere verilen isim olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Çünkü İskandinav halkı için Viking, kendi toprağından çıkıp başka bölgelere yağmaya giden insanlar için kullanılmıştır. Dolayısıyla Viking isminin kuzey coğrafyasında Ortaçağ ana kaynaklarında geçen şeklinden farklı olarak belli bir ırkı temsil etmeyip genel anlamda İsveç, Norveç ve

⁵⁰ Sagalar, Ortaçağ’da İskandinav edebiyatında düz yazı anlatım türlerinden biridir. Her türlü öykü, düz yazı ve tarihî anlatıyı içeren sagalar geçmişte yaşanan olayların hayal gücüyle yeniden kurgulanıp estetik bir şekilde aktarılması ile yazılır.

⁵¹ Brink, Price, **a.g.e.**, s. 6.; Jesse Byock, **Viking Age Iceland**, London, Penguin Books, 2001, s. 12.

⁵² Brink, Price, **a.e.**, s. 6.

⁵³ “*Arngrimr adında bir adam, o bir Vikingti.*” **Hervarar Saga Ok Heiðreks**, Ed. by. G.Turville-Petre, Exeter, Short Run Press, 2014, C. II, s. 1.

⁵⁴ “*...er vikingar nokkurir varu...*”, “*spark ertu eigi, vinr vikinga*”, “*Vel gerðir þu, vikinga niðr*”, “*...in varu brottu, hofðu vikingar hræðzt dunur ok elda...*”, “*þa er hann hafði tekit i vestvikingr*”, “*þa skyldu vikingar ekki herja...*”. **Hervarar Saga**, C. II, s. 13-63.

Danimarka'dan gelip Avrupa'da korsanlık faaliyetlerine katılanlar için kullanıldığını veya bu korsanlık seferlerine verilen genel bir terim olduğunu görmekteyiz.

Sözlük anlamı olarak Normandiya bölgesinin sakinleri, İskandinav-Frank ırkı karışımı insanlar⁵⁵ olan Norman kelimesinin kökeni ise Ortaçağ kaynaklarında tüm İskandinavlar için kullanılan en yaygın terim olan *Nordmanni*'ye dayanmaktadır. Keza önceden belirttiğimiz şekilde Frank coğrafyasındaki tarihçiler de bu terimi kullanma eğilimindedirler. Normanların bu isim ile adlandırılmaya başlamaları, onların 911'de bir anlaşma sonucu Fransa'nın kuzeydoğusunu Frank Kralı III.Charles (893-922)'dan almalarından sonra olmuştur. Ortaçağ kaynaklarının başta Vikingleri tanımlamak için kullandığı *Northmen*, *Nordman* veya *Nordmanni* kelimesi, Vikinglerin bu bölgeye yerleşmelerinden sonra karşıladığı anlam açısından değişikliğe uğramıştır. Buna yol açan durum, Vikinglerin Fransa'ya düzenlediği saldırılara kadar gitmektedir. Viking şeflerinden biri olan Hrölf, veya daha çok bilinen ismiyle Rollo, X. yüzyılda Frank topraklarına ciddi saldırılar yapmakta ve Paris'i bile tehdit etmekteydi. Vikinglerin bu saldırılarından dolayı büyük sıkıntılar çeken ve bunlara bir son vermek isteyen Frank kralı III.Charles, Rollo ile bir anlaşmaya gitti. Bu anlaşmaya göre Fransa'nın kuzeydoğusunda sonradan Normandiya adıyla anılacak olan topraklar Vikinglere bırakıldı, ayrıca Rollo Hristiyan olmayı ve Normandiya Dükü olarak III.Charles'ın vassali olmayı da kabul etti.⁵⁶ Böylece buraya yerleşen Vikingler zaman içerisinde Franklar ile karışarak kendi kimliklerini unuttular ve bir Frank gibi yaşamaya başladılar. Dolayısıyla *Northmen* veya *Nordmanni* kullanımı ilk başta Vikingler anlamına gelmekteyken zamanla Normandiya'daki Frank-İskandinav karışımı halkı ifade etmeye başladı. Vikinglerin Normandiya'da yerleşmeleri ve Rollo'nun faaliyetleri ilerideki başlıklarda ele alınacaktır.

Vikingler yeni yerleştikleri bu topraklarda dinlerini, dillerini ve kültürlerini hâlâ korumaktaydılar. Ancak zamanla yerel halk ile kaynaşarak Frankların dillerini, dinlerini, yasalarını, geleneklerini, siyasî örgütlenmelerini ve savaş yöntemlerini benimsediler. Böylece kendi İskandinav kimliklerinden yavaş yavaş uzaklaşan Vikingler, Frankların kendilerini *Nordmanni* olarak adlandırmalarından ötürü zamanla

⁵⁵ **The Concise Oxford Dictionary**, Ed. by. E. McIntosh-G. W. S. Friedrichsen, Oxford, Clarendon Press, 1964, 5.Bs, s. 821.

⁵⁶ James Westfall Thompson-Edgar Nathaniel Johnson, **An Introduction to Medieval Europe 300-1500**, New York, W.W. Norton&Company, 1937, s. 275.

Norman olarak nitelendirildiler.⁵⁷ Zamanla Avrupa toplumu içine de girmeye başlayan Vikingler Franklar ile kaynaşmaları sonucu Norman adı altında yeni bir halk hâline gelmişler, eski kimliklerini kaybetmişler ve Hristiyanlığın kabul etmeleriyle de feodal bir Ortaçağ düklüğü olarak görülmeye başlanmışlardır.⁵⁸

1.2. Vikinglerin İngiltere'ye Saldırıları (787-1066)

Vikinglerin İngiltere'ye olan saldırılarını izledikleri politikalar bakımından iki ayrı dönemde ele almak zorundayız. 787-855 yılları arasını kapsayan birinci dönemde bu saldırıları kısa süreli yağma ve vur-kaç saldırıları şeklinde görmekteyiz. 855-912 yılları arasında ise Vikinglerin artık İngiltere'de kesin ve kalıcı bir yerleşim için uğraştıklarını ve bu amaçlarında da kısmen başarılı olduklarını söyleyebiliriz.⁵⁹

İngiltere'ye yapılan ilk Viking saldırısı Wessex Krallığı'na yönelik olmuştur ve 787 yılına işaretlenir. Wessex Kralı Beothric (786-802) döneminde Norveç'ten gelen 3 adet Viking gemisi güneybatı İngiltere'deki Portland sahiline çıkmış ve burada bölgenin yerel yöneticisi Beaduhard tarafından karşılanmıştır. Beaduhard, bu insanların ticaret için geldiklerini düşünmüş ve onları Dorchester'deki kraliyet sarayına yönlendirmişti, ancak Vikingler Beaduhard'ı ve beraberindekileri de yakalayarak öldürdüler. Bu insanlar İngiltere'ye gelen ilk Vikingler olarak kayıtlara geçmiştir.⁶⁰

787'de Portland'ın ardından bu sefer Vikinglerin Northumbria Krallığı'na yöneldiklerini görmekteyiz. İlk saldırıdan altı yıl sonra Vikingler bu sefer 8 Haziran 793'te Kuzey İngiltere'de bir manastır adası olan Lindisfarne'ye çıktılar. Vikingler adaya bir saldırı düzenlediler ve adadaki kiliseyi yağmaladılar. Buradaki keşişlerin büyük bir kısmı öldürüldü ve geri kalanları da esir alındı. Vikingler kilisedeki değerli eşyaları yağmalamalarına rağmen manastır binasını tahrip etmediler. Bu saldırıdan önce adaya Vikinglerin geleceği biliniyor olmalıdır ki keşişler Lindisfarne İncilleri gibi birçok değerli hazineyi ve serveti yağmadan korumak için gizlediler. Ayrıca Vikinglerin geliş haberi tüm İngiltere'de hızlı bir şekilde yayıldı, çünkü Mercia Kralı

⁵⁷ David Nicolle-Angus McBride, **The Normans**, London, Osprey Military, 1987, s. 3-4.

⁵⁸ Holman, **a.g.e.**, s. 197.; David C. Douglas, "Rollo of Normandy", **English Historical Review**, C. LVII, No.228, Ekim 1942, s. 434.

⁵⁹ A. H. Johnson, **The Normans in Europe**, New York, Charles Scribner's Sons, 1921, s. 15.

⁶⁰ **The Anglo-Saxon Chronicle**, Ed. by. Dorothy Whitelock-David C. Douglas-Susie I. Tucker, London, Eyre and Spottiswoode, 1961, s. 35.; Simon Keynes, "The Vikings in England, c. 790-1016", **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s. 50.

Offa (757-796) olası bir Viking saldırısı için karşı kıyı tahkimatlarını güçlendirme emri vermişti.⁶¹

İngiltere'deki Wessex ve Northumbria Krallığı topraklarına düzenlenen bu ilk iki saldırının ardından 794'te ise Vikingler, yine Northumbria Krallığı topraklarına ait Kuzey İngiltere'deki Jarrow'a inerek buradaki manastırı yağmaladılar. Bu saldırının dönüş yolunda kötü hava koşulları sebebiyle Vikinglerin birçok gemisi alabora olmuş, bazı Vikingler ise gemilerin batması sonucu boğulmuştur. Kıyıya ulaşmaya çalışanlar ise öldürülmüşlerdir. Bu faaliyet, Northumbria Krallığı'nın Viking saldırılarına henüz hazır olmadığını ve sınırları içerisindeki bir saldırıya anında karşılık veremediğinin bir göstergesidir.⁶²

Yapılan bu ilk yağma faaliyetlerinin ardından 835 yılına kadar İngiltere'de herhangi bir Viking saldırısı görmüyoruz. 835'e kadar Vikingler dikkatlerini İngiltere'den İrlanda ve İskoçya sahillerine yoğunlaştırdılar. Buna yönelik 795'te Skye ve Dublin yakınlarındaki Lambay Adası yağmalandı. 798'de bu sefer Man Adası Vikinglerin hedefi oldu. 802'de Iona Adası, 807'de Sligo, 811'de Munster ve 821'de Dublin yakınlarındaki Howth Yarımadası ve Wexford yağmalandı. Vikingler İrlanda'yı filolarıyla tamamen çevrelediler ve büyük filolar ile 834'e kadar adanın iç kısımlarına ulaşmayı başardılar.⁶³

835'te ise Vikingler tekrar İngiltere'de görülmüşlerdir. Bu yıl Güney İngiltere'de yer alan Sheppey Adası'nı yağmalayan Vikingler, bir sonraki yıl Wessex Kralı Egbert (802-839) ile karşılaştılar. Egbert, Güneybatı İngiltere'de yer alan Carhampton'a 35 gemi ile gelen Vikinglere karşı koymaya çalışsa da başarılı olamadı, Herefrith ile Wighthege adlı piskoposlar ile kralın yardımcıları olan Duda ve Osmode saldırıya karşı koyarken öldürüldüler. 838 yılında ise bu sefer Batı Galler'den gelen bir Viking ordusu ile uğraşmak zorunda kalan Egbert, meydana gelen bir savaşta onları mağlup etmeyi başardı.⁶⁴

840 yılından 851 yılına kadar Vikingler İngiltere'ye zaman zaman saldırılar düzenlemişler, bu saldırılarda bazen yerel yöneticiler tarafından geri püskürtülmüşler

⁶¹ ASC, s. 36.; Haywood, **a.g.e.**, s. 51.

⁶² ASC., s. 36-37 Harl, **a.g.e.**, s. 78.

⁶³ Mawer, **a.g.e.**, s. 12-13. Vikinglerin İrlanda ve İskoçya'daki faaliyetleri ileride ayrıca ele alınacaktır.

⁶⁴ ASC, s. 41.

bazen de başarılı olup geldikleri bölgeleri geniş ölçüde yağmalamışlardır. Ancak 851 yılına gelindiğinde bu sefer Vikingler, ilk defa İngiltere'nin güneyinde bulunan Thanet'te kış boyu kaldılar. İngiltere'de ilk defa kışı geçirmeleri, bu tarihin ardından adadaki Viking faaliyetlerinin artmasına ve stratejilerinin artık vur-kaç şeklinde düzenlenen saldırılar yerine kalıcı bir yerleşim için çabalayacaklarına bir işaretetti.⁶⁵

Vikinglerin 851'de Thanet'te kışladıkları aynı yıl 350 adet Viking gemisi Thames Nehri'nden İngiltere'nin iç bölgelerine doğru ilerledi ve Canterbury ile Londra'ya inerek karşılaştıkları her yeri yağmaladılar. Vikinglere karşı koyamayacağını anlayan Mercia Kralı Brithwulf (840-852), ordusuyla beraber kaçmak zorunda kaldı. Thames Nehri boyunca ilerlemelerine devam eden Vikingler, Londra yakınlarındaki Surrey'e geldiklerinde ise Wessex Kralı Æthelwulf (839-858) ve oğlu Æthelbald ile karşılaştılar. Yapılan savaşta Anglo-Saxonlar, Vikinglere karşı büyük bir zafer kazandılar ve onları geri çekilmeye zorladılar.⁶⁶

855 yılında ise Vikingler bu sefer Londra'ya yakın Sheppey Adası'nda kış boyunca kaldılar. İngiltere'ye düzenlenen saldırılar her geçen yıl artıyor ve Vikingler giderek daha çok gemi ve adamla saldırılar gerçekleştiriyorlardı. 787'de 3 gemi ile yapılan ilk saldırının ardından 851'de gemi sayısı 350'ye ulaşmıştı. Yukarda da bahsedildiği üzere Vikingler kısa süreli ve ani saldırılar yerine adada kalıcı bir yerleşim aramaktaydılar.

Viking saldırılarının ilk evresi, kış mevsiminde İskandinavya'ya geri dönen filolarla yapılan mevsimsel bir faaliyetti. İkinci evrede ise yukarda belirtildiği gibi Sheppey ve Thanet'te olduğu gibi kamplar inşa edilerek kış mevsimleri İngiltere'de geçirilmeye başlanmıştı. 866 yılında ise 500 veya 1000 kişi civarında olduğu tahmin edilen büyük bir Viking ordusu Doğu Anglia Krallığı'na çıktı ve Thetford'da geçici bir üs kurdu.⁶⁷ İskandinav efsanelerine göre bu büyük orduya “büyük pagan ordusu” deniyordu ve başında efsanevi Viking lideri Ragnar Lothbrok'un oğulları olan Ivar, Ubbe ve Halfdan bulunmaktaydı. Oğulların adaya İngiltere'de ölen babalarının intikamını almak için geldiklerine inanılmaktaydı. Ancak dönemin en önemli iki ana Anglo-Saxon kaynağı olan *Anglo-Saxon Chronicle* ve Asser'in *Life of King Alfred* adlı

⁶⁵ Keynes, **a.g.e.**, s. 52.; Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 11.

⁶⁶ **ASC**, s. 42.; Asser, **a.g.e.**, s. 4.

⁶⁷ Harl, **a.g.e.**, s. 78.; Mawer, **a.g.e.**, s. 23-24.; Gwyn Jones, **A History of the Vikings**, London, OUP, 1969, 2.Bs., s. 219.

biyografisinde gelen bu ordudan sadece büyük ordu olarak bahsedilmekte, gelenlerin Ragnar'ın oğulları olduklarına dair herhangi bir bilgi verilmemektedir.⁶⁸

Doğu Anglia'ya 866 yılında gelen bu büyük pagan ordusu, aynı yılın sonbaharında buradan Vikingler için zengin bir hedefi temsil eden Northumbria'ya geçti ve Kuzey İngiltere'nin en önemli şehirlerinden birisi olan York'u ele geçirdi. Bu sırada Northumbria Krallığı'nda Osberth ve Ælle arasında bir iç savaş yaşanmaktaydı. Viking tehlikesinin farkına varan Osberth ve Ælle, onlara karşı ortak hareket etme kararı aldılar. Ancak 867 yılında York civarında yapılan bir savaşta her ikisi de öldürüldü ve Northumbria Krallığı Vikingler ile barış yapmak zorunda kaldı.⁶⁹

868 yılında ise büyük ordunun Northumbria'dan Mercia'ya geçtiğini görmekteyiz. Yaklaşan bu büyük tehlikeye karşı Mercia Kralı Burgred (852-874), kardeşi Alfred'in yanı sıra Batı Saxonlarının lideri ve aynı zamanda meclis üyesi olan Etheldred'e Vikinglere karşı savaşmak için kendisine yardım etmesini istedi. Topladığı çok sayıda adamla Nottingham'a giden Burgred, burada Vikinglere belirli bir miktarda para ödeyerek barış yaptı. Ardından Vikingler kışı geçirmek üzere York'a çekildiler.⁷⁰

870 yılına gelindiğinde merkezleri York ve Doğu Anglia olan Vikingler, Britanya Adası'nda kendilerini iyiden iyiye hissettirmekteydiler. Northumbria tahtı için yarışan Osberth ve Ælle'yi öldürdükten sonra bu krallığın başına kukla olarak Egbert'i getirmiş olan Vikingler, bu yılda ayrıca Doğu Anglia Krallığı'na karşı harekete geçtiler, Doğu Anglia Kralı Edmund (855-870) karşı koymaya çalışsa da savaş meydanında öldürüldü ve ayrıca tüm toprakları ele geçirildi. Böylece İngiltere'nin yedi krallığından birisi olan Doğu Anglia Krallığı Vikingler tarafından ortadan kaldırıldı.⁷¹ Edmund'un savaşta ölecek krallığının sona ermesinin ardından Edmund bir Hristiyan şehit kültü olarak hızla yayıldı ve tarih yazımlarında Edmund the Martyr olarak geçti.

Doğu Anglia'nın ardından Vikingler faaliyetlerini güneydeki Wessex Krallığı'na yoğunlaştırdılar. 871'de Viking ordularının liderliğini ele alan Guthrum (835-890) ile beraber Vikinglerin sayısı İskandinavya'dan gelenler ile günden güne

⁶⁸ ASC, s. 45.; Asser, a.g.e., s. 13.

⁶⁹ Harl, a.g.e., s. 77.; Asser, a.e., s. 16-17.; Jones, a.g.e., s. 219.

⁷⁰ ASC, s. 46.; Harl, a.e., s. 78-79.

⁷¹ ASC, s. 46.; Harl, a.e., s. 78-79.; Mawer, a.g.e., s. 24-25.

artıyordu. Guthrum'un sürekli saldırıları ve Vikinglerin sayılarının her geçen gün artmasıyla İngiltere'nin merkezindeki Mercia Krallığı da 874'te daha fazla dayanamayarak tamamen ele geçirildi.⁷²

Vikingler, 787'den bu yana adadaki faaliyetleri ile iki Anglo-Saxon krallığını ortadan kaldırmayı başarmışlardı. Bundan sonraki hedefleri olan Wessex Krallığı ise İngiltere'deki en güçlü krallıklardan birisi olup Vikingler ile mücadelede bu tehlikeyi daha ciddiye almaktaydılar. Özellikle Wessex Kralı Alfred (871-899)'in etkin savunma önlemleri ve onun Vikinglerin saldırı stratejilerine göre bir savunma stratejisi belirlemesi sayesinde bu krallık diğer Anglo-Saxon krallıklarına göre daha iyi bir durumdaydı. Bunun sonucunda Vikingler de İngiltere'de tek ciddi direnişi bu krallık topraklarında yaşadılar. 871 yılında Wessex topraklarına giren Vikingler, burada Kral Etheldred (865-871) ve kardeşi Alfred'in direnişi ile karşılaştılar. Herhangi bir sonuç vermeyen ve yaklaşık bir hafta süren savaşların ardından Londra yakınlarındaki Meretun'da kesin sonuçlu bir savaş yapıldı, Anglo-Saxonlar büyük bir hezimete uğradı ve bu savaştan sonra Wessex Kralı Etheldred öldü. Etheldred'in ardından tahta geçen kardeşi Alfred, Vikinglere belirli bir miktar para ödeyerek onların geri çekilmesini sağlayabildi.⁷³

872 yılına gelindiğinde ise Londra civarında bazı bölgeleri ele geçiren Vikingler, bir yıl sonra kuzeye Northumbria'ya dönerek Lindsey'de bazı toprak kazanımları elde ettiler. Ardından 874'te ise Mercia Krallığı'nın başına kendilerine bağlı kukla bir isim olan Ceowulf (874-879)'u getirdiler. 875'te ise Viking şefi Halfdan, kuzeyde İskoçya'da Piktler ve Scotlar ile savaşarak bazı toprakları ele geçirdi. Bu sırada büyük pagan ordusu olarak bilinen ordu hâlâ İngiltere'deydi ve bu sefer başlarında Guthrum, Oscetel ve Anwend isimli Viking şefleri bulunmaktaydı. Aynı yıl Wessex Kralı Alfred, Vikinglere karşı denizde bir zafer kazanmış ve bazı gemilerini ele geçirmişti.⁷⁴

Alfred, Vikinglerin o güne kadar İngiltere'de karşılaştıkları ilk ciddi gücü. 871 yılında Wessex topraklarına giren Vikingler ve Kral Alfred arasından sayısız mücadele yaşanmış ve her iki tarafta kesin bir sonuç elde edememişti. Vikinglerin artan saldırılarına karşı Alfred bu tehlikeyi ciddiye alıyor, diğer krallıkların başına gelenleri

⁷² Harl, **a.e.**, s. 78-79.; Jones, **a.g.e.**, s. 221.

⁷³ ASC, s. 47.

⁷⁴ ASC, s. 47-48.

biliyor ve kendi krallığının da aynı sonla karşılaşmasını istemiyordu. Bunun için daha organize olmak adına Batı İngiltere'deki Somersetshire'ya çekilerek burada yeniden hazırlandı ve büyük bir güç toplamayı başardı. Vikingler, Alfred'i ortadan kaldırmak için Wessex'e karşı bir saldırı başlattılar, ancak Alfred hayatta iken elde ettikleri toprak kazanımlarının garanti olmayacaklarını biliyorlardı. 878 yılında Alfred, büyük pagan ordusunu Edington Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğratarak krallığını yok olmaktan kurtardı. Savaşın ardından yapılan Wedmore Anlaşması ile Guthrum kuvvetlerini Wessex'ten çekmeyi ve Hristiyan olmayı da kabul etti. Ayrıca bir toprak paylaşımı yapıldı. Güney İngiltere'deki krallıklar Wessex, Sussex, Kent ve bir kısım Mercia toprakları hariç kuzey bölgeleri Vikinglere bırakıldı. Bu barış, İngiltere'yi iki parçaya böldü ve barışın ardından Wessex üzerindeki Viking baskısı hafifledi. Alfred ise barışın ardından Vikinglerle savaşta epeyce yıpranmış olan krallığını yeniden güçlendirme ve ordusunu yeniden düzenleme işlerine koyuldu. Wedmore Anlaşması, Vikingleri bozguna uğratmış olan Alfred'e aynı zamanda "Büyük" unvanını da kazandırmıştı.⁷⁵

Bu anlaşma, İngiltere'yi kuzey yasalarının geçerli olduğu ve *danelaw*⁷⁶ olarak adlandırılan bölge ile Anglo-Saxon bölgesi olmak üzere ikiye bölmüştü. *Danelaw* adlı bölgede bugün bile gerek konuşma tarzı gerek ise yer isimlerinde kuzeyli isimler ve aksanları görülmektedir. Viking saldırılarının kesilmesi ile Alfred, büyük zarar görmüş krallığını yeniden yapılandırmaya giriştiğini belirtmiştik. Bu amaç doğrultusunda bazı askerî düzenlemeler ile "*burgh*" adı verilen ve Anglo-Saxon şehirleşmesinin temelini oluşturan yeni kaleler ile tahkimatlar inşa etti. Vikinglerce büyük zarar gören Londra'yı neredeyse yeniden kurdu. Alfred, 901 yılında öldü ve yerine oğlu Edward (901-924) geçti.⁷⁷

Edward döneminde, Vikinglerin Wedmore Anlaşması ile kendilerine verilmiş olan ve *danelaw* olarak adlandırdıkları topraklardan İngiltere'nin henüz ele geçirilmemiş yerlerine, özellikle de Wessex'e saldırılar düzenledikleri görmekteyiz. Ancak babası Alfred'den güçlü bir krallık devralan Edward Vikinglerin bu saldırılarına karşı koymakla kalmadı, üstelik onların kontrolünde olan bölgelerde

⁷⁵ Harl, **a.g.e.**, s. 80.; Jones, **a.g.e.**, s. 223.; Johnson, **a.g.e.**, s. 20-21.; Mawer, **a.g.e.**, s. 27.

⁷⁶ *Danelaw*, temelde 878 Wedmore Anlaşmasının ardından Vikinglere verilen İngiltere'nin kuzey ve doğu bölgelerini tanımlamak için kullanılır. Bu bölgelerde İskandinav yasalarının geçerli olmasından ötürü *danelaw* olarak adlandırılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Holman, **a.g.e.**, s. 74-75.

⁷⁷ Harl, **a.e.**, s. 83.; Roberts, **a.g.e.**, s. 179.

zamanla hâkimiyet kurmayı da başardı. Sergilediği kararlı duruşu ile *danelaw* topraklarını kendisine boyun eğmeye zorladı ve İskoçya'daki Vikingler hariç neredeyse tüm İngiltere'yi hâkimiyeti altına aldı. Edward'ın *danelaw* topraklarında İngiliz kontrolünü sağlamasını İngiltere'deki İskandinav yerleşim bölgelerinin ortadan kaldırılması olarak değil, bu topraklarda İngiliz yasaları ve kurallarının geçerli olması şeklinde yorumlamak daha doğrudur. Edward'ın 924 yılında ölümü ile yerine Æthelstan (924-939) geçti.⁷⁸

Æthelstan da, Alfred ve Edward gibi hükümdarlığının büyük bir bölümünü Vikingler ile savaşarak geçirdi. Aynı zamanda döneminde İngiltere'de tek bir kral fikrini benimsemeyen bazı Anglo-Saxon soyluları ile mücadele etti ve yönetiminden kurtulmak isteyen Galler ve İskoçya'ya bazı seferler düzenledi. 926 yılında *danelaw*'ın kuzeyinde kalan Northumbria topraklarının Viking lideri Sihtric ile kız kardeşini evlendirdi. Æthelstan, bu evliliği kuzey topraklarını ele geçirmek için gerçekleştirmişti, zira Sihtric oldukça yaşlı bir insandı ve ölümü yakındı. Keza evlilikten bir yıl sonra Sihtric'in ölümü ile de Northumbria topraklarına kız kardeşinin adına el koydu ve krallığı ele geçirdi.⁷⁹

Æthelstan'ın Northumbria topraklarında hâkimiyet kurup daha kuzeye karşı bir sefer başlattığını bildirmesi, ona karşı İrlanda Vikingleri'nin lideri Olaf Guthfrithson (934-939) ve İskoçya Kralı II.Constantine (900-943)'nin içinde bulunduğu bir birlik oluşmasına yol açtı. Bu sebeple 936'da meydana gelen Brunanburh Savaşı'nda Æthelstan, kendisine karşı kurulan ittifakı büyük bir yenilgiye uğrattı. Bu savaşın ardından tüm Britanya Adası Æthelstan'ın kontrolüne geçti ve tek bir ulusal birlik sağlanmış oldu. Æthelstan'ın 939 yılında ölümü ile yerine üvey kardeşi Edmund (939-946) geçti.⁸⁰

Öte yandan, 954 yılına gelindiğinde adadaki Vikingler İngiltere Kralları'nın yüksek hâkimiyetini kabul etmeye başlamışlardı. Ancak 980 yılına gelindiğinde gerek İskandinavya'daki siyasî istikrarsızlıktan doğan taht kavgalarının artması gerek ise Abbâsîlerin eski güçlerini kaybetmelerinden ötürü ticaret yoluyla Orta Doğu'dan gelen gümüşlerin sayısındaki azalma Danimarka ve Norveç'ten Vikingleri zenginlik

⁷⁸ Harl, **a.e.**, s. 84-85.; Bauer, **a.g.e.**, s. 564.; March Bloch, **Feodal Toplum**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, Savaş Yayınları, 1983, s. 39.

⁷⁹ **ASC**, s. 68.; Bauer, **a.e.**, s. 565.

⁸⁰ Holman, **a.g.e.**, s. 38.; Bauer, **a.e.**, s. 565-566.

amacıyla İngiltere'nin doğusuna ve güneyine bir dizi saldırı başlatmaya sevk etti. Söz konusu yılda saldırılar tekrar başlamış ve her geçen yıl giderek artmıştı. Saldırıların tekrar başlamasında Norveç Kralı Harald Finehair'in 872 yılında başlayan ve uzun yıllar süren savaşlar neticesinde kuzeyde bir birliği sağlaması ve ona muhalif olan Vikinglerin yeni yurtlar bulmak için İskandinavya'yı terk etmesi de etkili olmuştu. Bu sebeple Britanya Adası hem yurt hem de zenginlik bakımından İskandinavya'ya en yakın ve bilinen bir bölge olması sebebiyle Vikinglerin dikkatini yeniden buraya çekti.⁸¹

Alfred, Edward ve Æthelstan dönemlerinde Vikingler ile etkili bir şekilde mücadele edilirken özellikle Æthelstan'dan sonra Anglo-Saxon Kralları onlarla eskisi kadar enerjik bir şekilde mücadele edemediler. Æthelstan'ın aksine barışçıl bir politika takip eden Wessex Kralı Edgar (959-975)'dan sonra, Anglo-Saxon liderlerinin Vikingler ile eskisi gibi savaşmadıkları ve onlara karşı savaşçı ruhlarının da kaybolduğunu söylemek gerekir. Bundan faydalanmak adına, 991 yılında Norveç tahtında hak iddia eden Olaf Tryggvason ve Danimarka tahtında hak iddiası bulunan Swein Forkbeard, İskandinavya'da kendi amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olabilecek ün ve servet arayışı için İngiltere'ye gelerek Wessex Krallığı topraklarında yağma faaliyetlerinde bulundular. Güney İngiltere'de Kent ve Sussex'i yakıp yıkan Vikinglere karşı Wessex Kralı Etheldred (978-1013), *danegeld*⁸² isimli 10.000 libre gümüşü içeren vergiyi ödemek suretiyle İngiltere'yi saldırılardan korumaya çalıştı. Böylesine yüklü bir miktarda parayı alan Vikingler, ana topraklarına geri döndüler.⁸³

Saldırılara son vermek için Anglo-Saxon liderlerinin kendilerine yüklü ödemeler yapmaya başlamasının ardından Vikingler, daha fazlası için 997-1014 yılları arasında neredeyse her yıl İngiltere'ye saldırılar düzenlediler. 993 yılında ise Olaf ve Swein ikilisi tekrar İngiltere'ye geldiler. Bu saldırıda onları uzak tutmak için Wessex Krallığı, bu sefer 16.000 libre gümüş vermek zorunda kalmıştı. Vergiyi aldıktan sonra Swein Danimarka'ya dönerek yaklaşık beş yıl Norveç'i Olaf Tryggvason'dan almaya

⁸¹ Bauer, **a.e.**, s. 569; Haywood, **a.g.e.**, s. 118.; Helen Clarke, **The Vikings**, London, Gloucester Press, 1979, s. 21.

⁸² *Danegeld*, genellikle 10. yüzyılın sonu ve 11. yüzyılın başlarında Viking ordularına bir kasaba veya bölgeyi barış içinde terk etmeleri için verilen para veya erzak anlamına gelen ödemelere verilen isimdir. Holman, **a.g.e.**, s. 73-74.

⁸³ Haywood, **a.e.**, s. 118.; Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 24.; Keynes, **a.g.e.**, s. 73-74.; Bloch, **a.g.e.**, s. 40.

uğraştı.⁸⁴ İskandinavya topraklarında da siyasî dengeler değişmekte ve bunun ilk yansımaları İngiltere’de görülmekteydi. Çünkü tahta sahip olmak isteyen her İskandinav soylusu, İngiltere’yi taht amacıyla kendini ispatlamak için bir gelir kapısı olarak görmekteydi. İskandinavya’ya hâkim olacak bir lider dolaylı olarak da İngiltere’deki Viking topraklarında da hak iddia edebilecekti.

Swein Forkbeard, 993’te aldığı *danegeld*’ı Norveç’te Olaf Tryggvason’a karşı kullanmak için harcadığını yukarda belirtmiştik. 1000 yılında Baltık Denizi’ndeki Svold Savaşı’nda Swein, Olaf’ın donanmasını mağlup etti ve Olaf bu savaşta öldürüldü. Olaf’ın ölümüyle Swein Forkbeard, tüm Norveç ve Danimarka’ya hâkim oldu. Kuzeyde birliği sağlayan Swein, 1002 yılında İngiltere’yi tamamen ele geçirme düşüncesi ile adaya karşı harekete geçti.⁸⁵

Swein Forkbeard’ın İngiltere’ye karşı düşünceleri, burayı savaşçılarını desteklemek için bir gelir ve ganimet kazanma aracı olarak görmesinin yanı sıra ayrıca İskandinavya’daki otoritesini de kanıtlamak içindi. Swein’e karşı ise Wessex Kralı Etheldred, Normanların desteğini kazanmak için Normandiya Dükü II.Richard (996-1026)’un kız kardeşi Emma ile evlendi. Ancak Normanlardan gelen takviyelerle bile Etheldred Swein’e karşı koyacak bir ordu toplayamadı ve savaş için gerekli parayı da sağlayamadı. Bunun üzerine aşırı bir tedbire başvurmak zorunda kaldı, İngiltere’deki tüm Danimarkalıların aynı gün öldürülmesi emrini verdi. 13 Kasım 1002’de adada Anglo-Saxonlarca yakalanan tüm Danimarkalılar öldürüldüler.⁸⁶

Swein Forkbeard, İngiltere’yi ele geçirmek için gelmişti ancak Etheldred’in bu girişimi ona karşı şiddetli bir saldırı başlatmak için bahane oldu. 1003 yılında büyük bir orduyla adaya inerek karşısına çıkan şehirleri yakıp yıktı, adamları Tostig ile Thorkell ise Edward zamanında kaybedilmiş eski *danelaw* bölgelerini geri almayı başardı. 1005 yılında İngiltere’de yaşanan büyük bir kıtlıktan dolayı Vikingler ana topraklarına geri dönmek zorunda kaldı. 1006’da ise Tostig, Güney İngiltere’de Sandwich’e gelerek çoğu yeri yağmaladı. 1007’de ise yoğun saldırılardan kurtulmak adına 36.000 libre gümüşlük bir vergi Vikinglere ödenmek zorunda kalındı. 1009’da Thorkell, Güney İngiltere’nin büyük bir bölümünü ele geçirdi ve bunu izleyen üç yıl

⁸⁴ Haywood, **a.e.**, s. 118; Heath-McBride, **a.e.**, s. 24.

⁸⁵ Bauer, **a.g.e.**, s. 573. Swein Forkbeard’ın İngiltere’deki faaliyetleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Ian Howard, **Svein Forkbeard’s Invasions and Danish Conquest of England 991-1017**, Suffolk, The Boydell Press, 2003.

⁸⁶ Harl, **a.g.e.**, s. 153.; Bauer, **a.e.**, s. 573-574.

içindeki artan saldırıları 1012 yılında Wessex Krallığı'nın Vikinglere 48.000 librelük bir *danegeld* ödemesine yol açtı. Swein'in 1002 yılında adayı ele geçirmeye başlamasının ardından geçen 10 yıl içerisinde Wessex Krallığı, sürekli ağır vergiler vermek zorunda kalmış ve bitmek bilmeyen savaşlar neticesinde askerî bakımdan da bir hayli zayıflamıştı. 1013'te Kuzey İngiltere'ye çıkan Swein, güneye doğru ilerledi ve yol üzerindeki şehirler ona bağlılıklarını bildirdiler. Onun İngiltere'ye inmesi ile Wessex Kralı Etheldred İngiltere'nin güneyindeki Wight Adası'na kaçtı, eşi Emma ve oğullarını ise kayınbiraderi Richard'ın yanına gönderdi. Swein Forkbeard bundan sonra artık Baltık'tan Kuzey Denizi'ne uzanan bir tür Kuzey Atlantik İmparatorluğu'nun tek hâkimi konumuna geldi. Vikinglerin büyük pagan ordusunun İngiltere'ye gelişinden yaklaşık 150 yıl sonra, Britanya Adası tamamen İskandinav yönetimine girmişti. Danimarka kralları, İngiltere'de 1042'ye kadar hüküm süreceklerdi.⁸⁷ Ancak Swein Forkbeard, böylesine büyük bir başarıdan uzun süreli faydalanamadı. Kendisi İngiltere Kralı olmasından 5 hafta sonra öldü ve onun yerine oğlu Cnut (1016-1035) geçti. Ölümüyle beraber Normandiya'da olan Wessex Kralı Etheldred, oğlu Edmund ile beraber İngiltere'ye gelerek eski tahtına yerleşmek için ve Vikinglere karşı koymaya başladı. Cnut ise, Danimarka'da yerine bıraktığı kardeşi Harald'ın tahtı ele geçirmek için faaliyetlerini haber alınca İngiltere'den ayrılarak Danimarka'ya gitti. Onun gidişiyle beraber Etheldred tahtını geri alabildi. Cnut ise Danimarka tahtını kardeşi Harald'dan alabilmek için iki yıl uğraşmak zorunda kaldı.⁸⁸

Bu arada Wessex Krallığı'nda 1016 yılında ölen Etheldred'in yerine oğlu Edmund (1016-1016) geçmişti. Aynı yıl İskandinavya'da Harald'ı saf dışı bırakıp tekrar birliği sağlayan Cnut, İngiltere'ye ayak bastı. Onun ile beraber adaya gelen Vikingler geniş çaplı yağma faaliyetlerine yeniden başladılar. Uzun süreli bitmek bilmeyen savaşların ardından Edmund ve Cnut, 1016 yılında bir araya gelerek bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşmaya göre Alfred'in çizdiği çizgiler esas alınarak İngiltere, Vikingler ve Anglo-Saxonlar tarafından tekrar paylaşıldı. Temelde Cnut adanın kuzeyinde, Edmund ise güneyinde hüküm sürecekti. Aynı zamanda Edmund, oğullarını vârisliğinden çıkarıp Cnut'u vârisi yapmayı da kabul etti.⁸⁹

⁸⁷ Bauer, **a.e.**, s. 574-575.; Keynes, **a.g.e.**, s. 75.

⁸⁸ Bauer, **a.e.**, s. 649-650.; Bloch, **a.g.e.**, s. 41.

⁸⁹ Bauer, **a.e.**, s. 651.; Harl, **a.g.e.**, s. 154.

Bu anlaşmadan kısa bir süre sonra Edmund'un ölmesi ile anlaşmaya göre Cnut Wessex Krallığı'nın başına geçti. Ardından Edmund'un iki küçük oğlunun da İskandinavya'ya gönderilmesini emretti. Aynı zamanda Etheldred'in dul kalan eşi Emma ile evlendi. Bu evlilikten Harthacnute adlı bir oğlu olan Cnut, onu kendisinden sonra İngiltere tahtının vârisi yaptı. Yaklaşık 20 yıl boyunca İngiltere'de hüküm sürdü, adayı Wessex, Mercia, Doğu Anglia ve Northumbria olmak üzere dört kontluğa böldü. Doğu Anglia'ya Thorkell, Northumbria'ya Siward, Mercia'ya Leofric isimli Viking şefleri atayarak adada İskandinav yönetimini güçlendirmeye çalıştı. Ayrıca 1028 yılında Norveç Kralı Olaf (1015-1028)'ı tahttan feragat etmeye zorladı ve Norveç Kralı olarak taç giydi. Artık babası Swein gibi Cnut'ta İngiltere, Danimarka ve Norveç'i kapsayan bir nevi Kuzey Atlantik İmparatorluğuna hükmetmekteydi.⁹⁰

Babası Swein'in bir pagan olmasına rağmen Hristiyanlığı kabul etmiş olan Cnut, İskandinavya'nın Hristiyanlaştırılması için büyük çaba göstermiş ve bu konuda Anglo-Saxon din adamlarını görevlendirmişti. Charlemagne tarzında bir manastır kurucusu ve bir kanun koyucu olarak Roma Katolik Kilisesi'ne tam bağlılık gösterdi. 1027 yılında Roma'yı ziyaret eden Cnut, orada Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Konrad (1027-1039)'ın taç giyme törenine de katıldı. Döneminde ticareti geliştirmek için Anglo-Saxon tüccarlara da vergi indirimi sağladı. İngiltere'de yeni bir Anglo-Danimarka aristokrasisi kuran Cnut'un zamanında İskandinavya, Hristiyanlık ve Germen-Lâtin kökenli olan Anglo-Saxon gelenekleri ile kaynaştırılarak Avrupa toplumu içine alınmaya ve hızla Hristiyanlaşmaya başladı.⁹¹

Cnut'un 1035'te ölümü, babası Swein döneminde İskandinavya'nın yanı sıra İngiltere'yi de içine alan bir tür Kuzey Atlantik imparatorluğu oluşumunun parçalanmasına neden olmuş ve gerek İskandinavya'da gerek İngiltere'de tahta kimin geçeceği konusunda bir rekabeti başlatmıştı. Cnut'un Emma ile evliliğinden oğlu Harthacnut, taht vârisi olarak Danimarka ve Norveç'in başına geçmesi için kuzeye gönderildi. Cnut öldükten sonra ise Norveç'te önde gelen toprak sahipleri Olaf'ın oğlu Magnus (1035-1047)'u tahta aday göstererek onu başa geçirmişlerdi. İskandinavya tahtını almak için Magnus ile uzun soluklu bir mücadeleye girişen Harthacnut bir daha İngiltere'ye dönemedi. İngiltere tahtına ise Cnut'un ilk eşi Aelgifu'dan olan küçük

⁹⁰ Bauer, **a.e.**, s. 652-653.

⁹¹ Haywood, **a.g.e.**, s. 122.; Bloch, **a.g.e.**, s. 41-42.

oğlu Harald Harefoot (1035-1040) geçti.⁹² Bu sırada Emma, Cnut'un en büyük destekçilerinden olan ve güçlü bir politik aileden gelen Kont Godwin ile beraber Harthacnut'un hem Danimarka hem de İngiltere Kralı olmasını sağlayan bir yasal düzenleme yaptı. Buna göre İngiltere'de Harald Harefoot, kardeşinin çıkarlarına göre ülkeyi yönetmesi şartıyla İngiltere tahtında bırakıldı. Ancak 1037'de Harald, Harthacnut'un Danimarka'da siyasî rakibi Magnus ile meşgul olmasını fırsat bilerek İngiltere tahtına bağımsız olarak el koydu. 1038'de ise Harthacnut ve Magnus, ilk kim ölürse tahtı onun alması üzerine bir anlaşma yaptılar.⁹³

1040 yılında Harthacnut, Magnus ile olan savaşını anlaşma ile bir süreliğine ertelemiş ve İngiltere'de tahta el koyan kardeşine karşı saldırı için bir filo hazırlamıştı. Tam da bu sıralarda Harald Harefoot öldü ve Harthacnut (1040-1042) İngiltere'ye gelip başa geçti, ancak 1042'de o da öldü. Böylece Cnut'un oğullarının hepsi 25 yaşına ulaşmadan ölmüşlerdi ve hiçbirinin de çocuğu olmamıştı. Harthacnut'un ölümü ile anlaşma gereği Magnus, İngiltere ve Danimarka krallıklarını talep edebilirdi. 1043'te Magnus (1042-1047) Danimarka'da kral ilan edildi. Buna karşılık Anglo-Saxon aristokrasisi, Magnus'a karşı Normandiya'da bulunan Etheldred'in oğlu Edward'ı davet ettiler. Edward (1042-1066) davet üzerine İngiltere'ye gelerek Wessex Krallığı'nın başına geçti.⁹⁴

1043'te Danimarka kralı ilan edilmiş olan Magnus'un karşısına bu sefer Cnut'un yeğeni Swein Estrithson çıktı. Bir süre Magnus ile mücadele eden Swein ona karşı başarılı olamadı ve Olaf Tryggvason'un üvey kardeşi ve bir başka taht iddiacısı olan Harald Hardrada'yı desteklemeye başladı. Harald Hardrada, Bizans İmparatorluğu'nda Varaeg muhafızı olarak görev almış ve Sicilya Arapları'na karşı Bizans ordusunda savaşmış deneyimli bir isimdi. İskandinavya'daki durumu haber alınca Norveç'e gelerek Olaf'ın üvey kardeşi olarak Norveç tahtı için iddiada bulundu. 1046'da Norveç Krallığı için Magnus ile Harald arasında Swein Estrithson'a karşı bir ittifak kuruldu. Ancak bir yıl sonra Magnus'un ölümüyle Harald Hardrada, Swein'in tek rakibi olarak kaldı. Harald ayrıca 1038'de Harthacnut ve Magnus'un yaptığı anlaşmaya göre İngiltere ve Danimarka Krallığı'nda da hak iddia edebilirdi çünkü

⁹² Harl, **a.g.e.**, s. 159.;

⁹³ Harl, **a.e.**, s. 159-160.

⁹⁴ Haywood, **a.g.e.**, s. 122.; Harl, **a.e.**, s. 160.; Bauer, **a.g.e.**, s. 655.

Magnus'un hayatta kalan tek akrabasıydı.⁹⁵ Ancak 1064'te Wessex Kralı Edward'ın epeyce ilerlemiş yaşı, Harald'ın dikkatini İngiltere'ye çekmesine sebep oldu. Aynı zamanda kendisi Swein Estrihtson'a karşı Danimarka'yı ele geçirmenin zor olduğunu farkına vardı. Bundan dolayı çabalarını ve enerjisini 1038'deki anlaşma sonucu tahta aday olduğu İngiltere'ye kaydırıldı. İngiltere'de Harald'ın dışında başka isimlerde tahtı istiyorlardı, bunlardan birisi Edward'ın kayınbiraderi Harold Godwinson'du. Diğer bir aday ise Emma'nın yeğeni olan Normandiya Dükü II.William (1035-1087) idi. Harold Godwinson Normandiya'da kaldığı sürede II.William'ın taht iddiasını destekleyeceğine dair yemin etmişti ve William da Harold'a gemi ve adamlar vererek onu 1064 yılında İngiltere'ye göndermişti. Tüm bunlar yaşanırken adaya olan İskandinav saldırıları ve kuzeyli liderlerin tutkusu asla sönmemişti. Vikinglerin adaya çıktıkları 787 yılından itibaren savaşlar ve yağmalar sebebiyle epeyce yıpranmış, siyasal ve dinsel kurumları dağılmış olan Anglo-Saxonlar artık dışarıdan gelecek bir müdahaleye direnecek güçte değillerdi. İngiltere'nin bu durumu İskandinav krallarının ilgisini çekmekteydi, ancak Normandiya Dükü II.William da akrabalık bağları nedeniyle İngiltere ile yakından ilgilenmekteydiler.⁹⁶

Edward'ın 1066'da ölümü ile İngiltere tahtı için Harold Godwinson, Harald Hardrada ve Normandiya Dükü II.William olmak üzere üç tane aday kalmıştı. Edward'ın ölümü ile Anglo-Saxon soyluları tahta Harold Godwinson (1066-1066)'u seçtiler. Bunun üzerine William seçime karşı çıkarak derhâl Harold'a meydan okudu ve İngiltere'yi ele geçirme plânı hazırlamaya başladı. Harold kral seçildiği andan itibaren kuzeyde bir başka taht iddialısı olan Harald Hardrada ve güneyde ise Normandiya Dükü II.William'ın arasında kalmıştı. Harold'un kral olduğu haberini alır almaz Harald Hardrada, 300 gemi ile İngiltere'ye çıkarma yaptı ve 20 Eylül 1066'da York şehrini ele geçirdi. Ancak bundan beş gün sonra, 25 Eylül 1066'da Stamford Bridge Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğradı. Bizzat Harald Hardrada bu savaşta hayatını kaybetti. Harold'un zorlukla kazandığı bu zafer, neredeyse onun krallığına mal oldu. Stamford Bridge Savaşı'ndan dört gün sonra bu sefer Normandiya Dükü II.William, 29 Eylül tarihinde Güney İngiltere'de Pevensey kıyılarına çıktı.⁹⁷

⁹⁵ Harl, **a.e.**, s. 161.; Bloch, **a.g.e.**, s. 43.

⁹⁶ Bauer, **a.g.e.**, s. 660.; Bloch, **a.e.**, s. 43.; Harl, **a.e.**, s. 161.

⁹⁷ ASC, s. 142.; Haywood, **a.g.e.**, s. 125.; Harl, **a.e.**, s. 162.; Bauer, **a.e.**, s. 660.

II. William, İngiltere kıyılarına çıkar çıkmaz gemilerini parçalama emri vererek herhangi bir geri çekilme fikrini kabul etmeyeceğini gösterdi ve ardından Hastings'e doğru yürüdü. Normanlar buraya geldikten sonra önce Pevensey'de, sonra da Hastings'te istihkâmları için bir kale inşa ettiler. II. William ayrıca bölge hakkında bilgi toplamak için 25 şövalyeden fazla olmayan bir birliği keşif amacıyla Güney İngiltere boyunca yolladı.⁹⁸

II. William'ın ordusunda Normanların dışında Bretonya ve Flanders'tan topladığı paralı askerler de bulunuyordu. Onun İngiltere topraklarına indiğinin haberi Harold'a ulaştığında Harold hızla güneye doğru yöneldi, ayrıca tüm İngiltere'ye yardım çağrısında bulundu. Northumbria ve Mercia Krallıkları ona yardım etmek istemediler, aksine Harold ve William arasındaki mücadelenin krallığı bölmesini ve kuzeyde kendi otoritelerini daha kolay kurmaya yardımcı olacağını düşündüler. Yine de İngiltere'nin bazı bölgelerinden düzensiz birlikler Harold'a katılmaktaydı. Normanların Güney İngiltere kıyılarını yağmalamaları üzerine yürüyüşünü daha da hızlandırdı ve yaklaşık üç günde kuzeyden güneye geldi, ardından Hastings'in 13 kilometre kuzeyindeki Senlac Tepesi'ne kampını kurdu.⁹⁹

II. William ise, Harold'a barış önerileri olan bir elçilik heyeti göndermeyi düşündü. Fakat günlerce süren sonuçsuz müzakerelerin ardından William'ın kampında dükün danışmanları ona her saat Harold'un kampına yeni takviyelerin geldiğini, müzakereden hiçbir avantaj kazanmadıklarını ve savaşın ne kadar gecikirse zafer ihtimalinin o kadar azaldığını belirttiler. Harold'a sunduğu tekliflerden umduğunu bulamayan William, ertesi sabah ona saldırmaya karar verdi. Saldırıdan önceki son gece Norman kampında ise Bayeux Piskoposu Odo ve Coutances Piskoposu Geoffrey din adamlarıyla beraber kampı gezerek dualar etmekteydiler.¹⁰⁰

İki taraf içinde savaşın kaçınılmaz olduğu anlaşıldığı zaman Harold Godwinson, 13 Ekim 1066'da kuvvetlerini Hastings'in 13 kilometre kuzeyindeki Senlac Tepesi'nde kalkan duvarı denilen savunma pozisyonu ile yerleştirerek Norman saldırısını beklemeye başladı. Anglo-Saxon ordusu süvarilere sahip değildi ve büyük

⁹⁸ Johnson, **a.g.e.**, s. 139.; William of Poitiers, **The Gesta Guillelmi**, Ed. by. R. H. C. Davis-Marjorie Chibnall, Oxford, 1998'den naklen Elizabeth van Houts, **The Normans in Europe**, Ed. by. Rosemary Horrox-Janet L. Nelson, Manchester-New York, Manchester University Press, 2000, s. 120.

⁹⁹ Johnson, **a.e.**, s. 139-140.; Uttridge-Spilling, **a.g.e.**, s. 41.; Poitiers'den naklen Houts, **a.e.**, s. 121.

¹⁰⁰ Poitiers'den naklen Houts, **a.g.e.**, s. 121.

bir bölümü mızrak, kargı, balta gibi çeşitli silahları kullanan piyadelerden oluşmaktaydı. II. William ise kalkan duvarına karşı üç sıra hâlinde ordusunu düzenledi; en ön safta okçular, ikinci sırada ağır zırhlı piyadeler ve en sonda ise süvariler bulunuyordu. Harold, Norman süvarilerine karşı şansı olmadığını bildiğinden ordusunu eğimli arazide konuşlandırmış ve bu surette süvarilerin eğimli arazide istedikleri gibi savaşmamalarını sağlamayı düşünmüştü. Norman hattında sağda Flamanlar, solda Bretonlar ve merkezde ise William'ın emrinde Normanlar bulunuyordu. İki ordu da sayıca neredeyse birbirine denkti, Normanlar yaklaşık 7500 kişiden oluşurken Anglo-Saxonlar ise yaklaşık 8000 kişiden oluşmaktaydı.¹⁰¹

Norman kökenli bir Frank rahip olan Poitiersli William, bize Hastings Savaşı'nda Norman tarafında yer alan kontların isimlerini vermektedir. William'a göre Boulogne Kontu Eustache (1049-1087), Evreux Kontu Richard (1037-1067)'ın oğlu William, Montagne Kontu Rotrou (?)'nun oğlu Geoffrey, Bretevil Kontu William fitz Osbern (1020-1071), Thousars Vikontu Aimeri (1024-1094), Longeville Kontu Walter Giffard (?), Montfort Kontu Hugh (?-1088), Tosny Kontu Ralph (?-1102), Hugh de Grandmesnil, Surrey Kontu William de Warenne (?-1088) Hastings Savaşı'nda William'ın ordusunda yer almışlardır.¹⁰²

Hastings Savaşı olarak adlandırılan bu meşhur savaş, sabah erken saatlerde başladı. Anglo-Saxonlar, gerçekleştirilen ilk Norman saldırısını püskürttüler. Bu ilk saldırıda, William'ın atı Harold'un kardeşi Gurth'un mızrağı ile yaralanmış ve William yere düşmüştü. Onun hızla öldüğü söylentisi yayılarak Norman ordusu panikledi ve dağılmaya başladı. Piskopos Odo, cesaret verici sözler söyleyerek dağılan orduyu engellemeye çalıştı. Bu sırada II. William, yüzünün görülmesi için başlığını çıkararak askerlere ölmediğini gösterdi. Ardından toparlanan Norman ordusuna yeni bir saldırı başlatma emri verdi. Ancak bu saldırıda geri püskürtüldü. Anglo-Saxonlar kalkan duvarında sağlam duruyorlar ve pozisyonlarını kaybetmiyorlardı. William'ın soldaki Bretonlara verdiği saldırı emri de Anglo-Saxon okçularının atışları sebebiyle işe yaramadı ve geri çekildiler.¹⁰³

¹⁰¹ Uttridge-Spilling, **a.g.e.**, s. 42.; Christopher Gravett, **Hastings 1066: The Fall of Saxon England**, Ed. by. David G. Chandler, London, Osprey Publishing, 1992, s. 21.

¹⁰² Poitiers'den naklen Houts, **a.g.e.**, s. 122.

¹⁰³ Uttridge-Spilling, **a.e.**, s. 42.; Johnson, **a.g.e.**, s. 141.; Master Wace, **His Chronicle of the Norman Conquest**, Ed. by. Edgar Taylor, London, William Pickering, 1837, s. 193-197.

Tepenin üzerine konuşlanmış ve sağlam duran kalkan duvarına karşı başlattığı iki saldırıda sonuç getirmeyen, ayrıca arazinin eğiminden dolayı süvarilerini de kullanamayan William bu sefer okçularına Anglo-Saxonların miğferlerini hedef alan atışlar yapmalarını emretti. Bu surette kalkanlarını başlarına tutacaklar ve yeniden bir saldırı ile duvarda bir boşluk açmaya çalışacaktı. Bu taktik işe yaradı, atılan bu oklardan birisi Harold'un sağ gözüne isabet etti ve Harold orada öldü. Onun ölmesinin ardından hâlâ dağılmayan kalkan duvarına karşı William, askerlerine sahte geri çekilme emri verdi. Yüzyüze çarpışmalarda Normanlar, yavaşça geri çekilerek Anglo-Saxonları geniş araziye çekip süvarileri kullanmak istiyorlardı. Bu plân başarılı oldu, geri çekilen piyadeleri takip eden askerler duvarda boşluklar açarak tepeden aşağı inmeye başladılar. Bazı askerler ise Normanlar ile şu şekilde alay etmekteydi: *“Korkaklar! Kötü bir saatte topraklarımıza ve mallarımıza el koymaya çalışanlar geldi! Normandiya çok uzakta ve kolaylıkla oraya ulaşamayabilirsiniz. Kaçmak için çok az fayda var; denizi bir sıçrayışta geçemedikçe veya suyu içemedikçe (İngiltere ve Normandiya arasındaki Manş Denizi) oğullarınız ve kızlarınız sizin için kaybolacak!”*¹⁰⁴

Plânlarının başarılı olması sonucu tepeden aşağı kendilerini takip eden Anglo-Saxonlara karşı Normanlar, aniden geri dönerek şiddetli bir süvari saldırısı başlattılar. Harold'un ölümünden dolayı zamanla Anglo-Saxon hattında dağılmalar başladı. Öğleden sonra saat üçe kadar savaşın gidişatı ortada görünüyordu ve kimin kazanacağı belli değildi. Ancak Harold'un ölümü zamanla gidişatı değiştirmişti. Okçu atışları ile duvarı yıpratıp Anglo-Saxonları açık alana çekmeyi başaran Normanlar ise süvariler vasıtasıyla savaşın kesin sonucu belirlediler. Hastings'te Harold'un yanı sıra kardeşleri Leofwine ile Gurth de öldürülenler arasındaydı. Savaşın ardından Hastings'de bir süre bekleyen II. William, burada kendisine son bir saldırı olup olmayacağını bekledi. Karşı koyulmayacağını anladıktan sonra İngiltere'nin iç bölgelerine doğru ilerlemeye başladı.¹⁰⁵

Anglo-Saxon soyluları ise, Harold'un ölüm haberini aldıklarında hemen 14 yaşındaki Edgar (1066-1066)'a taç giydirmişlerdi. Ancak II. William'ın Londra'ya gelişiyle beraber Edgar ona teslim oldu ve William onu Normandiya'ya gönderdi. II. William, savaştan sonra Batı literatüründe *conqueror* (fatih) unvanını aldı ve 18 Nisan 1067 tarihinde Westminster'de İngiltere Kralı olarak taç giydi. Ardından

¹⁰⁴ Wace, **a.e.**, s. 198-199.

¹⁰⁵ Wace, **a.e.**, s. 198-199.; **ASC**, s. 144.

İngiltere, Norman soyluları arasında pay edildi ve feodal bağlar ile Normandiya'ya bağlanan bir toprak parçası oldu. Hasting Savaşı, İskandinav krallarının İngiltere'ye egemen olma çabalarını sona erdirmesi ve İngiltere'de Norman hâkimiyetini başlatan bir dönemi açması bakımından ada tarihinde son derece belirleyici bir savaş olma özelliğini hâlâ taşımaktadır.¹⁰⁶

İngiltere, coğrafya açısından İskandinavya ile oldukça yakın bir konumda olmasından ötürü doğal olarak erken dönem Viking saldırılarını ilk yaşayan bölge olmuştur. Vikinglerin İngiltere'deki faaliyetlerini birincisi bölgenin coğrafyasını ve siyasî durumunu tanıma, ikincisi ise ciddi bir direniş gösterilmemesinden ötürü artık yerleşmelerin başladığı iki ayrı dönemde değerlendirmek daha doğrudur. Yukarıda da belirtildiği üzere Vikingler İngiltere topraklarında ilk saldırılardan sonra ciddi bir direnişle karşılaşmadıklarından zamanla gelen insanların ve gemilerin sayısı artış göstermiştir. Ancak Wessex Kralı Alfred, gerek Anglo-Saxonların gerekse Vikinglerin İngiltere'deki tarihlerinde bir dönüm noktası olmuştur. Alfred'in gösterdiği etkin direniş, adanın tamamen Vikinglerin ellerine geçmesini neredeyse bir asır geciktirmiştir. Buna ek olarak Alfred ve kurduğu düzen, onun ardından gelen krallara da örnek olmuş ve IX. yüzyılın ikinci yarısına kadar İngiltere'deki Vikingler Anglo-Saxon krallarının hâkimiyetini tanıyacak bir duruma dahi gelmiştir. Ancak İskandinavya'daki siyasal koşullar Vikingleri bu tarihten itibaren tekrar şiddetli ve aralıksız saldırılar yapmaya zorlamıştır. Öyle ki, IX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere hem *danegeld* adı verilen vergilerle ekonomik olarak yıpratılmış, hemde yoğun saldırılar ile askerî olarak çökme noktasına getirilmiştir. Bu süreçlerin sonucunda da Swein Forkbeard ve oğlu Cnut, İngiltere'nin tamamında Viking hâkimiyetini tesis etmeyi başarmışlardır. Vikinglerin yanı sıra Normandiya Dükü II. William'ı zaman içerisinde adayı ele geçirmeye sevk etmiştir. Nitekim bunda da başarılı olmuş ve Normanlar, Hastings Savaşı ile beraber İngiltere'yi ele geçirmiş ve adada uzun yıllar süren egemenliklerinin sonucu derin etkiler bırakacakları bir hâkimiyet kurmuşlardır.

¹⁰⁶ ASC, s. 145.; Bauer, **a.g.e.**, s. 664.; Norman Davies, **Avrupa Tarihi**, Çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil-Kudret Emiroğlu-Suat Kaya, Ankara, İmge Kitabevi, 2011, 2.Bs, s. 368. Hastings Savaşı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Michael K. Lawson, **The Battle of Hastings 1066**, y.y., Designs and Patents Act 1988, 2016, 3.Bs.

1.3. Vikinglerin İrlanda ve İskoçya'daki Faaliyetleri (794-1014)

Vikinglerin İngiltere'deki faaliyetleriyle bağlantılı olarak adıyla coğrafya olarak oldukça yakın bir konumda olan İrlanda ve İskoçya'da bu saldırılar ile uzun yıllar karşı karşıya kaldı. 794 yılında Vikingler İrlanda'da ilk olarak Lambay Adası'nı ve İskoçya'da Skye'ı yağmaladılar. Bundan bir yıl sonra ise Iona, Inismurray ve Inisfallen Adaları Vikinglerin hedefi oldu. Aynı yıl St.Patrick Adası yağmalandı ve Vikingler burada büyük bir ganimet elde ettiler. 797'de bu ada tekrar saldırıya uğradı ve birçok esir alındı. 798'de İskoçya'nın batı kıyıları ve Kuzey İrlanda'da Ulster yağmalandı. Vikinglerin öncelikli hedefleri İngiltere'de olduğu gibi burada da kiliseler ve manastırlardı, yapılan saldırılar ilk dönemlerde tipik vur-kaç şeklinde gerçekleştirilmekteydi.¹⁰⁷

Düzenlenen bu ilk saldırıların ardından 802'de bu sefer Vikingler zengin bir kilise olarak bilinen Iona Kilisesi'ni yağmaladılar. Bir yıl sonra Inismurray ve Roscommon'a saldırdılar. 806'da Iona Kilisesi tekrar saldırıya uğradı ve burada 68 keşiş öldürüldü. Bu tarihlerden itibaren Vikingler saldırılarını daha çok İrlanda'nın kuzey ve batı sahillerine yoğunlaştırdılar. 807'de kuzeyde Sligo sahillerine çıkan Vikingler Inismurray Manastırı'nı da yaktılar. Buranın ardından Galway Körfezi yakınlarında Roscommon'a çıktılar, ancak burada Roscommon Kontu tarafından ağır bir yenilgiye uğradılar. 811'de ise bu sefer Ulster Krallığı tarafından ağır bir yenilgi yaşadılar. Vikinglerin uğradıkları mağlubiyetler onların adaya olan ilgilerini engelleyemedi. Zira 812'de bu sefer adanın güneybatısında Kerry Sahili'ne çıkıp Mayo, Connaught ve Cork Limanı'nı yağmaladılar. Ancak aynı yıl Eoghanacht Krallığı tarafından yenilgiye uğradılar. 812 yılına gelindiğinde ise Vikingler gerçekleştirdikleri saldırılar neticesinde İrlanda coğrafyasına dair her şeyi öğrenmişlerdi ve buranın kendilerine sundukları zenginliklerinde farkındaydılar. 812-821 yılları arasında Vikinglerin İrlanda'da herhangi bir faaliyetini görmemekteyiz,

¹⁰⁷ **Annals of Clonmacnoise From Creation to A.D. 1408**, Ed. by. Denis Murphy, Dublin, Royal Society of Antiquaries of Ireland, 1896, s. 128.; **Annals of Ulster**, Ed. by. William M.Hennessy, Dublin, Alexander Thom&Co., 1887, C. I, s. 275-279.; **Annales Inisfallenses**, Rerum Hibernicarum Scriptores, Ed. by. C.O'Conor, London, J.Sebley, 1825, C. II, s. 24-27'den naklen **Early Sources of Scottish History**, Trans. by. Alan Orr Anderson, London, Oliver and Boyd, 1922, C. I, s. 256-257.; Clare Downham, "Viking Incursions", **Medieval Ireland: An Encyclopedia**, Ed. by. Sean Duffy, New York, Routledge, 2005, s. 502-503.

muhtemelen bu yıllar arası onların İskoçya'da yoğunlaştıkları döneme işaret etmektedir.¹⁰⁸

821 tarihinde ise Vikingler İrlanda Denizi'nde ve adanın güney sahillerinde tekrar ortaya çıktılar. Aynı yıl Dublin yakınlarında Howth'a saldırıp buradan pek çok esir aldılar. 822'de güneyde Cork şehrine ve Gallen'e saldıran Vikingler bundan bir yıl sonra ise Selinde'ye saldırdılar. 824'te ise Skellig Adası'nda yer alan bir manastır yağmalandı. Yine 824'te Ulster Krallığı tarafından bir yenilgi yaşamalarına karşın güneybatıda Osraige Krallığı'na karşın zafer kazandılar. 826'da Lusca ve İrlanda Adası'nın tüm doğu kıyıları Vikinglerin saldırısına uğradı. 828'de Clonmore ve Dunleer yağmalandı. Ayrıca Vikingler 830 tarihinden itibaren saldırıların ölçeğini kıyı bölgelerinden iç bölgelere doğru genişlettiler. 830'da kuzeybatıda Conaille Krallığı'na karşı harekete geçen Vikingler, Conaille Kralı Mael Brigte mac Spelain (869-?)'i ve kardeşi Conannan'ı ele geçirmeyi başardılar. Bir yıl sonra Ard-Macha, Monaghan, Ui-Meith, Damliag ve başka birçok kilise Vikinglerin hedefi oldu. 832'de ise Clondalkin yağmalandı. 836'dan sonra ise saldırıların sıklığı, şiddeti ve etkilediği alanlar arttı. 838'e kadar söz konusu bu saldırılar vur-kaç şeklinde düzenlenmekteydi. Ancak 838 yılında Viking şefi Turgesius'un Norveç'ten büyük bir filo ile gelmesi İrlanda'da Vikingler için yeni bir dönem başlattı.¹⁰⁹

Turgesius'un gelmesi ile İrlanda'daki Viking saldırıları yeni bir boyut kazandı. Kendisi adadaki geçici İskandinav yerleşimlerine disiplin ve düzen getirerek yağma amacı ile gelen Vikingleri artık kışlamaya ve yerleşmeye gelmeye teşvik etti. 830-840 yılları arası Vikingler adada kalıcı bir dayanak noktası bulmak ve yerleşmek için çabalamaya başladılar. Nitekim Vikingler 841-842 yılında Dublin ve Lough Neagh'ta bir kale inşa ederek ilk defa kışı İrlanda'da geçirdiler. İlk kalıcı İskandinav yerleşimi 841'de Dublin'de Liffey ve Boyne Nehirleri üzerinde kuruldu. Vikinglerin bu yerleşimleri *longphort* olarak bilinmekteydi. Bu *longphort*'lar Vikinglerin saldırılarını sadece yaz mevsimleriyle sınırlandırmak yerine tüm yıl boyunca sürdürmesine olanak sağladı. Turgesius, İrlanda'nın kıyılarının yanı sıra Viking saldırılarını nehirler vasıtası

¹⁰⁸ AU, C. I, s. 287-291.; **Annals of the Kingdom of Ireland**, Ed. by. John O'Donovan, Dublin, Hodges, Smith, and Co., 1856, C. I, 2. Bs., s. 413-419.; Donnchadh Ó Corráin, "The Vikings and Ireland", **The Viking World**, s. 428-429.; C. F. Keary, **The Vikings in Western Christendom**, New York, G. P. Putnam's Sons, 1891, s. 191.

¹⁰⁹ AU, C. I, s. 317-331.; CS, s. 133.; Giraldus Cambrensis, **The Historical Works**, Ed. by. Thomas Wright, London, George Bell&Sons., 1905, s. 148.; Corrain, **a.e.**, s. 429.; Holman, **a.g.e.**, s. 152.

ile genişletti ve bu sayede adanın kuzeyinde Viking hâkimiyeti kuruldu. Vikinglerin İrlanda'da merkezleri Turgesius'un burada bir Hiberno-Norse krallığı kurmayı başardığı Dublin'di.¹¹⁰

848 yılında ise İrlanda kaynaklarının *Dubgaill* (siyah-karanlık yabancılar) olarak adlandırdığı başka bir İskandinav filosunun Danimarka'dan İrlanda'ya geldiğini görmekteyiz. Bu filo *Finngaill* (beyaz yabancılar) olarak adlandırılan Dublin'deki Vikinglere karşı da harekete geçmiş ve onların ellerinde olan bazı kaleleri yağmalayıp pek çok insanı öldürmüşlerdir. Bu olay, İrlanda'da Danimarkalılar ve Norveçlilerin adanın yağma hakkının kendilerine ait olduğunu savunarak zaman zaman çatışmaya gidebildiğini de göstermektedir. *Dubgaill* filosuna karşı aynı yıl bazı İrlanda kralları Vikingler üzerinde bir dizi zafer kazandılar. İrlanda'nın yüksek kralı Máel Sechnaill (845-862), Kuzey İrlanda'da Skreen yakınlarında Vikingleri ağır bir yenilgiye uğratıp onlardan yaklaşık 700 kişiyi öldürdü. Aynı yıl Munster Kralı Ólchobar mac Cináeda (847-851) ve Leinster Kralı Lorcán mac Cellaig (847-851), güçlerini birleştirerek Vikingleri Dublin'in güneyinde Castledermot yakınlarında mağlup ettiler.¹¹¹ Ayrıca sonraki yıllarda Danimarkalılar ve Norveçliler arasında yağma hakkı için yaşanan çekişmeler ve anlaşmazlıklar daha da derinleşecek ve adadaki Vikingler siyasî olarak ikiye bölüneceklerdir.

Dublin'de İskandinav hâkimiyetinin kurulmasının ardından İrlanda'ya gelen Vikinglerin sayısında da giderek bir artış yaşandı. Gelenlerden en dikkat çekici olanı, 852 yılında kardeşi Ivar ve Sigtrygg ile İrlanda'ya yerleşen ve daha sonradan kendisi ve beraberindeki Vikingleri *Finngaill* olarak adlandırılacak olan Beyaz Olaf idi. Olaf'ın gelişi Dublin'in bir Norveç Krallığı olarak yükselmesine işaret etmektedir. Olaf, Ivar ve Sigtrygg ile yaklaşık 20 yıl boyunca Dublin merkezli bir İskandinav krallığını yönetti. Buradan bazen İskoçya ve onun kuzeyinde Hebridler'e saldırılar düzenledi. 865'te Vikingler faaliyetlerini İskoçya'ya yoğunlaştırdılar. 869'da Dumbarton şehri 4 aylık bir kuşatmadan sonra Vikinglerin eline geçti. Bundan sonra siyasî bir gelecek araması ile Olaf'ın Norveç'e dönmesi sonucu Dublin'deki krallığı Ivar tek başına yönetti. 866-867 yıllarında Ivar'ın Kuzey İngiltere'de York şehri ve civarında faaliyetlerde bulunmasından ötürü İrlanda kralları bir dizi Viking yerleşimini

¹¹⁰ CS, s. 143.; AC, s. 140.; Holman, a.e., s. 152.; Downham, a.g.e., s. 503.; Harl, a.g.e., s. 89.; Keary, a.g.e., s. 199.; Corráin, a.e., s. 428-429.

¹¹¹ AU, C. I, s. 357.; CS, s. 149.; *Annals of Kingdoms of Ireland*, C. I, s. 481.; Corráin, a.e., s. 430.; Harl, a.e., s. 89-90.

ortadan kaldırmayı başardılar. 873'te Ivar'ın ölümü ise İrlanda'da Vikinglerin bölünmesine yol açtı. Vikinglerin İrlanda'ya olan sürekli saldırıları ve Dublin'de bir İskandinav krallığı kurmaları sonucu IX. yüzyılın ortalarında Vikingler İrlanda siyaset sahnesinin artık alışılmış bir gücü hâline gelmişti. Zaman zaman İrlanda krallarının Vikingleri kendi çıkarları için paralı asker ve müttefik şeklinde kullandıkları da olmaktaydı. Aynı zamanda Viking ve İrlanda soyluları giderek evlilik yoluyla bağlanmaktaydılar ve ortaya Hiberno-Norse adıyla İrlanda-İskandinav karışımı yeni bir halk çıkmaktaydı.¹¹²

873'te Ivar'ın ölümü ile İrlanda nispeten barış yıllarına girmişti ve ülkede yaklaşık 40 yıl boyunca yeni bir Viking saldırısı gerçekleşmedi. Ancak onun soyundan gelenlerin taht kavgaları ile Vikingler biri Ivar'ın oğlu Sitric, diğeri ise Sighfrith destekçileri olmak üzere iki farklı gruba bölündüler. Bu taht kavgaları ve anlaşmazlıklar ise Dublin'de İskandinav gücünün zayıflamasına yol açtı. Ayrıca Norveç Kralı Harald Finehair'in filolarını Norveç'i birleştirmek için İskandinavya dışına çıkarmaması ile yeni gelen insanların sayısındaki ciddi azalma Vikingleri büyük ölçüde yalnız bıraktı. 870'te de Vikinglerin İzlanda'yı keşfetmesi ile de İrlanda'ya gelen Viking sayısında bir azalma oldu. Bu durgun süreç İrlanda krallıklarının güçlerini yeniden toplamalarına ve düzenlemelerine fırsat verdi. Vikinglerin bu zor durumlarından faydalanmak isteyen kuzeyde Brega Kralı Máel Finnia mac Flammacain (?-903) ve güneyde Cerball mac Muirecáin (885-909), 902 yılında güçlerini birleştirerek Vikingleri Dublin'den çıkarmayı başardılar. Dublin'in yanı sıra adada bazı Viking yerleşimleri de İrlanda krallarının eline geçti.¹¹³

913 tarihinde Vikingler, Ivar'ın torunları Sitric Gale ve Ragnall önderliğinde İrlanda'daki kazanımlarını tekrar elde etmek amacıyla birden fazla filo ile adaya geldiler. Munster ve Leinster Krallıkları üzerinde etkili saldırılardan sonra İrlanda yüksek kralı Niall Glundub (911-919)'u mağlup ederek 917'de Dublin'i tekrar ele geçirmeyi başardılar. 919'da Niall, Dublin'in güneyi Kilmashogue'de Vikinglere tekrar karşı koymayı denedi ancak Sitric tarafından mağlup edildi. Sitric Dublin'de hüküm sürerken Ragnall ise aynı yıl York'u ele geçirdi. 921-927 yılları arasında kuzey-güney geçişini kontrol etmek ve ticaret yollarını kontrol altına almak için

¹¹² AU, C. I, s. 363.; AI, s. 34'de naklen ESSH, C. I, s. 282.; ASC, s. 45.; Corráin, a.e., s. 430.; Downham, a.g.e., s. 503.; A. Walsh, **Scandinavian Relations with Ireland During the Viking Period**, Dublin, The Talbot Press, 1922, s. 4.

¹¹³ Downham, a.e., s. 503.; Walsh, a.e., s. 4.; Holman, a.g.e., s. 152.; Harl, a.g.e., s. 93.

İrlanda Adası'nın batı yakasında da Dublin'e benzer bir krallık kurulmak istendi. Ancak Kuzey Ui Neill Kralı Muirchartach mac Neill (?), Vikingleri Ulster'in doğusunda mağlup etti. 920'de Ragnall'ın ölmesi ve Sitric'in York'a hâkim olmak için İngiltere'ye gitmesi ile Dublin'de Ivar'ın bir başka torunu Guthfrith Vikinglerin lideri oldu. 934 yılında ölümü ile de yerine oğlu Olaf Guthfrithson geçti. İngiltere Kralı Æthelstan'ın gücünü kuzeye doğru yaymak istemesinden dolayı Vikingler ona karşı İskoçya Kralı II.Constantine, Galler Kralı Eugenius ve Strathclyde Krallığı ile ittifak yaptılar. Ancak 937 yılında Brunanburh Savaşı'nda yenildiler. Olaf'ın 941 yılında ölümü ile Dublin ve York'ta yerine oğlu Amlaíb Cuarán geçti.¹¹⁴

952 yılında ise Northumbria halkı, York'a ve Northumbria Krallığına hâkim konumda olan Cuarán'ı York'tan kaçmaya zorladı. York'un son İskandinav lideri olan Cuarán, Dublin'e gelerek burada bazı İrlanda kralları ile evlilik yoluyla İrlanda siyasî sahnesine daha fazla dâhil olmaya çalıştı. Cuarán, kızı Ragnallt'i Domnall mac Congalaig (?) ile evlendirdi. Ardından kendisi Tara Kralı Domnall ua Neill (956-980)'in kız kardeşi Dunlaith ile evlendi. Ancak sonradan Leinster Kralı Mael Morda (?-1014)'nın kızı Gormflaith ile evlenerek Tara Krallığı'nın tepkisini çekti. Bu evliliğe cevaben Cuarán'ın yönetimindeki Louth, Dromiskin, Monasterboice ve Dunleer Kiliseleri Tara Krallığı'nın hedefi oldu. 980'de ise Meath Krallığı topraklarını işgal eden Cuarán, Dublin'in kuzeybatısında kendisine karşı koyan Güney Ui Neill Kralı Mael Sechnaill (949-1022) tarafından Tara Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğradı. Cuarán'ın ve Dublin Vikingleri büyük bir zarar gördü. Savaşın ardından Mael Sechnaill Dublin'i kuşattı ve Cuarán onun taleplerini kabul etmek zorunda kaldı. Buna göre Vikinglerin elinde olan tüm İrlandalı esirler serbest bırakılacak ve tüm Ui Neill toprakları vergiden muaf tutulacaktı. Ayrıca Mael Sechnaill anlaşmaya uyulması için Vikinglerden bazı kişileri de rehin aldı.¹¹⁵

Tara Savaşı'ndan sonra Vikingler artık İrlanda'da bağımsızlıklarını kaybettiler. Dublin Vikingleri ise Meath Krallığı'nın üstünlüğünü tanımak zorunda kaldı. Dublin'in dışında Limerick, Waterford, Cork ve Wexford şehirleri de dolaylı veya doğrudan İrlanda krallarının yönetimine girdi. Bu süreçte İskandinav yerleşimleri siyasî bir amaçtan daha çok ticarî ve ekonomik kaygılar ile oluşturuldu ve düzenlendi.

¹¹⁴ ASC, s. 68.; Walsh, a.e., s. 5.; Holman, a.e., s. 153.; Corráin, a.g.e., s. 432.; Alex Woolf, "Amlaíb Cuarán", **Medieval Ireland: An Encyclopedia**, s. 14.

¹¹⁵ AU, C. I, s. 491.; Corráin, a.g.e., s. 432.; Walsh, a.e., s. 7.; Holman, a.e., s. 264.; Woolf, a.e., s. 15.

İrlandalı yöneticiler Viking yerleşimlerini daha çok paralı askerler, müttefikler veya para kaynağı olarak gördüler. Vikingler Tara Savaşı'nın ardından aynı zamanda İrlanda krallarına haraç vermeye de başladılar. Bu savaşın ardından İrlanda'da Vikinglerin etkisi daha çok ticarî olmakla birlikte sanat ve dil olmak üzere kültürel düzeyde kaldı.¹¹⁶ Amlaíb Cuarán'ın oğlu olan Dublin Vikingleri'nin lideri Sigrtrygg Silkbeard, Vikinglerin üzerinde hâkim durumda olan İrlanda yüksek kralı Brian Boru (1002-1014)'ya isyan etti. Orkney Şefi Sigurd (960-1014) ve Leinster kralı Máel Mórda mac Murchada (?-1014) ile ittifak kurdu. 23 Nisan 1014'te Dublin'in batısında gerçekleşen Clontarf Savaşı'nda İrlandalılar, Brian Boru'nun savaşta ölmesine rağmen Viking ittifakını yenilgiye uğrattılar. Orkney Şefi Sigurd'da ölenler arasındaydı. Clontarf Savaşı ile İrlanda'daki Vikingler bir daha asla bağımsız olamadılar ve İrlandalı liderlerin hâkimiyetine girdiler. Bununla birlikte zamanla İrlanda nüfusu içinde eridiler ve sadece ticaretle uğraştılar.¹¹⁷

İrlanda ile bağlantılı olarak İskoçya'da Viking saldırılarını yaşayan yerlerin başında gelmekteydi. Vikinglerin İskoçya'ya gelmelerinden önce İskoçya; kuzeyde Orkney ve Shetland Adaları'nı da içeren Pikt Krallığı, yine kuzeyde Fortriu Krallığı, güneybatıda Hebridler takımadalarını içeren Dalriada Krallığı, güneyde Anglo-Saxon olan Northumbria Krallığı ve Briton Strathclyde Krallığı olmak üzere dört krallığa bölünmüş durumdaydı. İskoçya'ya ilk Viking saldırısı 795 tarihinde Iona Kilisesi'nin yağmalanması şeklinde olmuş, bundan sonraki tarihlerde İrlanda'da bahsettiğimiz şekilde batıdaki Hebridlere saldırılar düzenlenmişti. Daha çok Norveç'ten gelen Vikingler İngiltere veya İrlanda'ya yönelik saldırılarında İskoçya'yı kullanmak zorunda idiler, bunun sonucu olarak kuzeyde Orkney ve Shetland Adaları klasik vur-kaç taktiği şeklinde saldırılara uğradı. Bu adalar doğal olarak Vikinglerin rotası üzerinde bulunduğu için IX. yüzyılın ortalarından itibaren onların buralara yerleşmeleri uzun sürmedi. Bu adalar ilk olarak Vikinglere İrlanda veya İngiltere'ye yönelik saldırı üsleri olarak hizmet etti. Hebridler, Orkney ve Shetland Adalarının kolonizasyonu Norveç Kralı Harald Finehair zamanında başladı. Orkney Adalarının ilk şefi Sigurd, Hebridlerin ilk şefi olarak Ketill Flatnose (?-?) buralarda ilk İskandinav

¹¹⁶ Corráin, a.e., s. 432-433.; Harl, a.g.e., s. 94-95.

¹¹⁷ **The Orkneyinga Saga**, Ed. By. Joseph Anderson, Edinburgh, Edmonston and Douglas, 1873, s. 4.; Holman, a.g.e., s. 66-67.; Walsh, a.g.e., s. 9.

yönetimini kurdular. Orkney Adaları'nın ilk Viking şefi Sigurd aynı zamanda Normandiya'nın ilk dükü olacak olan Rollo'nun da amcasıydı.¹¹⁸

Vikingler, İskoçya'daki faaliyetlerinde kısa süre içinde Orkney ve Shetland'da Pikt nüfusu tamamen bastırıp kontrolleri altına aldılar. Hebridler'de ise daha çok yerel halkla evlilik yolu ile bunu gerçekleştirdiler. İrlanda ve İskoçya'daki yoğun Hristiyan misyonerlerin etkisinin bir sonucu olarak 900 yılından önce buradaki Vikinglerin büyük bir çoğunluğu Hristiyanlığı kabul etmişti. Aynı zamanda Vikingler İskoçya'ya gelir gelmez burada yoğun bir şekilde İskandinavya'da kısıtlı olan tarıma da başlamışlardı. Bu sırada saldırılar devam etmekteydi, 839 yılında Vikingler pek çok yerel yönetici ve üst düzey soyluyu öldürdükleri Fortriu Krallığı'na karşı bir zafer kazandılar. 853'te Dublin'de bir İskandinav krallığı kurulduğu zaman Beyaz Olaf'ın akrabaları İskoçya'nın pek çok yerinde faaliyet gösterdiler. 902'de Vikingler Dublin'den çıkarıldığı zaman pek çok kişi İskoçya'ya gelerek yerleşti. Bunun dışında İskoçya'da Viking etkisi, daha çok Orkney ve Hebrid Adaları ekseninde olmuştur. Bu adalarda Viking etkisinin doğal sonucu olarak pek çok yer ve kişi ismi İskandinav temelli oluşmaya başlamıştı. Bir İskandinav lehçesi olan Norn, XVIII. yüzyıla kadar Kuzey Adalarında konuşulmaya devam etti. Orkney 1468'de, Shetland ise 1469'da İskoç yönetimine devredilerek buralarda da Viking egemenliği son buldu.¹¹⁹

Vikinglerin söz konusu bu adalardan dolayı Kuzey Atlantik'te ulaştıkları diğer bölgelere de kısaca değinmekte fayda vardır. 860-870 yılları arasında Grímr Kamban adlı bir Viking Orkney ve Shetland Adaları'nın kuzeyinde bulunan Faroe Adaları'na ulaştı. Vikingler çok geçmeden bu bölgeye yerleşerek hayvancılık, avcılık ve balıkçılık yapmaya başladılar. Faroe'den daha kuzeyde yer alan İzlanda Adası ise 860 yılında Garðarr Svavarsson isimli bir Viking tarafından keşfedildi. Ancak adada asıl büyük yerleşimler 870'de Flóki Vilgerðarson'un gelişinden sonra başladı. Bu keşifler, İskandinavya'da kral Harald Finehair'in baskıcı yönetiminden kaçan pek çok insanın ana yurtlarından çıkmasının bir sonucuydu. İzlanda'nın ardından Vikingler, 985 yılında Erik Thorvaldsson önderliğinde “yeşil ülke” adını verdikleri Grönland'a

¹¹⁸ OS, s. 1.; Eyrbyggja Saga, Trans. by. Hermann Palsson-Paul Edwards, Wiltshire, Penguin Books, 1989, s. 25.; James B. Minahan, **One Europe Many Nations: A Historical Dictionary of European National Groups**, Westport, Greenwood Press, 2000, s. 609.; Donnchadh O Corráin, “Ireland, Scotland and Wales, c.700 to the Early Eleventh Century”, **The New Cambridge Medieval History**, Ed. by. Rosamond McKitterick, Cambridge, CUP, 2006, C. II, 2001, 5.Bs., s. 56.; Holman, a.e., s. 238.

¹¹⁹ Haywood, a.g.e., s. 76.; Holman, a.e., s. 238.; Corráin, **TNCMH**, C. II, s. 56.; James H. Barrett, “The Norse in Scotland”, **The Viking World**, s. 411.

ulaştılar ve yerleştiler. 1003 yılında Erik'in oğlu Leif Ericson, bir söylentiye doğrulamak için Grönland'dan batıya doğru yol aldı ve Kuzey Amerika kıyıları boyunca seyretti. 1004'te Leif'in kardeşi Thorvald, Kuzey Amerika'da burada bulunan üzüm bağlarından dolayı şarap ülkesi adını verdikleri Vinland'a gelip yerleşti ve burada geniş Viking çiftlikleri kuruldu. 1007'de bu sefer Thorfinn adlı bir Viking bölgeye gelip yerleşti, ancak buradaki Viking yerleşimleri ve çiftlikleri bölgenin yerlileri olan Dorset veya Thule halkı tarafından saldırıya uğradı. Kuzey Amerika'da Viking yerleşimi sınırlı kaldı ancak Grönland'da uzun yıllar varlığını sürdürdü.¹²⁰

İrlanda ve İskoçya'nın kısa bir süre içinde Vikinglerin hedefi olması, zaten onların İngiltere'ye olan saldırılarından sonra kaçınılmaz bir gerçektir. Zira İngiltere, İrlanda ve İskoçya, coğrafi olarak ayrılmaz bir bütün oluşturmaktaydı. Vikinglerin İrlanda'da aynı İngiltere örneğinde olduğu gibi saldırıların başta vur-kaç şeklinde olduğu görülmektedir. Fakat IX. yüzyılın ilk yarısından itibaren Viking şefi Turgesius'un gelmesi ile İrlanda'daki Vikinglerin de kaderi değişmiştir. Düzensiz saldırılara ve gelip geçici yerleşimlere karşı Turgesius, son derece disiplinli ve düzenli bir plân izleyerek Vikinglerin İrlanda'ya yerleşmelerini teşvik etmiştir. Zaman içerisinde Dublin, Vikinglerin merkezi olmuş ve burada ticaret ile oldukça zenginleşmiş bir İskandinav krallığı tesis edilmiştir. Bunun dışında diğer saldırıya uğramış bölgelerin aksine İrlanda'da Vikingler zaman zaman birbirleri ile de çarpışmışlardır. Özellikle Danimarka ve Norveç Vikingleri, ticaret ağlarına sahip olmak adına savaştan çekinmemişlerdir. Bu, Viking saldırısına uğramış diğer coğrafyalarda belirgin bir şekilde görülmeyen bir olaydır. Vikinglerin birbirleri ile olan mücadeleleri onların zaman içerisinde zayıflamalarına yol açmış, özellikle 870'te İzlanda'nın keşfedilmesi ile beraber de İrlanda'ya gelenlerin sayısında belirgin bir azalış görülmüştür. Bunlara ek olarak, başta onlara karşı koymada oldukça zorlanan İrlandalı liderlerin zaman içerisinde Vikingler ile etkin bir şekilde mücadele etmesinin sonucu olarak Tara ve Clontarf Savaşları ile adada İskandinav egemenliğine son

¹²⁰ **Færeyinga Saga**, Trans. by. Anthony Faulkes, Thorisdal-Dundee, 2016, s. 5.; Pierre Baudin, **Vikinger**, Çev. İsmail Yerguz, Ankara, Dost Kitabevi, 2019, 2.Bs., s. 87-93.; Patricia Sutherland, "Norse and Natives in the Eastern Arctic", **The Viking World**, s. 613.; Bauer, **a.g.e.**, s. 625-628.; Haywood, **a.e.**, s. 90-91. Vikinglerin İzlanda, Grönland ve Kuzey Amerika'daki yerleşimleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. **Laxdæla Saga**, Trans. by. Magnus Magnusson-Hermann Palsson, St.Ives, Penguin Books, 1969.; Ari the Learned, **The Book of the Settlement of Iceland**, Trans. by. T. Ellwood, Kendal, T.Wilson, 1868.; **Grænlendinga Saga and Eirik's Saga**, Trans. by. Magnus Magnusson-Hermann Palsson, St.Ives, Penguin Books, 1965.; **Vikings: The North Atlantic Saga**, Ed. by. William W. Fitzhugh-Elizabeth I. Ward, Washington-London, Smithsonian Institutions Press, 2000.

verilmiştir. Genel olarak bakıldığı zaman ise Vikinglerin İrlanda'daki mevcudiyetleri İngiltere'nin aksine daha çok ticarî kaygılardan dolaydır. Bunun doğal bir sonucu olarak Vikinglerin İrlanda'ya olan etkileri daha çok ticaret, sanat ve kültürel alanlarda olmuştur.

Bunların dışında Vikinglerin maceraperestlik, bağımsızlık ve yeni yerler keşfetme duyguları onların İzlanda ile beraber Grönland'a ve hatta Kuzey Amerika'ya kadar ulaşmalarını da sağlamıştır. Ancak İzlanda dışarıda tutulur ise Grönland ve Kuzey Amerika'daki yerleşimler kalıcı olamamış ve buralara yoğun bir göç yaşanmamıştır. Sonuç olarak bahsi geçen coğrafyalardaki faaliyetleri göz önüne alınırsa Erik Thorvaldsson ve oğlu Leif Ericson, Kuzey Amerika'ya ve Grönland'a ilk ayak basan Avrupalılar unvanını da kanaatimizce almışlardır.

1.4. Vikinglerin Fransa'ya Saldırıları (799-886)

Vikingler İngiltere, İrlanda ve İskoçya'nın yanı sıra yine İskandinavya'ya yakın bir coğrafya olan Fransa'ya karşı da saldırılar gerçekleştirdiler. VIII. yüzyılda başlayan bu saldırıların ilki Charlemagne dönemine denk gelmektedir. 799 yılında İrlanda'dan hareketle bir grup Viking gemisi, Fransa'nın batısındaki Akitanya bölgesinde Nourmoutier Manastırı'na çıkarma yaptı. Burada Vikinglerin gemilerinin batması sonucu onlara karşı harekete geçen Franklar 195 Viking'i öldürdüler. Bu ilk saldırının üzerine Charlemagne, Somme Nehri'nden¹²¹ Seine Nehri'ne¹²² kadar sahili güçlendirme emri verdi ve Vikinglere karşı tahkimatlar yaptırdı.¹²³

Vikinglerin gerçekleştirdiği bu ilk saldırının ardından 810 yılında onları bu sefer Frizya kıyılarında görmekteyiz. Danimarka Kralı Godfried (804-810), 804 yılından itibaren kendi topraklarının dışında genişleme politikası izlemiş ve bu amaçla Kuzey Almanya'da yaşayan Slav kabilesi Obodritleri de hâkimiyet altına almıştı. Kendisi ayrıca Saxonya ve Frizya'yı da kendi topraklarının dışında bir yer olarak düşünmemektedir. Bu sebeple Godfried'in yakın bir zamanda Charlemagne ile çatışması kaçınılmazdı. Godfried, olası bir Frank tehlikesine karşı Jutland Yarımadası'nın güneyinde *Danevirk* adında büyük bir sur inşa ettirdi. Charlemagne ise Godfried'e karşı sinyal kuleleri oluşturma gibi bir dizi önlem alma yoluna gitti. Ancak

¹²¹ Kuzey Fransa'da yer alan bir nehir.

¹²² Fransa'nın ortasından ve Paris'in de içinden geçip Manş Denizi'ne dökülen bir nehir.

¹²³ Logan, **a.g.e.**, s. 112.; Mawer, **a.g.e.**, s. 17.; Haywood, **a.g.e.**, s. 55.

810 yılında Vikinglerin Frizya'ya olan yoğun saldırıları Charlemagne'ın aldığı savunma önlemlerinin yetersiz olduğunu gösterdi. Vikinglerin Saxonya ve Frizya'da daha fazla genişlemelerine Godfried'in yardımcılarında birinin onu öldürmesi engel oldu. Godfried'in ölümüyle yerine halefi Hemming (810-812) geçti ve Charlemagne onunla saldırıları durdurması için bir anlaşma yaptı.¹²⁴

817 yılında Vikingler bu sefer Akitanya bölgesindeki Nourmoutier Manastırı'na gelmişler ve burada geçici bir kamp kurmuşlardı. Burası hem Fransa'nın kuzeybatı ucundaki Bretonya bölgesini hem de Atlantik kıyılarını, ayrıca iç kısımlardaki Frank kalelerine giden yollara da hâkim bir konumda bulunuyordu. Manastırların bu denli hedefler olarak seçilmesi hem Karolenj döneminde hem de İngiltere'de önemli ekonomik merkezler olmaları ve bünyelerinde büyük bir zenginliğe sahip olmalarından ötürüdür. 817'de Nourmoutier'de üs kuran bu Vikinglere Loire Vikingleri adı verilmiştir, ayrıca Frank coğrafyasının bünyesinde üç büyük nehri barındırması (Somme-Loire-Seine) zamanla farklı Viking gruplarının bu nehirler ile adlandırılmalarını da beraberinde getirmiştir. Ancak bu adlandırma Vikingler hakkında modern zamanda yapılan çalışmaların ardından ortaya çıkmış ve Ortaçağ'da Franklar farklı nehirlerden gelen Vikingleri Loire veya Seine Vikingleri diye adlandırmamışlardır.¹²⁵ Bu arada Frank siyasetinde belirgin değişimlerin meydana geldiği görülüyordu ve bu değişimleri Vikingler kendi saldırıları için kullanmaya başlamışlardı. Vikinglerin Fransa'ya olan saldırılarını kolaylaştıracak adımlar Charlemagne'ın ölümünden önce Frank İmparatorluğu'nu üç oğlu arasında bölüştürmesi ile başlamıştı. Ancak oğullarından Pepin'in 810 yılında, Charles'ın da 811 yılında ölmesi ile onun hayatında sadece en küçük oğlu Ludwig kaldı. Bunun üzerine Charlemagne, 813 yılında Ludwig'i ortak imparator ilan etti ve bundan bir yıl sonra öldü. Ludwig (814-840), üç oğlunu da tıpkı Charlemagne gibi taçlandırdı. En büyük oğlu Lothar'a İtalya'yı; ikinci oğlu Ludwig'e Bavyera ve Germen bölgelerini, en küçük oğlu Pepin'e ise Akitanya bölgesini verdi. Aynı zamanda Lothar'ı ortak imparator olarak ilan etti.¹²⁶

¹²⁴ Genç, **a.g.e.**, s. 109.; Harl, **a.g.e.**, s. 65.; Rosamond McKitterick, **The Frankish Kingdoms Under The Carolingians**, New York, Longman, 1983, s. 229.

¹²⁵ Neil S. Price, "Laid Waste, Plundered, and Burned", **Vikings: The North Atlantic Saga**, s. 117-118.

¹²⁶ Bauer, **a.g.e.**, s. 464-465.

826'da ise Frank Kralı Ludwig, Vikinglerin Frizya bölgesindeki saldırılarını engellemek için Danimarka Kralı Harald Klak (812-827)'a Frizya'daki Rüstringen bölgesini verdi. Ayrıca Harald, eşi, oğlu ve yaklaşık 400 adamı ile beraber Almanya-Ingelheim'de vaftiz olup Hristiyan olmayı da kabul etti. Rüstringen, Frank topraklarında Vikinglere verilen ilk toprak parçası olma özelliğini taşımaktaydı. Ludwig, Harald'a böyle bir toprak vererek ondan Frizya bölgesini kuzeyden gelecek saldırılara karşı korumasını istemekteydi. Aynı zamanda Hristiyanlık bağlarıyla onları kendi müttefikleri yapmayı düşünüyordu. Bölgede bazı Viking saldırılarını engellemeyi başaran Harald Klak, aynı zamanda Vikinglere bölgenin coğrafyası hakkında da bilgiler vermiş ve saldırılarda ele geçirilen ganimetlerin satılması için Frank İmparatorluğu'nun en büyük ticaret limanı olan Dorestad'ı kullanmalarına da izin vermişti.¹²⁷

834 yılında ise Vikingler bu sefer Utrecht yoluyla Frizya bölgesine geldiler ve Dorestad ve çevresinde büyük bir yağma faaliyetinde bulundular. Birçok insanı öldürdüler ve pek çok kişi de bu saldırıda esir alındı. Bundan bir yıl sonra yeniden Frizya'ya gelen Vikingler bir kez daha Dorestad'ı ve çevre bölgelerini yağmaladılar.¹²⁸ Kuzeydeki en zengin liman şehirlerinden birisi olan ve her türlü malın uğrak yeri olduğu Dorestad Limanı, Vikingleri zenginlik bakımından buraya çekmekteydi ve onlar da her uygun koşulda buraya saldırı düzenlemekten çekinmemişlerdi. Esasında Vikinglerin Fransa'ya geldiği tarihlerle aynı zamana düşen ve Charlemagne'ın ölümünden sonra başlayan Karolenj İmparatorluğu'ndaki iç savaşlar ve siyasî istikrarsızlıklar onların işini daha da kolaylaştırmaktaydı. Charlemagne dönemi Karolenjlerin zirvesi olarak görülüyordu ve onun ölümünden sonra yerine oğlu Ludwig geçmişti. O da her bir oğluna imparatorluğun farklı bölgelerini paylaştırmıştı ancak hepsi en üst makam olarak kendisine bağlıydı. Ludwig, Charlemagne döneminden gelen Roma-Katolik özellikli evrensel bir monarşi hâlini almış olan imparatorluğun aynı şekilde devam etmesini ve devletin bölünmezliğinin sürdürülmesini istiyordu. Ancak oğulları krallıklarının babalarından bağımsız bir şekilde kendilerine ait olmasını düşünmekteydiler. Bunun yanı sıra 823 yılında Ludwig'in ikinci eşi Judith'ten dünyaya gelmiş olan Charles'a Ludwig'in ayrıcalık

¹²⁷ Kitterick, **a.g.e.**, s. 229-230.; Harl, **a.g.e.**, s. 66.; **Annales Xantenses et Annales Vedastini**, Ed. by. B. De Simson, Hannover, Impensis Bibliopoli Hahniani, 1909, s. 6-7.; **Annales Regni Francorum**, Ed. by. Fridericus Kurze, Hannover, IBH, 1895, s. 169.

¹²⁸ **Annales Xantenses**, s. 9-10.; **Annales Bertiniani**, Trans. by. Janet L. Nelson, y.y., Manchester University Press, t.y., s. 30.

tanınması ve ona Lothar'a ait olan toprakları vermek istemesi diğer oğullarının babalarına cephe almalarına yol açtı. Lothar, babasına karşı Ludwig ve Pepin'i savaşıma ikna etti ve 833 yılında üç kardeş babalarına karşı galip gelmeyi başardılar. Oğullar Ludwig ve Charles'ı yakalayıp denetim altına aldılar ve Lothar (833-855) tek imparator olarak tahta çıktı.¹²⁹ Ancak baba Ludwig yakalandığı zaman dahi sürekli tahtını geri almanın plânlarını yaptı. Oğulları Ludwig ve Pepin'e Lothar'a karşı birleşip tahtı geri almalarında yardım ederlerse ikisinin de topraklarını büyüteceğinin sözünü verdi. Bunu kabul eden Ludwig ve Pepin, Lothar'a karşı birleştiler, Lothar bunun üzerine kendi toprakları olan İtalya'ya döneceğine ve hayatının geri kalanında kendi krallığının toprakları ile yetineceğine dair yemin etti. Ludwig, 838 yılında Pepin'in ölümüyle boş kalan Akitanya topraklarını Charles'a vermeyi düşündü. Ancak Akitanya halkı Charles'ı liderleri yapmak istemediler ve Pepin'in oğlunu II.Pepin (838-864) ismiyle tahta çıkardılar. Böylece Frank Krallığı artık Akitanya topraklarındaki otoritesini kaybetmiş ve bu bölge imparatorlardan bağımsız hareket etmeye başlamıştı.¹³⁰

Ludwig, oğlu Charles'a Akitanya topraklarını verememesinden dolayı mecburen kendi hâkim olduğu Neustria bölgesini vermek zorunda kaldı ve 840 yılında öldü. Ölümüyle beraber Bavyera, İtalya ve Akitanya'daki kralların da üst bir makamı olarak tahta geçen Charles (840-877)'a karşı Lothar kendisinin hâlen ortak imparator olduğunu ilan ederek karşı çıktı. Charles'a karşı da araları iyi olmayan Bavyera'daki Ludwig ve Akitanya'da II.Pepin'de Lothar'a katıldılar. 841 yılından başlayıp yaklaşık üç yıl devam eden uzun ve ağır kayıplarla sonuçlanan savaşlardan sonra 843 yılında taraflar imparatorluğu bölüşmek ve savaşı sona erdirmek için bir araya geldiler. Söz konusu yılda yapılan Verdun Anlaşması ile Frank İmparatorluğu üçe bölündü. Charles Neustria'yı; Ludwig Bavyera ve Doğu Frank topraklarını, Lothar ise İtalya ve Ren Nehri ile Rhone bölgeleri arasındaki toprakları aldı. Merkez Fransa'da yer alan Burgonya bölgesinin kuzeyi Charles'a, güneyi ise Lothar'a bırakıldı.¹³¹ Verdun Anlaşması, Frank İmparatorluğu'nu kesin bir surette üçe ayırmış ve imparatorluğun dağılmasında en büyük etkenlerden birisi olmuştur.

¹²⁹ Bauer, **a.g.e.**, s. 466.; Ernst Erich Metzner, "Şarlman'dan Verdun Anlaşması'na Kadar Frank Krallığı", **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I, s. 206-207.

¹³⁰ Bauer, **a.e.**, s. 466-467.

¹³¹ Bauer, **a.e.**, s. 467-468.; Işın Demirkent, "Franklar", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. XIII, s. 174.

Vikingler ise Frank siyasetinde meydana gelen bu değişikliklerin farkında idiler. Bu bölünmelerden faydalanarak serbest hareket etme ve saldırıları yoğunlaştırma fırsatı bulmuşlardı. Bu bölünmelerden faydalanıp zengin manastır ve ticaret merkezlerine saldırmaktan da asla geri kalmadılar. Örneğin yukarıda belirtildiği gibi imparatorluğun en zengin liman şehri olan Dorestad, 834'ten 837 yılına kadar her yıl düzenli olarak yağmalanmıştı.¹³²

Dorestad ve Frizya bölgesinin her yıl düzenli olarak yağmalanması ve imparatorluğun savunmasını zayıflatan iç savaşın Vikinglere etkili bir direnç gösterilmemesine yol açmasından dolayı Lothar, saldırıları durdurmak için 841 yılında Walcheren'i ve çevre bölgeyi Danimarka Kralı Harald Klak ve kardeşi Ruric'e verdi. Bu Karolenjlerin artık bu ticaret limanını doğrudan ellerinde tutamayacakları anlamına geliyordu. Bundan bir yıl sonra ise Vikingler, Kuzey Fransa'daki Quentovic şehrine ani bir saldırı gerçekleştirdiler ve burada büyük bir katliam yaptılar. 843'te ise Nantes şehrine ve Akitanya bölgesinin batı kısımlarına saldıran Vikingler manastırları ve kasabaları yağmaladılar ve birçok insanı öldürdüler. Ayrıca bu yıl Frank topraklarında ilk defa Nourmoutier Adası'nda kışı geçirdiler.¹³³

845'te Vikingleri bu sefer Almanya topraklarında görmekteyiz. Viking şefi Horic, Frank topraklarının Saxonya kısmına hâkim olan Ludwig'e karşı beraberindeki gemiler ile¹³⁴ Elbe Nehri'ne doğru açıldı. Saxonya topraklarında yapılan üç savaşta Vikingler galip gelemediler ve bu sırada Hamburg şehrini yağmaladılar.¹³⁵ Aynı yıl, 120 gemiden oluşan büyük bir Viking filosu Seine Nehri'nden Frank topraklarına doğru girdi.¹³⁶ Frank Kralı II.Charles (840-877), onlara karşı bir şeyler yapmak istese de karşı koyamayacağını anladı. Paris'e kadar gelen Vikingler şehrin civarında büyük bir yağma faaliyeti gerçekleştirdiler. II.Charles onlara 7000 libre gümüş teklif ederek Paris civarından çekilmelerini sağladı. Ancak parayı aldıktan sonra aynı yıl içerisinde Vikingler tekrar Seine'de görüldüler ve tüm kıyı bölgelerini yağmaladılar. 845 yılında

¹³² Harl, **a.g.e.**, s. 66.; Price, **a.g.e.**, s. 117-118.

¹³³ Kitterick, **a.g.e.**, s. 230.; **AB**, s. 51-56.

¹³⁴ Annals of St.Bertin, Horic'in bu seferde Elbe Nehri'ne 600 gemi gönderdiğini kaydetse de bu sayı abartılı görülmektedir. **AB**, s. 61.

¹³⁵ **Annales Fuldenses**, Ed. by. Fridericus Kurze, Hannover, IBH, 1891, s. 35.

¹³⁶ Annales Xantenses, bu yılda gelen Viking filosunun başında efsanevi lider Ragnar Lothbrok'un olduğunu kaydetmektedir. **AX**, s. 14.

gelen bu büyük Viking filosu Seine Vikingleri adı ile biliniyordu. Aynı zamanda bu yıl içerisinde Akitanya bölgesindeki Saintonge şehri de bir saldırıya uğradı.¹³⁷

Zaman geçtikçe yapılan saldırıların ekonomik yönden zenginlik getirmesi ve kendilerine karşı direnen ciddi bir kuvvetin bulunmamasından ötürü Vikingler, tıpkı İngiltere’de gördüğümüz gibi artık saldırının ardından İskandinavya’ya veya Danimarka’ya dönmek yerine kışları uygun adalarda veya bölgelerde geçirmeye başlamışlardı. 846’de ise Frizya’ya gelen Vikingler, buradan büyük bir miktarda vergi istediler. Franklar onlara karşı koymak istese de yapılan savaşta mağlup olarak geri çekildiler. Bunun üzerine Vikingler tüm Frizya bölgesini kontrol altına aldılar.¹³⁸

Bir yıl sonra 847’de, Vikingler bu sefer Bretonların yaşadığı Galya’nın batı ucuna çıktılar. Bretonları toplam üç savaşta mağlup ettiler ve onları tamamen hâkimiyet altına aldılar. Bretonya Dükü Nominoe (846-851) adamlarıyla beraber kaçmak zorunda kaldı, ancak sonradan Vikinglere vergi vermek suretiyle geri Fransa’ya döndü. Bir grup Viking filosu ise Akitanya kıyılarına saldırıp yağmaladı, aynı zamanda Bordeaux şehrini uzun süre kuşattı. Franklar Bordeaux’u kuşatan Vikinglere karşı koydular ve geri çekilmeye zorladılar. Ancak Akitanya bölgesindeki Yahudiler Bordeaux şehrinin kapılarını onlara açtı, şehre giren Vikingler burayı yağmalayarak büyük bir ganimet elde ettiler. Başka bir filo ise Dorestad ve Frizya’daki Betuwe Adası’nda yağma faaliyetlerinde bulundu.¹³⁹

Frank İmparatorluğu’nun etkin bir savunma sisteminin olmayışından ötürü Vikingler daha da cesaretleniyor ve neredeyse her yıl belli bölgelere saldırılar düzenliyorlardı. Onlar özellikle Seine Nehri’nde Viking gemilerine karşı koyacak bir filonun veya tahkimatın olmamasından dolayı kolayca bu nehir vasıtası ile imparatorluğun iç kısımlarına ulaşabiliyorlardı. Bu nehrin üzerinde yer alan Frankların başkenti Paris, zenginliği ile Vikingleri her fırsatta kendine çekmekteydi. 856 yılının Ağustos ayında Vikingler yine Seine Nehri’ne doğru açıldılar. Nehir kıyılarındaki evleri, kasabaları ve manastırları yağmalayarak ilerlediler. Seine Vikingleri denilen bu grup en son nehir üzerindeki Paris’e çok uzak olmayan Jeufosse Adası’nda kendilerine bir kamp kurup kışı geçirmek niyeti ile buraya yerleşti. 28 Aralık’ta Loire bölgesinden

¹³⁷ Mawer, **a.g.e.**, s. 20-21.; **AB**, s. 60-61.

¹³⁸ **AB**, s. 62.; Simon Coupland, “The Vikings in Francia and Anglo-Saxon England to 911”, **TNCMH**, C. II, s. 193.

¹³⁹ **AB**, s. 64-66.; **AF**, s. 36.

gelen Vikingler Paris'e gelerek şehre saldırdı, buradan da Tours'a geçerek orada yağma faaliyetlerinde bulundu. 857'de ise bu sefer Seine Vikingleri Paris'e karşı harekete geçti. Şehirde bulunan St.Stephen, St.Vincent ve St.Germain Kiliseleri dışında aralarında St.Peter ve St.Genevieve Kiliseleri'nin bulunduğu pek çok binayı ateşe verdiler. Vikinglerin Paris'in meşhur St.Germain Kilisesi'nin de aralarında olduğu diğer binalara daha fazla zarar vermemeleri için onlara büyük bir miktarda fidye ödendi. Frank halkına göre bu korkunç Viking saldırıları, onlara dünyanın sonunun geldiğini düşündürmekteydi.¹⁴⁰

Vikingler her zaman için saldırı ve yağma şeklinde bir politika izlemiyorlardı. Bazı Viking şeflerinin taraf değiştirerek Franklara katılabildiği de görülmekteydi. Nitekim 858'de Seine Vikinglerinden bir grubun lideri olan Björn'un Paris'in kuzeyinde Verberie bölgesine gelerek burada Kral II.Charles'a sadakat yemini etmesi ve onun hizmetine girmesi bunu desteklemektedir. Ancak saldırıların büyük bir kısmı bir Viking şefine bağlı olan insanlardan oluşmaktaydı ve saldırıların ölçeği her geçen yıl artmaktaydı. 858'de bir başka Viking grubu St.Denis Kilisesi'nin başı olan Louis'yi ve kardeşi Gauzlin'i yakalayarak esir aldılar ve karşılığında büyük bir miktarda fidye istediler. Bu fiyatı ödemek için Franklar birçok manastır hazinesine el koymak zorunda kaldılar. Vikinglerin başvurduğu taktiklerden birisi de bölgenin liderlerini veya önde gelen insanlarını esir alıp karşılığında yüksek miktarda para talep etmeleriydi. 858 Temmuz ayında ise bu saldırılara karşı koymak üzere II.Charles, Seine üzerindeki Oissel Adası'nda Vikingleri kuşattı, ona genç oğlu Charles ve Akitanya bölgesinin kralı Pepin'de katıldı. Pepin'in kendisine yardım için gelmesinden dolayı Charles ona Akitanya'da bazı topraklar ve manastırları verdi. Ağustos ayında Lotharinga Kralı II.Lohtar (855-869)'da amcasına yardım için Oissel Adası'na geldi. Burada 23 Eylül'e kadar kaldılar, Vikinglere karşı herhangi bir harekete geçmeden geri dağıldılar.¹⁴¹

861 yılında ise Vikingleri tekrar Paris önlerinde görüyoruz. 858'de Oissel Adası'nda kışlayan Viking grubu, Ocak ayında şehre geldi ve St.Vincent ile St.Germain Kiliseleri'ni ateşe verdi. Somme Vikingleri ise Therouanne'ye gelerek burayı yağmaladılar. Aynı yıl içinde, Weland önderliğinde İngiltere'den gelen 200 gemilik bir Viking filosu Seine'ye doğru açıldı. Frank Kralı II.Charles, Weland ile

¹⁴⁰ Price, a.g.e., s. 119.; **AB**, s. 83-85.

¹⁴¹ **AB**, s. 87-88.

anlaşarak ona Seine Vikingleri ile savaşması için yaklaşık 5000 libre gümüş ve yiyecek yardımı yaptı. Weland ise Oissel Adası'na gelerek buradaki Vikingleri kamplarında kuşattı. Ancak kamptaki Vikingler 6000 libre altın ve gümüş ödeme teklifi ile Weland'ı geri çekilmeye zorladılar ve onunla ittifak yaptılar. Weland ise Seine'den ayrılarak denize açılmak istedi ancak kışın gelmesi ile bunu yapamadı. Bunun üzerine tekrar Seine'ye gelerek Melun Kalesi'ni işgal etti ve buraya yerleşti.¹⁴²

862 yılı, Frankların Vikinglere karşı harekete geçmeye başladığı ve mücadele için somut adımların atıldığı bir yıl oldu. Bu tarihe kadar saldırıları genellikle İngiltere'de de gördüğümüz *danegeld* adlı ödemeyi yaparak uzaklaştırmayı başaran Franklar, geçte olsa bundan sonra etkili bir savunma sistemi kurma ihtiyacı hissettiler. Frank Kralı II.Charles, söz konusu tarihte Seine ve Loire Nehirleri üzerinde tahkimatlı köprülerin inşa edilmesi için emir verdi. Vikinglerin nehirden girmelerini engellemek için Paris'in kuzeybatısında Seine'nin ağzına yakın Pitres'te Pont de'l-Arche'ye bir köprü inşa edilerek nehir geçişlere kapatıldı. Charles ayrıca şehirlerin ve kasabaların da güçlendirilmesi için çalışmalar başlattı. Ayrıca kendi izni olmadan inşa edilmiş bir tahkimatın Vikinglerin ellerine geçtiği zaman kullanılacağından ötürü yıkılması emrini de verdi. Bu yıl ayrıca Angers Kontu Robert (851-866), kendisine karşı Bretonlarla işbirliği yapan 12 Viking gemisini Loire Nehri'nde yakalamayı ve eline geçirdiği Vikingleri öldürmeyi başardı. Bunun dışında daha önce bahsedilern Viking şefi Weland, II.Charles'a başvurarak eşi ve oğlu ile beraber Hristiyan oldu. Ancak bir yıl sonra bir düelloda öldürüldü.¹⁴³

863 yılının Ocak ayında ise Vikingler her zaman olduğu gibi Rhine Nehri'ne doğru açıldılar. Dorestad'ı yağmaladıktan ve burada birçok Frizyalı tüccarı esir aldıktan sonra Köln'e doğru yola çıktılar. Neuss Adası'na gelip buraya yerleştiler. II.Lothar bölgeye gelerek Rhine boyunca onlara karşı koydu. Ancak Vikingler Nisan ayına kadar orada kaldılar. Ardından Horic'in tavsiyesi ile geldikleri yoldan geri çekildiler.¹⁴⁴

29 Aralık 866'da ise Loire'deki Vikingler Neustria bölgesinde yağma faaliyetlerine giriştiler. Maine Kontu Gauzfrid (?-878)'e karşı harekete geçtiler ve Gauzfrid'in kardeşi Rorgo'yu öldürmeyi başardılar, Vikinglerde ağır kayıplar vererek

¹⁴² AB, s. 95-96.; Haywood, a.g.e., s. 61.

¹⁴³ AB, s. 99.; Bloch, a.g.e., s. 45.

¹⁴⁴ AB, s. 104.

geri çekildiler. Ardından Seine üzerindeki Melun Kalesi'ne gelip burayı kuşattılar. Burada konuşlanmış olan Frank filosuna Charles ve Odo liderlik etmekteydi. Ancak Vikinglerin geldiklerini duyar duymaz savaşmadan geri kaçtılar ve onlara 4000 libre gümüş *danegeld* ve bol miktarda şarap ödediler.¹⁴⁵

866'dan 885'e kadar olan süreçte Frank topraklarında dikkate değer bir Viking saldırısı görülmemiştir. Viking faaliyetleri genelde manastıra veya bir kasabaya oluyor, istediklerini aldıktan sonra geri çekiliyorlardı. Ancak 885 ve 886 yıllarında Vikinglerin üçüncü defa Paris'i kuşattıklarını görüyoruz. Bu, 845 ve 856 yıllarındaki Paris kuşatmalarından daha büyük ve daha organize olan bir kuşatmaydı. Ayrıca bu kuşatmada Vikinglerin kullandıkları aletlerden ötürü kendilerini teknolojik yönden geliştirdikleri ve önceki saldırılarda göremediğimiz bazı yeni teknikleri de kullandıklarını söyleyebiliriz. Şüphesiz Vikingler, saldırılar sonucu Avrupa ile yıllardır temas hâlindeydiler ve gittikleri her yeni coğrafyada kendilerine bir şeyler katabilecek yeni bilgiler öğrenmekte ve yeni bilgilere kolayca adapte olabilmekteydiler.

25 Kasım 885'te başlayan büyük Paris kuşatmasında liderleri Siegfried ile beraber şehrin önlerine gelen Vikingler, Seine Nehri'nin sol tarafındaki Saint Germain-des-Pres'te kamp kurdular. Paris, Seine Nehri üzerinde bir adada kurulmuştu ve karaya iki adet köprü ile bağlanıyordu. Kuzeyde 860 yılı civarlarında inşa edilen *Grand Pont* ve güneyde *Petit Pont* isimli iki adet köprüye sahipti. Bu köprülerin kara ile olan kısımlarında birer adet kule mevcuttu. Paris'i savunmak bu iki köprüye bağlıydı. Siegfried şehre geldiği vakit Paris Piskoposu Joscelin ile görüştü ve onun *danegeld* ile ilgili olan isteği reddedildi. Bunun üzerine kuşatmaya başlayan Vikingler mancınıklar ile şehre karşı harekete geçtiler. Kuzeydeki kuleye bir saldırı başlatıldı ancak Franklar kızgın yağlar sayesinde Vikingleri geri çekilmeye zorladılar. 27 Kasım'da ise kulelere mancınıklar ve koçbaşları ile saldırıldı ancak başarılı olunamadı.¹⁴⁶ Vikinglerin kuşatmalarda artık mancınık kullanmaya başlamaları, daha önceden belirttiğimiz şekilde Avrupa'daki teknolojik gelişmelerin farkında olduklarını ve bunlara adapte olduklarını göstermektedir.

¹⁴⁵ Logan, **a.g.e.**, s. 122.; **AB**, s. 129-130.

¹⁴⁶ Logan, **a.e.**, s. 130-131.; Paul K. Davis, **Besieged: An Encyclopedia of Great Sieges From Ancient Times To The Present**, y.y., ABC-CLIO Inc., 2001, s. 54.

Söz konusu kuşatma süresince Paris şehri, Kont Odo tarafından savunuluyordu ve elindeki adamlar sayıca çok yetersizdi. Kesin bir sayı vermek oldukça güçtür, yaklaşık 200 kişi olduğu tahmin edilen kuvvetlerinin karşısında Vikinglerin gücü ise 30.000 olarak tahmin edilmektedir. Şehrin kuzeyindeki saldırı geri püskürtülmüştü ancak kule çok fazla zarar görmüştü. Kont Odo'nun emri ile gece boyunca kuleyi güçlendirme çalışmaları yapıldı ve kuleye bir kat daha eklendi. Kasım ayından Ocak ayına kadar Vikingler tüneller kazarak şehre ulaşmayı denediler. Ayrıca Paris çevresi boyunca erzak temini için akınlar yaptılar, Chartres ve Le Mans'a kadar olan bölgeyi yağmaladılar. Ayrıca nehir üzerindeki köprüleri yıkmak için üç adet yanan gemi köprülere doğru gönderildi, fakat bu gemiler köprülere ulaşmadan battı.¹⁴⁷

6 Şubat 886'da, Seine Nehri'nin sularının yükselmesi ile beraber güneydeki köprü sular altında kalarak kule ile bağlantısı kesildi. Vikingler hızla durumdan faydalanmak için kuleye saldırdılar ancak başarılı olamadılar. Kont Odo, şehri savunmaya yardım etmek için Almanya bölgesindeki Frank prensleri de yardıma çağırdı. Siegfried, sadece 60 kilo gümüş karşılığında kuşatmayı kaldırmayı teklif etti, ancak Paris halkı bunu reddetti. Odo, ayrıca Karolenj İmparatoru III.Charles (881-887)'ı da yardıma çağırdı. Charles, Odo'nun isteğine uyarak Eylül ayında güçlü bir ordu ile beraber Paris yakınlarına geldi. Vikinglere saldırmak yerine onlar ile bir anlaşma yaptı. Vikinglerin sorunsuz bir şekilde Paris'ten geçmelerine ve ayrıca 700 librelük bir gümüş ödenmesi karşılığında Vikingler de gelecek ilkbahara kadar kuşatmayı kaldırma sözü verdiler. Yapılan bu anlaşmayı bir ihanet olarak gören Paris halkı, Vikinglerin Paris'ten geçmelerine izin vermedi. Bunun üzerine Vikingler, gemilerini kızaklarda karadan çekerek Paris'i geçip Burgonya bölgesine doğru gittiler.¹⁴⁸

Paris kuşatması sırasında Batı Francia Kralı III.Charles'ın pasif tutumundan ve şehre geç yardım getirmesinden hoşlanmayan halk, onun 888 yılında Vikinglere 700 libre gümüş ödemesinden sonra onu kralları olarak görmek istemedi. Kuşatma sırasında Paris Kontu Odo'nun şehri savunmadaki oynadığı rolü ve cesaretini gören Paris halkı, aynı yıl III.Charles'ı tahttan indirdi ve onu Batı Francia Kralı Odo (888-

¹⁴⁷ AX, s. 58.; Logan, a.e., s. 131.; Davis, a.e., s. 54.

¹⁴⁸ Logan, a.e., s. 131-132.; Davis, a.e., s. 54-55.

898) olarak başa getirdi. Odo'nun tahta çıkması ile Charlemagne'ın kurmuş olduğu Karolenj Hanedanlığı'nın çöküşü hızlandı ve Capet Hanedanlığı'nın temelleri atıldı.¹⁴⁹

1.5. Vikinglerin Endülüs'e Saldırıları (844-966)

Vikinglerin Endülüs'e ilk saldırıları, Endülüs'ün siyâsî istikrar yönünden en parlak dönemlerinden biri olarak adlandırılan II.Abdurrahman (822-852) dönemine denk gelmektedir. İslâm dünyasına yönelik ilk saldırı 844 yılının Ağustos ayında gerçekleşti, bu saldırıda Vikingler Lizbon (İşbûne) sahillerinde 80 gemi ile ortaya çıktılar, ardından orada 13 gün kaldılar ve burada yağma faaliyetlerinde bulundular. Şehrin valisi Vahbullah b. Hazm, durumu bir mektup ile II.Abdurrahman'a ileterek ona yaklaşan tehlikeden dolayı dikkatli olmasını istedi. Bunun üzerine II.Abdurrahman da kıyı bölgelerdeki valileri Vikinglere karşı tedbirli olmaları konusunda uyardı. Vikingler ilk olarak Lizbon'a inmişlerdi, ancak burada halkın ciddi bir şekilde karşı koyması sonucu buradan ayrılıp önce Cadiz'e (Kadiz), ardından ise Sidona'ya (Şedûne) geldiler. Bu sıralarda Müslümanlar ve Vikingler arasında bazı çarpışmalar da meydana gelmekteydi.¹⁵⁰

Daha sonra Vikingler, 25 Eylül 844 tarihinde Sevilla (İşbîliye)'ye geldiler ve şehirden 12 fersah uzaklıkta bir bölgeye kamp kurdular. Sevilla'da yedi gün kalan Vikingler bu süre zarfında etrafı yağmalamış ve halka büyük sıkıntılar yaratmışlardı. Müslümanlar onlara karşı koymaya çalışsa da 29 Eylül günü mağlup olarak geri çekilmişlerdi. Vikinglerin Sevilla'daki faaliyetleri ve onların üzerine gönderilen Müslüman güçlerin mağlup olması üzerine II.Abdurrahman, Îsâ b. Şüheyd'i süvari birliğinin başına geçirerek onu Vikinglere karşı gönderdi. Ayrıca diğer valilere insanları seferber etmesi için çağrıda bulundu. Bu sırada karşılarına çıkan herkesi öldürmeye devam eden Vikingler ise Sevilla'dan ayrılıp Kaptel Adası'na gittiler. Burada üç gün kaldıktan sonra tekrar Sevilla üzerine yürüdüler. Şehre zorla girdikten sonra burada bulunan büyük camiye ateşe vermek istediler. Caminin tavanına yanan

¹⁴⁹ Logan, **a.e.**, s. 132.; Davis, **a.e.**, s. 55.

¹⁵⁰ İbnü'l Esir, **a.g.e.**, C. VII, s. 21.; İbn İzari, **el-Beyânü'l-muğrib**, Trans. by. . G. Seraphin Colin-Levi Provençal, Leiden, Brill, 1951, C. II, s. 88.; Abdurrahman Ali Hacci, **İslâmi Fetihten Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüs Tarihi**, Çev. Kadir Kınar, İstanbul, İlk Harf Yayınevi, 2017, s. 301-302.; Hakkı Dursun Yıldız, "II. Abdurrahman", **TDVİA**, C. I, s. 151.; Hamdi Abdülmü'nim Muhammed Hüseyin, **et-Tarihü's-siyasî li-medîneti İşbîliyye fî asri'l Ümevî**, İskenderiye, Müessesetü'l Şebabi'l Câmia, 1987, s. 45-46. Ayrıca Annales Bertiniani'den 844'te İspanya'ya gelen Vikinglerin aynı tarihte Fransa'nın güneyindeki Garonne ve Toulouse bölgelerinde yağma saldırıları düzenleyen Vikinglerin bir kolu olduklarını öğrenmekteyiz. **AB**, s. 60.

oklar atan Vikingler bu şekilde yakmayı başaramayınca hasır ve ağaç parçalarını üst üste koyarak yakmak istediler. Ancak caminin mihrabından yukarıya çıkan ve onlara ciddi bir şekilde karşı koyan birisi, Vikinglerin üç gün camiye girmelerine engel oldu. Buna rağmen Vikingler camide ve Sevilla’da pek çok insanı öldürdüler.¹⁵¹

Bu süre içinde hazırlıklarını tamamlayan II.Abdurrahman, ordusu ile Kurtuba’da konuşlandı. Vikingler ise Sevilla’nın ardından önce Talyata’da, ardından ise el-Fahhârîn’de ortaya çıktılar. Bu sırada II.Abdurrahman, keşif birliği amacı ile Musa b. Kasi önderliğinde küçük bir birliği Sevilla civarlarına yolladı. Hazırladığı ordunun başına da Nasr’ı getirdi, aynı zamanda Abdullah b. Küleyb, Abdülvahid el-İskenderanî ve Muhammed b.Rüstüm gibi deneyimli komutanlarının bulunduğu süvari birliğini Hacib İsâ b. Said komutasında Sevilla’ya doğru yola çıkardı. Bu süvari birliği Sevilla yakınlarında eş-Şeref adlı yere gelerek Vikinglerle çarpışmalara başladılar. 844 yılının Kasım ayında yapılan savaşta yaklaşık 500 kadar Viking öldürüldü ve dört adet Viking gemisi ele geçirildi. Gemiler, içindeki mallar ve eşyalar alındıktan sonra ateşe verildi.¹⁵²

Yaşadıkları bu ağır yenilgiden dolayı Vikinglere bir başka darbe ise 845 yılının Şubat ayında gerçekleştirildi. Talyata’da konuşlanmış olan Vikinglere karşı bir saldırı düzenlenerek çok sayıda kişi öldürüldü, ayrıca gemilerinden 30 tanesi yakıldı. Bazı Vikingler esir alınıp Sevilla’ya götürülerek oradaki hurma ağaçlarında idam edildiler. Yenilgi üzerine geri çekilen Vikingler ise önce Leble’ye, ardından ise Ekşûniyye’ye gittiler. Sonra ise Lizbon’a varıp Endülüs’ten ayrıldılar.¹⁵³ Ancak bazı Vikingler ise Endülüs’te kalmayı tercih etti, İslâm’ı kabul ederek Sevilla’nın kenar mahallelerine yerleşti. Burada özellikle hayvan besiciliği ve peynir üretimi işlerine girerek hayatlarını sürdürmeye başladılar.¹⁵⁴

Vikingler, düzenledikleri bu ilk saldırının ardından Müslümanların kendilerine karşı koymadaki kararlılıklarını ve dirençlerini görerek barış anlaşması yapma gereği

¹⁵¹ İbnü’l Esir, **a.e.**, C. VII, s. 21.; İbn İzari, **a.e.**, C. II, s. 88.; Krş. Hacci, **a.e.**, s. 302.; İbn Kutıyye, **Tarihu İftitahi’l Endelüs**, Beyrut, 1958’den naklen Hakkı Dursun Yıldız, **Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, İstanbul, Çağ Yayınları, 1988, C. IV, s. 208.

¹⁵² Nüveyri, **Nihayetü’l Ereb fi Fünûnü’l Edeb**, Gırnata, 1917, C. XXII, s. 49’dan naklen Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 208-209.; İbnü’l Esir, **a.e.**, C. VII, s. 21.; S. M. İmamüddin, **Endülüs Siyasi Tarihi**, Çev. Yusuf Yazar, Ankara, Rehber Yayıncılık, 1990, s.124.

¹⁵³ İbn İzari, **a.g.e.**, C. II, s. 88.; İbnü’l Esir, **a.e.**, C. VII, s. 21.; Hacci, **a.g.e.**, s. 302

¹⁵⁴ Hacci, **a.e.**, s. 304.; Levi Provençal, **Historie de’l Espagne Musulmane**, Paris, G. P. Maisonneuve, 1950, C. I, s. 244.; aynı Yazar, **La civilization Arabe en Espagne**, Paris, G. P. Maisonneuve, 1948, s. 133.

hissettiler, bir mektup ve birtakım hediyeler ile elçilerini Endülüs Emevîleri'nin başşehri Kurtuba'ya gönderdiler. Elçiler burada dostça karşılanıp ağırlandıktan sonra II.Abdurrahman'da edebiyatçı ve şair olan Yahya b. Hakem el-Gazzal'ın başkanlık ettiği bir heyeti gelen Viking elçileri ile beraber Danimarka Kralı Horic'e göndermeye karar verdi. Müslüman heyeti, krala II.Abdurrahman'nın cevabi mektubu ve birtakım hediyeler götürmekteydiler. Müslüman ve Viking elçileri, Endülüs'ün güneyinde Silves'ten kendileri için özel olarak hazırlanmış bir gemiyle beraber kuzeye doğru yola çıktılar.¹⁵⁵

Bu elçilik heyetinin vardığı yeri el-Gazzal şöyle tarif etmektedir: “Okyanusta harika bir adaydı ve içinde bahçeler vardı. Kitadan 3 günlük bir yolculuktu. Burada sayısız Mecûsî (Madjus) vardı ve civarda da Mecûsîlerin yaşadıkları birçok ada mevcuttu. Büyük bir ülkeydi ve bir ucundan diğer ucuna geçmek 3 gün sürerdi. Normalde Mecûsîler dinsizdiler, ancak şu an Hristiyan olmuşlardı...”¹⁵⁶ Vikingler, gelen bu heyeti şenliklerle karşılamışlardı ve Horic'te onlar için özel bir konak hazırlatmıştı. Horic, iki gün sonra Müslüman heyetini huzuruna çağırdı. el-Gazzal, kralın huzuruna çıkmadan önce ona secde etmeyeceğini ve kendisini İslâm anlayışına uymayan herhangi bir davranışa zorlamamalarını istedi. Horic, huzuruna giren kapıyı özellikle küçük yaptırmıştı ve buraya ancak eğilerek girilebiliyordu. el-Gazzal ise buradan eğilerek girmek yerine oturarak girmeyi tercih etti. Horic'in huzuruna gelince şunları söyledi: “Ey kral! Sana ve huzurundakilere selamlarımı sunuyorum. Buradaki saltanatınız, devlet ve bekanız, şerefınız, ahirette hüküm sahibi olan, her şey yok olduğu hâlde kendisi yok olmayan Allah'ın katında da devam etsin. Son söz ve dönüş yalnız O'nadır.”¹⁵⁷

Horic bu sözleri tercümandan duyduğu vakit onun bilgeliğine hayran kaldı. Ardından ona II.Abdurrahman'ın mektubu tercüme edilerek okundu. Kral hem mektubu hem de kendisine takdim edilen hediyeleri çok beğendi. Kabul edilme töreninden sonra Müslüman heyeti konaklarına döndüler. El-Gazzal, Horic'in yanında birkaç ay kaldıktan sonra Kurtuba'ya geri döndü. Gazzal'in bu yolculuğu, Müslümanlar ve Vikingler arasındaki uzun vadeli bir barışı sağlamada yetersiz kalmış;

¹⁵⁵ Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 211.; Hacci, **a.e.**, s. 305.

¹⁵⁶ A. Fabricus, “L'ambassade d'el-Ghazal aupres du roi des Normands”, **Actes du Huitieme Congres International des Orientalistes**, Leiden, E.J. Brill, 1891, s. 122-123.; Jon Stefansson, “The Vikings in Spain: From Arabic and Spanish Sources”, **Saga Book of The Viking Club**, London, University of London King's College, 1908-1909, C. VI, s. 38.

¹⁵⁷ İbn Dahiyye, **el-Mutrib fi Eşari Ehli'l Mağrib**, Haz. İbrahim Al Abiary-Hamid Abd Al Maguid-Ahmad Badawi, Kahire, Imprenta del Gobierno El Cairo, 1954, s. 140.; Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 211-212.

ancak Vikinglerin ilk saldırıdan sonra bir süre için Endülüs'e saldırmalarını geciktirmiştir, nitekim Endülüs'e ikinci Viking saldırısı ilk saldırıdan 16 yıl sonra gerçekleşecektir. Öte yandan II.Abdurrahman'nın gönderdiği Müslüman heyetinin gittiği ve Horic'in huzuruna çıktıkları yer Danimarka'da yer alan Sjælland olduğu tahmin edilmektedir.¹⁵⁸

844-845 yıllarında Endülüs'e gerçekleştirilen bu ilk Viking saldırısı, her ne kadar Endülüs Emevîleri'nin en parlak olduğu dönemlerden birine denk gelse bile devletin o zamana kadar pek üzerinde durmadığı denizciliğe önem vermesini ve tersanelerin kurulmasını beraberinde getirmiştir. Bir yarımada olan Endülüs'te Müslümanların varlıklarını devam ettirebilmek için denizciliğin hayati bir mesele olduğu bu Viking saldırısı ile daha iyi anlaşılmıştır.

Vikinglerin Endülüs'e düzenledikleri ikinci saldırı ise II.Abdurrahman'ın oğlu Muhammed (852-866) zamanında gerçekleşmiştir. II.Abdurrahman döneminde gerçekleşen ilk saldırı dalgasından dolayı Müslüman donanması artık Endülüs sahillerinde sürekli nöbet tutmaktaydı. Vikingler bu ikinci saldırı dalgasında ilk olarak 859 yılında 61 gemi ile Endülüs kıyılarında görüldüler. Viking gemilerinin öncü filoları Müslümanlar tarafından ele geçirildi ve gemide bulunan mallara el koyuldu. Viking filosu, Endülüs kıyılarını takip ederek Vadi'l-Kebîr nehrinin ağzına ulaştı ve buradan Sevilla'ya girmeyi düşündü. Ancak Muhammed bu nehrin ağzına askerlerini ve filosunu yığarak geçişi kapattı. Bunun üzerine Vikingler Cezîretü'l-Hadra'ya (Algeciras) doğru yöneldiler.¹⁵⁹

Vikingler Cezîretü'l-Hadra'ya geldikten sonra büyük camiye yakarak buradan Kuzey Afrika sahillerine doğru harekete geçtiler. Fas'ta Nakûr şehrine saldırıp yağmaladılar. Ardından tekrar Endülüs'e geçen Vikingler buradan Tûdmir'e, oradan da Uryûle Kalesi'ne vardılar. Bir müddet Endülüs kıyılarında seyreden Viking filosu Fransa'ya gitti ve güneyde Camargue'de kışladı. Kışın ardından tekrar Endülüs'e geçip Karkaşîş b. Şekkûh'un filosu ile karşılaştılar. Burada Müslümanlarla savaşarak dört adet gemi kaybettiler. Bu ikinci saldırıda Vikingler şu ana kadar gemilerinden 40 tanesini kaybetmişlerdi. Şekkûh tarafından yenilmelerinin ardından Vikingler buradan ayrılıp Endülüs'ün kuzeyi ve Fransa'nın güneybatısında yaşayan Basklara karşı

¹⁵⁸ Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 212-213.; Stefansson, **a.g.e.**, s. 40.

¹⁵⁹ İbn İzari **a.g.e.**, C. II, s. 145.; Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 262-263.; Birsal Küçüksipahioğlu, "Muhammed b. Abdurrahman el-Ümevî", **TDVİA**, C. EK-2, s. 293.; Hüseyin, **a.g.e.**, s. 55.

harekete geçerek bir saldırı ile Baskların lideri Garcia (?)'yı esir aldılar. Garcia, Vikinglerin elinden 70.000 dinar fidye vererek kurtuldu. Fidyenin bir kısmına karşılık oğulları rehin alındı.¹⁶⁰

Vikingler, 859 yılındaki bu saldırıda sadece Endülüs ile sınırlı kalmamışlardır. Bir İrlanda yıllığı olan *Three Fragments*'e göre Vikinglerin bu yıl gerçekleştirdikleri saldırı 866'da İngiltere'ye de geldiği düşünülen büyük pagan ordusuna liderlik eden Ragnar Lothbrok'un oğulları tarafından gerçekleştirilmiştir. Yine aynı yıllığa göre Vikingler Cebelitarık Boğazı'nı geçtikten sonra Kuzey Afrika'ya çıkmışlar ve burada Berberîler ile savaşmışlardır. Ardından Ragnar'ın oğulları kendilerini bilinmeyen diyarlarda büyük tehlikelere attıklarını ve babalarının yanına dönmeleri gerektiğini düşünerek geri dönmeye karar vermişlerdir. Ancak Berberîlerin tekrar onlara karşı savaşmaya geldiklerini görünce ikinci kez savaşa tutuşmuşlar ve iki tarafta galip gelememiştir. Ertesi gün Berberîlerin kaçtıklarını görünce onlar da geri ülkelerine dönmüştür.¹⁶¹ Ayrıca Jumièges'li William (1000-1070) ve Annales Bertiniani ise Endülüs'te 859-860 yılında faaliyetlerde bulunan Viking şeflerinin isimlerini Björn Ironside ve Hastings olarak vermişlerdir. Björn ve Hastings, Endülüs ve Kuzey Afrika'nın ardından İtalya'nın batı kıyılarına gelerek Roma sandıkları Pisa'yı ve Fiersole'yi yakıp yağmaladılar. Vikingler Akdeniz'de bu faaliyetlerinden sonra geri evlerine döndüler.¹⁶²

Bu saldırının ardından Endülüs'te bir yüzyıla yakın bir Viking saldırısı görülmedi. Ancak II.Hakem (961-966) zamanında Vikingler tekrar Endülüs'te ortaya çıktılar. 23 Haziran 966'da II.Hakem, Alcacer bölgesinden bir mektup aldı. Mektupta *mecûsîlerin* yarımada'nın batı kıyılarında görüldüklerinden ve Lizbon'a indiklerinden bahsediliyordu. Bunun üzerine Seville limanından çıkan Müslüman donanması, Silves Nehri yakınlarında Vikinglere saldırdı ve çok sayıda Viking öldürüldü. Aldıkları Müslüman esirler serbest bırakıldı.¹⁶³

Bu saldırıdan iki yıl sonra Vikingler bu sefer Endülüs'ün kuzeyindeki Hristiyan bir İspanyol krallığı olan León'a saldırdılar. III.Ramiro (966-984) zamanında 100 gemiden oluşan Viking filosu, liderleri Gundred ile beraber Galiçya

¹⁶⁰ İbn İzari, **a.g.e.**, C. II, s. 145.; aynı Yazar, C. I, s. 176.; Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 263.; Hacci, **a.g.e.**, s. 308-310.; **AB**, s. 90.

¹⁶¹ **TF**, s. 159-163.

¹⁶² Jumièges, **a.g.e.**, s. 201-202.; **AB**, s. 93.; Logan, **a.g.e.**, s. 127.; Haywood, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁶³ Stefansson, **a.g.e.**, s. 42-43.

kıyılarına çıktı. Çok sayıda insanı öldürerek köyleri ateşe verdiler. Ardından Hristiyanlar için kutsal bir mekân olan Santiago de Compostella'yı yağmaladılar ve piskoposu Sisnado'yu öldürdüler. Galiçya olarak bilinen Kuzey İspanya'da yaklaşık 3 yıl kalarak bu süre zarfında yağmalara devam ettiler. Ancak Galiçya Kontu Gonzalo Sanchez (920-?), Vikinglere karşı koyarak onları mağlup etti ve Vikingler geri ülkelerine dönmek zorunda kaldılar. Vikinglerin Endülüs topraklarında ciddi bir direnişle karşılaşmaları sonucu yönlerini Kuzey İspanya'ya çevirmeleri ve Normandiya örneğinde olduğu gibi buraya yerleşmeyi ve kalıcı bir krallık kurmayı istedikleri düşünülebilir.¹⁶⁴

Viking saldırıları, Müslüman topraklarına olmasa da Kuzey İspanya'da Hristiyan krallıklara XI. yüzyıla kadar devam etmiştir. 1008 yılında Galiçya bölgesinde Duro şehri ve 1014-1015'te Mino Nehri ağzındaki Tui şehrine Olaf Haraldsson komutasında büyük bir saldırı düzenlendi. Şehrin piskoposu da dâhil pek çok kişi esir alındı. 1028'de Galiçya'ya tekrar Ulfr adlı bir Viking şefinin önderliğinde saldırılar düzenlendi. 1047'de ve 1066'da İber Yarımadası'nın kuzeybatısında Santiago de Compostella'ya da bir saldırı gerçekleştirildi. Endülüs'ün kuzeyine yönelik bu saldırılar Vikinglerin Müslüman topraklarında yaşadıkları ciddi mukavemetin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Vikingler Müslümanlardan ciddi bir direniş görmüşler ve bundan dolayı hedeflerini İspanyol krallıklarına çevirmişlerdir. Ancak Vikingler, İngiltere veya Fransa'daki gibi Endülüs için uzun vadede ciddi bir tehdit oluşturmadılar. Bunun en büyük sebeplerinden birisi de Endülüs'ün kuzey topraklardan çok uzak olması ve İngiltere yahut Fransa gibi ülkenin içlerine doğru yayılan nehirlerin bu bölgede mevcut olmamasıydı. Vikingler, İngiltere ve Fransa'ya saldırılarında yenildikleri zaman kolayca geri çekilip İskandinavya'ya dönebilmekteydiler. Ancak burada kendi topraklarından daha uzak bir coğrafyada savaşıyorlardı. Bu da onların işlerini daha da zorlaştıran bir etken olmuştur. Ayrıca onlar Kuzey İspanya'ya da bir nevi Normandiya örneğinde olduğu gibi yerleşip bu topraklarda siyasî bir oluşum istemişlerdir. Ancak dönemin Hristiyan krallıkları buna izin vermemişlerdir.¹⁶⁵

¹⁶⁴ **Cronica de Sampiro**, Ed. by. M. Gomez-Moreno, Madrid, Tipografico Sucesores de Rivadeneyra, 1921, s. cvii-cviii.; Stefansson, **a.e.**, s. 43-44.

¹⁶⁵ Neil Price, "Spain, North Africa and the Mediterranean", **The Viking World**, s. 467-468.; Hugh Kennedy, **Endülüs: Müslüman İspanya ve Portekiz'in Siyasi Tarihi**, Çev. Ayşenur Demir, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2019, s. 63.

1.6. Vikinglerin Rusya’da Faaliyet Göstermeleri (862-1014)

Kıta Avrupası’nda Viking saldırılarına ağırlıklı olarak Norveç ve Danimarka’dan gelenler hâkim iken, İsveç Vikingleri daha çok Varaegler şeklinde isimlendirilerek Baltık Denizi ve Rusya’da faaliyet gösterdiler. Baltık ve Rusya ile başta ticaret şeklinde başlayan ilişkiler Vikinglerin Rusya’ya gelmeleri sonucu siyasî bir şekil almış ve ilk Rus Knezliği’ni kuran Vikingler Bizans İmparatorluğu, Müslüman Arap dünyası ve İdil Bulgarları ile geniş ölçekte ticaret yapmaya başlamışlardır. Her ulustan tüccarın buluşma noktası olan Kiev Rus Knezliği ise başlangıçta İskandinav bir görünümde iken Bizans’ın etkisi ile Hristiyanlaşp asıl kimliklerini kaybetmeleri sonucu zamanla Slavlaşmıştır.

Vikinglerin Baltık Denizi ve Rusya’daki faaliyetlerine geçmeden önce Rus, Varaeg ve Slav isimlerini açıklamak ve tanımlamak gerekmektedir. Rus isminin anlamı hakkında bugün mevcut literatürde kabul gören en yaygın görüş, Fince’de İsveç anlamını karşılayan *Ruotsi* kelimesinin Slavlara Rus olarak geçmesi ve zaman içinde Kiev Rus Devleti’nde yaşayan tüm kavimlerin bu isimle anılır olmasıdır. “kayıkçı, kürekçi” anlamına da gelen *Ruotsi*, bugün dahi hâlâ Fince’de İsveç anlamına gelmektedir. Bu kelimenin kökeni ile bağlantılı olarak Vikinglerin Baltık ve Finlandiya ile olan ilişkileri çok eskiye dayanmaktadır, VI. yüzyılda Vikinglerin bu bölgelerde olduklarını gösteren bazı objeler bulunmuştur. Ayrıca Estonca’da *Roots*, yine Estonca’nın farklı bir diyalektiği olan Vodian’da *Rotsi*, Baltık halklarından olan Karelianların dilinde ise *Rotsi*’nin anlamları İsveç’e tekabül etmektedir. Bu da Rusya’ya gelmeden önce Finlerin ve Baltık insanların kuzeylileri tanımlamak için *Ruotsi*’yi kullandıklarını ve bu isimde Slavlara geçerek İsveç’ten Rusya’ya gelen Vikingleri adlandırmak için kullanıldığını göstermektedir.¹⁶⁶

Varaeg ismi ise, Rusya’daki Vikingleri tanımlamak için kullanılan bir başka kelimedir. Köken olarak *var*, Eski Norsça’da söz veya yemin anlamına gelir ki onların yüzyıllar boyunca Bizans İmparatorları’nın özel muhafızlığını yapmış olmalarından ve onlara sadık kalmalarından dolayı bu ismi almış olmaları muhtemeldir. Varaegler ilk olarak II.Basileos (960-1025) zamanında Bizans’ta hizmet vermeye başladılar. Keza

¹⁶⁶ Bauduin, **a.g.e.**, s. 100.; Thomas S. Noonan, “The Scandinavians in European Russia”, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, s. 134-135.; Pavel M. Dolukhanov, **The Early Slavs: Eastern Europe from the Initial Settlement to the Kievan Rus**, London-New York, Routledge, 2013, 2.Bs., s. 189.; Akdes Nimet Kurat, **Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye Kadar**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 6.Bs., s. 17-18.

Grekçe’de *Varangos* ilk başta kuzeyli anlamına gelmekteydi, daha sonra İskandinavya’dan gelen paralı askerleri tanımlamak için kullanıldı. 850-1100 yılları arasında Kiev Knezliği’nin tarihinden bahseden ve Ortaçağ Rus tarihi için vazgeçilmez bir kaynak olan *İlk Vekayiname*’de Varaeg ismi açıkça İskandinavlar olarak kullanılmıştır. Ayrıca Varaeg ismi Slavlar tarafından Bizans’a giden ticaret mallarının korunması için kiralanan ücretli İskandinavlara verilen isimdir. Özetle verecek olursak Rus isminin İsveç’ten gelip Slavların arasına yerleşen ve zamanla Slavlaşan Vikingler için kullanıldığını, daha sonraları geniş bir anlam kazanarak genel olarak bütün Rusları kapsayan bir kelimeye dönüştüğünü, Varaeg isminin ise paralı askerlik ve ticaret ile uğraşan Vikingleri bu Slavlaşmış Vikinglerden ayırt etmek için kullanılan genel bir terim olduğunu görmekteyiz.¹⁶⁷

Vikinglerin VIII. ve IX. yüzyılda İskandinavya’dan güneye doğru inmeye başladıkları sıralarda Finlandiya’dan Karadeniz’in kuzeyine kadar uzanan coğrafyada ise Slavlar yaşamaktaydı. Slav ismi ilk olarak VI. yüzyılda Yunanca ve Lâtince kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. Ancak ilk başlarda Slavları tanımlamak için en çok kullanılan terimler *Venedi* ve *Ant* idi. MS I. yüzyıl civarında Slavlara *Vened* adı verilmişti, *Ant* ise Doğu Slavları anlamında kullanılmaktaydı. Öte yandan Slav isminin ne anlama geldiği konusu tam anlamıyla belli değildir. Batı, Orta ve Doğu Slavları olmak üzere 3 gruba ayrılan Slavlardan Batı’da olanlar Orta ve Yukarı Vistül Nehri bölgelerinde, Orta’da olanlar Karpatlardan Dinyeper Nehrine kadar olan kısımda, Doğu’dakiler ise Aşağı Don bölgesinde yaşamaktaydılar. Kendi aralarında Radimiçler, Viyatiçler, Derevlianlar, Kriviçler, Sieverianlar ve Volinyanlar gibi farklı grupların mevcut olduğu Slavlar yüzyıllar boyunca sırasıyla İskitler, Sarmatlar, Hunlar, Avarlar, Hazarlar ve Bulgarlar ile iç içe yaşamışlar ve adı geçen bu devletlerin ordularında yardımcı birlikler olarak görev almışlardır. Aynı zamanda Bizans’ın Gotlar, Hunlar ve Alanlara karşı sınır güvenliğini korumak adına Slavlardan da yardımcı kuvvetler aldıklarını bilmekteyiz. Vikinglerin yani Varaeglerin gelmesiyle Slav topraklarına

¹⁶⁷ Kurat, **a.e.**, s. 17-18.; Haywood, **a.g.e.**, s. 100.; **The Russian Primary Chronicle**, Trans. by. Samuel Hazzard Cross-Olgerd P. Sherbowitz-Wetzor, Cambridge, Crimson Printing, t.y., s. 59.; Sigfus Blöndal, **The Varangians of Byzantium**, Trans. by. Benedikt S. Benediktz, New York, CUP, 2007, s. 6. Ayrıca geç dönem Rus kaynağı olan Novgorod Kroniklerinde de Varaegler Ruslardan farklı olarak İskandinav anlamında kronikte yer almaktadır. **The Chronicle of Novgorod**, Trans. by. Robert Michell-Nevill Forbes, London, Gray’s Inn, 1914, s. 31-43.

yerleşip direniş görmeden Slav kabilelerini itaat altına alışı, söz konusu tarihte onların siyasî bir birlikten yoksun olduklarını da göstermektedir.¹⁶⁸

Baltık Denizi'ndeki Viking yerleşimleri, batıda saldırılara başlamalarından yaklaşık bir asır öncesine kadar uzanmaktadır. Bu denizin etrafındaki İskandinav tüccar mezarları bize Vikinglerin en erken 650 yılı civarında bu bölgeye yerleştiğini göstermektedir. 750'de ise Vikingler Baltık Denizi'nin doğusunda yer alan Ladoga Gölü'nün güneyinde Staraja Ladoga isimli bir yerleşim yeri kurdular. Bu yer zamanla ayrıca kuzey kürk ticaretinin de ana merkezi konumuna geldi. Ayrıca nehir yolları ile de Rusya'nın içlerine doğru uzanan kolay bir erişime de sahipti. Vikingler buradan belli bir süre sonra kürklerin ve diğer malların Hazarların başkenti İtil'e götürmenin daha kârlı bir ticaret olduğunu keşfettiler. Aynı zamanda VIII. yüzyılda Arap tüccarların Volga'ya nüfuz etmeye başlaması Rusya'ya ve Baltık'a kaliteli gümüş para akışını da beraberinde getirmişti. Gümüş para akışı ve Hazarlarla olan ticaretlerinin gelişmesi sebebiyle Vikingler Rus nehir sistemlerini öğrendikten sonra Hazar Denizi'ni aşp Bağdat'a kadar seyahat edebilme imkânı da buldu. Yapılan arkeolojik kazılarda bunu doğrular bir mahiyettedir. İsveç'in doğu sahillerinde ve Baltık'ta pek çok Arap dirhemi bulunmuştur ve bunlar en erken 698 yılı tarihlidir.¹⁶⁹ Vikinglerin Rusya'ya gelmelerinden önce bile Araplar ve Hazarlar ile olan bu ticaretleri yerleştikleri çoğu İsveç ve Baltık şehrinin zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.

IX. yüzyıl ortalarından itibaren Vikingler Baltık'tan güneybatıya, güneye ve doğuya doğru genişlemeye başladılar. Bu bölgelerde ilerleyen ticaretten ötürü Krutik, Belozero, Timerevo, Riurikovo ve Gnezdovo gibi şehirlerin gelişmeye başladığı Yukarı Volga'ya doğru yayıldılar. Bu şehirler ayrıca Hazarlar üzerinden İslâm dünyası ile çok kârlı bir ticaret yapmayı mümkün kıldı. Vikingler, büyük bir çoğunluğu kürk olan ticaret mallarını önce Bulgar pazarlarına getiriyorlar, buradan mallarını ya Bulgarlara ya da Araplara satarak karşılığında gümüş sikkeler alıyorlardı. Bazen de Hazarların başkenti İtil'e kadar gelip burada malları için depolar kuruyorlardı. Hazar Denizi'nin güneyine inip mallarını doğrudan İslâm âlemine kadar götürüyorlardı.

¹⁶⁸ Kurat, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, s. 10.; Kezban Acar, **Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009, s. 14-17.; E. F. Tugay, **Rusya Tarihi**, İstanbul, Yeni Fazilet Matbaası, 1948, s. 41-43.; Nicholas V. Riasanovsky-Mark D. Steinberg, **Rusya Tarihi**, Çev. Figen Dereli, İstanbul, İnkılap Yayınları, 2016, s. 17.; George Vernadsky, **The Origins of Russia**, Oxford, Clarendon Press, 1959, s. 5.

¹⁶⁹ Bauduin, **a.g.e.**, s. 102.; Haywood, **a.e.**, s. 100.; Noonan, **a.g.e.**, s. 141-142.; W.Heyd, **Yakındoğu Ticaret Tarihi**, Çev. Enver Ziya Karal, Ankara, TTK Yayınları, 2000, 2.Bs., s. 65-66.

Hazarların ticaret dünyasına getirdiği olumlu koşullardan dolayı da Rusya ve İslâm dünyası ile olan ticaret hacmi de genişlemişti.¹⁷⁰

Varaeglerin¹⁷¹ yani İsveç Vikinglerinin IX. yüzyılın ortalarından itibaren Baltık'tan güneye doğru indiklerini ve Slav şehirleri üzerinde hâkimiyet kurduklarını bilmekteyiz. Rusya'ya gelen ilk Varaeg ve ilk Rus Knezliği'nin kurucusu olarak kabul edilen Rurik (862-879) veya Ryurik'in kardeşleri ve akrabaları ile söz konusu bölgeye gelmesi ise efsanevi bir karakter taşımaktadır. *İlk Vekayiname*'de anlatılan hikâyeye göre bir Varaeg olan Rurik'in 860-862 yılında Slav ve Fin kabileleri üzerinde hâkimiyet kurarak siyasî bir oluşum başlatması şöyle gerçekleşmiştir: “*Varaeglere bağlı olup vergi veren halklar onları denizin ötesine (Baltık Denizi) sürdüler ve vergi vermeyi reddederek kendilerini yönetmeye başladılar. Ancak aralarında yasa yoktu, kabileler birbirine girerek aralarında anlaşmazlıklar çıktı ve birbirlerine karşı savaşmaya başladılar. Bizi kanuna göre yönetebilecek bir prens arayalım dediler. Denizin ötesindeki Varaeg Ruslarına gittiler. Bu Varaegler Rus olarak biliniyorlardı; bazıları onları İsveçliler, bazıları Normanlar, bazıları ise Got olarak isimlendirilirler ki bunlarda Rus olarak tanınıyorlardı. Slav kabileleri: “Topraklarımız büyük ve zengin, ama düzen yok. Bizi yönetmeye ve hükmetmeye gelin.” Böylece tüm akrabaları ile gelen 3 kardeş seçtiler. En büyüğü olan Rurik Novgorod’a yerleşti. İkinci kardeş Sineus Belozero’ya, en küçük kardeşleri Truvor ise Izborsk’a yerleşti.*”¹⁷²

İlk Vekayiname'de geçen Rurik'in bu geliş hikayesi beraberinde ilk Rus knezliğinin Slavlar mı yoksa İskandinavlar tarafından mı kurulduğu tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda ilk Rus knezliğinin kurulması hususunda iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki, Kuzey veya Viking teorisi diyebileceğimiz ve 1739'da Gerhard Friederick Müller'in geliştirdiği teoridir. Bu görüş daha sonradan A. L. Schlötzer, E. Kunik, V. Thomsen ve A. Saxmatov gibi farklı tarihçiler tarafından da savunulmuştur. Kuzey teorisini savunan tarihçiler Rus isminin VIII. yüzyıl ortalarında İsveçliler için kullanıldığını belirterek *İlk Vekayiname*'nin de bu fikri desteklediğini düşünmüşler ve knezliği kuranların İskandinavlar olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca 911 ve 944'te Kiev Rus Knezliği'nin Bizans ile yapılan ticaret anlaşmasında yer alan Karly, Inegeld, Farlof ve

¹⁷⁰ Bauduin, a.e., s.103-106.; Heyd, a.e., s. 70.; Noonan, a.e., s. 145.

¹⁷¹ Vikinglerin Rusya'daki faaliyetleri sırasında buradan itibaren Ortaçağ kaynaklarında Varaeg ve Rus ayrımı o tarihlerde daha henüz kesin bir şekilde tespit edilemediği için Vladimir (980-1015) devrine kadar bazı yerlerde Viking-Varaeg tabirleri yerine Rus tanımını kullanmayı daha doğru bulacağız.

¹⁷² Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 21-22.; RPC, s. 59-60.

Vermund'dan oluşan Rus elçilerin isimlerinin İskandinav olduğunu savunmaktadırlar. Kuzeyli teorisini savunan bir başka tarihçi Geoffrey Hosking ise Rusların atalarının Vikingler veya Slav, Baltık topraklarında yaşayan ve ticaret yollarına hâkim olmaya çalışan Varaegler olduklarını kesin bir görüşle savunmaktadır.¹⁷³

Kuzey teorisine karşılık olarak S. Gedeonov, M. Hrusevskiy, B. D. Grekov, S. Juskov ve B. Rybakov gibi yazarlar ise Slav görüşünü desteklemişlerdir. Özellikle Sovyetler Birliği döneminde milliyetçi ve Slav bir temele dayanan tarih yazımının baskısından ötürü Sovyet tarihçiler bu kuzeyli teorisine şiddetle karşı çıkmışlardır. Slav görüşünü destekleyenler Rus isminin İsveçliler anlamında kullanılmasını eleştirmişlerdir. Onlara göre Ruslar çok eski zamanlardan beri Kiev'de yaşayan bir halktı. Ros adında bir nehri ve 555 yılında kaleme alınmış bir Süryani kaynağında Kiev'deki Kuzey Kafkas insanlarına verilen isim olan *Hros*'u temel alan bu Slav görüşü ayrıca İskandinav'da Rus adında hiçbir kavmin olmadığını da savunmaktadır. 911 ve 944'teki ticaret anlaşmasındaki elçilerin isimleri de onların İskandinav olduğunu desteklemediğini belirtip Vikinglerin sadece Slav-Rus knezlerinin diplomatik ve ticarî ilişkilerini yürüten insanlar olduklarını düşünmektedirler. Slav görüşçüleri ayrıca temelde Rusların Vikinglerden ziyade Doğu Slavları'ndan veya Alan kabilesi Roxalanlar'dan geldiklerini de savunmuşlardır.¹⁷⁴

Rus Devleti'nin başlangıcına ait yukarıda verilen Rurik'in geçtiği bilgiler efsanevî bir karakter taşımaktadır, ancak knezliğin ilk kuruluşu hakkında bu verilenlerden başka bir bilgiye de sahip değiliz. Onun geliş tarihi olan 862 yılı ise tarih yazımında ilk Rus knezliğinin kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Aynı yıl kardeşleri Sineus ve Trevor'un ölümü ile beraber Rurik, tek başına tüm otoriteyi üstlendi. Polotsk, Rostok ve Belozero gibi şehirleri bazı Varaeg şeflerine verdi. Yine aynı yıl Rurik'in komutanlarından Askold ve Dir Kiev'i ele geçirdi. 866 tarihinde ise bu komutanların Bizans İmparatorluğu'na karşı harekete geçtiğini görüyoruz. Rurik, yeni kurulan bu devletin sağlam temellere oturması için genişleme politikası izlemiş ve bu hedefin gerektirdiği şekilde İstanbul'a karşı harekete geçmeyi düşünmüştü. Mikligarör (büyük şehir) veya Çargrad (царьград) olarak adlandırdıkları İstanbul'a karşı ilk defa İmparator III.Mikhail (842-867) döneminde yaklaşık 200 gemi ile

¹⁷³ Riasanovsky-Steinberg, **a.g.e.**, s. 21.; Acar, **a.g.e.**, s. 22-23.; Geoffrey Hosking, **Russia and The Russians From Earliest Time to 2001**, London, Penguin Books, 2002, s. 28.

¹⁷⁴ Riasanovsky-Steinberg, **a.e.**, s. 22.; Acar, **a.e.**, s. 23-24.

harekete geçen Ruslar, Boğaz'dan içeri girdikleri zaman büyük bir katliam yapıp şehre saldırdılar. Bu Rus saldırısına karşı şehirde ilahiler söylenmekte ve sürekli dualar edilmekteydi. Söz konusu tarihte Bizans donanmasının ve III.Mikhail'in Araplar ile mücadele için Sicilya'da olması başta büyük bir sıkıntı yarattıysa da imparatorun hızla geri gelerek karşı koyması üzerine saldırı önlendi. Bunun yanı sıra çıkan bir fırtınada Rus gemileri alabora oldu ve büyük kayıplar verdi, çok az bir kısmı kaçabildi. Kaynaklarda İstanbul'a karşı kaydedilen bu ilk Rus saldırısından sonra İstanbul Patriği Photios (820-891), Bizans'ı gelecekte ciddi şekilde tehdit edecek bu tehlikeye karşı Rusların Hristiyanlaştırılmasının ve Ortodoks nüfuz alanına dâhil edilmesi gerektiğini düşündü. Böylece Ruslara yönelik ilk misyonerlik faaliyetleri bu saldırıdan sonra başladı. Ayrıca bu ilk saldırıdan sonra Rusların Bizans ordusunda paralı asker olarak görev almalarını da başlamıştır. 879 tarihinde ise Rurik, ölmeden önce yerini küçük yaştaki oğlu Igor'a bıraktı ve onu Oleg (879-913)'e emanet etti, kendisi de kısa bir süre sonra öldü.¹⁷⁵

Rus Knezliği'nin ilk tarihi kişiliği Rurik'in akrabası olan Oleg (Helgi)'dir. Oleg ilk olarak Novgorod çevresinde hüküm sürmekle işe başladı, ardından güneydeki Slav kabilelerini hâkimiyet altına almak ve ticaret yollarını ele geçirmek için güneye doğru genişleme politikası izledi. Smolensk ve Lyubech şehirlerini ele geçirdikten sonra Kiev önlerine geldi. Burayı yöneten Askold ve Dir'i kurduğu bir tuzakla öldüren Oleg, 882'de Kiev'e yerleşti ve burasının Rus şehirlerinin merkezi olması gerektiğini ifade ederek burayı knezliğin resmî olarak başkenti yaptı. Oleg'in burayı başkent olarak seçmesinde şüphesiz İskandinavya-Bizans ticaret yolunda bulunması ve pek çok tüccarın kavşak yeri olmasının yanı sıra savunma içinde uygun bir tepeye kurulması da etkili olmuştu. Oleg'in Kiev'e yerleştiği ve burasını başşehir olarak ilan ettiği 882 yılı ayrıca ilk Rus Knezliği'nin Kiev devrini başlatmıştır. Kiev'in ardından enerjik bir politika izlemeye devam eden Oleg 882-904 arasında Derevlianlar, Severianlar ve Radimichianlar gibi Slav kabilelerini hâkimiyeti altına alarak vergiye bağladı. 907 yılında ise Bizans'a karşı bir saldırı yapmaya karar verdi.¹⁷⁶

¹⁷⁵ RPC, s. 60.; Skylitzes, a.g.e., s. 107-108.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 22-23.; Holman, a.g.e., s. 61.; Birsal Küçüksipahioğlu, "IX.-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri ve Kiev Prensesi Olga'nın Hristiyanlığı Kabulüne Dair Bazı Görüşler", **Kafkas Dosyası**, İstanbul, 2006, s. 1-2.; Mualla Uydu Yücel, "Rusların İstanbul Kuşatmaları", **Byzantion'dan Constantinopolis'e İstanbul Kuşatmaları**, Ed. Murat Arslan-Turhan Kaçar, İstanbul, İAE Enstitüsü Yayınları, 2017, s. 282.

¹⁷⁶ RPC, s. 60-64.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 23.; Harl, a.g.e., s. 129.

Igor'u Kiev'de bıraktıktan sonra Oleg kalabalık bir ordu ile Dnyepir boyunca hareket ederek VI.Leon (886-912) döneminde İstanbul'a ulaştı. Oleg'in ordusunda vergiye bağladığı pek çok Slav kabilesinden askerler de bulunmaktaydı. Bizans ise 860 yılındaki ilk saldırının ardından yeni bir Rus saldırısına karşılık Boğaz'ı güçlendirmişti. Oleg İstanbul önlerinde geldikten sonra ordusuna karaya çıkma emri verdi ve Rus birlikleri şehrin etrafındaki pek çok saray ve kiliseyi yakmaya başladı. Bu durum karşısında VI.Leon (886-912), Oleg'e elçiler gönderip istediği gibi bir vergi ödemeyi teklif etti. Bunun üzerine Oleg saldırıyı durdurarak gemide bulunan askerleri için adam başı 12 griven vergi verilmesini, ayrıca Kiev, Pereyeslavl, Çernigov, Polotsk, Lubeç ve Rostov şehirleri içinde ayrı bir vergi ödemeyi ve Rus tüccarları için de ayrıcalıklar almayı başararak anlaşmanın kendi lehine olmasını sağladı.¹⁷⁷

Bu saldırının ardından Kiev Rus Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasında öteden beri yapılan ticareti düzene koymak amacıyla bir anlaşma yapma kararı alındı. İlk anlaşma 907'deki saldırıdan sonra yapıldı, bu anlaşma 912 yılında yenilendi. Bu anlaşmanın maddeleri burada anlatamayacağımız kadar detaylıdır, bundan dolayı ana hatlarıyla bahsetmek daha doğrudur. Anlaşma ilk olarak Rusların mallarını Bizans topraklarına vergi vermeden getirmelerini sağlamıştı. Anlaşma yapılmadan önce Rus tüccarları getirdikleri eşya üzerinden %10 vergi vermek zorundaydılar. Ayrıca Bizans İmparatorluğu'nun Ruslara karşı güveni olmadığı anlaşıyor, zira anlaşmada imparatorluk İstanbul'daki her Rus'un hükümdarlarının imzasını taşıyan bir izin kağıdına sahip olmasını istiyordu. Bu izin kağıdı olmayanlar ise tutuklanıyordu. Ayrıca yine anlaşmayla beraber Rus tüccarlar şehrin dışındaki St.Mamas Manastırı yanında kendilerine ayrılan bir mahallede oturmak zorundaydılar. Rusların şehre yalnızca bir kapıdan girmelerine izin veriliyordu ve silah taşımaları da yasaktı. Bir Bizans askeri her zaman onları takip etmekteydi. İstanbul'da 50'den fazla Rus'un bir araya gelmesi de yasaklanmıştı. Ruslar Bizans topraklarında ulaşım kolaylığı hakkına da sahip olmuşlardı ancak sürekli imparatorluğun gözetimindeydiler.¹⁷⁸

Oleg'in çevre kabileleri idaresi altına almasından başka Bizans ile ticaret anlaşmaları yapması onun güçlü bir devlet adamı olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kiev Rus Knezliği'nin Dnyepir havzasında genişlemesi ile Bizans İmparatorluğu ile

¹⁷⁷ RPC, s. 64.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 23.; Küçükspahioğlu, "IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri...", s. 3.; Yücel, **a.g.e.**, s. 288.

¹⁷⁸ RPC, s. 65-71.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 23.; Heyd, **a.g.e.**, s. 77-78.; A. A. Vasiliev, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. Tevabil Alkaç, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2016, s. 309.

ilişkiler yoğunlaşmıştır. Bizans ile yaptığı bu ticaret anlaşmaları bize ayrıca Kiev Rus Knezliği'nin İskandinav bir mahiyette olduğuna dair bazı soru işaretlerini de beraberinde getirmektedir. Zira Oleg tarafından 907 ve 912 yıllarında gönderilen elçilik heyetinde bulunanların isimleri büyük ölçüde İskandinav isimleridir.¹⁷⁹

Oleg bu faaliyetlerinin ardından 913 yılında öldü, yerine ise Rurik'in oğlu Igor veya Ingvar (912-945) geçti. Igor devri, Kiev Rus Knezliği'nin saldırgan ve yayılmacı bir politika izlediği dönem oldu. Nitekim kuruluşundan beri Karadeniz'e çıkmak isteyen bu devlet amacı için pek çok kez Bizans'a karşı saldırılarda bulunmuştu. Başa geçen Igor'un ilk işi, kendisine karşı koyan ve vergi vermeyi reddeden Slav kabilesi Derevianlara karşı oldu. 914 yılında onları tekrar haraca bağlayan Igor, onları Oleg'e verdikleri vergiden daha fazlasını vermeye zorladı. Bundan bir yıl sonra ise Peçenekler Rus topraklarına girdiler, Igor ile barış yaptıktan sonra Bizans'ın Bulgarlar ile olan mücadelelerinde yardımcı kuvvet için Tuna'ya doğru gittiler. Igor döneminin önemli olaylarından birisi de Bizans'a karşı 941 yılında düzenlediği saldırıdır. 941 yılında Rus birlikleri Boğaz'ın Anadolu kıyılarına çıkarak civarı yağmaladılar. Buradan Bithynia'nın doğusunda bulunan Paphlagonia bölgesine geçtiler. Ardından Nicomedia (İzmit)'e geldiler ve körfez boyunca birçok kutsal kiliseyi, manastırı ve civar köyleri yaktılar. Ancak Bizans'ın Grek ateşini kullanması ile geri çekilmek zorunda kaldılar ve Kiev'e geri döndüler.¹⁸⁰

Igor devrinin en önemli olaylarından birisi de Rusların ganimet kazanmak amacıyla Kafkasya ve Hazar Denizi'nin güneyine olan saldırılarıdır. Bu saldırıların ilki 913 yılında gerçekleşmiş ve Ruslar Hazar Denizi'nin güneydoğusunda yer alan Cürcan şehrine saldırmışlardır. Buradan Azerbaycan ve Bakü'ye kadar uzanan saldırılarda bulunan Ruslar, büyük ganimetler elde ederek geri döndüler. Ancak dönüş yolunda Hazarların hizmetine bulunan Müslüman birlikleri Rusların İslâm dünyasına saldırılarının intikamını almak için onlara karşı bir saldırı başlattı ve büyük kayıp verdirdi. Ruslardan çok azı evlerine dönebildi. Bu saldırının ardından 944-945 yılında Ruslar tekrar İslâm dünyasına karşı harekete geçtiler. Karadeniz'den hareketle Kuban Nehri'ni aşarak Güney Kafkasya bölgesine geldiler ve buradan Hazar Denizi'ne

¹⁷⁹ “ Bizler Rus milletindeniz: Karl, Ingjald, Farulf, Vermund, Hrollaf, Gunnar, Harold, Karni, Frithleif, Hroarr, Angantyr, Throand, Leithulf, Fast ve Steinvith, Oleg tarafından gönderildik...”. **RPC**, s. 65-66.; Kurat, **a.e.**, s. 24.; Bauduin, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁸⁰ **RPC**, s. 71-72.; Georg Ostrogorsky, **Bizans Devleti Tarihi**, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, TTK Yayınları, 2011, 7.Bs., s. 258.; Kurat, **Türk Kavimleri ve Devletleri**, s. 54.

çıktılar. Ardından Berdaa (Arran) şehrini ele geçirerek pek çok Müslümanı öldürdüler. Hazar Denizi'nin güneyindeki Taberistan şehrini de yağmaladıktan sonra ülkelerine geri döndüler.¹⁸¹

944 yılında ise Igor, üç yıl önce uğradığı yenilginin intikamını almak için Bizans'a karşı tekrar harekete geçti. Varaeglerden, Slav kabilelerinden ve Peçeneklerden müteşekkil bir ordu ile Khersones (Kırım)'a doğru yürüdü. İmparator VII.Konstantinos (913-959), bu haberi duyunca Igor'a Oleg'e verilen paradan daha fazlasını teklif ederek onun bu seferini durdurmaya çalıştı. Igor bunu kabul etti ve seferden dönerek Kiev'e geldi. 945'te ise Bizans, Kiev Rus Devleti'ne önceki ticaret anlaşmalarını yenilemek adına bir elçilik heyeti gönderdi. Buna karşılık olarak ise Igor İstanbul'a bir heyet yolladı. Yapılan bu anlaşma 912'deki anlaşma ile hemen hemen aynı noktalara temas etmekteydi. Anlaşmada dikkati çeken bir husus ise Rusların arasından Hristiyanlığın gitgide yayılmasının görülmesiydi. Igor devrinin öne çarpan bir özelliği de, Slav yaşayış tarzı ve kültürünün Varaegler arasında hızla yayılmaya devam etmesi ve batıda Vikinglerin yaşadıkları gibi Varaeglerin de hızla Slav nüfusu içinde erimeye başlamalarıdır. Nitekim Igor, İskandinav ismine sahip son Varaeg lideriydi. Igor ayrıca 945'te Slav kabilelerine vergileri artırdı, ancak Derevlianlar bunu kabul etmedi ve isyan çıkardılar. Çıkan bu isyanda Igor öldürüldü. Igor, geride Svyatoslav (945-972) isimli bir oğul bırakmıştı ancak onun yaşı küçük olduğu için idareyi karısı Olga ele aldı.¹⁸²

Olga 945 yılından 965'e kadar oğlu Svyatoslav adına devleti yönetti. Kiev Rus Knezliği'nin en tanınmış isimlerden birisi olan Olga, ilk olarak eşini öldüren Derevlianlar üzerine 946 tarihinde bir sefer açtı ve onları şiddetli bir biçimde cezalandırarak ağır bir vergiye bağladı. Ardından Msta Nehri boyunca ticaret merkezleri kurdu. Olga'nın en bilinen tarafı, onun Hristiyanlığı kabul eden ilk Kiev Rus prensesi olmasıdır. Kendisi eşi Igor'un ölümünden sonra devletin başına geçmiş ve Bizans İmparatorluğu ile siyasî ve ticarî ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda 955 yılında Bizans İmparatoru VII.Konstantinos'u ziyaret amacıyla İstanbul'a gitmiş ve burada vaftiz edilme kararı almıştır. Vaftiz edildikten sonra Olga'ya, VII.Konstantinos'un eşinin ve Büyük Konstantinos'un annesinin ismi olan

¹⁸¹ Yıldız, **DGBİT**, İstanbul, Çağ Yayınları, 1989, C. V, s. 487.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 24-25.; Logan, **a.g.e.**, s. 201-202.

¹⁸² **RPC**, s. 78.; Kurat; **Türk Kavimleri ve Devletleri**, s. 48.; Harl, **a.g.e.**, s. 130.; Küçükspahioğlu, "IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri...", s. 4; Yücel, **a.g.e.**, s. 296.

Helena ismi verildi. Olga'dan itibaren Bizans-Kiev Rus ilişkileri yeni bir döneme girdi. Rusların arasında Hristiyanlık onların İstanbul'a düzenlediği ilk saldırıdan beri yayılmaktaydı ancak bu vaftizden sonra Ortodoks Bizans Kilisesi, Rusya'da misyonerlik faaliyetlerini artırarak Hristiyanlığın Ruslar ve Slavlar arasında yayılmasını hızlandırdı. Bu aynı zamanda Kiev Rus Knezliği'nin Bizans kültür dairesine girdiğini de gösteriyordu.¹⁸³ Varaeglerin İskandinav köklerini kaybetmelerine ve Slav dünyası içinde asimile olmalarında en büyük etkenlerden birisi de Bizans'ın uyguladığı bu Ortodoks Hristiyan politikasıdır.¹⁸⁴

965 yılında Svyatoslav olgunluğa erişince idareyi annesinden alarak knezliğin başına geçti. Kendisi büyük ölçüde hâkimiyet sahasını genişletmek ve zengin ülkeleri ele geçirmek isteme düşüncesini benimsiyordu. Yönetiminde ilk seferi Hazarlara karşı oldu. Slav kabilelerini tamamen Hazar etkisinden çıkarmak ve Azak Denizi ile Güney Kafkasya çevresindeki Hazar egemenliğini kırmak için Aşağı Don boyundaki Bela şehrinin alınması gerekiyordu. 965 yılında buraya bir sefer düzenledi ve şehri ele geçirdi. Ardından Bizans İmparatoru II.Nikephoros (963-969), Balkanlarda kendisine ciddi bir şekilde tehdit oluşturmaya başlayan Bulgarlara karşı Svyatoslav'ı belirli bir para karşılığında Bulgarlarla mücadele için yardıma çağırdı. Svyatoslav bu daveti kabul ederek 967 yılında Bulgarlara karşı harekete geçti. Tuna Nehri'ni geçerek Bulgar Çarı Petro (927-969)'yu birkaç defa mağlup etti ve Aşağı Tuna'daki şehirleri ele geçirdi. Bu sırada knezin Bulgarlar ile olan savaşından istifade etmek için Peçenekler de harekete geçmiş ve başkent Kiev'i kuşatmışlardı. Kuşatma sırasında şehirde bulunan Olga acil olarak kneze haber verdi ve hemen yardım getirmediği takdirde şehrin düşeceğini bildirdi. Bunun üzerine knezin geri dönmesi ile Peçenekler Kiev önlerinden çekildiler. Ardından Svyatoslav tekrar Tuna'ya gitmek istedi ancak

¹⁸³ Aslında Slav dünyası, 862 yılından itibaren Bizans'ın etki alanı içindeydi. 862 yılında Moravya Kralı Rastislav (846-870), kendisine karşı kurulan Frank-Bulgar ittifakına karşı Bizans'ın yardımını istedi ve elçiler göndererek tebaası ile beraber Hristiyan olmak istediğini bildirdi. Balkan ve Slav dünyasının Ortodoksluğa geçişinin buralarda Papalık'a karşı büyük bir zafer olacağını bilen Bizans, bunun üzerine Kyrillos ve Methodios isimli iki keşişi Rastislav'a gönderdi. Moravya'da hızla çalışmalara başlandı, henüz yazıya geçirilmemiş olan Slav dilleri için Kyrillos kendi ismini taşıyan bir alfabe geliştirdi. Ayrıca İncil ve ilahiler de Slavca'ya çevrildi. Bizans kültürü, bu suretle Slav halkları üzerinde uzun yıllar kalacak önemli etkiler bıraktı. Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 214.; John Julius Norwich, **Bizans: Yükseliş Dönemi (MS 803-1081)**, Çev. Selen Hırçın Riegel, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2013, C. II, s. 69-71.

¹⁸⁴ **RPC**, s. 79-83.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 25.; Küçüksipahioğlu, "IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri...", s. 5-6.; Ostrogorsky, **a.e.**, s. 264.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 145.; Charles Kadlec, "The Empire and Its Northern Neighbours", **TCMH**, Ed. by. J.R. Tanner-C. W. Previte Orton-Z.N. Brooke, Cambridge, CUP, 1923, C. IV, s. 207. Olga'nın vaftiz töreni hakkında daha fazla bilgi için bkz. Constantine Porphyrogeniti, **De Ceremoniis Aulae Byzantinae**, Ed. by. I.I. Reiski, Bonn, Impensis Ed. Weberi, 1829, C. I, s. 594-598.

969 yılında Olga'nın ölümü bunu geciktirdi. Annesinin defin işlerini hallettikten sonra 971 yılında tekrar Pereyaslavets'e geldi.¹⁸⁵

Rusların Balkanlarda yerleşmek istedikleri Svyatoslav'ın Bulgarlar ile mücadelesinin ardından aşağı Tuna'da yer alan birçok şehri ele geçirmesinden ötürü açıkça kendisini gösteriyordu ve bu da Bizans için yeni bir tehdit unsuru oluşturmuştur. Rusların Tuna boyunca yerleşmelerine ise İmparator Ioannes Tzimisces (969-976) engel oldu. Büyük bir orduyla kneze karşı harekete geçti ve onları birkaç defa mağlup ettikten sonra Silistre Kalesi'nde kuşattı. Svyatoslav Ioannes'ten barış istemek zorunda kaldı. Ruslara dönüş yolunda serbest geçiş hakkı verilerek barış imzalandı. Ancak imparatorluk gizliden gizliye kneze bir tuzak hazırlamıştı. İstanbul'dan gönderilen casuslar vasıtası ile Peçenekler Svyatoslav'ın dönmekte olduğunu haber aldılar. Knez Dnyepir nehrini geçerken Peçeneklerin saldırısına uğradı. Ruslar daha ileri gidemediler ve Dnyepir kayalıklarında kışlamak zorunda kaldılar. 975'te Svyatoslav Kiev'e gitmek için ikinci kez yola çıktığında ikinci defa Peçenek lideri Küre tarafından saldırıya uğradı ve öldürüldü. Küre'nin Svyatoslav'ın kafatasından içki kadehi yaptığı bilinmektedir.¹⁸⁶

Varaeg-Rus döneminin en güçlü isimlerinden biri olan Svyatoslav, knezliğin Doğu ve Balkanlar yönünde yayılmalarının ilk adımlarını atan kişi olmuştur. Ancak o, macera arayan ve ganimet peşinde koşan bir Varaeg şefinden başka bir şey olamamıştır. Kaynaklardan İskandinav gelenek ve göreneklerine tamamen bağlı kaldığını, Kiev'e ve Slavlara yabancı gözüyle baktığını, Rus topraklarını bir gelir kaynağı olarak düşündüğünü bilmekteyiz. Bununla beraber ölümü knezliğe kısa bir süreliğine istikrarsızlık getirmiş ve Yaropolk, Oleg ve Vladimir adlı oğulları taht kavgasına tutuşmuşlardı. Yaropolk, Oleg ile yaptığı savaşta onu öldürmesiyle iyice kuvvetlenmişti, bundan ötürü Vladimir ona karşı dayanamayacağını anlayınca yardımcı kuvvetler toplamak için İskandinavya'ya gitti. Vladimir, Slavlardan ve

¹⁸⁵ RPC, s. 84-87.; Norwich, a.g.e., C. II, s. 163.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 25-27.; aynı Yazar, **Türk Kavimleri ve Devletleri**, s. 49-51.

¹⁸⁶ RPC, s. 88-90.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 26-27.; aynı Yazar, **Türk Kavimleri ve Devletleri**, s. 51-52.

Vikinglerden aldığı yardımcı kuvvetler ile Yaropolk'a karşı harekete geçti ve bir hile sonucu Kiev'i ele geçirdi, ardından devletin yeni prensi oldu.¹⁸⁷

Vladimir (980-1015), Kiev Rus Knezliği'nin ve Rus tarihinin en önemli isimlerinden birisidir. Zira onun dönemi sonraki Rus tarihi üzerine büyük etkiler yapmıştır. Ortodoks Hristiyanlık onun zamanında devletin resmî dini olmuştur. Vladimir de babası gibi yayılmacı bir politikayı benimsiyordu. Knez olur olmaz 981-984 yılları arasında Lehlere, Vyatiçlere, Yatvinganlara ve Radimichianlara karşı seferler düzenleyerek onları itaat altına aldı. Svyatoslav'ın ölümünden sonra ayaklanan bu Slav kabileleri knezlerin hâkimiyetinden kurtulmak istemekteydiler. Bu Varaegler ve Slavlar arasındaki kaynaşmanın henüz yüksek olmadığını göstermektedir. Kiev Rus knezleri, Slavların gözünde hâlâ yabancı olarak görülmekteydiler.¹⁸⁸

985 yılında Vladimir bu sefer Bulgarlara karşı harekete geçti. Knez birliklerine bu seferde Oğuzlar da eşlik etmekteydi. Vladimir Bulgarları mağlup ettikten sonra barış yaparak geri Kiev'e döndü. Bu seferden bir yıl sonra sırasıyla Müslüman Bulgarlar, Papa'nın elçisi olarak Almanlar, Yahudi Hazarlar ve son olarak Ortodoks Bizans elçileri Vladimir'i ziyaret etmiş ve onu kendi dinine davet etmişlerdir. Yükselen bu yeni Kiev Rus Knezliği'nden herkes kendi çıkarları adına yararlanmak ve bir ittifak tesis etme düşüncesindeydi. Vladimir bu ziyaretlerden sonra her bir ülkeye ibadet şekillerini öğrenmek için elçiler yolladı. Elçiler Bulgar ve Alman törenlerini beğenmediklerini, ancak Bizans İmparatorluğu'ndaki dinsel törenlere hayran kaldıklarını Vladimir'e iletiler. Cennette mi yoksa dünyada mı olduklarını bilmediklerini, dünyada böyle bir güzelliğin bulunmadığını ve Tanrı'nın onlarla ibadethanelerde yaşadıklarını da söylediler. Ardından Vladimir'in en yakınındaki isimler eğer Hristiyan inancının kötü olsaydı büyükannesi Olga tarafından kabul edilmeyeceğini de Vladimir'e belirttiler. Bu sözler üzerine Vladimir herkesin vaftiz törenini kabul edip etmeyeceğini sordu, mahiyetindekiler ise kararlarının onunla aynı olduklarını belirttiler.¹⁸⁹

Vladimir zamanının bir diğer önemli özelliği ise Varaeg birliklerinin Bizans İmparatorluğu'nda düzenli olarak hizmet vermeye başlamalarıdır. II.Nikephoros'un

¹⁸⁷ RPC, s. 90-91.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 28-31.; Jonathan Shepard, "The Origins of Rus (c. 900-1015)", **The Cambridge History of Russia: From Early Rus' to 1689**, Ed. by. Maureen Perrie, Cambridge, CUP, 2006, C. I, s. 62.

¹⁸⁸ RPC, s. 95-96.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 31-32.

¹⁸⁹ RPC, s. 96-111.

yeğeni olan Bardas Phokas, imparatorun görev sürecinde önemli görevlerde yer almış ve birçok başarıya imza atmıştı. Ancak zamanla gözden düştüğünü ve önemli birisi olmadığını düşündü. Buna ek olarak *domestikos* görevinden alınmasını öğrenince 987’de isyana kalkıştı. İsyanında imparatorlara has elbiseyi, pelerini ve tacı giymesi, üstelik mücadele için bir ordu oluşturması onun bu isyanda son derece kararlı olduğunu gösteriyordu. Bu ciddi isyana karşı II.Basileos şiddetli bir şekilde asker ihtiyacı duydu ve Vladimir’den yardım istemek zorunda kaldı. Bunun üzerine Vladimir, II.Basileos’a İskandinavlardan oluşan tam donanımlı 6000 kişilik bir Varaeg birliği yolladı. Bu birliklerinde yardımı ile II.Basileos, Bardas Phokas’ı ağır bir yenilgiye uğratmayı başardı. Bu suretle Bizans İmparatorluğu’nda ilk düzenli Varaeg birliklerinin temeli Phokas’ın isyanından sonra atılmış oldu. Varaeg birlikleri bu tarihten itibaren İstanbul’un Osmanlı Türkleri tarafından fethine kadar Bizans İmparatorları’nın kişisel muhafızlık görevini yapacak ve Bizans ordusunun farklı coğrafyalardaki seferlerinde yer alacaklardı. Varaegler 988’den 1066’ya kadar ağırlıklı İskandinavlardan oluşuyordu, ancak 1066’da Normanların İngiltere’yi ele geçirmeleri ile beraber bazı Anglo-Saxon kökenli askerlerde gelip imparatorluğa katılmaya başlamışlardı.¹⁹⁰

Vladimir’in gönderdiği Varaeg birlikleri ile II.Basileos, Phokas isyanını bastırmayı başarmıştı. Bu yardıma karşılık Vladimir de II.Basileos’tan kız kardeşi Anna ile evlenmek şartı koşmuştu. Şartı kabul eden II.Basileos isyanları bastırdıktan sonra Anna’yı vermeye yanaşmadı. Bunun üzerine knez birlikleri Kırım’a inerek burayı işgal etti. II.Basileos bu olay karşısında anlaşmak istedi ve eğer kendisinin Hristiyanlığı kabul ettiği takdirde kız kardeşini vereceğini bildirdi. Knez bunu kabul etti, bunun üzerine İstanbul’dan Kiev’e Anna ve beraberinde papazlar da gönderildi. 988 yılında Vladimir yanında bulunan muhafızları ile beraber vaftiz edildi. Vaftizden hemen sonra Bizans din adamları Rus kasaba ve köylerinin Hristiyanlaştırılmasına başladılar. Yerli Slavların pek çoğu devlet tarafından din değiştirmeye zorlandı. Bu suretle Vladimir’e kadar pagan olan Kiev Rus Knezliği’nin resmî dini Ortodoks

¹⁹⁰ Birsal Küçükspahioğlu, “Bizans Dönemi’nde Üsküdar”, **Uluslararası Üsküdar Sempozyumu**, V, 1-5 Kasım 2007, Bildiriler, II, İstanbul, 2008, s. 504-506.; Heath-McBride, **a.g.e.**, s. 22-24.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 194.; Michael Angold, **The Byzantine Empire 1025-1204**, New York, Longman, 1997, 2.Bs., s. 25.; Raffaele D’Amato, **The Varangian Guard 988-1453**, Ed. by. Martin Windrow, Oxford, Osprey Publishing, 2010, s. 6-7.

Hristiyanlık olmuş ve XI. yüzyıla girilmeden Rus Devleti, Ortodoks Hristiyan âleminin bir parçası olmuştur.¹⁹¹

Ortodoks Hristiyanlığın kabulü ile Rus Kilisesi'nin İstanbul'a bağlandığını da söylememiz gerekmektedir. Bunun sonucunda Kiev Rus Knezliği, kilise bağları ile Bizans'a sıkı bir şekilde bağlanmıştı. Kiev, Rusya'nın siyasî merkezi olması dışında dinî merkezi hâline de geldi. Hristiyanlık ayrıca knezlerin otoritelerini sağlamlaştırmasına da katkıda bulundu. Yeni din ile beraber Slav kabileleri ile Varaeg-Rus toplulukları arasındaki kaynaşma kolaylaştı. Varaegler de yavaş yavaş Slavlaşp Rus olarak adlandırılmaya başlandılar. Böylece Vladimir devrinden sonra Rusya'da İskandinav etkisinden pek söz edemeyiz. Kiev Rus Knezliği'nin ve Slavların hâricinde kuzeydeki Fin kabileleri de yeni dine kabul etmeye zorlandılar. Hristiyanlık, knezliği her yönden Bizans'ın etkisine sokarak Kiev Rusyası'nın Katolik Batı'dan farklı bir kültürel kimlik geliştirmesini sağladı. Knezlik, alfabe, edebiyat, mimari, müzik, sanat, hukuk, eğitim ve siyasî ideoloji alanında Bizans'ı örnek olarak aldı. Şüphesiz yeni din kısa bir zamanda halk tarafından benimsenmedi, ancak devletin zorlaması ile artık kültür ve yaşayış tarzı Hristiyanlığa göre şekillendi.¹⁹² Vladimir, 1014 yılında hastalanarak bir yıl sonra öldü. Hristiyanlığı kabul eden ilk Kiev Rus Knezi olmasından dolayı Ortodoks Kilisesi onu azizler arasında almış ve "Aziz Vladimir (Vladimir Svyatoy-Володимѣръ Святославичь)" ismini vermiştir.

1.7. Normandiya Düklüğü'nün Temelleri

Temelinde Vikinglerin olduğu ancak zamanla Frank toplumu ile karışp Norman adı altında Frank-İskandinav karışımı bir siyasî oluşum olan Normandiya Düklüğü'nün kurulması, şüphesiz Vikinglerin 799 yılında Frank topraklarına gerçekleştirdikleri ilk saldırıdan Normandiya'nın kendilerine verildiği 911 tarihine kadar olan süreç ve olayların bir sonucudur. Yüzyıllarca Vikinglere askerî açıdan etkin bir şekilde karşılık veremeyen Frank kralları nihayetinde III.Charles zamanında onlara kuzeyde belirli topraklar vererek Frank topraklarındaki Vikingleri hem Hristiyanlaştırmayı başardılar hem de verdikleri topraklarda kurulan düklüğü zaman zaman kendi siyasî çıkarları için de kullanmaktan geri kalmadılar.

¹⁹¹ RPC, s. 111-113.; Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 34.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 282.; Norwich, **a.e.**, C. II, s. 198.

¹⁹² Kurat, **Rusya Tarihi**, s. 34-37.; Haywood, **a.g.e.**, s. 104.; Dolukhanov, **a.g.e.**, s. 195.; Heyd, **a.g.e.**, s. 83.; Charles Diehl, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. A. Göke Bozkurt, İstanbul, İlgi Yayınları, 2006, s. 92.

Düklüğün temellerini oluşturan toprakları Franklardan almayı başarmış Rollo veya İskandinav *sagalarında* Gongu-Hrölf olarak geçen Hrölf'ün tam olarak ne zaman Fransa'ya geldiği bilinmemektedir, ancak onun IX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'nın Atlantik kıyılarına gelen büyük bir Viking ordusunda şef olduğu kesindir. Norveç krallarının hayatlarını anlatan destan *Heimskringla*'ya göre Rollo'nun babası, Norveç'in batısında Kuzey ve Güney Møre topraklarına sahip bir İskandinav soylusu Rögnwald Eysteinnsson'du. Rögnwald'ın altı çocuğu vardı, Hildir ve bir başka eşinden doğan en başta bizim Rollo olarak bildiğimiz Hrölf, Thorir, Halladr, Einarr ve Hrollaugr adlı çocukları olmuştu.¹⁹³ Ayrıca İngiltere'nin kuzeyindeki Orkney ve Shetland Adaları'nın tarihini anlatan *Orkneyinga Saga*'da da Rögnwald ve çocuklarından bahsedilmektedir.¹⁹⁴

Rollo'nun Norveç'ten çıkması onun Harold tarafından kanunsuz ve yasalara aykırı birisi olarak ilan edilmesinin sonucunda sürgün edilmesi ile olmuştur. Bunun ardından Rollo, kendisi gibi sürgün edilmiş olanlar ile İskandinavya'dan ayrıldı. İlk olarak İskoçya'daki Hebrides'e geldi, buradan İngiltere'ye yelken açtı. İngiltere'den ise Frizya'ya gelerek burada uzun bir süre yağma faaliyetlerinde bulundu. Rollo'nun lideri olduğu Viking grubu, ardından Seine Nehri'ne gelerek burada Rouen şehrini Viking saldırılarından dolayı terk edilmiş ve savunmasız bir şekilde buldu. Bundan sonra hiçbir direniş yaşamadan Rouen'e girip yerleştiler.¹⁹⁵

Rollo'nun Fransa'daki faaliyetleri açısından tarihsel bir sorun mevcuttur. Dönemin kaynaklarında 900-911 yılları arası bir boşluk mevcuttur ve bu boşluk bize Rollo ve Vikingleri'nin faaliyetlerini ortaya koymayı zorlaştırmaktadır. Ancak şunu biliyoruz ki Rollo ve beraberindekiler Fransa'ya geldikleri tahmin edilen IX. yüzyılın ikinci yarısından 912 yılına kadar Frank topraklarına ciddi saldırılarda bulunmuşlardır. Aynı zamanda 911'de Rollo'nun Paris'in güneyinde Chartres'i kuşattığı ancak birkaç kez yenildiğini de bilmekteyiz. Bu yenilgilerine rağmen yine de Vikingler, yerleştikleri Rouen ve Reims bölgelerinde hâlâ oldukça etkili olmaya devam ettiler. Üstelik daha o tarihlerde Vikingler yerleştikleri bölgelerde yiyecek ihtiyaçlarını gidermek için bu bölgelerde tarıma bile başlamışlardı. Cazibe merkezi oluşturan bu

¹⁹³ Holman, **a.g.e.**, s. 226.; David Crouch, **The Normans: The History of A Dynasty**, Cornwall, Hambledon Continuum, 2007, 2.Bs, s. 2.; Snorri Sturluson, **Heimskringla**, Trans. by. Alison Finlay-Anthony Faulkes, Exeter, Short Run Press, 2011, C. I, s. 71.

¹⁹⁴ OS, s. 203.

¹⁹⁵ Crouch, **a.g.e.**, s. 2.; Douglas, **a.g.e.**, s. 418-419.; Henry Wheaton, **History of The Northmen**, London, Albemarle Street, 1831, s. 240.

bölgeler, zaman geçtikçe çeşitli Vikinglerin de ilgisini çekmiş ve birçok kişi buraya gelip yerleşmişti. Paris kuşatmasından sonra tahtını Odo'ya karşı kaybeden ancak onun 898'de ölümü ile yeniden kral olan III.Charles ise gitgide artan Viking saldırıları ile nasıl baş edebileceğini düşünmekteydi.¹⁹⁶

Vikinglere sonradan Normandiya olarak adlandırılacak toprakların verilme olayı III.Charles'ın yardımcılarının verdiği tavsiyelerden dolayı gerçekleşmiştir. Kralın beraberinde bulunan yardımcıları, Frank topraklarının Viking saldırılarından ötürü çok büyük bir zarara uğradığını ve ileride bu saldırıların yol açacağı daha ciddi tehlikelerden ötürü bir kısım toprakların Vikinglere bırakılmasını tavsiye ettiler.¹⁹⁷ Charles ise bu düşünceleri haklı bularak Rollo'nun yerleştiği Fransa'nın kuzeydoğu bölgesine Rouen Başpiskoposunu göndererek yerleştiği toprakların kendisine verileceğini ve kızı Gisela'yı da kendisine eş olarak vermeye hazır olduğunu bildirdi.¹⁹⁸ Bu olay üzerine Rollo, beraberinde bulunan Viking şefleri ile bu konuyu tartışarak Charles'ın teklifini kabul etti.¹⁹⁹ Bunun üzerine III.Charles ve Rollo, St. Clair adı verilen yerde Epte Nehri'nin civarında buluştular. İki tarafında kabul ettiği

¹⁹⁶ Johnson, **a.g.e.**, s. 35-36.; Bloch, **a.g.e.**, s. 46-47.; Marjorie Chibnall, **The Normans**, Cornwall, Blackwell Publishing, 2006, s. 11.

¹⁹⁷ “ Franklar Vikinglere karşı herhangi bir direniş gösteremediklerinden ve ileride Francia'nın tamamen imha edileceğini gördüklerinden krala bir anlaşma ile geldiler ve şöyle dediler: “Neden yardıma gelmeyeceksin? Onları savaş veya herhangi bir savunma yöntemi ile yenemediğimiz için neden uzlaşma teklifi etmiyorsunuz? Bu topraklarda kralın onuru ve gücü azaldı, paganların küstahlığı arttı. Krallığınızı koruyun, silahlarla değil ise tavsiyelerle.” Sonra Kral Charles öfkeleni ve şunları söyledi: “O zaman bana krallık için yararlı olacak tavsiyeler verin. Eğer bize güvenirseniz krallık için size uygun ve sağlıklı tavsiyelerde bulunacağız. Andelle Nehri'nden denize kadar olan toprakları paganlara verin ve buna ek olarak kızınızı Rollo ile evlendirin. Böylece size direnen insanlara karşı güçlü olursunuz. Rollo; şeflerin ve kralların güçlü kanından doğmuştur, çok adil birisidir, her zaman hazır bir savaşçı, tavsiyelere uzak görüşlü, görünüşte bize uygun, söz verdiği kişilere sadık birisidir, karşısına çıkanlara ise vahşi bir düşmandır, ihtiyaç duyduğumuz gibi kurnaz bir zihne sahiptir. Konuşmada bilgili ve onurlu, davranışlarında nazik, cesaretli, alçakgönüllü, halk işlerinde tedbirli ve sır saklamada dikkatlidir”. Dudo of St.Quentin, **History of The Normans**, Trans. by. Eric Christiansen, Woodbridge, The Boydell Press, 1998, s. 46.

¹⁹⁸ “ Bu adamlara danıştıktan sonra Charles, Rouen Başpiskoposu Franco'yu paganların lideri Rollo'ya gönderdi. Franco gelir gelmez ona nazik sözlerle hitap etmeye başladı: “Bütün liderlerin en seçkin ve en mükemmel olanı, tüm hayatını Franklarla kavga ederek mi geçireceksin? Onlara karşı hep savaşacak mısın? Hristiyan olmak ve bu topraklarda büyük servet sahibi olmak istiyorsanız barış yapmalısınız. Uzun süredir acı çeken Charles, Hasting ve senin (Rollo) tarafından yağmalanan bu toprakları size vermeye hazır. Dahası, barış ve anlaşma ile sürekli dostluğun pekişmesi için Gisela adlı kızını size eşi olarak verecektir. ”. Dudo, **a.e.**, s. 46.

¹⁹⁹ “ Bu ıssız toprak, savaşçıdan yoksun, pulluk tarafından işlenmemiş ve iyi ağaçlarla dolu ve çeşitli balıklar ile dolu nehirlerle sahip. Bir taraftan da gemiyle her türlü mal taşınabiliyor. Burası yoğun bir nüfus ile işgal edilmiş olsaydı bizim için çok zengin ve verimli, yaşamak için uygun ve yeterli olurdu. Duyduğumuza göre kız (Gisela), halkla ilgili, dikkatli, konuşmada etkili, el işlerinde yetenekli ve oldukça uzundur. Bize göre en uygun ve en kârlı plân, kralın kızıyla evlenmenizdir...” Ardından Rollo şeflere şöyle dedi: “Bu bölgede işler bizim için daha iyi olacak. Yeterince Franklarla savaşmış ve galip geldik. Dünyanın meyvelerinin tadını çıkarmamız doğru görünüyor. Piskoposu krala geri gönderin, ona hazır olduğumuzu söyleyebilir. Ayrıca ona 3 ay verin, bu süre içinde halkımızla tanışabilir ve sözlerinden emin olmamızı sağlayabilir. ”. Dudo, **a.e.**, s. 46-47.

şekilde III.Charles, Rollo'nun yerleştiği Rouen bölgesi merkez olmak üzere civar bölgeleri Vikinglere bıraktı. Aynı zamanda kızı Gisela'yı da Rollo'ya eş olarak verdi.²⁰⁰ Böylece sonradan Normandiya olarak adlandırılacak toprakların temelleri de bu şekilde atılmış oldu.

Rollo ve adamlarına verilen bu topraklar ayrıca Frank Krallığı'nı diğer Viking saldırılarından koruması için verilmişti. Söz konusu yerleşim yeri, Epte Nehri'nden denize kadar Rouen şehrini de içine alan bir bölgeyi kapsıyordu. İmzalanan bu anlaşma ile Rollo aynı zamanda Frank Kralı III.Charles'a da bağlılığını ilan etmekteydi. Anlaşmadan bir yıl sonra 912'de, Rouen Başpiskoposu Rollo'yu ordusunun tamamı ile beraber vaftiz etti. Rollo, bu bölgede varlık gösterebilmek için Frank Kralı ve yerli halk ile beraber hareket etmesi gerektiğini fark ederek böylesi bir fırsatı kaçırmak istememişti. Bu bölgede kalıcı olmanın bir başka dayanağı ise Hıristiyanlıktı. Vaftiz edilmesinin ardından Rollo, Viking saldırıları sırasında Rouen'den kaçan din adamlarını geri çağırdı. Ardından Vikinglere verilen topraklar Rollo'nun en yakınındaki isimlere dağıtıldı ve ilçelere bölündü.²⁰¹ Burada Vikinglere verilen toprakların nüfusuna da değinmemiz gerekir. Bu bölge etnik olarak başından beri karışık bir görünümdeydi. Vikinglerin yol açtığı korkunç saldırılar ve kilise hazinelerinin sürekli yağmalanmasına rağmen bu bölge asla çöl gibi terk edilen topraklar olmamıştı ve az bir nüfus hâlâ yaşamaya devam etmekteydi. 911'den önce bölgede küçük bir İskandinav yerleşimi mevcuttu, bölge anlaşma ile Vikinglere verildikten sonra bile kuzeylilerce kitlesel bir yerleşme yaşanmadı. Bölgeye yerleşen Vikingler yerli halkın mallarına ve mülklerine el koymadılar ve daha çok terk edilmiş kısımlara yerleştiler. Ayrıca kıyı şeridinde Vikinglerin sayıca daha fazla olduklarını da

²⁰⁰ “ Bu sözleri duyduktan sonra Franklar büyük sevinç duydular. Bu konunun detayları üzerinde çalışıldığında ve ateşkes ayarlandığında Franco Rollo'ya gitti ve neler olduğunu anlattı. Rollo ve adamları büyük sevinç duydu. Böylece her iki tarafca kabul edildiğinde St.Clair adlı yere geldiler. Rollo'nun adamları Epte Nehri'nin bu tarafındayken, Kral'ın adamları ise diğer tarafta idiler. Rollo gecikmeden başpiskoposu Frank Kralı'na söylemesi gerekenleri yolladı: “Rollo seninle barışamaz, çünkü ona vermek istediğin topraklar işlenmemiştir. Soygun ve baskınlar olmadıkça hayatı sürdürececek araçlar bulunmaz. Ona (Rollo'ya) hasat yapabilecek ve kendilerine yiyecek getirebilecek bir krallık verin... Kral ona Flanders topraklarını vermeyi istedi, ancak bölgenin bataklık olması sebebiyle Rollo bunu kabul etmedi. Ardından Charles ona Epte Nehri'nden denize kadar olan toprakları ve ayrıca Brittany bölgesini de verdi. Kral kızı Gisela'yı da ona verdi. Rehineler ile beraber Rollo'yu güvenli bir şekilde Charles'in yanına getirdiler. Rollo ellerini kralın elleri arasına koydu. Kralın ayağını öpmek istemeyen Rollo'ya piskoposlar şöyle dedi: “Böyle bir hediye kabul eden kişi kralın ayağını öpecek kadar ileri gitmeli.” Rollo ise: “Hiçbir insanın önünde diz çökmeyeceğim ve hiçbir adamın ayağını öpmeyeceğim.” Böylece Rollo'nun savaşçılarından birisi kralın ayağını öptü. Charles ve piskoposlar, Rollo'nun Katolik Krallığı'na ve onuruna yemin ettiler. Elinde tuttuğu toprakların mirasçılarına ve torunlarına kadar tüm zaman onu ellerinde tutması söylendi...”. Dudo, a.e., s. 46-49.

²⁰¹ Kitterick, a.e., s. 237.; Chibnall, a.g.e., s. 12.; Johnson, a.g.e., s. 36.

dile getirmeliyiz. Rollo, buraya yerleşmesinin ardından hızla ülke dışından Vikingleri yeni elde edilen topraklara yerleşmeye teşvik etti ve bunun sonucu olarak çeşitli ülkelerden farklı gruplar yeni elde edilen topraklara geldiler. Örneğin, Normandiya'nın batısındaki Cotentin şehrinde İrlanda'dan gelen birçok Norveçli insan bulunuyordu. 930 yılında Bayeux şehrine İngiltere'den gelmiş olan Vikingler yerleşmişlerdi.²⁰² Aynı zamanda Normandiya'da yerleşimciler arasında dil önemli bir sorun teşkil etmedi, İskandinavlar bu topraklarda Danimarka dili adı altında ortak bir dille iletişim sağlamaktaydılar.²⁰³

Esasında Vikinglere verilen ilk topraklar kıyı bölgeleri yoğunluk olmak üzere Yukarı Normandiya olarak adlandırılan bölgeyi kapsıyordu. Ancak Rollo, yerleştikten sonra 923 tarihinde toprakları genişletmek amacıyla Seine Nehri'ne bazı saldırılar düzenledi. 924'de Le Mans, Bayeux, L'Huernin gibi şehirler ele geçirilerek Viking toprakları batıya ve güneye doğru genişletildi ve Aşağı Normandiya denilen bölgenin oluşumu başladı. Rollo ayrıca döneminde yerleştiği topraklardaki idari ve ekonomik sistemi değiştirmeyip Karolenj sistemini sürdürmeyi tercih etti. Mülkleri kendi çevresinde eşit şekilde paylaştırdı, tarım yapılabilir toprakları genişletti ve yeni çiftlikler kurdu. İskandinavya'da örneklerini gördüğümüz Vikinglerin önemli meseleleri toplanıp görüştüğü *þing* adlı toplantılar düzenlemedi, bunun yerine Adalet Divanı adı altında yüksek bir adalet mahkemesi kurdu. İngiltere Kralı Alfred'in yönetimi altında gördüğümüz polis teşkilatının bir benzerini Rollo yeni yerleştiği topraklarda da uygulamıştı.²⁰⁴

1.8. I.William (927-943)

927 veya 928 tarihinde öldüğü tahmin edilen Rollo'nun ardından yerine oğlu William Longsword olarakta bilinen I.William geçti. Esasında William'ın annesi, Rollo'nun Bayeux şehrini ve kontu Berengar'ı ele geçirdiği sırada kendisine eş olarak aldığı kontun Hristiyan kız kardeşi Poppa idi. Rollo, henüz pagan iken Poppa ile evlenmişti ve William adlı çocukları olmuştu. Rollo'nun anlaşma gereği III.Charles'ın kızı Gisela ile olan evliliği sadece Dudo'da yer almaktadır ve çağdaş kaynaklarla

²⁰² Chibnall, a.e., s. 12.; W. C. Taylor, **History of France and Normandy: From the Earliest Times To The Revolution of 1848**, Philadelphia, Charles Desilver, 1859, s. 65.

²⁰³ Chibnall, a.e., s. 15.; İskandinav dilinin Fransızca'ya etkisi için ayrıca bkz. Ralph Paul de Gorog, **The Scandinavian Element in French and Norman**, New York, Bookman Associates, 1958.

²⁰⁴ Kitterick, a.g.e., s. 238.; Wheaton, a.g.e., s. 237.; Jean Renaud, "Duchy of Normandy", **The Viking World**, s. 455.

desteklenmemektedir. Bununla beraber I.William dönemi, Normandiya'nın bir düklük olarak gelişiminin temellerinin atılmaya başlandığı ve Franklar ile Vikinglerin kaynaşmaya başladığı bir dönem olarak görülmüştür.²⁰⁵

I.William hâkimiyetinin ilk yıllarında Bretonlar ayaklandılar ve Rollo'ya olan sadakatlerinden vazgeçtiklerini ilan ettiler. Fransa'nın Bretonya bölgesinin de 911 yılında III.Charles tarafından Vikinglere verildiğini belirtmek gerekir. Rollo'nun 930 yılı civarında ölmesi ile Bretonya Kontu II.Alain (938-952), William'a karşı ayaklandı. Ancak bu isyan onun cesaret ve ihtiyatı ile kısa sürede bastırıldı, Alain ise İngiltere'ye kaçmak zorunda kaldı. William idari olarakta bazı düzenlemeler yaptı, babasının en yakınlarında yer alan eski Viking şeflerini yanından uzaklaştırdı ve yerine Franklardan oluşan yeni bir danışman heyeti getirdi. Rollo'nun en yakın isimlerinden birisi olan Cotentin Kontu Riulf (?), bu durumdan rahatsızlığını dile getirerek onu Franklara karşı Vikinglere ihanet etmekle suçladı ve William'a karşı durmaya başladı. Riulf ve destekçileri kendi mallarının ve mülklerinin güvence altına alınmasını da talep ettiler. Bu talebi reddeden William, Riulf ve arkadaşlarına devlet konseyine kabul edilmelerini ve ona hizmet etmelerini teklif etti. Bunu kabul etmeyen Riulf'un başını çektiği isyancılar Seine'yi geçerek Normandiya'nın baş şehri olan Rouen'e yürüdüler. Bunun üzerine telaşa kapılan William, ona Seine Nehri civarındaki bazı toprakları vermeyi istedi ancak o William'ın otoritesini reddederek onu Rouen'i ele geçirmek ve tüm sakinlerini öldürmekle tehdit etti. Rollo'nun en yakınında görev almış olan Hanlet, Bernard ve Boton isimli şefler, William'a bazı önerilerde bulundular. Boton korkaklığı için onu açıkça kınadı, Bernard ise şayet babasından kendisine miras kalan bu toprakları kılıcı ile savunmaz ise Norveç'e gidip bu ülkeyi yönetmeye layık biriyle geri döneceğini söyledi. Bu sözlerle cesaretlenen William, 300 atlı ile yola çıkarak Riulf'u ve isyancıları mağlup etmeyi başardı.²⁰⁶

933 yılında gerçekleşen bu isyan Vikinglerin Frank dünyasına henüz uyum sağlama konusundaki sıkıntılarını yansıtmaktadır. Bu arada 923 yılında Fransa tahtına III.Charles'ın yerine Rudolph (923-936) geçmişti. Rudolph, 933 yılında Vikinglere

²⁰⁵ Chibnall, **a.g.e.**, s. 12.; Kitterick, **a.e.**, s. 238.; Ordericus Vitalis, **The Ecclesiastical History**, Ed. by. Marjorie Chibnall, Oxford, OUP, 1999, C. II, s. 7.

²⁰⁶ Taylor, **a.g.e.**, s. 65.; Cassandra Potts, "Normandy, 911-1144", **A Companion To The Anglo-Norman World**, Ed. by. Christopher Harper Bill-Elizabeth van Houts, Suffolk, The Boydell Press, 2003, s. 25.; Christiansen, **a.g.e.**, s. 64-68.; Jonathan Duncan, **The Dukes of Normandy From The Time of Rollo To The Expulsion of King John**, London, Joseph Rickerby-Sherbourn Lane, 1839, s. 24-26.

kuzeyde Cotentin ve Avranchin şehirlerini vererek Normandiya'nın sınırlarını genişletti. İleride Güney İtalya'da Norman hâkimiyetini başlatacak Roberto Guiscardo ve kardeşlerinin babası Tancred Hauteville'de, Cotentin şehrinde küçük bir Norman soylusuydu. Ayrıca Rouen'de bir darphane kuran William, paraları ise Karolenj modeline göre oluşturdu. Madenî paralarda Karolenj taklitleri ve yönetim usulleri, bize William'ın bir Frank gibi davrandığını işaret etmektedir. Kendisi ayrıca ülkeye ticaret veya yerleşmek için gelen Vikinglere engel olmadı. Danimarka Kralı Harold Bluetooth (958-986), oğlu Swein Forkbeard tarafından tahttan indirilince William'a sığındı ve tahtını geri almasında onunla olan dostluğu ve cesareti etkili oldu.²⁰⁷

I.William Frank tahtı ardı ardına değişirken sırasıyla önce III.Charles'a; ardından Rudolph'a, son olarak ise IV.Louis'ye (936-954) saygı gösterdi. Normandiya'nın sınırlarını kuzeye doğru genişletmek istedi ve bu sebeple Flanders her zaman Vikinglerin hedefinde oldu. Ayrıca William, Flanders'in de iç işlerine karışmaktaydı, ancak bu onun ölümüne sebep oldu. Ponthieu ve Montreuil Kontu olan Herloin (890-945), Flanders Kontu Arnoul (918-965)'un Montreuil Kalesi'ne el koyması üzerine William'dan yardım istedi. Herloin'in yardım çağrısına uyan William, Kuzey Fransa'daki Montreuil Kalesi'ne gelerek burayı kuşattı, Flamanlar ona karşı koymak isteseler de direnemediler ve kale William'ın eline geçti. William bunun ardından tahkimatları güçlendirdi ve kaleyi Herloin'e geri verdi, ayrıca herhangi bir saldırıda yardım sözü vererek Normandiya'ya geri döndü. Döndüğü zaman hayatının geri kalan günlerini Jumièges Manastırı'nda geçirmeyi istedi ancak soylular onun bu isteğini reddettiler. William ayrıca oğlu Richard'ı halefi olarak seçti ve tüm kontlarla baronlar küçük yaştaki Richard'a saygı ve sadakat yemini ettiler.²⁰⁸

Flanders Kontu Arnoul, Montreuil Kalesi'nin yeniden Herloin'e verilmesinde yardımcı olduğu için William'a intikam beslemişti ve onun suikasti için bir plân hazırlamıştı. 943 yılında Rouen'e elçiler göndererek barış anlaşması yapmak için onunla Amiens şehrinde buluşmak istedi. Buluşmayı kabul eden William, Amiens'e geldiğinde burada Arnoul'dan Somme Nehri üzerinde küçük bir kasaba olan Pequiny'de olduğunu haber veren bir mesaj aldı. Bu ada üzerinde Flamanlar, William'a tuzak kurmuş bir şekilde beklemekteydiler. William adaya geldiği vakit 12

²⁰⁷ Taylor, **a.e.**, s. 65.; Crouch, **a.g.e.**, s. 10-11.; Potts, **a.e.**, s. 25.; David Bates, "The Rise and Fall of Normandy", **England and Normandy in Middle Ages**, Ed. by. David Bates-Anne Curry, London-Ohio, The Hambledon Press, 1994, s. 12.

²⁰⁸ Duncan, **a.g.e.**, s. 27-29.; Potts, **a.e.**, s. 25.

adamı ile beraber kıyıya indi, başta Flanders Kontu tarafından saygıyla karşılandı. Ancak bundan sonra William adamları ile beraber saldırıya uğrayarak öldürüldü. Bu saldırıyı düzenleyenler karşı kıyıdan kaçmayı başardılar. Bu yolculukta ona eşlik eden Bretonya Kontu II.Alain ise saldırıdan kurtulmayı başardı. William'ın cesedi daha sonra alındı ve Rouen'e götürülerek gömüldü.²⁰⁹

Yaklaşık 25 yıl hüküm süren I.William, uzun boyu ve sağlamlığı ile dikkat çekmişti. Askerî bir kariyer bakımından zayıfken müttefiklerini veya kendini savunmaya zorlandığında cesaret göstermişti. Babası Rollo'nun hiçbir büyük niteliğine sahip değildi, rahipler tarafından eğitilmişti ve manastır hayatına bağımlıydı. Kendisinin manastır kurumlarına verdiği yardımlar ve destekler, din adamlarının büyük saygısını kazanmasını sağladı. I.William ve babası Rollo dönemlerinde Normandiya Düklüğü, coğrafyadaki mevcut siyasî kültüre alışmışlardı, Ayrıca döneminde Viking ileri gelenleri Frank soyluları ile evlenmeye de başlamışlardı.²¹⁰

1.9. I.Richard (942-996)

I.William, Vermandois Kontu Robert (946-967)'in kızı Luitgarde ile evlenmesine rağmen vârisini Breton kökenli başka bir eşi olan Sprota'dan dünyaya getirdiği Richard olarak belirlemişti. Ancak William'ın ölümü, Normandiya'nın bağımsızlığını da tehlikeye attı. Ölümü sırasında vârisi Richard sadece 10 yaşındaydı. Rouen Başpiskoposu, Harcourt Kontu Bernard (?)'ın başkanlık ettiği deneyimli savaşçılardan oluşan bir heyeti Richard'a naip olarak atadı, bu Viking şeflerinin enerjisi ve aldığı tedbirler düklüğü kısa süre içinde dağılmaktan kurtardı.²¹¹

Normandiya Düklüğü'nün başında 10 yaşında bir çocuğun bulunması, Frank Kralı IV.Louis'nin dikkatini bu yöne çekmesine sebep olmuştu. IV.Louis, Rouen'e gelerek Richard'ı koruması altına almayı teklif etti, aynı zamanda babasının katili olan Arnoul'u da cezalandırma sözü verdi. Ancak Louis'nin gerçek istekleri farklıydı, Richard'ı alıp Fransa'ya götürmek ve Normandiya'yı ele geçirmeyi düşünmekteydi. Fakat Viking şefleri Osmond ve Bernard, Louis'nin gerçek plânlarını anlamış ancak

²⁰⁹ Duncan, **a.g.e.**, s. 27-31.; Chibnall, **a.g.e.**, s. 13.

²¹⁰ Duncan, **a.e.**, s. 24-31.; Fraser McNair, "The Politics of Being Norman in the Reign of Richard the Fearless, Duke of Normandy (942-996)", **Early Medieval Europe**, Oxford-Malden, The Wiley&Sons Ltd., 2015, C. XXIII, s. 311.

²¹¹ Duncan, **a.e.**, s. 32.; Taylor, **a.g.e.**, s. 66.

geç kalmışlardı. IV.Louis Richard'ı ve özel öğretmenini Osmond'u ele geçirerek Laon'a götürdü ve genç dük ile Osmond'a şehirden dışarı çıkma yasağı koydu.²¹²

Osmond, buradan Rouen'e haberler göndermeye çalıştı. Dük ve kendisinin Laon'da esir edildiği öğrenilince piskoposlar ve din adamları, onların kurtuluşları için kiliselerde dualar ettiler ve Normandiya'nın ileri gelenleri Fransa'ya karşı intikam yemini ettiler. Richard kurtuluncaya kadar tüm ülkede genel bir oruç tutulması emri verildi. Bu sırada Osmond, bir kaçış plânı hazırlamıştı. Richard'ın muhafızlara kendisini hasta hissettiğini ve yemeyi içmeyi reddettiğini söylemesini isteyerek ona yardım edeceğini belirtti. Ayrıca Richard'ı tembihleyerek onun birkaç gün sonra ölmüş gibi davranmasını istedi. Bir gece IV.Louis akşam yemeğinde iken Richard'ın kapısında bekleyen muhafızlar, Richard'ın ölmüş olduğunu sanarak haberi krala iletmek için geldiler. Muhafızların yokluğundan yararlanan Osmond Richard'ı bir hasır demeti içine gizleyerek dışarıya çıkardı, rehin alındıkları kaleden kaçmayı başarıp Richard'ın anne tarafından amcası olan Senlis Kontu Bernard (919-947)'a sığındı.²¹³

IV.Louis, Richard ve Osmond'un kaçtığını anlayınca çok öfkелendi ve ihmallerinden ötürü iki muhafızında asılmasını emretti. Başka bir girişime karar vererek Flanders Kontu Arnoul'u yardıma çağırdı. Arnoul ise Normandiya'nın yarısını Paris Kontu Hugh (898-956)'a verilmesi şartıyla bunu kabul etti. Arnoul, IV.Louis ve Hugh'tan oluşan bu birlik hızla Normandiya'yı ele geçirmeye başladı. IV.Louis, kuzeyden harekete geçerek Rouen'e geldi ve Richard'ı kesinlikle koruyacağına, babası I.William'ın yükümlülüklerine ve Richard'a asla zarar vermeyeceğine dair yemin etti. Normandiya'nın hızla kaybedildiğini gören ve Richard'ın yokluğunda idareyi almış olan Danimarkalı bir Viking şefi Bernard, IV.Louis ile Hugh'un arasını açmaya çalıştı. Bernard, IV.Louis'ye Aşağı Normandiya'nın Hugh'a verilip verilmediğini sordu. Buna olumlu cevap aldığı zaman Aşağı Normandiya'nın en verimli topraklar olduğunu, burada yaşayanların en cesur insanlar oldukları ve bölgenin bir savaşta 10.000 atlı çıkarabileceğini söyledi. IV.Louis'yi, Normandiya'yı ele geçirdikten sonra kendisini de Fransa tahtından edecek olan Hugh'un plânlarına karşı uyardı. Bernard'ın bu sözlerinden sonra endişelenen IV.Louis, Hugh ile olan ittifakını bozmaya karar verdi ve ona hemen bir emir göndererek Aşağı Normandiya'yı boşaltmasını emretti.

²¹² Duncan, **a.g.e.**, s. 32-33.; Taylor, **a.e.**, s. 66.

²¹³ Duncan, **a.e.**, s. 35-36.; Taylor, **a.g.e.**, s. 66.

Hugh bu haberi aldığıında Bayeux’u kuşatmaktaydı, habere öfkeleni ancak kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldı.²¹⁴

Bu sırada Danimarka Kralı Harald Bluetooth, Richard’ın bu içinde bulunduğ u zor durumdan dolayı ona yardım talebinde bulundu. Babası I.William, Harald’a Danimarka tahtını yeniden ele geçirmesine yardımcı olmuştu ve şimdi de Harald onun oğluna bir nevi minnettarlığını göstermek istiyordu. Bernard bu teklifi olumlu karşıladı, Harald Normandiya’ya gelerek kuzeyde Cherbourg kıyılarına indi. Birleşik Viking kuvvetleri IV.Louis’ye karşı harekete geçti, yapılan savaşta Franklar büyük bir bozguna uğradı. IV.Louis, savaşta birkaç Viking tarafından esir alınsa da onlara rüşvet vermek sureti ile kaçarak Seine Nehri’nde yer alan adalardan birine sığındı. Ancak takip edildi ve Bernard tarafından yakalanarak Rouen’de hapse atıldı. Normandiya üzerindeki tüm iddialarından vazgeçmesi, Richard’ı tanıması ve iki oğlunun rehin olarak kalması şartlarını kabul ederek özgür kalabildi. Şartlar kabul edildikten sonra I.Richard, kaçtığı Senlis’ten 945 yılında Rouen’e geldi.²¹⁵

IV.Louis’nin yenilgisi ve Normandiya üzerindeki tüm taleplerinden vazgeçmesi, Hugh’un politikasında bir değişiklik yarattı. I.Richard ile kalıcı bir ittifak kurmaya karar verdi. Kızı Emma’yı Richard ile evlendirmek istedi, Richard olgunluğ a eriştiğ i zaman evliliğ in gerçekleştirilmesine dair sözler verildi. Emma 987’da çocuksuz ölmesine rağmen bu evlilik Normandiya’ya önemli bir statü getirdi. Hugh aynı zamanda Richard’a gerekli durumlarda asker yardımı da sağladı. Bu ittifaka karşı olan IV.Louis ve Arnoul, Hugh ve I.Richard’a karşı Kutsal Roma Germen İmparatoru I.Otto (912-973)’yu yardıma çağ ırdılar. Bu çağ ırıya olumlu cevap veren I.Otto, Fransa’ya gelerek 946 yılında Rouen’i kuşattı. Ancak güçlü bir direniş yaşadı ve şehri almak mümkün olmadı. Buna karş ılık geri çekilirken de Almanlar takip edilerek büyük kay ıplar verdiler. Bu zaferin ardından IV.Louis, Arnoul ve I.Otto ittifak ı da dağılmış oldu.²¹⁶

Bu olayın ardından IV.Louis ve I.Otto, Paris Kontu Hugh’un aforozu için Papa’ya başvurdular. Talepleri kabul edildi ancak Hugh bu kararı tanımadı. 954’de ise Fransa Kralı IV.Louis’nin ölümü ile yerine son Karolenj kralı oğ lu Lothaire (954-991)

²¹⁴ Duncan, a.e., s. 39.; Potts, a.g.e., s. 26.; Bates, a.g.e., s. 12-15; E.Searle, **Predatory Kinship and The Creation of Norman Power 840-1066**, Berkeley, 1988, s. 79-90.

²¹⁵ Duncan, a.e., s. 40-41.; Taylor, a.g.e., s. 66.

²¹⁶ Duncan, a.e., s. 41-43.; Potts, a.g.e., s. 26-27.

geçti. Hugh ise, oğlu Hugh Capet için Normandiya Dükü I.Richard'ı vasi tayin ettikten sonra 956 yılında öldü. Lothair'den sonra Karolenj Devleti'nin hızla dağılmasıyla ve 987'de Fransa tahtına geçen Hugh Capet (987-996) ile Karolenj döneminin sona ermesi ile Fransa'da Capet Hanedanlığı devri başlamıştı.²¹⁷

961 yılında ise I.Richard'ın karşısında yeni bir rakip çıktı. Blois ve Chartres Kontu Theobald (913-975), I.William'ın ölümünün ardından onun dul kalan eşi Luitgarde ile evlenmişti ve şimdi de eşinin William'ın sağlığında çeyiz olarak vermeyi reddettiği toprakları istiyordu. Lothair ile de ittifak yapan Theobald Evreux'u da ele geçirmeyi başarmıştı. Karşıt olarak Richard'da Chartres şehrine saldırarak ateşe verdi. Anjou Kontu Geoffrey (958-987), Maine ve Belesme Kontları da Richard'a karşı birleştiler. Bunun üzerine I.Richard Harald Bluetooth'tan yardım istemek zorunda kaldı. Danimarka filosu Seine üzerindeki Gefosse'ye çıkarak Normandiya birlikleri ile birleşti ve Theobald ve müttefiklerinin üzerine yürüdü, Chartres Kontu Theobald ağır bir yenilgi aldı. Harald Bluetooth'un gerek I.William gerek Richard'a yardımları sayesinde 940 tarihinden itibaren Bayeux şehri ve çevresinde Vikingler ağırlıkta olmaya başlamış ve Harald buralara yerleşmeyi teşvik etmek suretiyle hâkim bir konuma ulaşmıştı.²¹⁸

I.Richard döneminin bir başka önemli olayı, kendisinin Kuzey İspanya'daki siyasî zayıflıktan faydalanıp buraya bir saldırı düzenlemesi olmuştur. Bahsi geçen bölgede León Krallığı'nda I.Sancho (956-958)'nun 966 yılında ölümünün ardından yerine oğlu III.Ramiro geçmişti. Ancak kendisi tahta geçtiği zaman beş yaşındaydı, San Salvador Manastırı'nın rahibesi olan teyzesi Elvira ona naiplik yapmaktaydı. Bir kadının vesayetindeki çocuğa bağlanmayı kendilerine kabul etmeyen bazı İspanyol asilzadeleri Ramiro'dan bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bunun bir sonucu olarak León Krallığı pek çok prens tarafından bölüşüldü ve gitgide zayıfladı. Böylesi bir fırsatı kaçırmak istemeyen ve buradan kendisi adına bir pay çıkarmayı düşünen I.Richard, yaklaşık 8000 Danimarkalı'dan oluşan bir birliği İspanya'ya gönderdi. Bu ordu hiçbir direnişle karşılaşmadan üç yıl boyunca Galiçya kıyılarında rahatça hareket etti ve

²¹⁷ Duncan, a.e., s. 43-44.; Michael Maclagan, **Lines of Succession: Heraldry of The Royal Families of Europe**, London, Barnes&Noble Books, 2002, 3.Bs., s. 115.

²¹⁸ Duncan, a.e., s. 44-46.; McNair, a.g.e., s. 313-315.

buraları yağmaladı. I.Richard'ın bu seferinden ötürü naibe Elvira ise Endülüs'te Müslümanlar ile savaşıma fırsatı bulamadı.²¹⁹

I.Richard, Normandiya'daki konumunu farklı şekillerde güçlendirmeye çalışmıştır. 960 tarihinden itibaren komşu prenslikler ile mücadeleye girmekten kaçındı. Hükümet organizasyonunu Frank şeklinde düzenledi. Resmî belgelerde *marquis* ve *count* gibi Fransızca başlıklar kullanmayı tercih etti. Kilise ve manastırları topraklar ve armağanlar ile bolca ödüllendirdi, buralara büyük miktarlarda bağışlar yaptı. Aynı zamanda Richard, Emma ile olan evliliği sayesinde Capetler ile iyi ilişkiler içine girdi. Richard Emma'nın 987 yılında ölümü ile başka bir Danimarkalı kadın Gunnor ile evlendi. Gunnor'un ailesi Batı Normandiya'ya yerleşen bir Viking ailesi olduğundan dolayı bu evlilik onun Vikinglerin ağırlıkta olduğu Cotentin'deki konumunu güçlendirmeye de yardımcı oldu. Gunnor'un kız kardeşleri ve Richard'ın en yakın çevresinden bazı isimler evlendiler ve bu aileler XI. ve XII. yüzyıllarda güçlü bir Viking-Norman aristokrasisi yaratmışlardır.²²⁰

I.Richard dönemi, aynı zamanda önemli bir olaya da işaret etmektedir. Bu olay, dükün çevresindeki seçkinleri harekete geçirmek için bir "Norman" kimliği duygusunu oluşturmaya başlamasıdır. 968 yılında Richard tarafından St.Denis Manastırı için yayımlanan bir belgede, onun takipçileri ve ülke içinde Norman kimliği duygusunu nasıl yaymaya çalıştığını da göstermektedir. Çünkü Richard, dük veya kont gibi unvanları da Normandiya'da ilk defa kullanmaya başlamıştı.²²¹ Bu Norman aidiyeti ve duygusu, I.Richard'dan sonra gelecek olan II.Richard (996-1026) döneminde iyice şekillenecek ve belirginleşecektir.

Normandiya Düklüğü, I.Richard döneminde Frank dünyasına adapte olmuş bir görünümdeydi, ancak İskandinav bağları da kaybedilmedi ve asla unutulmadı. Bunun bir kanıtı olarak I.Richard'ın Fransızca'nın yanı sıra Eski Norsça'yı da bilmesidir. Kendisi ayrıca Vikinglerin İngiltere'deki faaliyetleri esnasında onların Normandiya limanlarını kullanmalarına da izin verdi. Arkeolojik bulgular sonucu İskandinavya'da bulunan Norman paraları, düklüğün kuzey ile hâlâ ekonomik ilişkiler içinde olduğuna işaret etmektedir. X. yüzyılın sonunda Normandiya'da iki farklı kimlikten

²¹⁹ Yıldız, **DGBİT**, C. IV, s. 386.

²²⁰ Potts, **a.g.e.**, s. 27.; Bates, **a.g.e.**, s. 25-27.; Searle, **a.g.e.**, s. 87.; Cassandra Potts, **Monastic Revival and Regional Identity in Early Normandy**, Woodbridge, 1997, s. 24-28.

²²¹ McNair, **a.g.e.**, s. 310-311.

bahsedilebilir, onlar bir taraftan yıllar boyunca Frank dünyasına adapte olmuş yerleşik bir halk olarak Normanlardı, diğer yandan da köklerini unutmayan Vikingler idiler. Aynı zamanda Vikinglerin yerli halk ile asimilasyonu ve evlilikler sayesinde Normandiya artık Hristiyan dünyasında istenmeyen bir yer olmaktan çıkmış ve Viking saldırıları ile anılmaz olmuştu.²²²

I.Richard 996'da ölmesiyle yerine oğlu II.Richard geçti. I.Richard babasının ölümü ile küçük yaşta tahta çıkmış ve onun durumundan faydalanmak isteyen Fransa Kralı IV.Louis ile Paris Kontu Hugh'u Viking desteği ve Normandiya'daki Viking şeflerinin sağduyusu ile alt edebilmişti. Ardından kendisiyle uzun süreli bir ittifak yapmayı düşünen Hugh ile iyi ilişkiler içine girdi ve onun kızıyla evlendi, Hugh ölümünden sonra Capet Hanedanlığı'nın kuracak olan oğlu Hugh Capet'in korumasını da Richard'a verdi. Ülkesine gelen Vikinglere dokunmadı ve onların yerleşmelerine izin verdi. Tahta çıktığı zaman dağılma ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan Normandiya, onun izlediği dengeli siyaset ve kararlılık ile ölümünde Avrupa'nın her yönden hızla gelişen coğrafyalarından birisi hâline gelmişti.

1.10. II.Richard (996-1026)

Babasının ölümü ile yerine geçen II.Richard'ın ilk politikası, kilisenin desteğini almak oldu. Bu politika gereği keşişlere bol miktarda para dağıttı ve Fontenelles Manastırı'nın inşasını tamamladı. Ayrıca hükümdarlığının ilk yıllarında bir köylü isyanı patlak verdi. Bu isyan, köylüleri zor şartlarda çalıştıran soylulara karşı tepkiden doğmuştu. Köylüler, bir temsilciler meclisi oluşturdular ve soylulardan yasal özgürlükler aramak için Rouen'e gönderdiler. Ancak bu heyet Rouen'den elleri ve ayaklarını kesilerek geri gönderildi. İsyan ise Ivry Kontu'nun kanlı müdahalesi ile sert bir şekilde bastırıldı. Mülk sahiplerinin ise malları elinden alındı.²²³ Bu isyandan dolayı vassallarının kendisine karşı olabileceğinden şüphelenen Richard, tüm vassallerinden kendisine olan sadakat yeminlerini yenilemelerini istedi. Hyemes Kontu bu sadakat yeminini reddetti, bunun üzerine Richard ona karşı harekete geçti ve

²²² Potts, **a.g.e.**, s. 27-28.; Bates, **a.g.e.**, s. 7,37-38.; Musset, **a.g.e.**, s. 50.

²²³ Duncan, **a.g.e.**, s. 50-51.; Potts, **a.e.**, s. 29-30; M. Arnoux, "Classe agricole, pouvoir seigneurial et autorite ducale: l'evolution de la Normandie feodale d'apres le temoignage des chroniqueurs (Xe-XIIe siecle)", **Le Moyen Age**, C. XCVIII, No.1, 1992, s. 35-51.

onu ele geçirip Rouen’de hapsedti. Ancak kontun kendisinden af dilemesi ile onu bağısladı ve kendisine Kuzey Fransa’da Eu eyaletini verdi.²²⁴

Tüm bunlar olurken Normandiya coğrafyası, İngiltere’ye gerçekleşen Viking saldırılarından da tamamen bağımsız değildi. Nitekim 980 yılından itibaren Vikingler, Güney İngiltere sahillerini geniş çapta yağmalamaya başlamış ve ele geçirdikleri ganimetleri satabilecek hazır bir pazar bulmak için Normandiya limanlarını kullanmışlardı. I.Richard, Vikinglerin kendi kıyılarına karşı saldırılarını engellemek için Vikinglere bu anlamda izin vermişti. Vikingler ise tarihi bağları sebebiyle bu bölgenin kendilerine limanları açacaklarını biliyorlardı. Ancak bu durum İngiltere Kralı Etheldred’in tepkisine yol açtı. Hristiyan bir düklüğün Vikinglere verdiği destek ve yardım sebepleri ile konuyu Papa’ya taşıdı. 990’da Papalık elçisi, Etheldred ve I.Richard arasında bir anlaşma yapılmıştı ve I.Richard bu anlaşma ile Etheldred’in düşmanlarına karşı yardım etmeme sözü vermişti.²²⁵

I.Richard ve Etheldred arasında yapılan bu anlaşma, oğlu II.Richard döneminde unutulmuş gibi görünmektedir. Çünkü 997-1000 yılları arasında Wessex’e inen Vikingler, buraya büyük bir saldırı düzenlemiş ve dönüş yolunda ise Normandiya’ya sığınmışlardı. 1002’de ise Etheldred, evlilik için Normandiya’ya elçiler gönderdi. Aynı yılın ilkbaharında Etheldred dükün kız kardeşi Emma ile evlendi, ayrıca ona çeyiz olarak Güneybatı İngiltere’de yer alan Exeter şehrini verdi. Etheldred bu evlilik ile II.Richard’ın Viking gruplarına verdiği desteği önleme ve Viking tehlikesine karşı bir müttefik bulmayı amaçlıyordu. II.Richard ise İngiltere’de Etheldred’in bulunduğu zayıf konumdan faydalanmak istemekteydi.²²⁶

Söz konusu evlilik gerçekleşse bile Etheldred’in II.Richard’a karşı olan duruşunun değişmediğini görüyoruz. Nitekim 1008-1009 yılında bir Anglo-Saxon filusunun Normandiya’da Cotentin’e başarısız bir saldırısını görmekteyiz. Bu saldırı, Cotentin Vikontu’nun önceden müdahalesi ile engellendi. Güney İngiltere kıyılarında İngiltere’ye faaliyetlerini yoğunlaştırmış olan Swein Forkbeard’ı caydırmak için kurulmuş olan bu filonun II.Richard’ın önceden Vikinglere verdiği desteğe karşı onu cezalandırmak gibi bir amacı da vardı. Ancak filo içindeki kavgalar ve anlaşmazlıklar, Normandiya’ya geniş çaplı bir saldırının önüne geçti. 1013 yılına gelindiğinde ise

²²⁴ Duncan, **a.e.**, s. 52-53.

²²⁵ Crouch, **a.g.e.**, s. 32-33.

²²⁶ Crouch, **a.e.**, s. 32-33.

II.Richard Swein Forkbeard'ın İngiltere'yi tamamen ele geçireceğini görerek politikasında bir değişikliğe gitti. Ona filolarına yardım ve limanlarını kullanma garantisi vererek ittifak teklifi yaptı. Swein bu ittifakı kabul etti, ardından ise 1013 yılında İngiltere kıyılarına çıkarak tüm ülkeyi ele geçirdi. Bunun üzerine Etheldred'in eşi Emma ve çocukları ise Normandiya'ya sığınmak zorunda kaldılar.²²⁷

II.Richard'ın döneminde çağdaş kaynaklar artık Normandiya'daki insanlar için öncesinde Viking anlamını karşılayan "Norman" yerine Frank-Viking karışımı "Norman" olarak bahsetmeye başlamıştı. 996'dan itibaren ise düklüğün resmî belgelerinde II.Richard "Normanların Dükü" olarak geçmeye başlamıştı. Onun hükümdarlığında ayrıca 996'dan 1027'ye kadar bir Norman kültürü gelişmeye başladı. Normandiya'daki insanlar için artık Normanlar kullanımının başladığı ve bizzat düklerin bu şekilde anılmak istemelerine karşılık Normanlar 990-1014 yılları arasında yeni kimliklerinden ödün vermek zorunda kaldılar. Çünkü II.Richard kuzey bağlantılarını kullanarak İngiltere'de çeşitli kazanımlar elde etmek istiyordu. Bu yüzden I. ve II.Richard dönemlerinde Vikinglerin Norman limanlarını kullanmalarına izin verilmişti. Ayrıca böylesi bir izinin verilmediği takdirde Normandiya'nın Viking saldırılarının hedefi olacağını da bilmekteydiler. Fakat bu destekler Norman kimliğinin belirsizliğini de beraberinde getirmişti. Normanların Vikinglere yardımları yeni kimliklerine ve onların artık Avrupa'ya saldırıları bırakmış yerleşik Hristiyanlar görünümüne de zarar vermekteydi. Keza zoraki bir biçimde bu süreç zarfında kuzeyli yönleri daha çok ön plâna çıkmış ve Normandiya coğrafyasının hâlâ İskandinav paganlar mı yoksa yerleşik Hristiyan Normanlar mı olduğu sorusunu da beraberinde getirmiştir. Fakat Vikingler Normandiya'da her ne kadar eski bağlarını kaybetseler de İngiltere ve İskandinav krallarının gözünde ticarî, kültürel ve politik olarak da hâlâ kuzey dünyasının bir parçasıydılar.²²⁸

Çeyiz meselesi yüzünden Chartres Kontu Odo (983-1037) ile mücadele eden ve Fransa Kralı II.Robert (996-1031)'e Burgonya bölgesini ele geçirmesinde yardımcı olan II.Richard döneminde ayrıca tarım korundu ve ticaret teşvik edildi. Özellikle baş şehir olan Rouen, Avrupa'nın her bölgesinden gelen tüccarlar vasıtası ile zenginleşip hızla gelişti. Rouen'de basılan Karolenj tipi paraların İskoçya, Danimarka, Baltık Denizi kıyıları, Polonya ve Rusya'da bulunmaları Normandiya ile olan ticaretin ne

²²⁷ Crouch, **a.e.**, s. 34.

²²⁸ Crouch, **a.e.**, s. 30-35.; Chibnall, **a.g.e.**, s. 15-16.

denli büyüdüğünü ve uzak coğrafyalara kadar yayıldığını göstermektedir. II.Richard hükümdarlığının son yıllarında halefi olarak en büyük oğlu Richard'ı gösterdi ve ikinci oğlu Robert'e de Hyemes eyaletini ağabeyine saygı ve bağlılık sözü şartıyla verdi. 30 yıl boyunca hüküm süren II.Richard cesareti, ihtiyatlılığı ve cömertliği sayesinde Fransa Kralı ve soyluların da saygısını kazandı. Çeşitli manastırlara bağışlar yaparak taşınır mallarının üçte birini fakirlere dağıttı. Halkın isteklerini önceden tahmin ederdi. Hükümdarlığı sırasında üstün bir şekilde adalet, yardımseverlik ve cesaret duygularını sergiledi, bundan dolayı da iyi unvanını aldı. Norman kelimesinin anlamı, başta “kuzeyli insan, Viking” anlamında kullanıldıysa da II.Richard dönemi ile birlikte artık karışmış “Frank-İskandinav”ları karşılamaya başlamıştı. Dönemi Vikinglerin İngiltere’de faaliyetleri sırasında Normandiya ile olan ilişkileri dışarıda tutulur ise, bir Norman düşüncesinin ve kimliğinin iyice belirginleştiği bir dönem oldu ve artık buradaki yerleşik Vikingler başlıca dinleri, dilleri ve yaşam tarzları anlamında büyük ölçüde İskandinav kimliklerini kaybetmişlerdi. 1000 yılına gelindiğinde ise Normandiya nüfusunun büyük bir bölümü Hristiyan idi ve Fransızca konuşmaktaydı.²²⁹

II.Richard ayrıca hem Normandiya sınırları içerisinde hem de sınırların ötesinde manastır ve kiliselere cömert bağışlarda bulunarak Kudüs’teki kiliselere hediyeler göndermiş, dinsel kurum ve binaları himayesi altına almıştır. Normandiya bölgesi başta bir Viking yerleşimi olmasından ötürü güvenilmez bir yer olarak görülürken II.Richard ile birlikte burası “Hristiyanlığın sadık üyeleri”nin olduğu bir coğrafya olarak Avrupa’nın yerleşik bir halkı gibi görülmeye başlanmıştır. Aynı zamanda II.Richard, Normandiya’nın Hristiyan erdeminin de özel bir yeri olarak görülmesini istemiştir.²³⁰

Esasında başta Normandiya olarak tanımlanmayan Fransa’nın kuzeydoğu bölgesi, Vikinglerin buralara yerleşmelerinin ardından Normandiya olarak anılmaya başlandı. Bu yerleşimin erken tarihlerinde Normandiya, Ortaçağ kaynaklarında Vikingleri tanımlamak için kullanılan *Northmen*, *Nordman* kelimesine uygun olarak bölgenin bir İskandinav toprağı olmasını belirtmek için kullanılıyordu. Fakat Vikingleri belirtmek için kullanılan *Northmen*, *Nordman* kelimesinin anlamı, zaman içerisinde yerleşenlerin Franklar ile karışmasından ötürü Frank-İskandinav karışımı bir

²²⁹ Duncan, **a.g.e.**, s. 59-60.; Crouch, **a.e.**, s. 30.; Kitterick, **a.g.e.**, s. 240.

²³⁰ Crouch, **a.g.e.**, s. 32.; Potts, **a.g.e.**, s. 29.; Glaber, **a.g.e.**, s. 37.

halk olarak değişmiştir. Vikingler buralara yerleşmelerinin ardından neredeyse hayatlarının tamamını Frank sistemine göre uyarladılar. Siyasal sistem, tarım, eğitim, dil, din ve daha pek çok alanda zaman içerisinde İşkandinav bağlarını kaybederek bir Frank olarak görünmeye başladılar. Bu değişimin en belirgin olarak görülebileceği yer ise kullanılan silahlardır. Kısa-uzun baltalar ve hafif zırhlarla mücadele ettiklerini bildiğimiz Vikinglerin Normandiya'ya yerleşmelerinin ardından kullandıkları silahlar uzun kılıç olarak değişmiş, bunun yanı sıra zırhlı piyade ve ağır zırhlı süvari kullanımı da oldukça yaygınlaşmıştır. Özellikle Güney İtalya ve İngiltere'nin ele geçirilmesinde son derece etkili olan Norman süvarileri Ortaçağ dünyasında en meşhur ve en güçlü atlı birlikler olarak görülmüştür. Vikingler, Normandiya topraklarında pek çok özelliklerini kaybetmelerine karşın maceraperestlik ve bağımsızlık özelliklerini kaybetmemişler ve bu zellikler Normanlarda da son derece yoğun bir şekilde görülmüştür. Bu zelliklerin Normanlarda mevcut olduğuna onların XI. yüzyılda Güney İtalya'ya gitmelerine ve aynı yüzyılda Bizans İmparatorluğu'nda paralı askerlik yapan pek çok Norman'ın yeni maceralar aramak üzere imparatorluğu ciddi bir şekilde uğraştırmasından anlayabiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

NORMANLARIN GÜNEY İTALYA'DA İLK YILLARI (1000/1017-1053)

2.1. Normanların Gelişinden Önce Bizans İmparatorluğu

Normanlar, Güney İtalya'ya geldiklerinde bölgede Bizans İmparatorluğu; Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, yerel Lombard prenslikleri, Papalık ve daha sonraki süreç için Sicilya'da Müslüman Araplar ile karşılaştılar. Zaman zaman denge politikası izleyen Normanlar söz konusu kendi çıkarları olduğunda karşılarına çıkan fırsatları da kullanmaktan kaçınmadılar. Öncelikle onlar, bir siyasî oluşum ve düklük kurdukları toprakları büyük ölçüde Bizans'ın elinden almışlardır. Aynı zamanda Normanların İtalya'daki tarihi bahsedilen her bir aktörün de iç içe olduğu bir tarihtir. Bu sebeple ilk olarak Bizans İmparatorluğu'nun İtalya topraklarındaki siyasî geçmişine ve Normanların gelmelerinden önceki durumlarına bakmakta fayda vardır.

Bilindiği üzere devrin en büyük imparatorluğu olan Roma İmparatorluğu I. Theodosius (379-395) döneminde Batı ve Doğu olmak üzere fiilen ikiye bölünmüş, 476 yılında ise Germen bir kral olan Odoaker (433-493) son Batı Roma İmparatoru Romulus Augustus'u (475-476) bir darbeye tahttan indirerek imparatorluğun batı yarısına son vermişti. Ancak nispeten daha istikrarlı ve daha güçlü olan Doğu yarısı Batı'da olduğu kadar Germen saldırılarından büyük ölçüde etkilenmedi. Sonradan Bizans olarak adlandırılacak imparatorluğun Doğu kısmı, bir zamanlar kendi toprakları olan Batı'da hâkimiyetinden ve imparatorluğun birlik düşüncesinden hiçbir zaman vazgeçmedi.²³¹

Bu birlik düşüncesinin gerçekleştirilmesi için Bizans İmparatoru I. Justinianus zamanında imparatorluğun Germen kavimlerinin istilası altında bulunan eski Batı toprakları için harekete geçildi. Belisarios ve Narses gibi yetenekli komutanlar eliyle Kuzey Afrika, İspanya'nın güneyi, Balkanların batı kıyıları ve İtalya Yarımadası Vandallar, Vizigotlar ve Ostrogotlardan geri alınarak Doğu Roma'ya dâhil edildi. Ancak bu hareketin ardından 568 yılında yine bir Germen kavmi olan Lombardlar,

²³¹ Tekin, a.g.e., s. 306-309.

yaşadıkları Balkanların kuzeyindeki Pannonia bölgesinden liderleri Alboin önderliğinde Alpleri geçip İtalya Yarımadası'na girdiler.²³²

Lombardlar, İtalya'da kuzeyde Pavia şehri dışında ciddi bir direnişle karşılaşmadılar. Ayrıca Bizans'a ait olan Ravenna şehrine de herhangi bir saldırıda bulunmadılar. Fakat kalabalık olan Lombard grupları yarımada'nın her yerine yayılarak korumasız şehirleri işgal etti. Roma'yı birkaç kez kuşatsalar da ele geçiremediler, ancak adanın güneyinde Spoleto ve Benevento adlarıyla bağımsız şehir devletleri kurmayı başardılar. Lombardlara karşı ise İtalya'da Bizans'ın elinde Napoli, Calabria, Sicilya, Ravenna ve Pentapolis, ayrıca yarımada'nın kuzeybatı kısmındaki Rimini, Serigalia, Ancona, Pesaro, Fano ve Urbino gibi şehirler kalmıştı.²³³

Lombardların İtalya'yı istilası, yarımada'nın kuzey ve orta bölgelerinin Bizans'a yabancılaştırılmasının ve imparatorluk otoritesinin buralarda zayıflamasına yol açmıştı. Kaybedilen topraklar için II.Konstans (641-668) zamanında İtalya'ya bir sefer düzenlendi. Calabria Yarımadası'nda Tarento şehrine çıkan II.Konstans'a Lombardlar karşı koymaya çalışsa da başarılı olamadılar. Ardından kuzeyde Benevento şehri kolaylıkla ele geçirildi. Ancak bu sıralarda imparatorluğun mali ve askerî durumu uzun sürecek bu İtalya seferini kaldıracak durumda olmadığından kısa süre sonra İtalya'da daha fazla ilerleme gerçekleşemedi.²³⁴

Lombardlara karşılık Bizans İmparatorluğu İtalya'nın güneyindeki Apulia ve Calabria bölgelerini hâlâ elinde tutmaktaydı. Bu bölgelerdeki Grek nüfusu, VII. yüzyılda Müslüman Arapların ele geçirdiği Mısır ve Kuzey Afrika'da yaşayıp Arapların hâkimiyetine girmek istemeyen Greklerin gelişi ile büyük ölçüde artmıştı. Söz konusu tarihlerde ayrıca Franklar, İtalya'nın siyasî işlerine müdahale etmeye başlamışlardı. Spoleto Dükü II.Transamund (724-745), bağlı bulunduğu Lombardların kralı Liutprand (712-744)'a karşı isyan edip Papa III.Gregorius (731-741)'a sığındı. Papa, II.Transamund'u Liutprand'a vermeyi reddedince Liutprand bu duruma Papalık'a ait olan bazı topraklara saldırarak cevap verdi. III.Gregorius Lombardlara karşı kendisine siyasî bir destek bulmak amacıyla Charles Martel (715-741)'e bir

²³² Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 64-65.; Vasiliev, **a.g.e.**, s. 206.

²³³ Vasiliev, **a.e.**, s. 207.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 219-220.; Thomas S. Brown, "Byzantine Italy (680-876)", **The Cambridge History of Byzantine Empire**, Ed. by. Jonathan Shepard, Cambridge, CUP, 2008, s. 433.; **The Oxford Dictionary of Byzantium**, Ed. by. Alexander P. Kazhdan, New York-Oxford, CUP, 1991, C. I, s. 1624.

²³⁴ Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 113-114.; Norwich, **a.e.**, C. II, s. 261-262.

mektup göndererek ondan yardım istedi. Ancak Charles Martel İtalya işlerine müdahale etmek istemedi.²³⁵

751 yılı, Bizans'ın İtalya'daki hâkimiyeti açısından önemli bir oldu. Bu yılda Lombardlar, yeni kralları Aistulf (749-751) ile İtalya'da saldırgan bir politika izlemişler, Ravenna şehrini ele geçirerek Bizans'ın Orta ve Kuzey İtalya'daki son dayanak noktasını ele geçirmişlerdir. V.Konstantinos (741-775) dönemine denk gelen bu olayla birlikte Bizans'ın Ravenna Eksarhlığı olarak adlandırdığı eyaleti de ortadan kalkmıştı. Papa Zacharias (741-752), Lombardlardan koruma karşılığında Franklara kilisenin desteğini vermeye hazır olduğunu belirtti. Zacharias'ın ardılı II.Stephanus (752-757), Frank topraklarına bir ziyaret gerçekleştirerek burada III.Pepin (751-768)'i 754 yılında kutsadı ve artık Frank krallarının iktidarı Papa'nın otoritesine bağlandı. Bunun karşılığında Papalık'a askerî destek verecek olan III.Pepin ise bu amaçla 755 yılında İtalya'ya girdi. Aistulf'u Papalık ve Ravenna Eksarhlığı topraklarından çıkararak buraları Papa'ya geri verdi. Aistulf ise III.Pepin'in hâkimiyetini tanımak zorunda kaldı. 756'da Aistulf'un ölümü ile III.Pepin, Lombardların kralı olarak Desiderius (756-774)'u atadı ve fiilen İtalya'nın da hâkimi konumuna geldi.²³⁶

III.Pepin'in ardından gelen oğlu Charlemagne zamanı Frankların Lombardlara hâkim olduğu bir dönemdir. Desiderius'un kızıyla evlenen Charlemagne onun kendisine karşı komplo kurup İtalya'ya hâkim olmak istemesi sebebiyle güneye bir sefer düzenledi. 773 yılında İtalya'ya girdi ve Desiderius'u yenilgiye uğratarak tacını elinden aldı, ayrıca Papalık'a Toskana, Benevento ve Spoleto Düklikleri'ne ait bazı toprakları verdi. Charlemagne'ın İtalya'ya gelmesi ile birlikte orta ve kuzey bölgelerine birçok Frank soylu yerleştirildi. Charlemagne, Desiderius'u Kuzey Francia'da bir manastıra kapattı, onun oğlu ise kaçarak Bizans İmparatorluğu'na sığındı. 774'te Lombardların geleneksel Demir Tacı (içindeki demir bandın Hz.İsa'nın haçındaki çivilerin birinden dövüldüğüne inanıldığı için bu ismi almıştır) da onun eline geçti ve Lombard Krallığı doğrudan Franklara bağlandı.²³⁷

²³⁵ Vasiliev, **a.g.e.**, s. 250.; Bauer, **a.g.e.**, s. 406-407.

²³⁶ Vasiliev, **a.e.**, s. 314.; Bauer, **a.e.**, s. 407-409.

²³⁷ Bauer, **a.e.**, s. 411-412.; Catia Di Girolamo, "Şarلمان ve Avrupa'nın Yeni Yapısı", **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I, s. 174.

Bu sırada IX. yüzyılda Müslüman Araplar, Sicilya Adası'na yönelik saldırılara geçmişler ve Sicilya ile eş zamanlı olarak Güney İtalya kıyılarına yönelmişlerdi.²³⁸ Bizans İmparatoru Theofilos (829-842) zamanında Apulia Yarımadası'ndaki Tarento şehri Araplar tarafından ele geçirildi. Aynı sıralarda Güney İtalya'nın müstahkem şehirlerinden birisi olan Bari'de ele geçirildi ve buradan yarımadanın içine doğru saldırılar gerçekleştirildi. 846 yılında ise Arap akınları Roma'ya kadar ulaştı, burada yüklü ganimetler elde ettikten sonra şehir surlarının dışında bulunan San Pietro ve San Paolo Bazilikaları ağır hasarlar gördü. Karolenjlerin İtalya Kralı II.Louis (844-875), Araplara karşı koymaya çalışsa da ağır bir yenilgi alarak geri çekilmek zorunda kaldı.²³⁹

Arapların Sicilya'ya ve Güney İtalya'ya doğru yönelmeleri, zamanla bölgede Bizans'ın hâkimiyetini tehdit eder bir konuma gelmişti. Zira sürekli toprak kaybeden Bizans İmparatorluğu'nun elinde III.Mikhail döneminin sonlarında Sicilya'da sadece Syracuse ve Taormina şehirleri kalmıştı. Onun halefi olan I.Basileos (867-886) devrinde söz konusu bölgelerde Araplara karşı ciddi bir şekilde harekete geçilmeye başlandı. 867'de Balkan Yarımadası'nın batısında Bizans için önemli bir liman şehri olan Dubrovnik Araplar tarafından kuşatıldı. I.Basileos buraya kuvvetli ve güçlü bir filo göndererek onların geri çekilmesini sağladı. Ardından Sicilya'nın büyük bir bölümüne ve Güney İtalya'da önemli noktalara hâkim durumda olan Araplara karşı yöneldi. Bu seferinde Karolenj İtalya kralı II.Ludwig (844-876) ile de bir ittifak yaptı, ancak Sicilya için bir başarı gösterilemedi. Üstelik aynı yıl Araplar Malta'yı ele geçirdiler. II.Ludwig ise 871'de Bari'yi ele geçirdi. Bir yıl sonra ise Orta İtalya'ya kadar ulaşmış olan Müslümanları Capua'dan uzaklaştırdı. II.Ludwig'in yüksek hâkimiyetini tanımayan Lombard Benevento Dükü Adelchis (854-878) Bizans'ın hâkimiyetini tanıdı. Bari şehri ise II.Ludwig'in ölümünden sonra 876'da Bizans'ın kontrolüne geçti. Ancak 878'te Syracuse Araplar tarafından ele geçirildi ve Sicilya'da Bizans'ın elinde sadece Taormina şehri kaldı. Buna karşın I.Basileos'un saltanatının son yıllarında yetenekli bir komutan olan Nikephoros Phokas'ın eliyle güçlü ve

²³⁸ Arapların Sicilya'daki faaliyetleri, ileride Normanların Gelişinden Önce Sicilya'nın Durumu adlı başlık altında ele alınacaktır.

²³⁹ AB, s. 63.; Vasiliev, a.g.e., s. 324.

başarılı bir Bizans taarruzu sonucu Güney İtalya'da Apulia ve Calabria Yarımadaı ele geçirilerek bölgede yeniden Bizans hâkimiyeti tesis edildi.²⁴⁰

Bizans İmparatorluğu'nun Güney İtalya'daki yönetimi hakkında da birkaç söz söylemek bu konuda daha yararlı olacaktır. Öncelikle Bizans, Güney İtalya'yı kendisine Roma İmparatorluğu'ndan kalan doğal topraklar olarak görmekteydi. Zira VI. yüzyılda Belisarios ve Narses gibi komutanların eliyle bu bölgeleri tekrar almak istemesi bu amaçladır. İmparatorluk, güneyi ayrıca Batı dünyası ile bir iletişim aracı ve kendisinin Avrupa'ya açılan kapısı olarak değerlendiriyordu. Bizans'ın Güney İtalya toprakları, başta Apulia ve Calabria bölgeleri olmak üzere *katepanlık*²⁴¹ veya *katepanate* adı verilen bir siyasî organizasyon ile yönetiliyordu, başındaki isme ise katepan adı verilmekteydi. Katepanlar doğrudan İstanbul'dan görevlendirilmekteydi. Katepanlığın merkezi ise Bari şehri idi. Bizans'ın İtalya'daki sınırları ise Apulia'nın kuzeyinde yer alan Ofanto Nehri'ne kadarki bölgeyi kapsıyordu. Katepanlık gerek Arapların güneydeki saldırılarına gerek ise Kutsal Roma Germen İmparatorları'nın güneye karşı olan iddialarına imparatorluk olarak cevap veriyordu. Bizans bu bölgeyi doğrudan yönetmesine rağmen yerel koşullara da uyum sağlamıştı, genel yönetim İstanbul'a bağlı olmasına rağmen bölgenin iç kısımları yerel Lombard güçler tarafından yönetiliyordu. Bu yönetim tarzı ise ileride ele alınacak olan Melus'un isyanı gibi olaylara da sebebiyet verebilmekteydi.²⁴²

Bizans'ın güneyde en temel iki bölgesi olan Apulia ve Calabria ise birbirinden tamamen farklı bir görüntüdeydi. Calabria bölgesinde ağırlık olarak Grekçe konuşuluyor olup nüfusun büyük bir miktarı da Greklerden meydana geliyordu. Ayrıca bu bölgede Ortodoks Kilisesi hâkimdi. Apulia bölgesi ise büyük ölçüde Lombard nüfusu barındırıyordu ve Grekçe'nin yanında Lâtince de konuşulan diller

²⁴⁰ Ostrogorsky, a.g.e., s. 212-222.; Jules Gay, *L'Italie meridionale et l'Empire byzantin depuis l'avenement de Basilie I jusqu'a la prise de Bari par les Normands*, Paris, 1909, s. 132.; Vasiliev, a.e., s. 351.; Norwich, a.g.e., C. II, s. 85-86.; Brown, a.g.e., s. 464.

²⁴¹ *Katepanate* veya *catepanate*, Bizans'ın Güney İtalya'daki topraklarını belirtmek için kullanılan bir terimdir. *Katepanlık* Basil Boioannes (1017-1027) tarafından 1019'da Melus'a karşı kazanılan zaferden sonra kuruldu ve Melus'un oğlu Argyros'un *princeps* ve *Dux Italiae* ilan edildiği 1042 yılına kadar varlığını sürdürdü. Esasen *katepanlık* unvanı 9. ve 10. yüzyıllarda bir dizi askeri ve sivil memurları tanımlamak için de kullanılıyordu. 11. yüzyılda bir *katepan*, bir *doux*'a eşdeğer bir eyalet bölgesinin askeri valisiydi. John H. Rosser, *Historical Dictionary of Byzantium*, y.y., Scarecrow Press, 2001, s. 229.; **TODB**, C. I., s. 1115.

²⁴² Graham A. Loud, *The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and The Norman Conquest*, Ed. by. David Bates, New York, Routledge, 2013, 2. Bs., s. 31-32.; Catherine Holmes, *Basil II and the Governance of Empire (976-1025)*, Oxford, OUP, 2005, s. 442.; Edmund Curtis, *Roger of Sicily and The Normans in Lower Italy (1016-1154)*, New York-London, The Knickerbocker Press, 1912, s. 20.

arasındaydı. Güneyde bazı şehirler Bizans, bazı şehirler ise Lombard yasalarına göre idare edilmekteydi. Dinî açıdan da karışık bir görüntü sergileyen Güney İtalya'daki kiliseler hem kültürel hem de ayin şekilleri bakımından Katolik-Ortooks şeklinde ayrılmıştı. Lombard yönetimi altında olan topraklardaki kiliselerde Roma etkisi hâkimken Bizans topraklarında ise Ortodoks Hristiyanlık mevcuttu. Ayrıca Bizans İmparatorluğu, güney topraklarındaki kiliselerin İstanbul'a bağlı kalmalarını sürdürmekle de ilgileniyordu. Nüfusun büyük bölümünün Grek olduğu yerlerde sorun yaşanmazken Apulia gibi Lombard nüfusun fazla olduğu bölgelerde kiliselerin her zaman İstanbul yerine Roma'yı tercih etme tehlikesi vardı. Bu yüzden Güney İtalya siyasî ve kültürel açıdan bölünmüş durumdaydı.²⁴³

Güney İtalya bu durumda iken Normanlardan önce imparatorluğun genel bir durumuna da göz atmak gerekir. Normanların bölgeye geliş tarihleri olan 1000 veya 1017 yılında ise Bizans İmparatorluğu Makedonya Hanedanına mensup II.Basileos ile en güçlü devirlerinden birini yaşamaktaydı. Hâkimiyetinin ilk yıllarında Bardas Skleros ve Bardas Phokas gibi isimlerin çıkardığı isyanlarla uğraşan Basileos, bu isyanı Kiev Rus Knezi Vladimir'in gönderdiği 6000 kişilik bir Varaeg birliği sayesinde bastırdı. Onun en büyük başarısı Çar Samuel (997-1014) önderliğinde yeniden güçlenen Bulgarlara karşı yaklaşık 30 yıl sürdürdüğü uzun savaşlar olmuştur. 1014 yılında Bulgar Devleti'ni yıkarak Bizans'a dâhil etti ve bu savaşlar sonucu "Bulgarkıran (Βουλγαροκτόνος)" unvanını aldı. Bulgarlar tamamen yenildikten sonra Balkan Yarımadası'nın doğusu yeniden Bizans'ın eline geçti ve sınırlar Tuna ile Adriyatik Denizi'ne ulaştı.²⁴⁴ Ayrıca 1021 yılında doğu sınırına yaptığı seferler ile Gürcistan'ın ve Ermenistan'ın bir kısmını Bizans topraklarına kattı. Ayrıca Ermeni Kralı III.Simbat (1020-1040), doğudan başlayan Türk akınlarının baskısı neticesinde ölümünün ardından topraklarını Bizans'a devredilmesi konusunda II.Basileos ile anlaştı. 1042 yılında Simbat'ın ölümü ile de Bizans İmparatorluğu Anadolu'nun giriş noktalarına hâkim oldu. Hâkimiyetinin son yıllarına doğru Bizans İmparatorluğu, Doğu Akdeniz'de belirgin bir güç olarak ortaya çıkmış ve etki alanını ayrıca misyonerlik faaliyetleri ile Slav dünyasına kadar uzatmıştı.²⁴⁵

²⁴³ Loud, **a.g.e.**, s. 37-59.; Holmes, **a.e.**, s. 440.; Curtis, **a.e.**, s. 24.

²⁴⁴ Işın Demirkent, "14. Yüzyıla Kadar Balkan Yarımadasında Bizans Hâkimiyeti", **Bizans Tarihi Yazıları**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 2005, s. 21.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 264-291.; Steven Runciman, **A History of the First Bulgarian Empire**, London, Lulu, 1930, s. 198-252.

²⁴⁵ Işın Demirkent, "Bizans", **TDVİA**, C. VI, s. 236.

II.Basileos'un ölümü ile Bizans İmparatorluğu'nun en parlak devirlerinden biri sona erdi. I.Basileos'un tahta çıkması ve II.Basileos'un ölümü ile neticelenen yaklaşık bir buçuk asırlık bir zaman diliminde imparatorluk gücünün doruğuna ulaşmıştı ve sınırları Tuna Nehri'nden Suriye'ye, İtalya'dan Kafkaslar'a kadar uzanıyordu. Ölümünün ardından onun kadar güçlü olmayan zayıf imparatorlar başa geldi. Bu zayıf imparatorlar devrinde asker ve köylü arazisi hızla çöküşe başladı, savunma zayıflayarak devletin vergi toplama gücü azaldı. Ayrıca batıda Normanlar, kuzeyde Türk kavimleri olan Peçenekler ve Uzlar, doğuda da Selçuklu Türkleri'nin saldırıları neticesinde imparatorluk arazisi oldukça küçüldü. II.Basileos'un ardından gelen VIII.Konstantinos (1025-1028), III.Romanos Argyros (1028-1034) ve IV.Mikhail (1034-1041) dönemlerinde askerî ve aristokratik unsurlar etkili oldu. Eyaletler ile merkez arasında mücadele başladı ve bundan ordu ve arazi sahiplerinin zaferi ile sonuçlandı. Küçük arazi sahipleri ise gitgide azalmaya başladı. Büyük arazi sahipleri köylü topraklarını eritti ve onları yarı köle hâline getirdi. Bizans'ın dayandığı sistem olan köylü sisteminin temellerinden sarsılması sonucu bununla gelen ekonomik sıkıntılar devletin askerî gücünü zayıflattı, bu da Güney İtalya'da Normanlara ve doğuda başlamış olan Türk akınlarına büyük bir fırsat vermiş oldu.²⁴⁶

2.2. Lombard Prenslikleri

Bununla birlikte Normanların gelişlerinden itibaren sıkı ilişkiler içinde oldukları Lombard prensliklerinden de bahsetmek gerekir. VI. yüzyılda Pannonia'dan İtalya'ya büyük kitleler hâlinde göç ettiklerini bildiğimiz Lombardlar esas olarak Kuzey ve Orta İtalya'da yerleşmişler, ancak güneye de bir miktar nüfuz edip burada farklı isimlerle şehir devletleri olarak adlandırabileceğimiz prenslikler kurmuşlardır. Bu prensliklerin kuruluşları ve Normanların geldiği zamana kadar olan tarihleri geniş bir anlatımı gerektirdiğinden konumuz dışında kalmaktadır. Burada sadece Normanların gelişlerinden önce bölgede hangi prensliklerin bulunduğu ve genel politikalarından bahsedilecektir.

²⁴⁶ Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 296-299.; Vasiliev, **a.g.e.**, s. 404.; Sevtap Gölgesiz Karaca, "XI. Yüzyılda Bizans-Norman İlişkilerine Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C. XXVII, No: 1, Temmuz 2012, s. 103. Selçuklu Türklerinin Anadolu'ya akınları 1015 veya 1018 tarihinde başlamış ve 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra daha da hızlanarak Anadolu'nun Türkleşme süreci başlamıştır. Anadolu'ya olan Türk akınları hakkında daha fazla bilgi için bkz. Yusuf Ayönü, **Selçuklular ve Bizans**, Ankara, TTK Yayınları, 2018, 2.Bs.; Ali Sevim, **Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 4. Bs.; Ali Sevim-Erdoğan Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi: Siyaset, Teşkilât ve Kültür**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 2.Bs.

Güney İtalya’da Normanlardan önce topraklarının bazıları Orta İtalya’ya da uzanan 3 büyük Lombard prensliği mevcuttu. Benevento, Capua ve Salerno şehirlerinde hüküm süren bu 3 büyük prenslik, diğer Lombard prensliklerine göre daha güçlü ve daha istikrarlıydı. Özellikle Benevento, Güney ve Orta İtalya arasında bir geçit konumundaydı ve Roma’ya yakınlığı sebebi ile de Papalık’ın yakın takibinde idi. Bu şehrin sakinleri de kendilerini Papa’ya daha yakın görmekteydiler. Capua ise uzun yıllar saldırgan Pandulf ailesinin hâkimiyetindeydi ve zamanla bu tutumları diğer prenslikleri kendilerine yabancılaştırmıştı. IV.Pandulf (1016-1049), bu saldırgan tutumu ile tüm Lombard prensliklerinin düşmanlığını kendine çekmişti. Salerno ise Normanlardan önce prenslikler arasında en güçlüsü ve en zengini idi. Normanların büyük bir bölümünün de ilk geldikleri sırada Salerno’da paralı asker olarak görev almaları bu zenginlikten kaynaklanmaktadır. Burada uzun yıllar hüküm süren Guaimar ailesi her zaman Normanların en büyük destekçileri ve onlara en çok yardım eden aile olmuştur. Bu desteklerinden dolayı da uzun yıllar güneyde en güçlü prenslik olarak görülmüşlerdir.²⁴⁷

Bu üç büyük prensliğin haricinde Napoli, Gaeta, Amalfi, Spoleto gibi şehirlerde nispeten daha küçük prenslikler bulunmaktaydı. Daha çok yarımada batı bölgesinde yoğunlaşan bunlardan özellikle Amalfi ticarete çok ileri bir konumdaydı. Ayrıca bölgenin siyasî ve dinî işlerinden uzak kalmış, ticaret ile zengin bir şehir görüntüsüne kavuşmuştu. Bunun dışında Hristiyan dünyası için önemli hac merkezleri olan Montecassino Manastırı ve Monte Gargano’da da Lombardlar hüküm sürmekteydi. Bu manastırlar başrahip anlamına gelen *abbot* tarafından yönetilmekteydi. Buralarda olan Lombard egemenliği sürekli el değiştiriyordu çünkü Kutsal Roma Germen İmparatorları güneye olan seferlerinde buralara her zaman kendilerine bağlı bir başrahip getirmekteydi.²⁴⁸

Lombardlar, yaklaşık altı asır boyunca güneyde ve İtalya’da önde gelen bir güç olmuşlardı. İtalya’ya ilk geldikleri yıllardan sonra zamanla Katolik dünyası sınırlarına dâhil edilmişler ve yeni topraklara hemen uyum sağlamışlardı. Bazı dönemler Sicilya’daki Müslümanların saldırılarına da uğramışlar ancak Hristiyan dünyası için Sicilya’daki Araplara karşı her zaman ileri bir karakol görevi görmüşlerdir. Bazen de

²⁴⁷ Curtis, **a.g.e.**, s. 4-5.; Barbara M. Kreutz, **Before the Normans: South Italy in the Ninth and Tenth Centuries**, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1996, s. 152-53.

²⁴⁸ Curtis, **a.e.**, s. 7-8.

Kutsal Roma German İmparatorları'na karşı bağımsızlıklarını korumaya çalışmışlardır. Lombardların Bizans veya Kutsal Roma'da olduğu gibi birbirine üstünlük kurma politikaları yoktu, onlar her şartta ve koşulda bağımsızlıklarını sürdürmeye çalışıyorlardı. Ancak bazı zamanlar Bizans'a veya Kutsal Roma German İmparatorluğu'nun himayesine girdikleri de oluyordu. İtalya'ya gelecek Normanlar ise bir süre bu prensliklerde görev aldılar, ardından bu prensliklerinin durumlarının ve zayıflıklarının kendileri için yeni bir siyasî oluşum yaratmaya uygun olduğunu gördüler. XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise bu prenslikler birer birer Norman egemenliğine girmeye zorlandı ya da yine Normanlar tarafından doğrudan varlıkları sona erdirildi.

2.3. Sicilya Adası

Normanlar, Güney İtalya'da siyasî bir oluşum başlattıktan sonra Roger Hauteville önderliğinde 1061 yılında Sicilya'ya geçmişlerdi. Normanlar 1091 yılına kadar adada İslâm hâkimiyetini sonlandırmışlar ancak Müslümanlara karşı hoşgörülü davranmış ve burada pek çok İslâm geleneklerini devam ettirmişlerdi. Aynı zamanda Müslümanlardan da etkilenen Normanlar, saray teşkilâtı başta olmak üzere pek çok İslâm geleneğine ve kurallarına uyum sağlamışlardı. Bu hoşgörünün sonucu olarak adada İslâm kültür ve medeniyeti önemli ölçüde gelişme göstermişti. Normanların Güney İtalya'nın ardından Sicilya'da da hâkimiyet kurmalarından ötürü adanın siyasî geçmişinden de bahsedilmesinde yarar vardır.

Sicilya'ya yönelik ilk İslâm seferi, 652 yılında Suriye Valisi Muâviye (661-680) tarafından gerçekleştirilmiş ancak bu seferde bir başarı elde edilemeyerek bir miktar ganimet ve esirle geri dönülmüştü. 667'de Abdullah b. Kays'ın liderliğinde ikinci bir sefer gerçekleştirildi ve bu kez zengin bir ganimet ele geçirildi. Müslümanlar Emevî Halifesi Abdülmelik (685-705) devrinde ise Sicilya'ya çok yakın bir konumda olan Kuzey Afrika'daki Kartaca'yı ele geçirdiler. Bizans ise buranın kaybedilmesine karşılık Sicilya'ya çekildi ve savunmalarını güçlendirmeye çalıştı.²⁴⁹ Çoğu zaman bir başarı elde edilmese de VIII. yüzyılda Sicilya'ya yönelik birçok Arap saldırısı gerçekleştirildi. 700 yılında Sicilya ile Tunus arasında yer alan Pantelleria Adası ele geçirildi. Pantelleria'nın ardından Bişr b. Safvan komutasında bir kuvvet 727'de

²⁴⁹ Aziz Ahmad, *A History of Islamic Sicily*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 1975, s. 1-3.; Michele Amari, *Storia dei Musulmani di Sicilia*, Firenze, Felice Le Monnier, 1854, C. I, s. 119.; Mahmut H. Şakiroğlu, "Sicilya", *TDVİA*, C. XXXVII, s. 138.

Sicilya'ya yönelik başka bir yağma saldırısı gerçekleştirdi. 730 ve 732 yıllarında ise Sicilya'dan başka Sardinia Adası'na da bir saldırı düzenlendi. Bizans İmparatorluğu ise Müslümanların bu saldırılarına karşılık Sicilya ve Güney İtalya'da tahkimatlarını güçlendirdi ve yeni kaleler inşa etti.²⁵⁰ Bu sırada Kuzey Afrika'da yeni güç dengeleri ortaya çıkmaktaydı. Abbâsîlerin 750 yılında Büyük Zap Suyu Savaşı'ndan sonra Emevî Hanedanlığını ortadan kaldırması ile Suriye ve Irak'ta Abbâsî hâkimiyeti başlamıştı. Abbâsî Halifesi Hârûnürreşîd (786-809) ise 800 yılında Kuzey Afrika valiliğine Emevîler döneminde bu bölgede valilik yapmış olan Ağleb b. Sâlim'in oğlu İbrâhim b. Ağleb (800-812)'i tayin etti. Bu görevlendirme ile beraber Kuzey Afrika'da Ağlebîler Hanedanlığı'nın da temelleri atılmış oldu.²⁵¹

Sicilya'ya düzenlenen saldırıların yanı sıra yaşanan bir gelişme Müslüman Araplara adayı ele geçirme konusunda büyük bir fırsat sundu. 826'da Bizans'ın Sicilya valisi Konstantinos Souda'ya karşı isyan eden adadaki Bizans donanmasının komutanı Euphemios, bu isyanında Ağlebî hükümdarı I.Ziyâdetullah (817-838)'tan yardım istedi. Böylesi bir fırsatı kaçırmak istemeyen I.Ziyâdetullah Ebû Abdullah Esed b. Furât komutasında adaya 70'ten fazla gemi gönderdi ve yaklaşık 10.000 kişilik Müslüman ordusu Sicilya'ya inerek 827'de Mâzere'yi ele geçirdi. Bundan bir yıl sonra Furât'ın ölümü ile yerine Muhammed b. Ebü'l-Cevârî geçti. Cevârî, Sicilya'da başlatılmış olan askerî faaliyetlere devam ederek Euphemios'un birlikleri ile buluşup adanın içlerine doğru ilerledi ve Castrogiovanni'yi kuşattı. 831'de adanın en büyük şehri Palermo ele geçirildi. I.Ziyâdetullah, Palermo'nun ele geçirilmesinin ardından burayı Sicilya Emîrliği olarak ilân etti ve başına yeğeni Ebû Fihri Muhammed b. Abdullah'ı getirdi. Adada ilerlemelerine devam eden Müslümanlar 840'ta Platani, Caltabellota, Corleone ve iki yıl sonra ise tüm Mâzere bölgesini ele geçirdiler. 843'te ise adanın kuzeydoğusundaki stratejik Messina şehri ele geçirilerek İtalya Yarımadası ve Sicilya arasındaki Messina Boğazı kontrol edilmeye başlandı.²⁵²

Müslümanlar Sicilya'yı hızla ele geçirirken sadece burası ile sınırlı kalmıyordu, buranın yanı sıra Güney İtalya kıyılarına da zaman zaman saldırılar düzenliyorlardı. Sicilya'da etkin bir hâkimiyet politikası izlenerek 848-49 yılında

²⁵⁰ Ahmad, **a.e.**, s. 3-5.; Amari, **a.e.**, C. I, s. 165-166.; A. A. Vasiliev, **Byzance et Les Arabes**, Brüksel, G. P. Maisonnave, 1935, s. 63.

²⁵¹ Abdülkerim Özaydın, "Ağlebîler", **TDVİA**, C. I, s. 475-476.; Hakkı Dursun Yıldız, "Abbâsîler", **TDVİA**, C. I, s. 34.; Nadir Özkuyumcu, "İbrâhim I", **TDVİA**, C. XXI, s. 281-282.

²⁵² Ahmad, **a.g.e.**, s. 4-5.; Şakiroğlu, **a.g.e.**, C. XXXVII, s. 138.; Ali Öngül, "Ziyâdetullah I", **TDVİA**, C. XLIV, s. 485.

Ragusa, 856-57'de Castrogiovanni, 878'de Sirakuza ele geçirildi. 902 yılında Taormina şehrinin ele geçirilmesi ile Sicilya'nın ele geçirilmesi tamamlandı ve adada İslâm hâkimiyeti başladı.²⁵³

Sicilya, kısa süre içinde Güney İtalya ve hatta daha da ötesine yapılan Müslüman saldırıları için önemli bir üs konumuna geldi. 831'de Palermo'nun ele geçirilmesinden sonra Ağlebî komutanları ve hükümdarları Güney İtalya'daki Lombard krallıkları arasındaki anlaşmazlıklara müdahale etmeye başladılar. Keza 837'de Napoli şehrinin Müslümanlardan yardım istemesi sebebi ile ilk defa Müslümanlar İtalya'ya geçtiler. 846'da Ostia kıyılarına inilmesine ve Roma'ya karşı saldırıya geçilmesine rağmen şehrin surları aşılamadı. Bir yıl sonra ise Müslümanlar Güney İtalya'nın iki önemli şehri olan Bari ve Taranto'yu ele geçirmeyi başardılar. Bari'de bir emîrlik tesis edildi ve buranın ilk Müslüman Emîri Halfûn (847-852) oldu. Halfûn'un ardından Bari Emîrliği'ne Sûdân'ın (857-871) geçmesi ile Müslüman saldırıları Roma ve Napoli yönlerine yoğunlaştı. İyi bir savaşçı olan Sûdân'ın bu faaliyetleri Papalık ve Bizans için endişe verici oldu ve iki tarafta ona karşı koyma hususunda anlaştılar. Bizans'ın karşı saldırısı ile Bari 3 Şubat 871 tarihinde tekrardan Bizans'ın eline geçti. 880'de ise I.Basileos, Taranto şehrini Müslümanların elinden aldı ve birkaç yıl sonra Calabria bölgesindeki Müslüman kuvvetlerini bölgeden çıkardı. Müslüman saldırıları sadece İtalya ile sınırlı kalmadı, zaman zaman Alpleri aşip Orta Avrupa içlerine doğru da uzanan kısa süreli saldırılar gerçekleştirildi. Zira bugün İsviçre'deki bazı yer isimlerinin Arapça kökenli olması bu saldırıların bir sonucu olmalıdır.²⁵⁴ Ancak Ağlebîler son zamanlarında güçlü ve etkili yöneticiler veya komutanlar çıkaramadılar. IX. yüzyılın sonlarına doğru sarsılmaya başlayan hanedanlığın son güçlü zamanları II.İbrâhim (875-902) devrinde yaşandı. Ebû Abdullah eş-Şî'nin Kuzey Afrika'da Fâtımî Devleti'ni kurmak için başlattığı yoğun askerî ve siyasî faaliyetler de Ağlebîleri tehdit etmekteydi. Son Ağlebî hükümdarı III.Ziyâdetullah (903-909)'ın Fâtımî propagandasına karşı aldığı bazı tedbirler ise etkili olmadı. Fâtımîlere karşı gönderdiği ordular ise başarılı olamayınca 18 Mart

²⁵³ Şakiroğlu, **a.e.**, C. XXXVII, s. 138.

²⁵⁴ Özaydın, **a.g.e.**, C. I, s. 477.; Mahmut H. Şakiroğlu, "Bârî", **TDVİA**, C. V, s. 72.; İdris Bostan, "Malta", **TDVİA**, C. XXVII, s. 539.; Philip K. Hitti, **Siyâsî ve Kültürel İslâm Tarihi**, Çev. Salih Tuğ, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1980, C. III, s. 961-63.

909'da Mısır'a kaçtı. Böylece bir zorluk yaşamadan başşehir Kayrevan'a giren Fâtımîler Ağlebî devletine son verdiler.²⁵⁵

Ağlebî Devleti'nin Fâtımîler ile olan son yıllarındaki mücadelelerde Sicilya halkı, III.Ziyâdetullah'ın valisi olan Hasan b. Rabâh'a isyan edip onu adadan çıkarmışlar ve yerine Ali b. Ebi'l-Fevâris'i getirmişlerdi. Sicilya halkının bu davranışı, adada bağımsız bir yönetim istedikleri olarak yorumlanabilir. Ebû Abdullah eş-Şîî ise bu valiyi onaylamak zorunda kaldı, zira henüz yeni kurulmuş olan Fâtımî Devleti'nin vali atayacak bir durumu yoktu. Bu nedenle Ebi'l Fevâris onay aldıktan sonra Sicilya'da görevine devam etti.²⁵⁶

Ancak Ubeydullah el-Mehdî (909-934)'nin Fâtımî Devleti'nin dayandığı temel olan İsmâîliye mezhebinden olan Kutamelilere devlet yönetiminde daha fazla yer vermesi adada bazı huzursuzluklara yol açtı. El-Mehdî bu düşünceyle Sicilya'da Ebi'l-Fevâris'i görevden alarak yerine Hasan b. Ahmed b. Ebî Hınzîr'i atadı. Ancak Sicilya'da yaşayan Sünnî halk, Hasan'ın Sünnîlere karşı zulüm ve baskı yapması ve Berberî kökenli olmasından dolayı isyan edip onu adadan çıkarmaya çalıştılar. Ayrıca onun camilerde el-Mehdî adına hutbe okutması ve Sicilya'da yoğun bir şekilde İsmâîliye propagandası yapması Sünnîleri isyana teşvik etmişti. Bu olayların ardından Ubeydullah el-Mehdî, Sicilya valiliğine Ali b. Ömer el-Belevi'yi tayin etti. Ancak Sicilya halkı Belevi'ye de sıcak bakmadı ve onun Şîî politikalarına isyan etti. Keza Sicilya halkının büyük bir çoğunluğunun Arap olmasından dolayı kendilerini Berberî bir valinin yönetmesini istememekteydiler. Halk son gönderilen valiyi de azlederek yerine kendilerinin seçtikleri Ahmed b. Kurhub adında birini getirdiler.²⁵⁷

Bu durum karşısında Fâtımî ordusu, adadaki isyana ve Kurhub'a karşı harekete geçti. Fakat gönderilen birlikler Sicilya halkı tarafından yenildiler. Fâtımîlerin intikam almak istemelerinden çekinen ve yeni valiliğini onaylatmak için destek arayan

²⁵⁵ Özaydın, a.e., C. I, s. 477.

²⁵⁶ Aydın Çelik, **Fâtımîler Devleti Tarihi (909-1171)**, Ankara, TTK Yayınları, 2018, s. 77.; Martino Mario Moreno, "Sicilya'da Müslümanlar", Çev. Abdülhalik Bakır-Aydın Çelik, **Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi**, C. V, No.1, 2007, s. 178.; Farhat Dachraoui, **Le Califat Fatimide Au Maghreb**, Beyrut, Dar Al-Gharb Al-Islami, 1994, s. 198.; M. Cemâlüddin Sürûr, **Târîhu'd-Devleti'l-Fâtımiyye**, Kahire, Dârü'l-Fikri'l Arabi, 1994, C. II, s. 232.; M. Süheyl Takkûş, **Târîhu'l-Fâtımiyyin fi şimali İfrikiyye ve Mısır ve biladi's-Şam: 297-567 H / 910-1171 M.**, Beyrut, Dârü'n-Nefâis, 2001, s. 86.

²⁵⁷ Çelik, a.e., s. 78.; Yıldız, **DGBİT**, C. V, s. 133-34.; İbnü'l Esir, a.g.e., Çev. Ahmet Ağırakça, İstanbul, Bahar Yayınları, 1987, C.VIII, s. 64.; Nihat Yazılıtaş, **Fâtımî Devleti Tarihi**, İstanbul, Kriter Yayınları, 2010, s. 31-32.

Kurhub, 916-17'de Abbâsîlere bağlılığını bildirdi. Sicilya'da hutbeyi el-Mehdî adına okutmayı bırakarak Abbâsî Halifesi Muktedir-Billâh (908-932) adına okuttu. Muktedir-Billâh ise bunun üzerine kendisine siyah hil'at ve bayrak gönderdi. Abbâsîlere bağlı olarak görevine devam eden Kurhub, valiliğinin ilk yıllarında Sicilya'yı başarıyla yönetti. El-Mehdiyye yakınlarındaki Limte Limanı'nda demirlemiş olan Fâtımî gemilerine bir saldırı düzenledi ve bu saldırı sırasında kendisinden önceki valilerden biri olan Hınzîr'i de öldürdü. Bu saldırıdan sonra Safakus şehrinin kıyılarına da saldırdı ve sonra geri döndü.²⁵⁸

Fâtımîler ise siyâsî ve iktisadî sebeplerden ötürü Sicilya'daki hâkimiyetlerini devam ettirmek istemekteydiler. Sicilya'yı elde tutmak istemelerinin sebebi Orta Akdeniz'de büyük bir imparatorluk kurmak ve Bizans'ın Afrika sahillerine baskınlar yapmasını önlemek içindi. Adanın tarıma son derece elverişli olmasından ötürü her türlü meyve ve sebzenin yetişmesi ve altın, gümüş, bakır gibi değerli madenlerin bulunması onları ayrıca bu adayı elde tutmak istemelerinin başka bir sebebiydi. Fâtımîlerin adayı ele geçirmede istedikleri fırsatı bizzat Kurhub verdi. Zamanla adada baskıcı bir yönetim kuran ve eşraf sınıfını kontrol altına almak isteyen Kurhub'dan tedirgin olan halk ve askerler onu el-Mehdî'ye teslim etmek istedi. Endülüs'e kaçarken yakalanan Kurhub 916 yılında el-Mehdî'ye gönderildi. Onun emriyle Kurhub'un elleri ve ayakları kesilerek idam edildi. Bunun ardından Fâtımî Halifesi Mânsur (946-953), adadaki Fâtımî çıkarlarını devam ettirmek ve kendileri için stratejik bir bölgede yer alması sebebiyle Sicilya valiliğine Ali el-Kelbî (?-965)'yi tayin etti. Böylece Sicilya'da yaklaşık 90 yıl bağımsız şekilde hüküm süren ve adaya İslâm hâkimiyetinin en parlak dönemlerini yaşatacak olan Kelbîler dönemi başlamış oldu.²⁵⁹ Ancak Sicilya'daki Arap halk, Kelb kabilesinden birinin vali olarak tayin edilmesine karşı çıktı ve Mânsur'a bir elçi heyeti göndererek valinin değiştirilmesini istediler. Mânsur bu heyeti hapse attırdığı gibi Kelbî'ye adada sert önlemler almasını tavsiye etti. Bunun üzerine sert bir yönetim sergileyen Kelbî adada kendisine karşı çıkanların yanı sıra Hristiyanlara karşı da seferler düzenledi. Hristiyanlar ise VII.Konstantinos'tan

²⁵⁸ İbnü'l Esir, **a.e.**, C. VIII, s. 65.; Çelik, **a.e.**, s. 79.; Yıldız, **DGBİT**, C. V, s. 134.; Moreno, **a.g.e.**, C. V, s. 179.; Dachraoui, **a.g.e.**, s. 199-200.; Takkûş, **a.g.e.**, s. 87.; Ahmed Tevfik el-Medenî, **el-Müslimûne fî Cezîreti Sıkkiliye ve Cenûbî İtâliyâ**, Cezayir, t.y., s. 111.; Heinz Halm, **The Empire of the Mahdi**, Leiden-New York-Köln, E.J. Brill, 1996, s. 178-179.

²⁵⁹ Şakiroğlu, **a.g.e.**, C. V, s. 138.; Çelik, **a.e.**, S. 79.; İbnü'l Esir, **a.e.**, C. VIII, s. 65.; İzârî, **a.e.**, C. I, s. 174.; Medenî, **a.e.**, s. 112-13.; Dachraoui, **a.e.**, s. 200-201.; Takkûş, **a.e.**, s. 88.; Halm, **a.e.**, s. 179.; Yazılıtaş, **a.g.e.**, s. 61-62.

yardımlar istediler. İmparatorluk adaya bir ordu gönderdi fakat başarı sağlayamadı. Hristiyanlar ise valiye boyun eğerek cizye vermeyi kabul ettiler.²⁶⁰

Hasan b. Ali el-Kelbî, adada otoritesini kurduktan sonra Güney İtalya'ya yönelik saldırılar yapmaya başladı. Onun Hristiyanlara karşı sert tutumu ve Bizans İmparatorluğu'nun Kuzey Afrika'da Müslümanlara karşı mücadeleye girme isteği imparatorluğun dikkatini bu yöne çekti. VII.Konstantinos, Sicilya'daki Müslümanlar ile savaşmak için hazırlık yaparak ordusunu İtalya Yarımadası'nın en güneyindeki Otranto'da topladı. Bu durum karşısında el-Kelbî, Mânsur'dan yardım talep etti. Mânsur'un gönderdiği donanma 2 Temmuz 951'de Belrem'e ulaştı. Müslüman donanması ardından Sicilya'nın hemen karşısındaki Reggio şehrini kuşattı. Bizans donanması ile karşılaşmak için kuşatma kaldırıldı ancak Bizanslılar savaşa girmeden Bari'ye çekildiler. Sonra el-Kelbî Cassano şehrini kuşattı, halk cizye ödemeyi kabul ederek teslim oldu. Müslüman donanması kışı geçirmek üzere Messina'ya çekildi. Ertesi yıl baharda el-Kelbî, Güney İtalya'ya tekrar saldırılara başladı. Gerace'de yerleşmiş olan Bizans kuvvetlerinin üzerine yürüdü. 8 Mayıs 952'de Bizans ordusu mağlup olarak geri çekildi. Ardından Fâtımî ordusu Gerace şehrini ele geçirdi. Bizans İmparatorluğu barış talebinde bulunana kadar Fâtımîler Güney İtalya topraklarında faaliyet göstermeye devam ettiler. VII.Konstantinos'un barış anlaşması imzalamak için Mânsur'a gönderdiği heyet ile bu saldırılar geçici bir süreliğine son buldu.²⁶¹

El-Kelbî, Halife Mânsur'un 953'te ölümünden sonra yerine oğlu Ahmed (?)'i bırakarak yeni halife Muiz-Lîdinillâh (953-975)'in sarayında göreve başlamıştı. Göreve gelmesinin ardından ilk iş olarak Ahmed, 961 yılında Sicilya'nın doğusunda yer alan ve hâlâ Bizans'ın elinde olan bazı kalelere sefer düzenlemek için halifeden izin aldı. Bu izinden sonra güçlü bir kuvvetle Taormina şehri üzerine yürüdü ve yedi buçuk aylık bir kuşatmadan sonra aynı yıl şehri ele geçirdi. Buranın ismini Muiz'e ithafen *el-Muiziyye* olarak değiştirdi. Başka bir ordu ise Ahmed'in amcasının oğlu Hasan b. 'Ammâr'ın komutasında Taormina'nın ele geçirilmesinin ardından Bizans'tan yardım isteyen Rametta şehrini kuşatmak üzere harekete geçti. İmparator II.Romanos (959-963), Sicilya'dan gelen yardım çağrılarına karşılık Manuel ve Niketas önderliğinde büyük bir donanma hazırlayarak Rametta şehrine yakın bir yere

²⁶⁰ İbnü'l Esir, **a.g.e.**, VII, s. 178-79.; Yazılıtaş, **a.e.**, s. 62.; Yıldız, **DGBİT**, C. V, s. 135.; Takkûş, **a.e.**, s. 145.

²⁶¹ İbnü'l Esir, **a.e.**, VII, s. 179.; Yazılıtaş, **a.e.**, s. 63.; Takkûş, **a.e.**, s. 146.

çıktı. 964'te zorlanmadan Messina ve Termini şehirlerini ele geçirdi. Halife Muiz-Lîdinillah bu Bizans başarılarına karşılık Sicilya'ya en iyi komutanı ve eski vali el-Kelbî'yi gönderdi.²⁶²

El-Kelbî ve oğlu Ahmed, Bizans ilerlemesine karşı koymak üzere ilk olarak Fâtımî ordusunu ikiye ayırıp bir kolunu Hasan b. 'Ammâr'ın komutasına verdi. Ordunun ana ve en önemli kısmının başına ise el-Kelbî geçti ve Palermo'da karargâh kurdu. Bu sırada Bizans donanması Rametta şehrine gelerek burayı kuşatmaya başladı. Hasan b. 'Ammâr imparatorluk ordusuna karşı derhâl harekete geçti. Yapılan çetin bir savaşın ardından Manuel ve pek çok Bizans askeri öldürüldü, komutanlarının öldürüldüklerini görünce Bizans ordusu dağılmaya ve kaçmaya başladı. Ardından Fâtımîler Rametta şehrini ele geçirdiler. Mağlup ve dağılmış olan Bizans ordusu Messina'dan Calabria'ya doğru denize açılmıştı. Ahmed dönüş yolunda olan Bizans donanmasının yolunu kesmeyi başardı, donanmayı takip ederek Messina'nın dar bir yerinde birçok gemiyi batırdı. Bu deniz savaşının sonucunda komutan Niketes öldürüldü. Zaferin ardından Ahmed, Calabria'da bazı şehirleri itaat altına aldı ve Hıristiyan halka da cizyeyi kaldırdı. Babası el-Kelbî, bu zaferlerden dolayı aşırı mutlu olmuştu, ancak kendisi 15 Kasım 965'te vefat etti.²⁶³

Sicilya'da son yaşananlar Bizans'ı Güney İtalya'daki topraklarını korumak için Fâtımîlerle iyi ilişkiler içinde olmaya sevk etti. Nikephoros'tan sonraki imparatorlar, Sicilya'dan Müslümanları çıkarmayı başaramadıkları için Güney İtalya ve Calabria'da elde kalan toprakları koruma politikası yürüttüler. Son yenilgilerin akabinde imparator Nikephoros, Fâtımîler ile iyi ilişkiler kurmak istedi. Ancak imparatorluğu ve Fâtımîleri yakınlaştıran bir başka etken daha vardı. 961 yılında Kutsal Roma Germen İmparatoru I.Otto, Güney İtalya'da Bizans İmparatorluğu'na karşı harekete geçmişti ve başta Calabria olmak üzere Bizans topraklarına ve Fâtımîlere tehdit oluşturmaya başlamıştı. 968'de imparatorluk elçileri Fâtımîlerin Mısır'a yönelik seferinden önce Tunus'a geldi ve burada I.Otto'ya karşı hareket etme kararı alındı. Bu ittifakla ayrıca Fâtımîler Mısır seferi sırasında Bizans'ın Kuzey Afrika'ya saldırmayacağından da emin oluyordu. Ancak Nikephoros'un Otto'ya karşı Müslümanlarla ittifak politikası, İmparator

²⁶² İbnü'l Esir, **a.e.**, C. VIII, s. 468-69.; Çelik, **a.g.e.**, s. 169.; Dachraoui, **a.g.e.**, s. 368-69.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 162.; İbrahim Altan, "Kelbîler", **TDVİA**, C. XXV, s. 206.

²⁶³ İbnü'l Esir, **a.e.**, C. VIII, s. 480-81.; Çelik, **a.e.**, s. 170.; Dachraoui, **a.e.**, s. 370.; Yıldız, **DGBİT**, C. V, s. 136-37.

Ioannes Tzimiscos döneminde sona erdi. Zira Ioannes, Nikephoros'un aksine hareket ederek Fâtımîleri yenebilmek amacı ile I.Otto ile ittifak kurma yolunu seçti.²⁶⁴

964'teki Bizans'ın büyük yenilgisinden sonra imparatorluk ile Müslümanlar arasında yaklaşık 10 yıl sürecek bir barış süreci başlamıştı. Fakat bu barış, 976 yılında Ebu'l Kasım b. Hasan el-Kelbî'nin geri alacağı Messina'nın Bizans tarafından ele geçirilmesi ile bozuldu. 970 yılında Sicilya'ya vali olarak atanan Ebu'l Kasım, Messina'ya karşı bir cevap vermek üzere 975'te Apulia ve Bari bölgesine saldırılarda bulundu. Bir yıl sonra ise Taranto, Oria ve Otranto şehirlerine saldırdı. 978-981 yılları arasında Apulia ve Calabria bölgelerine sık sık saldırılar düzenlendi. Müslüman saldırıları sadece Bizans'ı değil, daha ileride Lombard prenslikleri olan Capua ve Salerno'yu bile tehdit eder bir konuma gelmişti. 982'de II.Otto (961-983)'nun Calabria bölgesine doğru harekete geçmesi ile Ebu'l Kasım II.Otto'ya karşı cihat ilan etti. II.Otto, başta Müslümanları Crotone'de büyük bir yenilgiye uğratmasına rağmen Müslümanlar sonradan toparlanarak Otto'yu mağlup etmeyi başardılar. Bu savaşta II.Otto canını zor kurtararak kaçmak zorunda kalmıştı.²⁶⁵

Güney İtalya'ya Sicilya merkezli Müslüman saldırıları yaklaşık 30 yıl boyunca belli zaman aralıkları ile devam etti. 986'da Müslümanlar Calabria bölgesindeki Gerace'yi ele geçirdiler ve Cosenza'ya kadar ilerlediler. 988'de Güney İtalya'da Bizans hâkimiyetinin en önemli şehri olan Bari, ciddi saldırıların hedefi oldu ancak burada fazla durulmayarak Taranto şehrine geçildi. 994'te uzun bir kuşatmanın ardından Matera ele geçirildi. 1003'te Bari kuşatıldı, ancak şehre yardıma gelen Venedik filosu sebebiyle kuşatma kaldırıldı. 1009'da Müslümanlar Calabria üzerinden Crati Vadisi'ne kadar ilerlediler ve Cosenza'yı işgal ettiler. 1012 veya 1015'te Endülüs'ten gelen bir filo Pisa şehrine saldırdı, ancak Cenova ve Pisa donanmaları tarafından mağlup edildi. 1016'da Müslümanlar bu sefer Salerno'yu kuşattılar, bu kuşatma sırasında Salerno'ya Normanlar yeni gelmişlerdi ve burada Müslümanlar ile ilk defa karşılaşmışlardı.²⁶⁶

Sicilya Adası, Müslümanlar için her zaman önemli bir konumda olmuş ve burası İtalya'ya yönelik gerçekleştirilen saldırılar için bir üs vazifesi görmüştü. Müslümanlar buradan Roma'ya kadar uzanan saldırılarda bulunmuşlar, zaman zaman

²⁶⁴ Çelik, **a.e.**, s. 171.; Yıldız, **DGBİT**, C. V, s. 139-142.

²⁶⁵ Ahmad, **a.g.e.**, s. 34.; Gay, **a.g.e.**, s. 324-38.; Curtis, **a.g.e.**, s. 16.

²⁶⁶ Ahmad, **a.e.**, s. 34-35.; Gay, **a.e.**, s. 368-69.

Güney İtalya’da Bizans veya Lombard egemenliğinde bulunan şehirleri ele geçirmeyi de başarmışlardır. Bazen de bu bölgedeki şehirler doğrudan ele geçirilmiyor ve yıllık vergiye bağlanıyordu. Bizans İmparatorluğu ise bu Müslüman saldırılarına karşı bazı yetenekli imparatorlar ile karşı koymaya çalıştı, ancak Müslümanları ne Sicilya’dan çıkarabildi ne de İtalya’ya yönelik saldırılarını tamamen durdurabildi. Keza Bizans İmparatorluğu, Güney İtalya’da genellikle Kutsal Roma Germen İmparatorları ve Müslüman saldırılarına karşı savunma pozisyonunda olmayı tercih etmiştir. Bunun bir sonucu olarak Bizans, Normanların İtalya’ya geldikleri tarihlerde yarımada’nın güneyinde Apulia ve Calabria bölgelerini hâlâ elinde tutabilme başarısını gösterebilmiştir. Sicilya’da ise Müslümanlar 1030 yılı civarlarına kadar Güney İtalya’ya saldırılarına devam etmişler ancak söz konusu tarihten itibaren savunma pozisyonuna geçmişlerdir. Bunda, adada Kelbî hâkimiyetinin artık çözülmeye başlamasının da etkisi vardır.

2.4. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu

Bizans İmparatorluğu ve Sicilya’da Müslüman Arapların dışında İtalya’da hak iddia eden önemli güç olan Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nu da dâhil etmeden burada tam bir siyasî görünüş veremeyiz. Zira imparatorluk İtalya’yı kendi emperyal sınırları içinde görmekte ve zaman zaman Papaların daveti ile İtalya bölgesine gelip Lombard prenslikleri üzerinde hâkimiyet kurmaktaydı. Bunun yanı sıra Güney İtalya’da Normanların kazanımlarını ilk tanıyanda Germen İmparatorluğu olmuştu. Bu başlık altında tarihsel süreç içinde Papalık’ın isteği ile bazen Normanlara karşı da İtalya’ya gelmiş olan ve yarımada’da Bizans İmparatorluğu ile emperyal mücadeleye girişen Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun kuruluşu ve Normanlardan önce adaya müdahalelerine değinmeye çalışacağız.

Karolenj hâkimiyetinin III.Louis (900-911) döneminde Viking saldırıları ve iç savaştan dolayı iyice zayıflamasından ötürü bugünkü Almanya topraklarında Saxonya, Bavyera, Lotrhingen, Franken ve Schwaben adlarında yarı-bağımsız düklükler ortaya çıkmıştı. III.Louis’nin 911 yılında ölümü ile Doğu Francia bölgesinin soyluları artık Karolenj yönetimine girmek istemediler ve kendilerine Franken Dükü Konrad (911-918)’ı liderleri olarak seçtiler. Ancak onun da Karolenjler gibi davranması Almanya’daki yerel soyluların hoşuna gitmedi. 918’de Konrad’ın ölümü ile de Saxonya Dükü Heinrich’i (919-936) Doğu Frank Kralı olarak seçtiler. Heinrich yerel

Alman dükliklerinin artık Karolenj yönetimine girmek istemediğini ve artık bağımsızlık talep ettiklerini bilmekteydi. Doğu Francia bölgesi Heinrich'in idaresinde artık zamanla bir Frank krallığı olmaktan ziyade geleneksel Germen kabile kimliklerinin daha çok ön plâna çıktığı ayrı bir Alman bölgesi hâline geldi. Heinrich, 936 yılında ölümü ile yerini oğlu I.Otto'ya bıraktı.²⁶⁷

İlk Kutsal Roma Germen İmparatoru olarak bilinen I.Otto, göreve gelmesinin ardından ilk olarak Almanya'ya ciddi saldırılarda bulunan Macarları 10 Ağustos 955'te Lechfeld Savaşı'nda ağır bir mağlubiyete uğrattı ve Macar saldırıları bu tarihten itibaren Almanya için bir tehdit olmaktan çıktı. 16 Ekim'de ise Almanya'nın doğusundaki Recknitz'de Slavları yenilgiye uğrattı. Aynı zamanda isyan etme potansiyeli olan bazı dükleri görevden alıp yerlerine kendisine sadık insanları getirdi. Bu politikayı kilisede de uygulayan I.Otto, Alman Kilisesi'ni kendisine bağlı bir hâle getirdi ve piskopos atamalarını da kendisi seçti. Slavlar arasında yeni piskoposluklar kurmak amacıyla Magdeburg şehri yeni bir başpiskoposluk bölgesi olarak düzenlendi. I.Otto ayrıca Slavlar gibi doğuda hâlâ Hristiyan olmamış kavimlerin Hristiyanlaştırılması konusunda da çaba gösterdi ve bu konuda Alman Kilisesi'nin en büyük destekçisi oldu. Macarları ve Slavları mağlup ettikten sonra I.Otto dikkatini İtalya siyasetine çevirdi.²⁶⁸

İtalya'da Frank Kralı II.Lohtar (926-950)'ın ardından krallığı ele geçiren II.Berengar (950-961)'a I.Otto zaten 951 yılında İtalya'ya gelip bağlılık yemini ettirmişti. Ancak 957 yılı sonlarında İtalya'da egemenliğini artırmak isteyen II.Berengar, müşterek imparator olan oğlu Adalbert (950-961) ile Papa XII.John (955-964)'u tehdit etmeye başladı, Benevento ve Capua Prenslükleri ile de ittifak kurarak Papalık'a karşı hareket geçti. Bunun üzerine XII.John, 961'de I.Otto'yu İtalya'ya davet ederek kendisini Lombard tehikesine karşı koruması için çağırdı. I.Otto İtalya'ya karşı ikinci bir sefere hazırlanarak 6 yaşındaki oğlu II.Otto'yu yerine halefi seçti ve yarımada doğru harekete geçti. 962'de İtalya'ya geldi, Papa'ya yardım etmesi karşılığında onun elinden imparatorluk tacını giydi ve imparatorluğunun ismine "Kutsal" ibaresi eklendi. Papa, daha önceki yüzyıllarda Karolenj İmparatorları'na

²⁶⁷ Bauer, **a.g.e.**, s. 536-540.

²⁶⁸ Roberts, **a.g.e.**, s. 169-170.; Backman, **a.g.e.**, s. 182.; Charles Seignobos, **Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi**, Çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul, Varlık Yayınları, 1960, s. 105-6.; Warren Hollister-Judith M. Bennett, **Medieval Europe: A Short History**, New York, McGraw-Hill International Education, 2006, 10.Bs., s. 140.

verdiği ayrıcalıkların I.Otto'ya da verildiğini doğruladı. Artık Kutsal Roma Germen İmparatoru konumuna yükselen I.Otto, bu tarihten itibaren Avrupa'daki en nüfuzlu yönetici hâline geldi.²⁶⁹

İmparatorluk taç giyme töreni, I.Otto'nun çıkarlarında önemli bir değişime yol açarak hayatının son yıllarını İtalya'da geçirmesine yol açtı. Taç giymesinin ardından I.Otto, II.Berengar ve Adalbert'e karşı harekete geçti. 963 yılının sonlarında II.Berengar teslim olarak Almanya'da imparatorluk sarayının bulunduğu Bamberg'e sürgüne gönderildi. Adalbert ise 965'te Swabia Dükü Burchard (954-973) tarafından yenilerek İtalya siyasetinde bir figür olmaktan çıktı. I.Otto bu prensliklerin yerine yeni atamalar yapmadı ve burasını doğrudan Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'na bağlı bir hâle getirdi. Papa XII.John, I.Otto'nun İtalya'ya hâkim olmasından kısa bir süre sonra onun Papalık'a da baskı uyguladığını düşündü, aynı zamanda onun artan gücünden de endişelenerek önlem alma ihtiyacı duydu. Macarlara elçiler göndererek onları Almanya'ya saldırmak için teşvik etti. I.Otto Papa'nın kendisine karşı bu plânlarından haberdar olunca Roma'ya doğru yürüyüşe geçti. XII.John şehirden kaçtı, bunun üzerine I.Otto Papa olarak VIII.Leo (963-964)'yu atadı. Böylece uzun yıllar sürecek olan Kutsal Roma Germen İmparatorlarının Papalık'ı kontrolünü de başlatmış oldu. 964 yılında I.Otto Almanya'ya geri döndü, dönüşüyle beraber eski Papa XII.John Roma'ya geri gelerek artık VIII.Leo'nun Papa olmadığını ve I.Otto'nun VIII.Leo'yu Papa olarak atadığı fermanın geçersiz olduğunu ilan etti. Bunun üzerine I.Otto yolda Roma'ya geri dönerek Papa seçme yetkisini kullandı ve bu sefer XIII.John (965-972)'u atadı. Hristiyan âleminin başı olan Papaları seçme yetkisinin sadece kendisinde olduğunu düşünen I.Otto bu nedenle şahsında imparatorluğunu Roma İmparatorluğu'nun ardılı olarak görmekteydi.²⁷⁰

I.Otto, Papalık meselelerini hallettikten sonra Lombard prensliklerinin üzerindeki üstünlük ve Roma İmparatorluğu'nun ardıllığı meselesinden ötürü Bizans İmparatorluğu'nun Güney İtalya'daki topraklarına karşı harekete geçmeye karar verdi. Zira Bizans'ta kendisini Roma İmparatorluğu'nun meşru vârisi olarak görmekte ve I.Otto'nun Papa tarafından taçlandırılıp kendisini meşru vâris olarak tanıtmamasına karşı

²⁶⁹ Roberts, **a.e.**, s. 170.; Seignobos, **a.e.**, s. 106.; Eckhard Müller-Mertens, "The Ottonians as kings and Emperors", **TNCMH**, Ed. by. Timothy Reuter, Cambridge, CUP, 2006, C. III, s. 251.; Catia Di Girolamo, "Sakson Hanedanı ve Kutsal Roma İmparatorluğu", **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I, s. 249.

²⁷⁰ Bauer, **a.g.e.**, s. 593.; Müller-Mertens, **a.e.**, C. III, s. 251-52.; **Medieval Germany: An Encyclopedia**, Ed. by. John M. Jeep, New York-London, Garland Publishing, 2001, s. 587-88.

çıkmaktaydı. II.Otto ayrıca Bizans'a karşı Capua ve Benevento Prensi I.Pandulf (961-981) ile ittifak kurarak konumunu güçlendirdi. I.Pandulf yerel Lombard prenslerinin en güçlü ve en enerjik olanı idi, bu yüzden onu I.Otto'nun tarafında görmek Germen İmparatoru'nun çıkarınaydı. Bizans İmparatoru II.Nikephoros ise yaklaşan bu tehdide karşılık I.Otto'ya elçi göndererek anlaşmazlığı barış yoluyla çözmeye çalıştı ve 966-67 yılında bir heyet gönderdi. Ancak müzakerelerden sonuç alınamadı. Ardından I.Otto, bizzat 967 yılında Benevento'ya geldi ve bir yıl sonra I.Pandulf ile Apulia'ı ele geçirmeye başladı. Bizans kuvvetleri karşı koymak adına 968 yılında Bari'ye ulaştı ve Alman-Lombard ittifakı donanmaya sahip olmadığı için Bari'ye saldırmaya cesaret edemedi. 969 yılında Calabria'ya karşı harekete geçen I.Otto burada da başarılı olamadı ve geri çekildi. Bizans kuvvetleri karşı saldırı olarak Napoli'deki askerlerin de yardımı ile I.Pandulf'un topraklarını işgale başladılar ve Capua'ya kadar ilerlediler. I.Otto ise uzun süre güneyde kalmayı düşünmedi ve kuvvetlerini kuzeye geri çekti.²⁷¹

Bu olayların ardından I.Otto, hem oğlu II.Otto'ya Bizans prenseslerinden birini gelin olarak istemek hem de iki devlet arasında kopma noktasına gelen siyasî ilişkileri yeniden canlandırmak için Cremona Piskoposu Liutprand'ı İstanbul'a gönderdi. Ancak I.Otto'nun Papa'nın elinden imparatorluk tacını giymesi, kendisini Roma'nın ve kilisenin efendisi olarak görmesi ve Capua ve Benevento Prenslikleri ile ittifak kurarak Bizans'ın Güney İtalya topraklarına saldırılarda bulunması doğal olarak Bizans İmparatorunu kızdırmıştı. Bizans daha önceden belirttiğimiz şekilde Güney İtalya'yı tarihin her döneminde kendi hakkı olarak görmüştü. Bu sebeplerden ötürü İmparator II.Nikephoros tarafından hoş bir şekilde karşılanmayan ve pek çok aşağılama ile hakarete de maruz kalan Liutprand'a I.Otto'nun ne imparator ne de bir Romalı olduğunu, bir barbar kralından ibaret olduğunu ve bir imparator kızının böyle bir barbar ile evlenmesinin bahis bile olmayacağı iletili. Böylece müzakereler sonuçsuz kaldı. Ancak İmparator Ioannes Tzimisces döneminde Bizans'ın İtalya'da izlediği politika tamamen değişti. I.Otto'yu İtalya'dan uzaklaştırmanın uzun süreli bir savaşa neden olacağı ve bunun getireceği ağır ekonomik koşullara karşı koşulları göze alamayan Tzimisces, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun Güney İtalya'daki hak iddiasını reddetmesi şartı ile yeğeni prenses Theophano'yu I.Otto'nun oğlu II.Otto ile evlendirmeyi kabul etti. 14 Nisan 972'de II.Otto ve Theophano, Papa XIII.John

²⁷¹ Graham A. Loud, "Southern Italy in the Tenth Century", **TNCMH**, C. III, s. 629.; aynı Yazar, **The Age of Robert Guiscard**, s. 23-24.; **TODB**, C. I, s. 1541-42.

tarafından Roma’da Aziz Petrus Kilisesi’nde evlendi. Bu evlilik yolu ile batıda Kutsal Roma Germen ve Bizans İmparatorluğu arasındaki anlaşmazlıklar en azından Bizans için Güney İtalya topraklarının hâlâ elde tutulabilmesi başarısından ötürü hâll edilmiş oldu.²⁷²

I.Otto’nun 7 Mayıs 973’te Almanya’da öldüğü zaman Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, Avrupa’nın en güçlü ve en merkezî devleti hâlindeydi. Ölümünün ardından hayatında yerine halefi olarak seçtiği II.Otto (973-983) tahta geçti. I.Otto zamanında Papalık, Karolenjlerin parçalanması ve iç savaşlar nedeniyle daha çok Roma ve İtalya ekseninde etkin olabilmekteydi. Alplerin kuzeyinde ve Avrupa’nın geri kalanında Papalık görüşü ve fikri pek etkin değildi. Ancak I.Otto ile beraber Papalık zamanla dünyevi görüşünü eskiden olduğu gibi Avrupa’nın geri kalanına yansıtmaya başlamıştı. Aynı zamanda I.Otto devri, Papalık’ın Alman imparatorlarının etkisine girmeye başladığı dönemdir. Güney İtalya’daki Lombard prenslikleri ise çoğu zaman Kutsal Roma ve Bizans’ın mücadelelerinde arada kalmışlar ve bir seçim yapmaya zorlanmışlardır. Ancak her ne kadar bu prenslikler bağımsız gözükselerde yeri geldiğinde her iki imparatorlukta onları kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmemiştir.²⁷³

II.Otto, hâkimiyetinin ilk yedi yılını kendisine isyan eden yeğeni Bavyera Dükü Heinrich (983-985)’in isyanlarını bastırmakla geçirdi. Ayrıca o, babasının doğuda ve kuzeyde genişleme politikalarını sürdürdü ve Almanya’nın doğusundaki henüz Hristiyanlaşmamış kavimlere karşı askerî harekâtlar gerçekleştirdi. Bu amaca yönelik birkaç defa Almanya’nın güneydoğusunda bulunan Bohemya topraklarını işgal etti. “Romalıların İmparatoru (*Imperatorum Romanorum*)” unvanını pekiştirmek için İtalya’daki tüm Bizans topraklarını ortadan kaldırmak ve burayı sadece kendisi adına yönetmek için bir sefer plânladı. Ayrıca Sicilya’daki Müslümanların İtalya’ya olan saldırılarına son vermeyi de düşünüyordu. 981’de II.Otto bu amaçlar doğrultusunda İtalya’ya hareket etti. Ancak Kutsal Roma Germen ordusu, 13 Temmuz

²⁷² Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 275.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 180.; Vasiliev, **a.g.e.**, s. 378.; Tommaso Braccini, “Bizans Eyaletleri II”, **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I, s. 186.; Kreutz, **a.g.e.**, s. 106.; Benjamin Arnold, **Medieval Germany 500-1300: A Political Interpretation**, London, Macmillan Press, 1997, s. 88. Cremona Piskoposu Liutprand’ın İstanbul ziyareti ve bu ziyaretteki gözlemleri hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Birsal Küçüksipahioğlu, “Bizans’a Elçi Olarak Gelen Cremona Piskoposu Liutprand’ın İzlenimlerine Bir Bakış”, **Osmanlı Araştırmaları**, XXXIV, İstanbul, 2009, s.159-173.

²⁷³ Kreutz, **a.e.**, s. 106.; Uta-Renate Blumenthal, “The Papacy 1024-1122”, **TNCMH**, Ed. by. David Luscombe-Jonathan Riley Smith, Cambridge, CUP, 2006, C. IV-II, s. 9.

982’de Calabria bölgesindeki Cape Colonne yakınlarında Müslümanlar tarafından çok ağır bir yenilgiye uğradı. Bizzat II.Otto, atını körfezdeki bir Bizans gemisine sürüp kimliğini gizleyerek kaçabildi. Bu savaş, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun Bizans’a yönelik tehditlerinin sonu oldu ve gelecek 17 yılda İtalya’ya herhangi bir Alman müdahalesi gelmedi. Kendi prestijine de büyük bir darbe vuran bu savaştan sonra II.Otto 27 Mayıs 983’te Verona’da oğlu III.Otto’yu halefi seçti, kendisi ise Roma’da 7 Aralık 983’te öldü.²⁷⁴

III.Otto (983-1002), annesinin Theophano olmasından ötürü küçüklüğünden beri klasik kültüre ve Bizans İmparatorluğu’na büyük bir saygı duyacak derecede iyi bir eğitim almıştı, ayrıca Lâtince ve Grekçe de bilmekteydi. Kendisini “yeni Constantinos”²⁷⁵ olarak gören III.Otto, eski Roma İmparatorluğu’nu bir Hristiyan İmparatorluğu olarak yeniden tesis etmekte kararlıydı. Onun yaşının küçük olduğu zamanlarda Papalık Alman yönetiminden kurtularak aristokrat bir aileye mensup olan II.Crescentius tarafından ele geçirilmişti. Bunun üzerine Papa XV.John (985-996), 995’te III.Otto’dan yardım istedi. Ancak John, III.Otto gelmeden önce öldü, bundan dolayı III.Otto, kuzeni Bruno’yu V.Gregorius (996-999) adıyla yeni Papa olarak atadı. V.Gregorius ardından III.Otto’yu Roma’da imparator olarak taçlandırdı, bunun ardından III.Otto Almanya’ya geri döndü. Ancak o İtalya’da yokken V.Gregorius, II.Crescentius üzerindeki sürgün kararını kaldırarak onun yeniden Roma’da etkin olmasını sağlayarak büyük bir hata yaptı. Bunun üzerine III.Otto’yu İtalya’ya tekrar çağıran V.Gregorius, ondan red cevabı aldı. Başka çaresi kalmayan V.Gregorius Roma’dan Kuzey İtalya’daki Pavia şehrine kaçtı. II.Crescentius ise onun yerine Pienza Başpiskoposu Ioannes Philagathos’u yeni Papa olarak atadı. 997 Mayıs’ta ise Ioannes XVI.Ioannes (997-1003) adıyla Papalık görevine başladı.²⁷⁶

Yaşanan bu olaylardan ötürü III.Otto Aralık 997’de İtalya’ya bir sefer düzenleme kararı aldı ve Şubat 998’de yarımada’ya ulaştı. Ona bu seferinde Lombard prensleri de eşlik etmekteydi. Kendisi Roma’ya gelince Papa XVI.Ioannes şehirden kaçtı ve II.Crescentius ise öldürüldü. Ardından V.Gregorius görevine geri getirildi,

²⁷⁴ Müller-Mertens, **a.g.e.**, C. III, s. 254-55.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 26-27.; Jeep, **a.g.e.**, s. 587-88.

²⁷⁵ Tarihte ‘Büyük’ unvanı ile anılan Roma İmparatoru I.Constantinus (MS 307-337), imparatorluğun ilk Hristiyan imparatorudur. Devletin dinini paganlıktan Hristiyanlığa döndürmüş ve devletin desteklediği bir din olmasını sağlamıştır. 313 Milanoo Fermanı ile Hristiyanlığı Roma İmparatorluğu’nda serbest bırakarak yayılmasını hızlandırmıştır. Tekin, **a.g.e.**, s. 297-300.

²⁷⁶ Bauer, **a.g.e.**, s. 636.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 205.; Vasiliev, **a.g.e.**, s. 378.; Jeep, **a.g.e.**, s. 590-91.

ancak geldikten hemen sonra öldü. Onun yerine III.Otto küçük yaşlarda kendisini eğiten hocası Gerbert'i II.Sylvester (999-1003) adıyla yeni Papa olarak göreve getirdi. İmparatorluğun kiliseyi yönetme hakkına meydan okumanın bizzat Hristiyan İmparatoru'na isyan etmek olduğunu düşünen III.Otto, Papalık üzerine daha etkin bir yönetim için Roma'yı Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun başkenti yapmaya karar vererek burada kalmaya başladı. O aslında ilk başta Aachen şehrini imparatorluğun odağını kuzeye çevirerek burayı yeni bir Roma olarak kurmak istemişti. Ancak İtalya'nın siyasî işlerine daha etkin bir şekilde müdahale edebilmek için burada kalmayı tercih etti.²⁷⁷

Tüm bu olup bitenler sırasında Bizans İmparatorluğu'nun ise Güney İtalya ile ilgilenecek durumu yoktu. Zira Samuel önderliğinde Bulgarların Bizans'a ciddi bir tehdit oluşturmamasından dolayı dönemin imparatoru II.Basileos gücünü ve dikkatini Balkanlara çevirmiş durumda idi. Zaten II.Otto'nun Müslümanlara yenilmesinin ardından Güney İtalya'da Bizans hâkimiyeti sağlamıştı. Ayrıca İtalya'daki bütün Bizans arazilerinin *katepanlık* adı altında bir organizasyon ile birleştirilmesi de buradaki Bizans hâkimiyetini artırmıştı.²⁷⁸

III.Otto ve II.Sylvester, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun ve büyük Hristiyan İmparatorluğu'nun etkisini kuzey ve doğu yönünde yaymak için uğraşmaya başlamışlardı. Bu nedenle II.Sylvester, Macar Kralı I.Stephen (1000-1038)'e bir mektup yazarak krallığının artık Kutsal Kilise'nin koruması altında olduğunu belirtti ve ona haç gönderdi. I.Stephen mektubu ve haçı kabul etti, böylece Macar toplumu Katolik dünyasına dâhil edildi. Ayrıca Roma'da Polonya Prensiği temsilcileri ile Polonya'da bir başpiskoposluk kurulması yönünde görüşmeler gerçekleştirildi. III.Otto, 1000 yılında Polonya'ya bir ziyaret gerçekleştirdi ve Boleslav (992-1025) ile bir dostluk anlaşması imzaladı. Gniezno şehri Polonya Metropolü olarak kabul edildi. Polonya'dan İtalya'ya dönüşünde III.Otto, Aachen'de Charlemagne'ın mezarını ziyaret ederek Karolenjlerin vârisi imajını da pekiştirdi.²⁷⁹

Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun tahakkümüne karşı Roma halkı ise kendilerini bir Frank ve bir Alman'ın yönetmesinden rahatsızdılar. Zira Papa II.Sylvester esasen Frank kökenli birisiydi. Bu rahatsızlığın beraberinde çıkan büyük

²⁷⁷ Bauer, **a.e.**, s. 637-38.; Jeep, **a.e.**, s. 590-591.

²⁷⁸ Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 292.; Gay, **a.g.e.**, 343.; Norwich, **a.g.e.**, C. II, s. 206.

²⁷⁹ Bauer, **a.g.e.**, s. 638-39.; Müller-Mertens, **a.g.e.**, C. III, s. 258-59.; Arnold, **a.g.e.**, s. 89-90.

çaplı bir isyan III.Otto'nun ve Papa'nın şehirden çıkarılmasını getirdi. Her ikisi kuzeyde Ravenna'ya gidip buradan orduyu toplayarak Roma'ya karşı harekete geçmeyi plânlıyorlardı. Ancak aniden ateşlenen III.Otto 24 Ocak 1002'de 21 yaşında öldü. Aachen'de Charlemagne'ın yanına defnedildi. Döneminde Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun yapısı ve yönetici tarzı değişmişti. Kraliyet sarayı ve imparatorluk kiliseleri arasındaki etkileşim giderek arttı ve kiliseler imparatorluk çıkarları için hizmet etmeye başlamışlardı. III.Otto'nun en önemli danışmanları papazlar veya piskoposlar olmuştu. Annesi bir Bizans prensesi olan III.Otto, ayrıca Bizans ile evlilikler yoluyla ittifakını sürdürmeyi plânlıyordu. Sonuç olarak yaşamları boyunca büyük Hıristiyan İmparatorluğu fikri ile yaşayan Otto Hanedanlığı, imparatorların faaliyetleri sonucu Almanya ve İtalya'yı tek bir bütün hâlinde birleştirmeyi başarmışlardı.²⁸⁰

2.5. Normanların Hac Yolculuğu İle Güney İtalya'ya Ulaşmaları

İtalya, Avrupa'nın her yerinden olduğu gibi Normandiya'dan da hacıların Kudüs'e gitmek için geçtikleri topraklar üzerinde yer almaktaydı. Avrupa'nın her yerinden kara yolu ile başlayan hac yolculukları İtalya'da sona eriyor ve burada Bari ve Palermo limanları vasıtası ile yolculuk Kudüs'e doğru devam ediyordu. Hıristiyan hacılar, Güney İtalya ve Sicilya'nın limanlarından deniz yoluyla Kudüs'e ve Suriye'ye ulaşabiliyorlardı. Kudüs'ün yanı sıra bazı hacılarda İtalya'dan hareketle İstanbul'a gidiyor ve burada pek çok kutsal kalıntıyı görme fırsatı elde ediyorlardı. Bu hac yolculukları hacılara yeni yerler görmelerini sağlıyor ve ülkeleri dışında tanınmalarına da imkân veriyordu.²⁸¹ Bu nedenle İtalya'ya hac yolculukları ile tamamen yabancı olmayan Normanlar ancak kaynaklardan anlaşıldığı üzere Güney İtalya'da paralı askerliğe başlamalarından önce bölgenin siyasî durumuyla pek ilgilenmemektedirler. İtalya'daki Norman tarihinin başlangıcı kaynaklarda 1000 veya 1017 yılları verilir, ancak bu tarihlerden önce de pek çok Norman hacının İtalya'ya gelmiş olduğunu da söylemeliyiz. Ancak bölgede paralı askerliğe başlamalarının ardından Normanlar

²⁸⁰ Bauer, **a.e.**, s. 640.; Müller-Mertens, **a.e.**, C. III, s. 259-260.; Jeep, **a.g.e.**, s. 592.; Backman, **a.g.e.**, s. 183.

²⁸¹ Steven Runciman, "The Pilgrimages to Palestine Before 1095", **A History of the Crusades**, Ed. by. Marshall W. Baldwin, Wisconsin, The University of Wisconsin Press, 1969, C. I., s. 73.; Fatih Şen, "Normanların Güney İtalya ve Sicilya'yı Fetihleri (1059-1130)", **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2015.

İtalya'nın siyasî sahnesinde yer almaya ve zamanla burada hâkimiyet kurmaya başlamışlardır. Bu nedenle ilk olarak kaynaklar ışığında Normanların Güney İtalya'da siyasî tarihinin nasıl başladığını ve paralı askerlik yapmak üzere ne zaman geldiklerini açıklamak gerekmektedir.

Normanların güneyde ilk defa paralı askerliğe başlamalarının hakkında burada karşımıza bazı problemler çıkmaktadır. Onların güneydeki tarihlerinin başlangıcı, bu konuda birbirinden farklı iki anlatım mevcut olduğu için Salerno ve Gargano geleneği olarak ikiye ayrılmıştır. Salerno geleneğinin temelinde XI. yüzyılın başlarında Norman hacıların Kudüs'ten dönerken Salerno'ya uğradıkları ve bu sırada şehri kuşatan Müslümanlara karşı koymaları yer alır. Gargano geleneğinde ise yine aynı yüzyılda bir grup Norman hacının Güney İtalya'da kutsal bir hac merkezi olan Monte Gargano'ya geldiği ve burada yerel Lombard aristokrasisine mensup Melus ile karşılaşp ardından onun Bizans'a karşı olan isyanına katıldıklarından bahsedilmektedir. Salerno geleneği tarih olarak onların ilk gelişini 1000 yılı olarak kabul ederken Gargano geleneği ise 1017 yılına işaret eder. Salerno geleneğine göre yazılan en önemli iki kaynak Montecassino rahibi Amatus'un kroniği²⁸² ve Ordericus Vitalis'in²⁸³ kaynağıdır.

²⁸² Amatus'a göre Normanların Güney İtalya'da ilk defa görünmeleri şöyle olmuştur: “ Mesih'ten 1000 yıl sonra efendimiz Meryem Ana'da bulundu, dünyada 40 cesur hacı ortaya çıktı. Onlar Kudüs'teki Kutsal Kabir'den dönüştü Salerno'ya geldiler. Salerno o sıralarda Müslümanlar tarafından şiddetli bir şekilde kuşatılmaktaydı ve Salerno halkı teslim olmak istedi. Bu halk Müslümanlara vergi veriyordu ve bu sefer vergi gecikmiş idi. Bu nedenle Müslümanlar çok sayıda gemi ile Salerno'ya gelmişler ve pek çok yağma ile kıyım gerçekleştirmişlerdi. Norman hacılar oraya geldiklerine buna tahammül edemediler. Hristiyanların Müslümanlara tabi olmasına da dayanamıyorlardı. Bu hacılar Salerno Prensi Guaimar (III.Guaimar-999-1027)'a giderek ondan savaşmak için at ve silah istediler. Bunları aldıklarında Müslümanların üzerine atıldılar ve pek çoğunu öldürdüler. Müslümanların birçoğu kaçtı...”. Amatus of Montecassino, **The History of The Normans**, Trans. by. Prescott N. Dunbar, Woodbridge, The Boydell Press, 2004, s. 49-50.

²⁸³ Ortaçağ Normandiyası ve İngiltere'sinin önde gelen tarih yazıcılarından olan Ordericus Vitalis ise Normanların Güney İtalya'ya gelişlerini şu şekilde kaydetmiştir: “ 1016-1030: ...Müslümanlar, Apulia sahiline kadirgaları ile her yıl olduğu gibi indiler. O tarihlerde Osmond, William Repostel'in Norman soylularının yanında kızının onurunu zedelediğini duydu ve onu Norman Dükü Robert'in (I.Robert-1027-1035) yanında avlandıkları bir ormanda öldürerek bundan gurur duydu. Bu suçtan ötürü oğulları ve yeğenleri ile önce Britanya'ya, ordan İngiltere'ye, daha sonra ise Benevento'ya kaçmak zorunda kaldı. Kendisini Apulia'ya yerleştiren ve Benevento Prensi'nden kendisi ve mirasçılığı için bir yerleşim yeri alan ilk Normandı. Daha sonra yüzlerce adam ile Kudüs'e hacca giden bir Norman şövalyesi geri dönüşlerinde Dük Waimalch (Salerno Prensi III.Guaimar) tarafından takipçileri ile beraber misafirperverce ağırlandı. Oradayken 20.000 Müslüman İtalya kıyılarına iniş yaptı ve büyük tehditlerle Salerno halkından haraç istedi. Dük ve yardımcıları halktan haraç toplamaya başladılar. Bu sırada Müslümanlar gemiden inerek şehir ile deniz arasındaki düzlükte yemeklerini hazırlamaya başladılar. Buna tanık olan Normanlar, Apulialıları kibarca uyararak silahlara sarılmaları gerektiğini söylediler. Sonra Müslümanların üzerine ani bir saldırı düzenleyerek binlerce kişiyi öldürdüler. Geri kalanlar gemilere kaçtı. Bu olaydan sonra Normanlara Salerno'da kalmaları için yalvarıldı. Ancak kendi ülkelerine gitmek istediklerini söyleyerek bu teklifi reddettiler. Bununla birlikte gittikleri zaman Norman gençlerini gelmeye teşvik edeceklerine söz verdiler...”. Ordericus

Salerno'nun yanı sıra Gargano geleneğine göre kaydedilmiş eserlerden en bilinenleri ise Guillelmus Apuliensis'in kroniği²⁸⁴ ve Rodulfus Glaber'in *Historiarum Libri Quinque*²⁸⁵ adlı eseridir. Bununla beraber Gargano ve Salerno geleneklerini birleştiren kaynaklarda yok değildir. Bu tarz bir kaynağa örnek ise, Leo Marsicano (veya Leo Ostia)'nın *Chronicon Monasterii Cassinensis*²⁸⁶ adlı kaynağıdır. Fakat her iki geleneğin temelinde Normanların Hristiyan hacı oldukları ve Papalık düşmanlarına karşı savaştıkları yer almaktadır. Bu ise daha sonra kaleme alınmış olan bu

Vitalis, *The Ecclesiastical History of England and Normandy*, Trans. by. Thomas Forester, London, Heinrich George Bohn, 1853, C. I, s. 410-11.

²⁸⁴ Guillelmus, Normanların İtalya'daki maceralarının başlamasını şöyle kaydeder: "...Anavatanlarının dilinde onları rüzgârlı iklimlerden İtalya'ya götüren rüzgâr North (kuzey) olarak adlandırılır; man sözcüğü ise aralarında insan anlamına gelir, bu yüzden onlar Normanlar olarak bilinir, yani kuzey rüzgârının adamları. Bu adamlardan bazıları Monte Gargano'nun zirvesindeki St. Mikhail Archangel Tapınağı'na verdikleri bir yemini yerine getirmek için tırmandılar. Orada Melus adı verilen Bizanslı birisini gördüler. Daha önce hiç görmedikleri bu yabancının tuhaf kostümü karşısında şaşırdılar. Onu görünce kim olduğunu ve nereden geldiğini sordular. Bari şehrinden asil bir Lombard vatandaşı olduğunu ve Bizanslıların zulmü nedeniyle ülkesinden kaçmak zorunda kaldığını söyledi. Galyalılar (Normanlar) ona sempati duyunca Melus "Bazı insanların yardımını alabilseydim ülkeme geri dönmek kolay olurdu." dedi. Onlara yardımları ile Bizanslıların hızla ve çaba göstermeden kaçmalarını sağlayabileceklerine dair söz verdi. Normanlarda ülkelerinden diğer insanlarla geri dönme ve kendisine yardım etme konusunda ona söz verdiler. ". Guillelmus Apuliensis, *De Rebus Normannorum in Sicilia, Appulia et Calabria Gestis usque Ad Mortem Roberti Guiscardi Ducis Scriptum Ad Filium Rogerium, Rerum Italicarum Scriptores*, Ed. by. Ludovico Antonio Muratori, Milano, Ex Typographia Societatis Palatinae in Regia Curia, 1724, C. V, s. 253-54.

²⁸⁵ Gargano geleneğine göre yazılmasına rağmen Melus'tan bahsetmeyen ve Papa VIII.Benedictus (1012-1024)'in gelen ilk Norman hacıları Güney İtalya'da Bizans'a karşı kullanmak istediğinden bahseden Glaber olayları şöyle kaydetmiştir: " Bu sırada Rodulf adında çok cesur bir Norman kontu Richard (II.Richard)'ın öfkesine sebep oldu. Lordunun gazabından korkan Rodulf, yanına alabildiği ne varsa Roma'ya kaçtı ve burada Papa Benedictus'a durumunu anlattı. Onun iyi bir asker olduğunu gören Papa, ona Bizans İmparatorluğu'nun istilasına ne kadar kızgın olduğunu anlatmaya başladı ve bu topraklarda bu ulusu kovabilecek hiç kimsenin bulunmadığını söyledi. Bunu duyduğunda Rodulf, İtalyanların kendisine yardım ettiği takdirde düşmanla savaşmaya söz verdi, çünkü bu ülkenin sıkıntısı onların (Normanların) üzerine düştü. Papa Benedictus daha sonra onu ve adamlarını Benevento'nun yöneticilerine gönderdi, onu huzur içinde kabul etmelerini ve savaşta sadık bir şekilde itaat etmelerini emretti. Rodulf Papa'nın emrettiği üzere Beneventolulara gitti. Sonra Rodulf halktan vergi toplayan Bizans yönetimine saldırdı, hepsini yağmaladı ve öldürdü... Bizanslılar kayıplarını göz önüne alınca İstanbul'dan yardım istediler. Hemen daha önce gönderilenden daha fazla asker taşıyan bir filo kuruldu. Bu arada yurtdışında (Normandiya) bir avuç Norman'ın Bizans'ın kibrine karşı zafer kazandığı söylendi ve bu nedenle Rodulf'un arkadaşları, eşleri ve çocukları ile ülkelerini terk etti. Richard'ın kontları buna izin vermedi, onları bastırdılar. Fakat onlar cesurca seyahat ederek Alpler'de Jüpter Dağı olarak bilinen geçitten geçenlerden para alan bir yöneticinin olduğu yere geldiler. Norman ordusu sinirlendi, barikatları yıktı, gardiyanları öldürdü ve geçitten geçtiler. Bu grup Rodulf'a büyük bir takviye getirdi. Böylece her iki tarafta yenilenmiş güçle ikinci defa savaşa katıldı ancak Normanlar galip geldi. Ancak üçüncü bir savaşta her iki tarafta bitkin düştü. Rodulf ağır kayıplar verdiğini fark edince o ve birkaç arkadaşı İmparator Heinrich (II.Heinrich-1014-1024)'e olayların gidişatını anlattı. Heinrich Rodulf'u iyi bir şekilde karşıladı ve ona çeşitli hediyeler verdi." Glaber, *a.g.e.*, s. 97-101.

²⁸⁶ Bu kaynakta bahsi geçen iki gelenekte birleştirilerek aktarılmıştır: " Dük Melo Normanları kendisinin yanına aldı ve Apulia'ya işgal etti, buralarda Normanlara fırsatlar verdi, ancak bunun aksine Melus kaçtı. Onun Normanlara başvurması gayet doğal bir şeydi. Yaklaşık 16 yıl önce (1000 yılında) 40 Norman hacı Salerno'ya müracaat etmişti, güzel ve uzun olan bu hacılar ekipman olarakta üstündü." Leo Marsicano, *Chronicon Antiquum Sacri Monasterii Cassinensis*, Napoli, Ex Typographia Tarquiny Longhi, 1616, s. 233.

kaynakların Normanların kutsal bir görevden ötürü Güney İtalya’da hâkimiyet kurduklarını ve bunun dinî bir gerekçeyle olduğunu ispatlamak istediklerinin bir göstergesidir.²⁸⁷

Bununla birlikte hacıların ardından İtalya’ya gelen ilk Normanların Drengot ailesine mensup olduklarını öğrenmekteyiz. Amatus, bize Normandiya’da William²⁸⁸ ve Gilbert adlı prensler arasında bir sorun olduğunu ve Gilbert’in William’ı yüksek bir yerden aşağı atarak öldürdüğünü aktarmaktadır. Bu olayı Normandiya Dükü I.Robert (1027-1035) öğrendiği zaman bu cinayete çok kızmış ve bunu gerçekleştiren kişinin infaz edilmesini emretmiştir. Çünkü Robert bu denli olayların cezasız kalmasının Normandiya’da başka cinayetlerinde önünü açmasının ihtimalini de düşünmüştü. William’ın ölümünde suçları olmasalar bile Gilbert ile beraber Rainulf, Asclettin, Osmond ve Rodulf adlı dört kardeşi de İtalya’ya kaçmak zorunda kalmışlardır.²⁸⁹ Ancak burada Rodulfus Glaber’de de bahsi geçen Rodulf’un Gilbert’in kardeşi mi yoksa başta İtalya’ya gelip ardından Endülüs’e Müslümanlara karşı savaşmaya gittiği bilinen bir Norman soylusu Rodulf (veya Roger) Tosny mi olduğu sorusu karşımıza çıkmaktadır. Rodulf’un Gilbert’in kardeşlerinden birisi olduğunu Amatus aktarmıştır. Ancak Glaber, Rodulf’un açıkca Melus’un isyanına katıldığını ve Bizans’a karşı bazı başarılarının ardından Normandiya’daki arkadaşlarının veya akrabalarının gelen haberler üzerine düklüğü terk ettiğini kaydetmiştir. Düklüğü terk eden bu kişilerin diğer kaynaklarda gördüğümüz Rodulf’un kardeşleri olan Osmond, Rainulf veya Asclettin olması ihtimal dâhilindedir. Glaber ayrıca Rodulf ve arkadaşlarının bir süre İtalya’da kaldıktan sonra tekrar Normandiya’ya döndüğünü ve II.Richard tarafından onurlu bir şekilde karşılandığını da yazmıştır.²⁹⁰ Böylece Glaber’de geçen bu Rodulf’un Drengot ailesinden olmadığı ve Endülüs’teki *Reconquista* hareketine katılmış olan Norman soylusu Rodulf Tosny olduğunu öğreniyoruz. Çünkü Drengot kardeşlerin İtalya’dan ayrılmadığı ve paralı askerliğe başladıkları tüm kaynaklarda sabittir. Fransız tarihçi Adémar de Chabannes’te de Glaber’i destekleyecek bilgiler bulunmaktadır. Chabannes, Normandiya’da II.Richard zamanında Rodulf ile beraber pek çok insanın Roma’ya gittiğini ve Papa VIII.Benedictus’un Apulia’da Bizans’a

²⁸⁷ Einar Joranson, “The Inception of the Career of the Normans in Italy”, **Speculum**, C. XXIII, No. 3, Temmuz 1948, s. 355.

²⁸⁸ Kim olduğunu bilmediğimiz ancak büyük ihtimalle Normandiya’da bir soylu konumunda olan William’ın soyadını Jumièges Repostel olarak vermiştir ve onu öldüren kişinin Osmond Drengot olduğunu aktarmıştır. Jumièges, **a.g.e.**, s. 187.

²⁸⁹ Amatus, **a.g.e.**, s. 50-51.

²⁹⁰ Glaber, **a.g.e.**, s. 103.

karşı başlattığı saldırıya katıldığından bahseder. Normanların Bizans'a karşı üç savaşı kazandığını ancak dördüncüsünde Varaeg birliklerinin direnci ile yenildiklerini belirtir, ayrıca zaferin ardından Rotgerii adında birisinin Endülüs'e paganlar ile savaşmaya gittiğini kaydetmiştir.²⁹¹ O hâlde ilk Norman hacıların ardından İtalya'ya Gilbert ve kardeşlerinin mensubu olduğu Drengot ailesi ile birlikte gelen Rodulf Tosny, Bizans'ın Melus isyanını bastırmasının ardından İtalya'dan ayrılıp Endülüs'e gitmiştir. Drengot ailesi ile İtalya'da kalıp paralı askerlik yapmaya devam etmiştir. Ordericus Vitalis ise Osmond Drengot'un haricinde İtalya'ya gelen bazı Normanların da isimlerini vermiştir; Turstin Citel ve Ranulph, Richard de Carel, Tancred'in oğulları Drogo, Humprey, William, Herman, Roberto Guiscardo, Roger ve 6 kardeşi²⁹², William de Montreuil, Arnold de Grandmesnil ve başka pek çok kişi Normandiya'yı terk edip Apulia bölgesine gelmişlerdir.

Kaynaklardaki bu ihtilaflara rağmen Normanların gelişleri hakkında kaynakların üzerinde sabit oldukları noktalar vardır. Normanların paralı askerlik yapmadan önce İtalya'ya hacılar olarak geldikleri kesindir. Bu hacıların Normandiya'ya döndükleri zaman İtalya hakkında bahsetmesi ve insanları oraya gitmeleri için teşvik etmeleri de ana kaynaklarda değinilen bir başka ortak noktadır. İlk Norman hacıların ardından gelenlerin arasında Normandiya Dükleri ile sorunlar yaşayan Drengot ailesinin olması ve bu ailenin Hauteville ailesinin gelişine kadar İtalya'daki Normanlar arasında ön plâna çıkan bir konumda olması da kaynakların üzerinde durduğu diğer bir husustur. İlk hacıların ardından gelen Normanların ise bölgede Bizans yönetimine karşı olan Melus'un isyanında onun yanında yer almaları ve imparatorluğa karşı savaşmaları da ortak olan son noktadır.

2.6. Hac Yolculuğu'nun Ardından Güney İtalya'ya Norman Göçünün Sebepleri

Normanların neden özellikle Güney İtalya'da paralı asker olarak işe başladıkları sorusunun kesin bir cevabını veremiyoruz. Ancak bazı ana kaynaklar bize bu sebeplerle ilgili ipuçları vermektedir. XI. yüzyılda yaşamış bir keşiş ve tarihçi olan Geoffrey Malaterra (Lâtince: Gaufridus Malaterra) Güney İtalya'da Norman

²⁹¹ Adémar de Chabannes, **Chronique**, Paris, A. Picard, 1897, s. 178.

²⁹² Tancred de Hauteville'nin oğulları Güney İtalya'ya 1038 tarihinden itibaren belirli zaman aralıkları ile gelmişlerdir, Ordericus'in bahsettiği ise zaman içinde İtalya'ya gelen bütün Normanlardır.

hâkimiyetini başlatan Tancred Hauteville'nin oğulları William, Drogo ve Humprey'in babalarının onlara bırakacak mirasın küçük olması ve toprak yetersizliği gibi sebeplerle Normandiya'yı terk ettiklerini söylemektedir.²⁹³ Ancak bu kardeşlerin Drengot ailesinin geldiği tarihten yaklaşık 20 yıl sonra geldiklerini de söylemeliyiz. Dolayısıyla Hauteville ailesi'nin İtalya'ya gelme sebebi olarak babalarının onlara bölüştüreceği toprakların yetersiz olduğunu söylenebilir ancak ilk hacıların ardından gelen Drengot ailesinin geliş sebebi olarak kaynaklarda belirttiği üzere suçluları ülkeden uzaklaştırma anlamına gelen siyasî sürgünün büyük ihtimalle etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Güney İtalya Normanları ve İtalya tarihi hakkında pek çok çalışması bulunan ve bu alanın önde gelen isimlerinden birisi olan Graham A. Loud ise Normanların gelişlerini XI. yüzyıl Fransa'sında genel bir demografik artış olmasına bağlar. Ayrıca hac yolculuğunun da önemli bir rol oynadığını ve XI. yüzyılda Güney İtalya'nın Hristiyan dünyasında hac rotasının odak noktası olduğunu söyler. Ancak hac yolculukları sadece Normandiya'dan yapılmıyordu ve Normanların İtalya ile ilk temasları hac ile ilgili olsa da bu insanların özellikle neden güneye yerleştiklerini tek başına açıklayamamaktadır. Demografik artış doğru kabul edilebilir, zira İtalya'ya gelen insanlar ağırlık olarak Normanlardan oluşmuş fakat Fransa'nın Bretonya ve Maine bölgelerinden gelen bazı Frankların da Normanlar ile beraber geldiklerini bilmekteyiz.²⁹⁴

Siyasî sürgünler ise Normanların neden İtalya'ya geldiklerini açıklamada önemli bir nokta olabilir. Zira Amatus ve Ordericus Vitalis, Gilbert'in veya Osmond'un William Repostel'i öldürmesi üzerine Dük Robert'in öfkesinden kaçıp İtalya'ya geldiklerini aktarmıştır. Bu dönemde Normandiya'daki herhangi bir katil veya suçlu doğrudan dükün insafına bağlıydı. Herhangi bir cinayetten sonra Normandiya Dükleri II.Richard, I.Robert ve I.William dönemlerinde cinayeti işleyenleri idam etmek yerine sürgüne başvurulmaktaydı. Çünkü sürgün, suçluların fiziksel olarak ortadan kaybolması anlamına geliyordu, suçlu idam edildiği takdirde onun akrabaları veya kardeşleri Norman liderlerinden veya suçlunun öldürdüğü kişinin

²⁹³ Geoffrey Malaterra, **The Deeds of Count Roger of Calabria and Sicily and of His Brother Duke Robert Guiscard**, Trans. by. Kenneth Baxter Wolf, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2005, s. 54.

²⁹⁴ Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 85.

akrabalarından intikam alma yoluna gidebilirdi.²⁹⁵ Bu da Normandiya içinde iç savaş ve kargaşa tehlikesi yaratabilirdi. Normanların geldiği tarih olan 1017'den sonra İtalya'ya artarak devam eden Norman göçünün birçoğu için ortak özelliği, bu dükler zamanında sürgün edilmiş kişiler ve bunların ailelerinden oluşmasıydı. Ancak burada Norman göçlerinin Avrupa'nın diğer bölgelerine değil de özellikle Güney İtalya'ya yoğunlaştığı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Burada da Amatus'ta geçen şu bilgiler bize bu sorunun cevabını verebilir: “*Norman hacıların bu büyük zaferi sonucu Salerno Prensi ve halk onlara çok teşekkür etti ve kalmaları için yalvardı. Ancak Normanlar bunu Tanrı'nın sevgisinden dolayı yaptıklarını ve kalamayacaklarını belirttiler. Dönüşte Salerno Prensi'nin elçileri ile beraber geldiler, Salernolular Normanları gelmeye teşvik etmek için narenciye, badem, fındık, mor kumaşlar, altın ile süslenmiş eşyaları onlara hediye ettiler. Normanları süt, bal ve pek çok güzel şeyin bulunduğu diyarlara gelmeye teşvik ettiler...*”²⁹⁶ Bu kayıtlara göre Normanlar Güney İtalya'nın zenginliklerini ve fırsatlarını gördükleri zaman yarımadaya gelmek için teşvik edilmişler ve servet arzusu ile bölgeye yoğun bir göç yaşanmıştır.

Normanların neden özellikle Güney İtalya'ya yöneldiklerinin cevabı olarak X. yüzyılda Normandiya Düklüğü'nü oluşturan bileşenlerden de bahsetmek gerekir. X. yüzyıldan itibaren Normandiya, kalabalık ve askerî açıdan güçlü şeflerin etrafında toplanan geniş ailelerden meydana geliyordu. Bu ailelere ait olan Normanlar, siyasî olarak bağlı bulundukları Normandiya Düklerine rağmen kendi seçimleri ile başka krallara ve imparatorlara ücretli asker olarak hizmet sunabiliyorlar ve karşılığında da gelir veya toprak elde ediyorlardı. Ayrıca Normanlar, güçlü bir merkezî iktidara bağlı olarak yaşayan insanlar değillerdi. Kendilerini hiçbir siyasî güce bağlı hissetmeden Ortaçağ dünyasında Normandiya'dan ayrılıp İngiltere, İspanya, İtalya ve Bizans'a kadar gidip buralarda kazanç ve yeni fırsatlar arayabiliyorlardı.²⁹⁷

XI. yüzyılın ikinci yarısında Norman göçünün sadece İtalya ile sınırlı olmadığını ve pek çok Norman'ın daha uzak ülkeler için İtalya'yı bir basamak olarak kullandığını söylemeliyiz. Bunlardan en bilinenleri ise Norman paralı askerler Robert Crispin²⁹⁸, Roussel de Bailleul²⁹⁹ ve Hervé³⁰⁰ idi, bu askerler kariyerlerinin ilk

²⁹⁵ Houts, **a.g.e.**, s. 226.

²⁹⁶ Amatus, **a.g.e.**, s. 50.

²⁹⁷ Mustafa Daş, “Normanlar, “Gesta Roberti Wiscardi” ve Malazgirt Savaşı”, **İÜEF Tarih Dergisi**, sy. 71., Aralık 2020, s. 84.

²⁹⁸ Robert Crispin, Bizans ordusunda görev almış tanınan bir Norman paralı askeridir. 1064 yılında İspanya'da Müslümanlardan Barbastro şehrinin alınmasında da yer almıştır. Ardından Bizans

dönemlerinde İtalya'da bulunmuşlar ve daha sonraki süreçte Bizans İmparatorluğu'nun hizmetine girmişlerdi. Rodulf Tosny gibi Normanlar ise dinî duygular ile Endülüs'te Müslümanlara karşı yürütülen *reconquista* hareketine katılmak için Normandiya'dan ayrılmışlardı.³⁰¹ 1050-1060 arası Kuzey İspanya krallıklarının Müslümanlara karşı düzenlediği seferlerin artması ve savaşmak için daha fazla yetenekli askerlere ve şövalyelere ihtiyaç duyulması üzerine Castile, Aragon ve Barcelona gibi İspanyol krallıklarından gelen elçiler Kuzey Avrupa'da insanları Müslümanlara karşı savaşmaya çağırmışlar, bu çağrının sonucunda pek çok Norman şövalyesi Endülüs'e gitmiştir. Dolayısıyla Norman göçünün sadece İtalya ile sınırlı kalmadığını, İspanya ve Bizans'a yönelik de gerçekleştiğini de söylemeliyiz.³⁰²

Normanların başta Güney İtalya olmak üzere Endülüs ve Bizans İmparatorluğu gibi ülkelere gidişlerinin sebepleri hakkında son olarak şunu belirtmeliyiz. Normanların İskandinav kökenli bir halk olduğunu unutmamak gerekir. Bu insanlar zamanla dillerini, dinlerini, geleneklerini, yaşayış tarzlarını ve savaş tekniklerini değiştirseler de İskandinav kökenlerinden gelen savaşçılık ve maceraperestlik

İmparatorluğunda paralı asker olarak gördüğümüz Crispin 1069'da imparatorluğa isyan etmesi ile IV.Romanos Diogenes (1068-1071) tarafından tutuklandı. Malazgirt Savaşı'nın ardından ise zehirlenerek öldürüldü. Robert Crispin hakkında daha fazla bilgi için bkz. Szymon Wierzbinski, "Normans and Other Franks in 11th Century Byzantium: The Careers of The Adventurers Before The Rule of Alexius I Comnenus", **Studia Ceranae**, No.4, 2014.; Christopher Gravett-David Nicolle, **The Normans: Warrior Knights and Their Castles**, Oxford, Osprey Publishing, 2006.; Psellos, **a.g.e.**, s. 273.

²⁹⁹ Roussel de Bailleul, en tanınmış Norman paralı askerlerinden birisidir. Roussel, Sicilya Kontu Roger (1071-1101)'in ordusunda görev almış ve adada Müslümanlara karşı da savaşmıştı. Ancak zamanla Roger ile fikir ayrılıklarına düşmüş ve savaşın ardından İtalya'yı terk edip Bizans İmparatorluğu'nda paralı asker olarak görev almaya başlamıştır. Malazgirt Savaşı'nın öncesinde Bizans ordusundan ayrılarak o dönemde ismi Galatya olan, şu an ise Ankara-Eskişehir dolaylarına denk düşen bölgede kendi krallığını kurmak istemiştir. Taht kavgaları sebebi ile Selçuklular ve Bizans ile olan çeşitli savaşlarının ardından bu düşüncesinde başarılı olamayan Roussel, 1077 yılında Selçuklular ile yaptığı bir savaşın ardından esir alındı ve imparator VII.Mikhail (1071-1078)'e teslim edilerek idam edildi. Roussel hakkında daha fazla bilgi için bkz. Amatus, **a.g.e.**, s. 47-49.; Ali Sevim, **Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi**; Wierzbinski, Normans and Other Franks in 11th Century Byzantium: The Careers of The Adventurers Before The Rule of Alexius I Comnenus", **Studia Ceranae**, No.4.

³⁰⁰ Hervé Frankopoulos, 1050 yılları civarında Bizans'ta görev alan bir Norman paralı askeri idi. 1038 yılında imparatorluğun Sicilya Seferi'nde görev aldı, ardından 1056'da İmparator VI.Mikhail (1056-1057)'den kendisine *magistros* unvanı verilmesini talep etti. Red cevabı alınca beraberindekiler ile Armenia'ya çekildi ve burada bağımsız olmak istedi. Fakat sonra Selçuklular tarafından yakalandı ve Bizans'a teslim edildi. Ardından X.Konstantinos (1059-1067) tarafından idam edildi. Hervé hakkında daha fazla bilgi için bkz. **TODB**, C. I, s. 922.; Gravett-Nicolle, **The Normans: Warrior Knights**. Bahsi geçen bu üç Norman lideri hakkında daha fazla bilgi için ayrıca bkz. Zeynep İnan, "XI. Yüzyılda Anadolu'da Norman Şeflerinin Faaliyetleri", **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.

³⁰¹ *Reconquista* hareketine Norman katılımı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Lucas Villegas-Aristizábal, Norman and Anglo-Norman Participation in the Iberian Reconquista c. 1018- c. 1248., **University of Nottingham Doctor of Philosophy Thesis**, Haziran 2007.

³⁰² Houts, **a.g.e.**, s. 229.

duyguları, yeni yerler görme ve keşfetme isteği, dinamizm, dayanıklılık, servet ve kazanç tutkularını kaybetmemişlerdir. Bu da onların diğer coğrafyalara olan ilgilerini ve gittiklerdeki yerlerin fırsatlarından yararlanmalarını açıklamaya yardımcı olabilir.

2.7. Normanların Lombard Asillerinden Melus'un Başlattığı İsyan Katılmaları (1018)

Güney İtalya'da Salerno'dan ayrıldıktan sonra Norman hacılar, kendi ülkelerine gittikleri zaman gördüklerini ve yaşadıklarını anlatıp pek çok insanı İtalya'ya gitmeye teşvik ettiler. Bölgenin nimetlerinden ve zenginliklerinden bahsedip orada Bizanslılara karşı kolay bir zafer kazanmayı başarabilecek birisi olduğuna söz verdiler. Bahsi geçen bu kişi Melus idi. Toprak sahibi olmayan ve paralı askerlik yapmaya meyilli olan pek çok Norman, bu hacıların tavsiyelerine uyarak gitmeye ikna oldu, kimileri var olan servetini artırmak için, kimileri ise zenginlik kazanma umudu ile İtalya'ya doğru yola çıkarak Normandiya'dan ayrıldı.³⁰³ Normandiya'dan ayrılanların sayısı hakkında maalesef bir şey bilmemekteyiz.

Melus, Bari'nin yerlisi ve Lombard aristokrasisine ait asillerden birisiydi. 1009 yılında Bizans'ın Güney İtalya topraklarındaki ağır vergi sistemi nedeniyle isyan etmiş ve bu isyanı Apulia bölgesinde de geniş bir yankı uyandırmıştı. Papa VIII.Benedictus'un güneyde Bizans egemenliğini baltalamak için böyle bir isyanı çıkarmış olması da ihtimal dâhilindedir. Başlattığı isyan ile Apulia'da Bizans hâkimiyetine son vermek isteyen Melus, Normanların cesaretine de güvenerek bunu başarabileceğine inanmaktaydı. Bu sırada hacıların ardından İtalya'ya gelen Normanlar, Melus'un bulunduğu Napoli yakınlarındaki Capua'ya geldiler. Normanlar geldikleri zaman ikiye ayrıldılar; bazıları Melus'un isyanına katıldılar, bazıları ise Salerno Prensi III.Guaimar'ın hizmetine girdiler. Melus kendisine katılan Normanlara eksik olduğu tüm teçhizatları sağladı ve Apulia bölgesini ele geçirmek için harekete geçti.³⁰⁴

Melus'un Normanlar ile Apulia bölgesinde faaliyet göstermesinin haberi Bizans'ın İtalya katepanı Leo Tornikios (1017-1017)'a ulaştı. Leo Tornikios, hızla

³⁰³ Amatus, **a.g.e.**, s. 50.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 254.

³⁰⁴ Amatus, **a.e.**, s. 51.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 254.; Ferdinand Chalandon, "The Conquest of South Italy and Sicily by the Normans", **The Cambridge Medieval History**, Ed. by. J.R. Tanner-C.W. Previte-Orton-Z.N. Brooke, Cambridge, CUP, 1926, C. V, s. 167-69.

bölgeye komutan Leo Pakianos ile beraber Bizans kuvvetlerini sevk etti. Bizans kuvvetleri ile Melus'un birlikleri Fortore Nehri yakınlarında karşılaştılar. Yapılan ilk mücadele iki taraf içinde sonuç vermedi. Bunun ardından Tornikios bölgeye takviye kuvvetler gönderdi. Ancak gerçekleşen ikinci savaşta Bizans birlikleri yenilgiye uğradı, bizzat Leo Pakianos öldürüldü. Bu savaşta önemli roller üstlenmiş olan Normanlar, Bizans birliklerinin cesareten yoksun olmaları ve kaçmayı savaşmaya tercih ettiklerini görünce bölgede kalmak için cesaretlendiler. Bu savaş sonucu Melus, imparatorluğu Kuzey Apulia bölgesinden çıkarmayı da başarmıştı.³⁰⁵

Liderleri Melus olarak Normanların Apulia bölgesini yağmalamaya başladıkları haberi üzerine imparatorluk, Melus'un bir kanun kaçağı olduğunu ve yakalanması durumunda başının kesilmesine karar verdi. 1017 yılında Basil Boioannes (1017-1027) yeni katepan olarak atandı ve onunla beraber güçlü bir Bizans kuvveti İstanbul'dan İtalya'ya gönderildi. Bu sıralarda II.Basileos'un Bulgar sorununu çözmesi ile de imparatorluk Güney İtalya ile daha fazla ilgilenme imkânı bulmuştu. Katepan Basil Boioannes, Melus ve Normanları 1019'un Ekim ayının başında Bari yakınlarındaki Cannae'de yakalayarak ağır bir yenilgiye uğrattı. Bu savaşın ardından Basil Boioannes Apulia'da isyandan dolayı sarsılmış bulunan Bizans hâkimiyetini yeniden tesis etti. Yenilginin ardından dağılan Normanlar Salerno Prensi III.Guaimar, Benevento Prensi III.Pandulf (1011-1059) ve Capua Prensi IV.Pandulf gibi çeşitli Lombard prenslerinin himayesinde ücretli asker olarak hizmet vermeye başladılar. Bazıları ise IV.Pandulf'un kardeşi olan Montecassino Manastırı'nın başrahibi Atenulf (1011-1022)'nin hizmetine girip manastırın korunmasında görev aldı. Küçük bir Norman grubu ise Basil Boioannes tarafından Troia Kalesi'ne yerleştirildi. Bunun yanı sıra Cannae yenilgisi, Normandiya'dan İtalya'ya göçleri engellemedi ve bazı Norman grupları Güney İtalya'ya gelmeye devam etti. Melus ise Bizans'a karşı Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Heinrich'in desteğini almak için Almanya'ya kaçtı.³⁰⁶

Melus Almanya'ya geldikten sonra başından geçen olayları İmparator'a anlatıp ondan isyanı için destek istediği zaman II.Heinrich onun istediği gibi bir yardım

³⁰⁵Amatus, **a.e.**, s. 50.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 254; John Julius Norwich, **I Normanni nel Sud 1016-1130**, Trans. by. Elena Lante Rospigliosi, Milano, Mursia, 2010, 4.Bs. s. 30.

³⁰⁶Amatus, **a.e.**, s. 52.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 254.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 235.; Kenneth Baxter Wolf, **Making History: The Normans and Their Historians in Eleventh Century Italy**, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1995, s. 10-11.; O.Delarc, **Les Normands en Italie**, Paris, Ernest Leroux, 1883, s. 57.; Matthew Bennett, "The Normans in Mediterranean", **A Companion to the Anglo-Norman World**, s. 88.

yapma sözü verdi. İmparatorun sözü ve emri üzerine pek çok Alman prensi Melus'a yardım etmek üzere İtalya'ya gitmek için hazırlandı. Ancak Melus Almanya'da iken 9 Mayıs 1020'de öldü ve II.Heinrich tarafından inşa edilen Bamberg Kilisesine gömüldü. II.Heinrich ona büyük bir saygı göstererek bir krala uygun şekilde defnettirdi ve mezarını bir kraliyet kitabesi ile süsledi.³⁰⁷

2.8. Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Heinrich'in Güney İtalya Seferi (1022)

Cannae Savaşı'ndan sonra Basil Boioannes yarımada'nın güneyinde Bizans egemenliğini güçlendirecek adımlar atmaya başladı. Apulia bölgesi boyunca tepedeki alanlara müstahkem kaleler inşa etme emri verdi. Apulia'da Troia, Fiorentino, Montecorvino, Dragonara ve Civitate adları ile yeni kaleler inşa edildi. Ayrıca güneyde Apulia ve Salerno Prensliği sınırında Melfi'de yeni bir kasaba kurdu. Bu zafer ayrıca Lombard prensliklerini de Bizans'ın yörüngesine sokarak onları imparatorluk çıkarlarını savunur hâle getirdi. Öyle ki Capua Prensi IV.Pandulf, 1019 yılında Capua şehrinin anahtarlarını II.Basileos'a göndererek ona tabi olduğunu bildirmişti. Salerno Prensliği ise Boioannes ile genişleyen Bizans gücüne karşı tarafsız kalmayı tercih etti. En şaşırtıcısı da Montecassino Manastırı'nın tutumu oldu. Montecassino Manastırı, her zaman Güney İtalya'da Papa ve Kutsal Roma Germen İmparatorlarının çıkarlarını savunan Lâtin politikasının en ciddi savunucularından birisi olmuştu. Montecassino Manastırı'nın başrahibi Atenulf, Basil Boioannes'in zaferinden sonra Güney İtalya'da Bizans'ı desteklediğini duyurdu. Sadece Benevento Prensi III.Pandulf Germen İmparatoru'na sadık kaldı. Cannae Savaşı'nın ardından Basil Boioannes'in faaliyetleri ve Lombard prensliklerinin Bizans egemenliğini kabul

³⁰⁷ Amatus, **a.e.**, s. 52.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 254.; **Monumenta Bambergensia**, Ed. by. Philippus Jaffe, Berlin, Weidmannos, 1869, C. V, s. 558. Bu kaynakta Melus'un isminin Apulia Dükü Ismael olarak geçmesi bize Melus'un Müslüman olabileceğini söylemektedir. Guillelmus Apuliensis ise Normanların Melus ile Monte Gargano'da karşılaşmaları zaman garip kostümler ve başının bir sarıkle bağlı olduğunu kaydetmiştir. Bu da onun Müslüman olma ihtimalini kuvvetlendiren bir bilgi olabilir. Apuliensis, s. 253-254. Vera von Falkenhausen ise Melus'un Bari Ermeni cemaati kayıtlarında geçtiğini ve Mleh veya Melias isminin Bari'de çok popüler olan bir Ermeni ismi olduğunu öne sürerek onun Ermeni olabileceğini de belirtir. Vera von Falkenhausen, "Between Two Empires: Southern Italy in the Reign of Basil II", **Byzantium in the Year 1000**, Ed. by. Paul Magdalino, Leiden-Boston, Brill, 2003, s. 154.; Jean-Marie Martin, **La Pouille du VI. Au XII. Siecle**, Rome, Ecole Française de Rome, 1993, s. 520.

etmesi ile XI. yüzyılın başlarında Güney İtalya'da Bizans hâkimiyeti hiç olmadığı kadar güçlü bir şekilde tesis edilmişti.³⁰⁸

Ancak Bizans'ın bu başarılar sonucu Güney İtalya'da hatırı sayılır bir güç hâline gelmesi Papa VIII.Benedictus'u endişeye sevk etti. Bölgede Bizans genişlemesinden rahatsızlık duyan Papa, II.Heinrich'i Almanya'da ziyaret ederek onu Cannae Savaşı'nın ardından Bizans hâkimiyetinin genişlemesine karşı müdahale etmeye teşvik etti. II.Heinrich'in zaten Melus'tan dolayı İtalya'ya bir müdahale fikri vardı ve Melus'un ölümü onun bu kararını değiştirmemişti. Ayrıca VIII.Benedictus'un etkisiyle Güney İtalya'da güçlenmeye başlayan Bizans egemenliğine de karşı koymak düşüncesi ile 1021 yılında harekete geçen II.Heinrich 1021'de İtalya'ya gelerek Noel'i Ravenna'da geçirdi ve Adriyatik Denizi boyunca ilerleyerek 1 Şubat 1022'de Güney İtalya'da girdi. Ordusunu ikiye ayıran II.Heinrich, bir kolu Köln Başpiskoposu Pilgrim liderliğinde Montecassino ve Capua'dan geçerek imparator adına Montecassino Abbots Atenulf ve Capua Prensi IV.Pandulf'un tutuklanmasını emretti, diğer bir kolu ise Aquileia Patriği Poppo önderliğinde Apulia bölgesine gönderdi. Bundan sonra her iki kol II.Heinrich'in asıl ordusu ile birleşip Bizans'ın elinde olan Troia Kalesi üzerine yürüyecekti.³⁰⁹

İmparatorun emri üzerine batıya yönelen Köln Başpiskoposu Pilgrim'in geldiğini duyunca Montecassino başrahibi Atenulf İstanbul'a kaçtı. Ancak yolculuk sırasında gemisinin batması sebebiyle öldü. Ardından Capua önlerine gelen Pilgrim şehri kuşatmaya başladı, IV.Pandulf'a muhalif bir grup gizlice şehrin kapılarını Alman ordusuna açtı. Ardından IV.Pandulf yakalanarak ölüm cezasına çarptırıldı, ancak Pilgrim'in girişimi ile bu cezadan kurtuldu. IV.Pandulf zincirlere bağlanarak Alpler üzerinden Almanya'ya götürüldü. Capua'nın ardından Salerno şehri de kuşatılmaya başlandı. Ancak bu şehir Capua'ya göre daha müstahkemdi ve alınması uzun zaman süreceğinden Salerno Prensi III.Guaimar'ın kendi ile aynı ismi taşıyan oğlunun rehin alınması ile kuşatma kaldırıldı. II.Heinrich, tutuklanan IV.Pandulf'un yerine Capua'ya Teano Kontu V.Pandulf (1022-1026)'u getirdi. Montecassino'da Atenulf'un yerine ise Theobald (1022-1035)'i yeni başrahip olarak atadı. Ayrıca Melus'un yeğenlerine Comino bölgesini vererek onlara Turstein Balbus'ın liderliğinde bir grup Norman'ı da

³⁰⁸ Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 67-68.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 33.

³⁰⁹ Amatus, **a.g.e.**, s. 52.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 37-38.; **Monumenta Germaniae Historica: Diplomata Henrici II**, Ed. by. H. Bresslau-H. Bloch, Hannover, IBH, 1903, C. III, s. 591.

bıraktı. Ardından İtalya'daki tüm Alman orduları birleşerek Apulia'nın giriş kapısı olan Bizans'a ait Troia Kalesi'ni kuşatmaya başladı. Fakat yaz mevsiminin gelmesi ile Alman ordusunda son derece rahatsızlık veren sıcak havadan ötürü bazı hastalıklar yayıldı. Üstelik Troia Kalesi'nin sağlam bir konumda bulunması ve kalenin Normanlar tarafından etkili bir şekilde savunulması kuşatmayı dayanılmaz hâle getirdi, bunun sonucunda Alman ordusu 1022 Ağustos'unda İtalya'dan ayrılarak Almanya'ya doğru yola çıktı.³¹⁰ Güney İtalya'da Cannae Savaşı'nın ardından Basil Boioannes tarafından yeniden tesis edilmiş olan Bizans hâkimiyeti, Capua ve Montecassino'ya yeni görevlendirmeler ile nispeten zarar gördü. Ancak genel anlamda II.Heinrich'in İtalya seferi başarısızlıkla sonuçlandı. Onun sayıca kalabalık ve bizzat kendisinin komuta ettiği ordusu, Basil Boioannes tarafından birkaç yıl önce yeni kurulan Troia Kalesi'ni kuşatmada etkili olamamıştı. Bizzat II.Heinrich tarafından idare edilen bu ordunun Troia'da başarısız olmasından ötürü imparatorun otoritesi de bir darbe almıştı. Capua ve Montecassino'nun Lâtin politikasını desteklemesine rağmen katepan Basil Boioannes ise II.Heinrich'in İtalya'dan ayrılmasının ardından nüfuzunu daha da sağlamlaştırma fırsatı buldu.³¹¹

Öte yandan II.Heinrich'in İtalya seferinden Normanlar kârlı çıkan taraf oldular. Normanlar Troia kuşatmasında Bizans adına kaleyi II.Heinrich ve VIII.Benedictus'a karşı savunmuşlar ve bu savunmada Bizans birliklerine ciddi yardımları dokunmuştur. Bu sebeple de katepan Basil Boioannes'in saygısını kazanmışlardır. Cannae Savaşı'ndan ve II.Heinrich'in başarısız Troia kuşatmasının ardından ise katepan Basil Boioannes dönemi Bizans'ın Güney İtalya'ya gücünün zirvesine ulaştığı dönem oldu. İmparatorluğun ana toprakları olan Apulia ve Calabria'nın yanı sıra Capua, Salerno ve Benevento prensleri II.Basileos'un yüksek hâkimiyetini tanımışlardı ve 1022 yılından itibaren yaklaşık 20 yıl boyunca Bizans'ın egemenliği Güney İtalya'da devam etti.³¹²

2.9. Normanların Güney İtalya'da Aversa'ya Yerleşmeleri (1030)

³¹⁰ Amatus, **a.e.**, s. 52-55.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 238-39.; Wolf, **a.g.e.**, s. 11.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 39-40. Leo Marsicano ayrıca Melus'un yeğenlerine destek amacıyla tahsis edilen diğer Normanların isimlerini Gilbert, Gosmannus, Stigand, Walter of Canosa ve Hugh Falloc olarak verir.

³¹¹ Şen, **a.g.e.**, s. 57-58.

³¹² Şen, **a.e.**, s. 58.; Holmes, **a.g.e.**, s. 506-507.; Graham A. Loud, "Southern Italy in the Eleventh Century", **TNCMH**, Ed. by. David Luscombe-Jonathan Riley Smith, Cambridge, CUP, 2006, C. IV-II, s. 100.

Papa VIII. Benedictus'un Nisan 1024'te, bundan 3 ay sonra da II.Heinrich'in ölümü ile Bizans karşıtı koalisyon büyük bir zarar gördü. Salerno Prensi III.Guaimar, yeni Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Konrad'dan kayınbiraderi IV.Pandulf'un serbest bırakılmasını rica etti. Bu çağrıya olumlu cevap veren ve II.Heinrich'in İtalya'daki başlattığı mücadeleleri devam ettirme niyetinde olmayan II.Konrad, IV.Pandulf'u serbest bıraktı. Bu ise IV.Pandulf'un önderliğinde Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'na karşı kaybedilen haklarını ve mülklerini geri almak isteyen Lombard prensliklerinin Bizans ile işbirliği yapmasına yol açtı. 1026 yılında III.Guaimar, Basil Boioannes ve Norman paralı askerleri II.Heinrich'in düzenlemelerine karşı koymak adına Capua şehrini kuşattılar. Şehirde bulunan Teano Kontu V.Pandulf ise ailesi ile beraber Napoli'ye kaçtı. Böylece IV.Pandulf eski makamına geri gelme şansı buldu.³¹³

IV.Pandulf eski makamına gelir gelmez II.Heinrich'in gerçekleştirdiği düzenlemelere karşı harekete geçti. İlk olarak Montecassino üzerine yürüyerek başrahip Theobald'ı yakaladı ve onun bir hücrede yaşamını sürdürmesini emretti. Ardından buraya Basil (1036-1038) isminde kendisine bağlı yeni bir başrahip atadı. Capua'dan kaçan Teano Kontu V.Pandulf'un Napoli'deki varlığı onu bu şehre karşı harekete geçmeye zorladı ve 1028 tarihinde Napoli'yi IV.Sergius (1002-1036)'tan almayı başardı. IV.Sergius ise IV.Pandulf tehdidine karşı Norman paralı askerlerinin lideri olan Rainulf Drengot'a başvurdu. Yakın zamanda Gaeta Dükü'nün ölümü ile dul kalmış olan kız kardeşini ona vermeyi teklif ederek ondan IV.Pandulf'a karşı Napoli'yi geri almak için savaşmasını istedi. Bunun yanı sıra IV.Pandulf'un gücünün büyümesi, Rainulf'un da işine gelmemekteydi. Söz konusu bu tarihlerde Rainulf, İtalya'daki Normanların lideri konumunda idi ve güçleri Normandiya'da gelenler ile günden güne büyümekteydi. IV.Pandulf'un saldırgan politikasının zamanla Normanların çıkarlarına ters düşeceğini bilen Rainulf Napoli Dükü IV.Sergius'a yardım etme kararı aldı. Bunun ardından IV.Sergius Normanların yardımı ile IV.Pandulf'u şehirden çıkarmayı başardı ve yeniden eski konumuna kavuştu, yardımlarına karşılık olarak Normanlara ise 1030'da Napoli'nin kuzeyinde yeni inşa edilmiş bir kale olan Aversa ve çevresini tahsis etti.³¹⁴

³¹³ Amatus, a.e., s. 56-57.; Wolf, a.e., s. 11.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 69.

³¹⁴ Amatus, a.e., s. 57-60.; Leo Marsicano, a.g.e., s. 275.; Wolf, a.e., s. 11-12.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 74.; Şen, a.g.e., s. 61.

Aversa'daki bu yerleşim İtalya'daki ilk Norman kazanımıydı. Bu tarihe kadar Normanlar çeşitli prensliklerde veya Bizans İmparatorluğu tarafından paralı asker olarak hizmete alınmışlar, bölgenin siyasi figürlerini tanıyıp kim en yüksek fiyatı verirse onun için askerlik yapmışlardı. Ancak Aversa, artık Normanların paralı asker olmayı yavaş yavaş bırakıp bölgede bağımsız bir güç olmaya başladıkları bir bölge oldu ve onların Güney İtalya aristokrasisine girmelerini sağlayan bir süreci başlattı. İtalya'ya hacılardan sonra gelen ilk Normanlardan olan Rainulf Drengot, Aversa'ya yerleşmesinin ardından Aversa Kontu (1030-1045) olarak adlandırılmaya başlandı. Ardından Rainulf burayı güçlü duvarlar ve hendekler ile çevreledi, ayrıca daha fazla insanın buraya gelmesi için Normandiya'ya mesajlar yolladı. Normandiya'dan yeni gelenler ile Aversa, kısa süre içinde tüm maceracıların merkezi oldu ve paralı askere ihtiyacı olanların kolaylıkla bulabileceği açık bir pazar hâline geldi. Fakat Normanların Aversa'ya yerleşmeleri onların ilk başta çeşitli Lombard prensliklerine veya Bizans'a paralı askerlik olarak hizmet vermelerini engellemedi. Bir süre daha Normanlar bölgede paralı askerlik yapmaya devam ettiler.³¹⁵

Bu sırada IV.Pandulf, Salerno üzerine doğru egemenliğini genişletmekle meşguldü. 1032'de IV.Sergius ile bağlarını güçlendiren Gaeta şehrini ele geçirdi. Daha sonra Montecassino rahiplerini kendine sadakat yemini etmeye zorladı ve bu manastırın kontrol ettiği kaleleri Normanlara vererek manastır gelirlerini kendi hazinesine aktarmaya başladı. Ayrıca Rainulf'un eşinin ölümünden yararlanmak istedi ve bu yüzden ona yeğeni ile evlenmesini teklif etti. Rainulf Napoli ile olan ittifakına ve sadakatine rağmen 1034'te IV.Pandulf'un teklifini kabul etti. Bu olaya son derece üzülen IV.Sergius ise Napoli'yi terk edip bir manastıra yerleşti.³¹⁶

2.10. Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Konrad'ın Güney İtalya Seferi (1037)

II.Heinrich'in İtalya seferinin ardından Güney İtalya'daki Bizans egemenliği onun 1024'teki ölümünden sonra da hız kesmeden devam etmişti. Özellikle Bizans'a

³¹⁵ Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, 255.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 170.; Francis Marion Crawford, **Southern Italy and Sicily and The Rulers of The South**, London, The Macmillan Company, 1910, s. 137.; Donald Matthew, **The Norman Kingdom of Sicily**, Cambridge, CUP, 2008, s. 11.; Şen, **a.e.**, s. 62.

³¹⁶ Amatus, **a.g.e.**, s. 61.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 256-58.; Wolf, **a.g.e.**, s. 12.; Ferdinand Chalandon, **Historie de la Domination Normande en Italie et en Sicile**, Paris, Librairie Alphonse Picard et Fils, 1907, C. I, s. 75-76.

yakın olan Capua Prensi IV.Pandulf, yayılmacı ve saldırgan bir politika izlemekte ve civar prenslikler üzerinde nüfuzunu artırmaktaydı. IV.Pandulf'un yaptığı zorbalıklara karşı onu sevmeyen Montecassino Manastırı'nın bazı rahipleri II.Konrad'a mesajlar gönderip yardım istediler. Esasında II.Konrad'da, güneyde hızla yayılan bu Bizans etkisini kırmak ve Lombard prenslikleri üzerinde Germen İmparatorluğu üstünlüğünü tekrar kurmak istiyordu. Bu sebeple 1037 tarihinde İtalya'ya doğru bir sefere çıktı. II.Konrad, Montecassino'dan IV.Pandulf'a karşı yardım isteyen heyet tarafından ilk önce Milano'da karşılandı. Ardından bahsi geçen manastıra yürüdü, bunun üzerine Montecassino başrahibi Basil kaçtı. II.Konrad, manastırı eski sistemine getirecek bazı düzenlemeler yaptı ve yeni başrahip olarak Bavyeralı Richer (1038-1055)'i göreve getirdi. II.Konrad'ın geliş haberi ile paniğe kapılan IV.Pandulf, beraberindekiler ile St. Agata Kalesi'ne kaçtı.³¹⁷

Ardından II.Konrad, Capua önlerine gelerek burada Lombard liderlerinin kendisine gelmesini ve sadakat yemini etmesini bekledi. Ancak liderlerden hiçbiri II.Konrad'a gelmeyi tercih etmeyerek kalelerine kapandı. Sadece Mart 1027'de ölen III.Guaimar'ın yerine geçen oğlu IV.Guaimar (1027-1052), Konrad'ın huzuruna beraberinde Norman paralı askerleri ile geldi ve İmparator tarafından onurlu bir şekilde karşılandı. II.Konrad, IV.Pandulf'a ait olan Capua şehrini IV.Guaimar'a verdi ve onu evlatlık oğlu olarak ilan etti. Bu haberi duyar duymaz IV.Pandulf ve oğlu Bizans'ın yardımını aramak için İstanbul'a kaçtılar.³¹⁸

İmparator II.Konrad'ın bu seferinden en kârlı çıkan taraf Salerno Prenslığı oldu. İmparatorun tanınması ile birlikte desteğini kazanan IV.Guaimar Capua Prensi unvanını da alarak Lombard prenslikleri arasında en güçlüsü konumuna geldi. II.Konrad IV.Guaimar'ı Capua Prensi yapması ve onu onurlandırmanın dışında Normanlar ile de ilgilendi. Zira Almanya'da iken IV.Guaimar ve ona bağlı Norman paralı askerlerinin İtalya'da kısa süre içinde kendilerini belli ettiklerini ve onların güçlü savaşçılar oldukları haberini almıştı. Bu sebeple Rainulf Drengot'u IV.Guaimar'ın lordluğu altında Aversa Kontu olarak tanıdı. Böylece İtalya'da kazanılan ilk Norman toprakları Konrad tarafından resmîyet kazandı. Bu sebeple

³¹⁷ Amatus, **a.e.**, s. 64.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 76.; Wolf, **a.e.**, s. 12.

³¹⁸ Amatus, **a.e.**, s. 65.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 266-67.; **Codex Diplomaticus Cavensis**, Ed. by. Michael Morcaldi-M.Schiani-Sylvano de Stephano, Milano, Hulricus Hoepli, 1878, C. V, s. 131-32.; Wolf, **a.e.**, s. 12.

Rainulf Drengot Güney İtalya’da en güçlü yerel liderlerden birisi hâline geldi. Güney İtalya’da işlerini tamamlayan II.Konrad ise bundan sonra geri Almanya’ya döndü.³¹⁹

2.11. Hauteville Ailesi’nin İtalya’ya Yönelişleri ve Bizans’ın Sicilya Seferi’ne Katılması (1038)

Kutsal Roma Germen İmparatoru Konrad’ın İtalya seferine kadar Normanlar, bu sıralarda ağırlık olarak çeşitli Lombard prensliklerinde hizmet vermekteydiler. Bunun yanı sıra Aversa’da kurulmuş olan yeni bir Norman yerleşimi mevcuttu ve İtalya’daki Normanlara da Rainulf Drengot hâkimdi. Özellikle Konrad’ın seferine kadar Drengot ailesi Normanlar arasında belirgin bir konumdaydı. Ancak Bizans’ın Sicilya seferinin hemen öncesinde İtalya’ya gelen Tancred Hauteville’nin oğulları William, Drogo ve Humprey, Normanların İtalya’daki kaderini değiştirdiler. Bu tarihten itibaren Normanlar paralı askerlik yapmayı zamanla terk etmiş ve Hauteville ailesi önderliğinde siyasî bir hedef olarak Güney İtalya’ya hâkim olmak istemişlerdir. Bu sebeple Hauteville ailesi hakkında biraz bilgi vermek daha doğru olacaktır.

Güney İtalya’da bağımsız bir Norman prensliği kuracak olan Hauteville ailesi hakkında maalesef fazla bir şey bilmemekteyiz. Ailenin lideri, Normandiya’nın batısında Coutances’teki Hauteville-la-Guichard’da küçük bir toprağa sahip olan yerel bir lord Tancred Hauteville (980-1041) idi. Tancred iki evlilik yapmıştı, ilk eşi Muriella’dan William, Drogo, Humprey, Geoffrey ve Serlo; ikinci evliliği Fresenda’dan ise Roberto Guiscardo, Mauger, William, Aubrey, Humbert, Tancred ve Roger dünyaya gelmişti. Ailenin en büyüklerinden olan William, Drogo ve Humprey kardeşler babalarının kendilerine bırakacağı toprakların yeterli olmamasından ötürü İtalya’ya gitmeyi tercih etmişlerdi. Diğer kardeşleri de ilerleyen zaman içerisinde yeni fırsatlar aramak üzere İtalya’ya geldiler. Sadece Tancred’in oğullarının en büyüğü Serlo, Normandiya’da kalmayı tercih etti. Hauteville kardeşler, 1035’de Normanların İtalya’daki başarılarından ve Rainulf’un çağrılarından haberdar olmuş olacaklar ki orada kendileri için fırsatlar ve zenginlik bulma umudu ile baba evinden ayrılmışlardır.³²⁰

³¹⁹ Amatus, **a.e.**, s. 64.; Leo Marsicano, **a.e.**, s. 266-67.; Wolf, **a.e.**, s. 12.; Şen, **a.g.e.**, s. 64.

³²⁰ Malaterra, **a.g.e.**, s. 52-53.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 170.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 51.

Hauteville ailesi'nin kökenleri hakkında da ne yazık ki fazla bilgi sahibi değiliz. Her ne kadar Malaterra, ailenin kökenlerini Normandiya'yı ele geçiren Viking şef Rollo'ya bağlamaya çalışsa da bu kesin bir bilgi değildir. Öte yandan Malaterra, ailenin isminin nerden geldiği hakkında ailenin kurulmuş olduğu bölgenin yüksek bir tepede bulunmasından dolayı Haute Ville (yüksek köy) anlamına geldiğini öne sürer. James S. Hill ise, Hauteville isminin ailenin toprakları üzerine Rollo döneminde *Hialt* veya *Healthene* adlı bir Viking şefinin yerleşmiş olduğunu ve ailenin isminin de buradan hareketle *Hialt Villa*'dan zamanla Hauteville'ye dönüştüğünü belirtmektedir. Ancak her iki görüş hakkında net ve kesin bir şey söyleyemeyiz.³²¹

1035 yılında İtalya'ya geldikleri bilinen William, Drogo ve Humprey Hauteville, ilk başta Rainulf'un hizmetine girmediler. Başta Capua Prensi IV.Pandulf'a giderek bir müddet burada görev aldılar, ancak daha sonra onun davranışlarından ve hareketlerinden hoşlanmayarak daha çekici buldukları Salerno Prensi IV.Guaimar'ın hizmetine girdiler. Bu sırada Sicilya'da Kelbî Emîri Ahmed (1019-1038) zamanında onun yönetiminden hoşnut olmayan halk adaya Zîrîleri davet etmişti. Bu da beraberinde büyük bir kargaşa ve iç savaşa yol açtı. Sicilya'daki Müslümanların içinde bulunduğu bu zayıf durumdan faydalanmak isteyen Bizans, döneminin tanınmış ve yetenekli komutanlarından birisi olan Georgios Maniakes'i 1038'de Sicilya'ya gönderdi. İçlerinde Norveç Kralı Harald Hardrada (1047-1066)'nın da bulunduğu Varaeg birlikleri de dâhil olmak üzere Maniakes büyük bir ordu topladı ve Lombard prensliklerinden de asker talebinde bulundu. Prens IV.Guaimar, bu talep üzerine Drogo ve Humprey ile beraber liderleri William Hauteville olmak üzere 300 Norman paralı askerini Maniakes'e gönderdi.³²²

Sicilya'ya düzenlenen Bizans seferi, 1038 yılının yaz sonunda başladı. İlk olarak adanın giriş kapısı olarak bilinen Messina şehri kuşatılarak teslim olmaya zorlandı. Maniakes, bu kuşatmada büyük cesaret sergileyen Normanları seferden sonra ödülleri ve hediyeleri verme sözü ile daha da cesaretlendirmişti. Adada kendilerine karşı koyacak herhangi ciddi bir gücün bulunmamasından dolayı Bizans kuvvetleri hızla ilerleyerek 1040 yılında güneyde Syracuse önlerine geldi. Burada büyük bir Müslüman ordusu toplandı, yapılan savaşta Maniakes Müslüman ordusunu ağır bir

³²¹ Malaterra, **a.e.**, s. 52.; James S. Hill, **The Place-Names of Somerset**, Bristol, St. Stephen's Printing Works, 1914, s. 256.

³²² Amatus, **a.g.e.**, s. 66.; Malaterra, **a.e.**, s. 54-55.; Crawford, **a.g.e.**, s. 142.; Altan, **a.g.e.**, C. XXV, s. 207.

yenilgiye uğrattı. Savaşın ardından Syracuse şehri ele geçirildi. İki yıl içerisinde de Sicilya'nın doğu yarısı Bizans İmparatorluğu'nun eline geçmiş oldu.³²³

Bu seferde Normanlar Bizans ordusuna büyük ölçüde yardımcı oldular ve üstün cesaretleri ile fark edildiler. William Hauteville, bu seferde gösterdiği kahramanlıklardan dolayı “Bras-de-Fer (Demir Kol)” unvanını aldı. Normanlar, seferden sonra Milanolu olan ve Arduin adı verilen birisi ile Maniakes'e haber gönderip söz verdiği üzere ele geçirilen ganimetlerden kendi payına düşenleri talep ettiler. Ancak Maniakes, otoritesine karşı geldiği ve ganimet istediği için Arduin'e sinirlendi, onun kampın etrafında sopalarda dövülmesini emretti. Geri döndüğü zaman olan bitenleri anlatınca Normanlar, Bizans'a karşı harekete geçmeyi düşündüler. Arduin onları sakinleştirerek daha işe yarar bir plân düşündü ve Normanları alıp Bizans kampından ayrılarak Güney İtalya'ya gitti.³²⁴

2.12. Normanların Güney İtalya'da Arduin'in İsyanında Yer Almaları

Bizans'ın Syracuse zaferinden sonra ordunun içindeki rahatsızlıklar adanın tekrar Müslümanlara geçmesine yol açtı. Kuşatma sırasında Müslümanlarının liderinin (?) bir gemiye binip kaçmayı başarması üzerine Maniakes bunu bir başarısızlık saydı ve tüm suçu donanma komutanına yükledi. Komutan buna tepki gösterdi ve üstelik Maniakes öfkesine hâkim olamayarak ona vurdu. Bunun üzerine komutan, İstanbul'da sarayda baş yönetici durumundaki hadım Ioannes'e Maniakes'in isyana kalkıştığını haber verdi. Maniakes bunun sonucunda tutuklanarak İstanbul'a gönderildi ve hapsedildi. Ayrıca Kasım 1040'te yeni katepan olarak Mikhail Dokianos (1040-1041) göreve getirildi. Bizans ordusu içindeki bu huzursuzluklar Müslümanlara adanın doğu yarısını tekrar ele geçirme fırsatı verdi ve kısa sürede Sicilya'da sadece Messina şehri Bizans'ın elinde kaldı.³²⁵

³²³ Malaterra, **a.e.**, s. 55-56.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 78. Malaterra Sicilya'da toplanan Müslüman ordusunun sayısını 60.000 olarak vermektedir ancak bu sayı dönemin koşulları ve şartları göz önüne alındığında mümkün görünmemektedir.

³²⁴ Malaterra, **a.e.**, s. 56-57. Amatus, Arduin'in seferde güzel bir Arap atı ele geçirdiğini ve bu atı Bizanslılara vermek istememesi sebebiyle soyulup dövüldüğünü kaydeder. Guillelmus Apuliensis ise Sicilya seferi sırasında Bizans kuvvetlerine liderlik edenin Mikhail Dokianos olduğunu ve Arduin'in Bizanslılara kadın gibi olduklarını söyleyerek hakaret ettiği için dövüldüğünü söylemektedir. Amatus, **a.g.e.**, s. 68.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 256-57.

³²⁵ Zonaras, **a.g.e.**, s. 60-61.; Angold, **a.g.e.**, s. 49.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 79. Amatus ise İmparatoriçe Zoe'nin hapse atıldıktan sonra Maniakes'e haber gönderdiğini ve eğer kendisi

Normanların ve isyanı başlatacak olan Lombardların lideri olan Arduin ise Apulia'ya geldikten sonra gücünü artırmak için yeni katepan Dokianos'un yanına giderek zengin hediyeler ile onun dostluğunu ve güvenini kazandı. Bunun sonucunda Dokianos tarafından Melfi şehrine vali olarak atandı. Arduin burada Güney İtalya'da Bizans hâkimiyetinin sağlam olmadığını ve burasının kendisine ait bir hâkimiyet kurmak için iyi bir fırsat olduğunu fark etti. II.Basileos'un ardından gelen imparatorların dirayetli olamayışından ve katepan Basil Boioannes'in 1027 yılında İstanbul'a çağrılmasından ötürü bu bölgede Bizans hâkimiyeti zayıflamaya başlamıştı ve burada başlatacak bir isyan kolay bir şekilde imparatorluk egemenliğine son verebilirdi. Buna ek olarak Bizans İmparatorluğu, Sicilya seferinde başarılı olsa da kısa süre sonra elindeki toprakları kaybetmişti ve Güney İtalya'daki toprakları da ciddi bir tehlikeye karşı savunmasızdı, burası başlatılacak bir isyanla kolayca ele geçirilebilirdi. Arduin, bu düşünceler ile Sicilya seferinde Maniakes tarafından kendilerine söz verilen ganimetleri alamayan ve Bizans'a kızgın olan Normanlar ile beraber yardım almak üzere Aversa'ya gitti ve Rainulf'a İtalya'ya geldiklerinden beri bu küçük şehirde yaşadıklarını ve kendisinin tavsiyelerine uydukları takdirde onları çok zengin ve ferah bir ülkede yaşatacaklarının sözünü verdi.³²⁶

Normanlar Arduin'in bu sözleri üzerine kendi aralarında toplanıp bu konuyu tartıştılar ve Arduin'in daveti kabul edildi. Arduin ayrıca isyanda elde edilecek toprakların yarısını Normanlara vermeyi de kabul etti. Normanlar ise bu toprakların eşit şekilde bölüşülmesi için aralarından 12 kont seçti. Rainulf, Arduin'e 300 Norman verdi ve onlara ayrıca Maniakes'ten intikam almak için cesurca savaşmalarını emretti. Harekete geçen Arduin ve Normanlar, Sicilya'da Maniakes'in tutmadığı sözlere karşılık ve imparatorluğa kızgın bir şekilde isyanın başında Apulia'nın giriş kapısı olan Melfi'yi kolayca ele geçirdiler. Buradan hareketle Venosa, Ascoli ve Lavello gibi şehirlere saldırarak hâkimiyeti altına aldılar. Apulia bölgesindeki şehirlerin sakinleri,

ile evlenirse onu imparator yapabileceğini söylediğini kaydeder. Maniakes ise imparator olma hayali ile İstanbul'a gelir ancak bu sırada yeni İmparator IX.Konstantinos Monomachos (1042-1055)'un Zoe ile evlendiğini görür. Ardından Maniakes'e kötü davranılır ve görevleri elinden alınarak katepan Mikhail Dokianos olur. Amatus, **a.g.e.**, s. 67-69.

³²⁶ Arduin'in Rainulf'a hitaben konuşmasının tam şekli: “ *Size bulunacağım tavsiyelere güvenerseniz büyük avantajınız olacaktır. Bu topraklara ilk defa geldiğinizden beri uzun zaman geçti ve doğduğunuz ülkede küçük bir miras bırakmış olsanız da burada daha az kazandınız. Size ilk verilen topraklardan ve bu küçük delikte fareler gibi yaşıyorsunuz. Beni takip edin. Sizi çok zengin ve ferah bir ülkede yaşayan kadınlar gibi olan erkeklere yönlendireceğim.* ” Amatus, **a.e.**, s. 69-70.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 79., Crawford, **a.g.e.**, s. 146.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 170.; Şen, **a.g.e.**, s. 59.

bu saldırılardan son derece rahatsız oldu ve katepan Mikhail Dokianos'a haber gönderip yardım istediler. Arduin'in başlattığı bu isyana katılanların büyük bir bölümü Lombard idi, ancak Normanlar isyanın başlıca askerî gücünü karşılıyorlardı. Normanlar Sicilya'da Bizans'ın kendilerine kötü muamelelerinden ötürü isyana katılma kararı almışlar ve otorite boşluğundan ötürü Güney İtalya'yı ele geçirmek için bu isyanı kullanmayı düşünmekteydiler.³²⁷

2.13. Normanların Bizans'a Karşı Olivento, Cannae ve Montepeloso Zaferleri (1041)

İmparator IV.Mikhail, Arduin'in Lombardlarının ve Normanların Apulia'daki faaliyetlerini haber alınca katepan Mikhail Dokianos'a büyük bir savaşa hazırlanması için emir verdi, ayrıca ele geçireceği Normanların zincirlere bağlanarak başkalarına örnek olsun diye sergilenmesini emretti. Bunun üzerine Dokianos Güney İtalya'da pek çok bölgeden asker toplayarak Arduin'in isyanına karşı harekete geçti. Ayrıca onlara yasadışı bir şekilde ellerinde tuttıkları toprakları terk etmelerini emreden bir mesaj yolladı, bu emri kabul ettikleri takdirde güneyde barış içinde yaşayacaklarını söyledi. Ancak Normanlar Dokianos'a cevap olarak bu toprakları bu kadar kolay terk etmek için gelmediklerini ve birçoğunun da geri dönmeyeceğini söylediler. Ayrıca bu toprakları kendilerine bıraktıkları takdirde imparatorluk kuvvetlerine hizmet edeceklerini de cevap olarak belirttiler.³²⁸

Mikhail Dokianos, bu cevabı aldığı zaman öfkeleni ve topladığı askerlere silahlanmalarını emrederek Normanlara savaşacakları yeri ilettil. Her iki tarafta savaşın yapılacağı gün ve saatte anlaştılar. Bu savaşta Bizans ordusunun isyancı kuvvetlere kıyasla sayıca oldukça fazla olduğunu söylemeliyiz. Ayrıca Güney İtalya'ya yeni gelmiş olan Tancred Hauteville'nin oğulları William ve Drogo'da Norman kuvvetleri arasında yer almaktaydı. 17 Mart 1041 tarihinde iki ordu Olivento Nehri'nin yanında karşı karşıya geldi ve Bizans İmparatorluğu ağır bir yenilgi yaşadı. Kaçanlar Normanlar tarafından takip edilerek öldürüldü. Pek çok Bizans askeri nehirde boğuldu. Mikhail Dokianos ise canını zor kurtararak kaçmayı başardı. Bu savaş Normanların

³²⁷ Amatus, a.e., s. 70-71.

³²⁸ Amatus, a.e., s. 71-72.

cesaretlerini ve morallerini yükseltmiş ve onların Apulia'nın kuzeyinde tutunmalarını sağlamlaştırmıştı.³²⁹

Normanların bu zafer haberi İmparator IV.Mikhail'e ulaştığında çok üzüldü ve ilk başta bu insanlara karşı ne yapacağını bilemedi. İstanbul'daki en bilge adamları toplayarak Normanlara karşı ne yapması gerektiğini konusunda fikir aldı. Bundan sonra birçok paralı askeri hizmetine alarak Normanlara karşı İtalya'ya gönderdi. İsyanı başlatmış olan Apulia'lı Lombardlar Olivento zaferinin ardından liderleri olarak Benevento Prensi III.Pandulf'un kardeşi Atenulf'u seçtiler. Bu, Normanların bölgede ne kadar tanınmış olsalar ve aralarından bir lider seçebilme potansiyellerine rağmen bölgeye henüz adapte olamadıklarını ve güçlü bir liderin altında savaşmak istediklerini göstermektedir. Bu sırada 4 Mayıs 1041'de İstanbul'dan gönderilen birliklerde Olivento'daki sonucu yaşadılar, Bizans birlikleri Cannae yakınlarında ikinci kez ağır bir yenilgi aldı. Yenilgiden sonra Mikhail Dokianos Bari şehrine kaçtı. Pek çok Bizans askeri yakalandı veya öldürüldü. Ayrıca Bizans karargâhında pek çok süs eşyası, altınlar, gümüşler ve çadırlar Normanların eline geçti. Yenilginin ardından imparator Normanlara karşı koymadaki başarısızlığından ötürü Mikhail Dokianos'u görevden aldı ve yerine önceki katepan Basil Boionannes ile aynı ismi taşıyan Exagustus Boioannes (1041-1042)'i getirdi. Ayrıca Bizans askerlerinin savaşta yetersiz kaldığını görerek ona Varaeg birlikleri de gönderdi. Normanlar ise Cannae zaferinin ardından Melfi'ye döndüler.³³⁰

³²⁹ Amatus, **a.e.**, s. 72.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 256.; **Annales Bareses and Annales Lupii Protospatharii**, Ed. by. W. J. Churcill, y.y., Centre for Medieval Studies, 1979, s. 363.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 92. Amatus bu savaşta 100 Bizans askerine 1 Norman askerinin denk düştüğünü kaydetmiştir. Malaterra ise savaştan önce Bizanslıların Normanlara bir elçi göndererek bir seçim yapmasını istediklerinden bahseder. İmparatorluk, ya barış içinde bölgeyi terk etmelerini ya da uzun günler kendileri ile savaşacaklarını bildirmiştir. Bunun üzerine Hugh isminde bir Norman, bu haberi bildiren elçinin atına vurarak onu düşürmüş ve yumruklamaya başlamıştır. Diğerleri ise elçiyi kurtararak geri göndermişlerdir. Olan bitenleri anlatan elçiden sonra Bizanslılar savaşa hazırlanmışlardır. Ayrıca Amatus Bizans ordusunun sayısını 60.000 olarak vermiştir, ancak bu o dönem Bizans dünyası için pek mümkün görünmemektedir. Malaterra, **a.g.e.**, s. 57-58.

³³⁰ Amatus'ta geçen şu ilginç kayıt bize Bizans'ın gözünde Normanların nasıl algılandığını ve Bizans'ın daha o tarihlerde ileride imparatorluğu büyük sıkıntılar verecek olan Norman tehlikesini gördüğünü bildirmektedir: “ *Olivento Nehri'ndeki yenilgiyi haber alan İmparator (IV.Mikhail), kederinden dolayı elini alına vurdu ve göğsünü dövdü. Sonra bu insanlardan dolayı tahtını kaybedeceğini ve sürüleceğini söyledi. Ardından şehirdeki bilge insanları topladı, hazinesinin kapılarını açacağını ve Normandiya'dan gelen bu insanlara karşı koymak isteyenlere vereceğini açıkladı. Eğer hazineden bulamaz ise kiliselerden ödünç para alacağını çünkü kendisini yok edecek ve imparatorluk onurunu alacak bu insanları yok etmek istediğini söyledi.* ” Bu bilgiden Bizans'ın Normanlardan daha o tarihlerde bile çekindiği de açıkça anlaşıyor. Amatus, **a.e.**, s. 72-74.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, 256.; Skylitzes, **a.g.e.**, s. 401.; **Annales Bareses**, s. 363-64.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 75. Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 171. Breve Chronicon Northmannicum ise Olivento ve Cannae

Mikhail Dokianos'un yerine bölgeye gönderilen Exagustus Boioannes ise geldiği zaman Bizans birliklerine motive edici bir konuşma yaparak cesaretlerini artırmaya çalıştı. Boioannes askerlere şöyle seslendi: *“Beyler, kendinizle gurur duyun ve kadınların kalbinize sahip olmasına izin vermeyin! Hangi korkak sizi daima savaşta kaçmaya zorluyor? Bütün dünyayı kendilerine tabi kılan cesaretli atalarınızı hatırlayın. Mycenelileri, İskender'i ve Yunanların kahramanlıklarını hatırlayın. Batı ve dünyanın her yeri bir zamanlar bize aitti. Yunan ismini duyan insanlar onların önüne çıkmaya cesaret edebildi mi? Güçlü olun. Size dua ediyorum, atalarınızın cesaretini hatırlayın ve size olan güveni ayaklarınızla utandırmayın! Bir erkek gibi savaşmaya cesaret eden, düşmanın üstesinden gelecektir. Atalarınızın ayak izlerini takip etmeye çalışın ve şimdi herhangi bir kaçış fikrinden vazgeçin! Bütün dünya sizin cesur olduğunuzu bilmeli, kimse Franklardan korkmamalı, çünkü hem sayı hem cesaret bakımından yetersizler!”*³³¹

Normanlar ise yeni gönderilen Bizans birliklerinin haberini aldıktan sonra Melfi'de toplandılar ve bu orduya karşı ne yapacaklarını tartışmaya başladılar. Boioannes'in onları Melfi'de kuşatmayı plânladığını öğrenince Bizans ordusu Montepeloso'dayken şehirden ayrıldılar ve Monte Serico'ya gittiler. Ayrıca yolda Bizans ordusuna ait olan bazı hayvanları da ele geçirmişlerdi. 3 Eylül 1042'de Norman-Lombard kuvvetleri ve Bizans birlikleri arasında Montepeloso'da üçüncü bir savaş yaşandı. Ancak imparatorluk Olivento ve Cannae'de olduğu gibi bir ağır yenilgi daha yaşadı ve üstelik Normanlar katepan Exagustus Boioannes'i de esir almayı başardılar. Katepan savaşın ardından isyanın lideri Atenulf tarafından zincirlere bağlanarak Benevento'ya götürüldü. Savaşın sonra Apulia bölgesinin kıyı kasabaları ise Bizans yönetimini redderek Norman idaresi altına girmeyi tercih etti. Normanların belli aralıklarla üç savaşta da Bizans İmparatorluğu'nu mağlup etmesi, Apulia bölgesinde dengeleri Normanların lehine çevirdi ve Güney İtalya'nın Normanlar tarafından ele geçirilmesini kolaylaştıran en önemli etken oldu. Ayrıca bu yenilgiler Bizans'ın Güney İtalya'daki prestijine de büyük darbe vurmuş ve Bari, Monopoli, Matera ve Giovenazzo gibi İtalya'daki büyük Bizans şehirleri isyancılara karşı açık bir hâle gelmişti.³³²

Savaşları'nı 1042 olarak tarihlendirmiştir. Breve Chronicon Northmannicum, Ed. by. Antonio Muratori, **RIS**, C. V, 277.

³³¹ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 256.

³³² Amatus, **a.g.e.**, s. 74-75.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 257.; Skylitzes, **a.g.e.**, s. 401.; **Annales Barenses**, s. 364.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 75-76.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 94.; Loud, “Southern Italy in the Eleventh Century”, **TNCMH**, s. 103.; Şen, **a.g.e.**, s. 69.

2.14. Georgios Maniakes'in Güney İtalya'yı Geri Alma Çabaları ve İmparatorluğa Karşı İsyan Etmesi

Bizans İmparatorluğu'nun Güney İtalya'daki toprakları, Arduin'in isyanı ve bununla beraber Normanların hızla ilerlemesi neticesinde günden güne erimekteydi. Özellikle Lombard-Norman kuvvetlerine karşı üç büyük savaş kaybedilmiş ve birçok Bizans şehri imparatorluk otoritesini reddederek Norman yönetimine girmişti. Bu isyan her ne kadar Lombardlar tarafından başlatılsa da asıl olarak Normanlara yaramıştı; çünkü bu isyan neticesinde Melfi, Venosa, Ascoli, Lavello, Monopoli, Giovenazzo şehirleri başta olmak üzere Apulia bölgesindeki çoğu şehri ele geçirmişlerdi. Bazı şehirler ise Bizans hâkimiyetinden kurtulmak için gönüllü olarak Normanları davet ediyordu. İmparatorluğun elinde Güney İtalya'da büyük şehir olarak sadece Hidrous, Tarento, Brindisi ve Bari şehirleri kalmıştı. Esasında Olivento, Cannae ve Montepeloso zaferlerinin ardından Bizans'ın Normanları Güney İtalya'dan kolay kolay çıkaramayacağı da anlaşılmaya başlanmıştı.³³³

Bu şartlar altında İmparator V.Mikhail (1041-1042), bölgede tekrar hâkim olmak ve Normanları Capua, Benevento ve Napoli'nin etrafından uzaklaştırmak için hapiste olan deneyimli komutan Georgios Maniakes'i İtalya'ya göndermeye karar verdi. Georgios Maniakes (1042-1042), yeniden katepanlık görevine getirildi ve büyük bir ordu ve Norveç Kralı Harald Hardrada'nın da bulunduğu Varaeg birlikleri ile Apulia bölgesinde gönderildi. 1042 Nisan'da İtalya'ya gelen Maniakes, Otranto'ya çıktı ve Norman hâkimiyetine girmeyi kabul eden kasabalara saldırılar düzenledi. Önce Bari şehrinin güneyindeki Monopolis bölgesine geldi ve burada birçok Norman idaresine girmelerinden ötürü cezalandırmak için idam etti. Maniakes, Norman idaresine giren bu Bizans kasabalarını ve şehirlerini cezalandırmak için çok katı ve acımasız davranmaktaydı.. Kadın, çocuk, yaşlı dinlemeden Bizans otoritesine karşı gelenleri cezalandırdı, kimseye acımadı. Bu şekilde kasabalar ve şehirler Bizans lehine taraf değiştirmeye zorlandı.³³⁴

Bu sırada İstanbul'da imparator değişikliği yaşanmaktaydı. Maniakes'i İtalya'ya gönderen V.Mikhail, İmparatoriçe Zoe ve Theodora tarafından tutuklanarak

³³³ Apuliensis, a.e., C. V, s. 257.; Skylitzes, a.e., s. 402.; Norwich, **Bizans: Yükseliş Dönemi**, C. II, s. 246.

³³⁴ Apuliensis, a.e., C. V, s. 257.; Skylitzes, a.e., s. 402.; Norwich, **Bizans: Yükseliş Dönemi**, C. II, s. 246.; Crawford, a.g.e., s. 151.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 96.

gözleri kör edildi ve tahttan indirildi. Zoe, ardından Konstantinos Monomachos ile evlendi ve bu evliliğin ardından Monomachos IX.Konstantinos adıyla yeni imparator olarak tahta çıktı. Onun başa gelmesi ile Maniakes'in isyan etme süreci de başlamış oldu. Zira Maniakes'in anlaşmazlık içinde olduğu ve onun Anatolikon temasındaki mülklerine komşu olan Romanos Skleros, Maniakes'in İtalya'da olmasını fırsat bilip onun mülklerine saldırdı ve yağmaladı. Ayrıca Skleros, kızkardeşinin IX.Konstantinos'un metresi olması sebebi ile imparator tarafından *magister* ve *protostrator* unvanları ile ödüllendirildi. Skleros imparatora yakın olması sebebi ile de 1042 Eylül'de Maniakes'i görevden aldırdı ve yerine Pardos (1042-1042) adlı yeni katepanın gönderilmesini sağladı.³³⁵

Tüm bu olan bitenleri haber alan Maniakes umutsuzluğa kapıldı ve çok öfkelenildi. Eğer İstanbul'a dönerse imparatorun düşmanlığı ile karşılaşacağından dolayı ne yapması gerektiğini düşündü. Ayrıca İstanbul'da yaşananların ardından İtalya'ya gelişinin ve buradaki faaliyetlerinin işe yaramayacağını biliyordu. Bunun üzerine imparatora isyan etmeye karar verdi. Bu sırada kendisinin yerine katepan olarak atanan Pardos, beraberinde zengin hediyeler ile Maniakes'in kampına geldi. Ona kibirli bir tavır ile küfürler savurdu, Maniakes'i korkunç cezalar ile tehdit etti. Buna öfkelenen Maniakes onu yakalayarak çeşitli işkenceler yaptı ve onu öldürdü. Pardos'un beraberinde getirdiği altınlara da el koydu. Bu altınları isyanında kendisine katılacak olan askerlere dağıttı. Ayrıca Normanlardan da isyanı için destek istedi ancak onlar bu isyana katılmayacaklarını bildirdiler. Ardından Maniakes imparatorluk tacını başına koydu ve kendisini imparator ilan etti, sonra ordusunun büyük bir bölümünü İtalya'nın karşısındaki Illyricum (Arnavutluk) bölgesine geçirerek İstanbul'a yürümeye başladı.³³⁶

Maniakes'in kendisine karşı yürüdüğünü haber alan IX.Konstantinos tedirginliğe düştü ve ona bir mektup göndererek silah bıraktığı takdirde kendisine dokunulmayacağını ilettili. Ancak Maniakes kararından vazgeçmedi ve imparatora karşı yürümeye devam etti. Bunun üzerine imparator da Stephanos liderliğinde bir orduyu ona karşı gönderdi. Kendisine karşı bir ordunun geldiği haberi Maniakes'e ulaştı, ama

³³⁵ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 257.; Skylitzes, **a.e.**, s. 402.; Zonaras, **a.g.e.**, s. 80.; Psellos, s. 135. Zonaras ayrıca Skleros'un, Maniakes'in eşini baştan çıkardığını ve evliliğine leke sürdüğünü de yazmaktadır.

³³⁶ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 257.; Skylitzes, **a.e.**, s. 402-403.; Psellos, **a.e.**, s. 135-137.; Zonaras, **a.e.**, s. 80.

bu onu telaşlandırmadı ve hedefinden vazgeçirmedi. Selânik'e geldiğinde buraya 2 gün uzaklıkta bir yerde kamp kurdu. Maniakes ve Stephanos, 1043'te Ohri ile Selânik arasındaki Ostrovo'da karşı karşıya geldiler. Başlangıçta savaşın kendi lehinde gelişmesine rağmen Maniakes'in ölümcül bir yara alıp atından düşmesi sonucu birlikleri dağıldı. Yakalanan Maniakes'in kafası kesilerek IX.Konstantinos'a gönderildi. İmparator ise Maniakes'in kafasını At Yarışı Meydanı'na (Sultanahmet Meydanı) astırdı. Böylece Maniakes'in de imparator olma hayalleri ve isyanı da başarısız oldu.³³⁷

2.15. Norman Zaferleri'nin Ardından Güney'deki Durum

Bizans'a karşı kazanılan peşpeşe üç galibiyetin sonuncusu olan Montepeloso'nun ardından isyanın lideri olan Atenulf, savaşta ele geçirilen esirleri satarak zengin olmaya çalışmak istedi. Bu sebeple Normanlardan ayrılarak Benevento'ya gitti. Esasında Lombardlar da Atenulf'u liderleri olarak görmek istemiyordu, çünkü onların gözünde Atenulf Normanların elinde âdeta bir kukla olmuştu. Ayrıca isyanı kendileri başlattıysa da Normanların isyandan faydalanıp Güney İtalya'daki pek çok şehri ele geçirmelerinden de hoşnut değillerdi. Bunun sonucunda Lombardlar ve Normanlar Atenulf'un yerine Melus'un oğlu Argyros'a gidip kendilerinin lideri olmasını istediler. Normanlar ayrıca Argyros'a İtalya'ya geldikleri zaman kendilerine ilk yol gösteren ve kendilerini ödüllendiren Melus'un oğlu olması sebebiyle büyük saygı duyuyorlardı. Argyros ilk başta bu isteği onlara verecek yeteri kadar altın ve gümüşünün olmamasından dolayı reddetti. Ancak Normanlar ısrarcı olarak bunu kabul etmesini sağladılar. Apulia'lı Lombardların lideri olarak Argyros'un seçilmesinin ardından Normanlar Apulia bölgesinde ilerlemeye devam ederek Bizans'a ait Trani şehrini kuşatmaya başladılar.³³⁸

Normanlar 1042 Temmuz'unda Trani'yi kuşattıkları sırada İmparator IX.Konstantinos, Argyros'u katepan yapma vaatleri ve büyük ödüller karşılığında ondan Normanlara karşı koymasını istedi. Bölgede tutunabilmek için Bizans'ın desteğini de kaybetmek istemeyen Argyros, Normanları Trani kuşatmasından vazgeçirdi ve bölgeyi yağmalamalarını da engelledi. Ayrıca IX.Konstantinos'un

³³⁷ Zonaras, **a.e.**, s. 80-81.; Psellos, **a.e.**, s. 137-138.; Skylitzes, **a.e.**, s. 403.; Mikhail Attaleiates, **The History**, Trans. by. Anthony Kaldellis-Dimitris Krallis, Cambridge-New York, Harvard University Press, 2012, s. 31-33.

³³⁸ Amatus, **a.g.e.**, s. 75.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 257.

kendisine gönderdiği altın ve gümüşler ile Normanları Maniakes'e karşı olmaya sevk etti. Babasından dolayı ona büyük saygı duyan Normanlar, Maniakes İtalya'ya ayak bastığı sırada ona karşı koymak için harekete geçtiler. Kendisine karşı büyük bir ordunun geldiğini haber alan Maniakes ise Taranto'ya sığındı. Bir süre orada kaldıktan sonra Otranto'ya gidip imparatora isyan etti.³³⁹

Maniakes İtalya'yı terk ettikten sonra Normanlar Arduin'in başlatmış olduğu isyanı kontrollerine geçirdiler. Ancak Argyros'un da Bari'de Bizans tarafına geçmesi ile artık kendi aralarından bir liderin seçilmesinin zamanının geldiğini düşündüler. Bunun ardından Eylül 1042'de Tancred'in oğullarından en büyüğü William Hauteville (1042-1046), Güney İtalya Normanlarının lideri olarak Apulia Kontu unvanı ile taçlandırıldı. Bu seçimin ardından Salerno Prensi IV.Guaimar'a seçimi tanınması için haberciler gönderildi. Burada Normanların İtalya'ya geldiklerinden beri Salerno liderlerinin onların her türlü seçiminin onaylanmasında bulunduğunu söylemeliyiz. Zira onlara İtalya'da en büyük desteği her zaman Salerno prensleri veriyordu ve bu tarihlerde Normanlar her ne kadar bağımsız gözükselerde hâlâ Salerno Prenslğine bağlı idiler. Normanların Salerno Prenslği ile olan ilişkilerinde şunları da söylemeliyiz; söz konusu tarihte feodal kuralların hâlâ geçerli olmasından ötürü kontlar kendi iradeleri ile bağımsızlıklarını ilân edemezlerdi, unvanlarının meşru olabilmesi için bağlı bir vassallik zincirine sahip olmaları gerekiyordu. Bu nedenle de William Hauteville Normanlara en büyük destekleri vermiş olan Salerno Prenslğini tercih etmişti. William'ın yanı sıra yerel bazı Norman soyluları da yeni liderlerin tanınması hususunda IV.Guaimar'ı efendileri olarak tanımışlardı. William'ın lider olarak seçilmesini ve onu Apulia Kontu olarak tanınmasının ardından IV.Guaimar, ayrıca kızı Guida'yı da ona eş olarak verdi. Aversa Kontu Rainulf'ta William'ın seçilmesini onayladı ve William'ı Apulia Kontu olarak tanıdı.³⁴⁰

Bu seçimin ardından İtalya'daki tüm Normanlar toprak paylaşımı yapmak üzere Melfi şehrinde toplandılar. Arduin'in isyanı ile Güney İtalya'da ele geçirilen topraklar William Hauteville tarafından Norman soylularına paylaştırıldı. Rainulf Drengot'a Bari'nin kuzeyindeki Siponto ve Monte Gargano bölgeleri verildi. Kont William Ascoli şehrini kendisine aldı ve Drogo'ya ise Venosa şehrini verdi. Ardından Norman soyluları Arnolin'e Lavello, Hugh Tutebove'ya Monopoli, Rodulf'a Cannae,

³³⁹ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 257-58.; **Annales Barenses**, s. 364.; Wolf, **a.g.e.**, s. 13.

³⁴⁰ Amatus, **a.g.e.**, s. 76.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 171.; Şen, **a.g.e.**, s. 71.

Walter'a Civitate, Peter'a Trani, Bebena'nın oğlu Rodulf'a San't Arcangelo, Tristan'a Montepeloso, Hervey'e Grumento, Rainulf Drengot'un yeğeni Asclettin'e Acerenza, Rainfroi'ye Minervino şehirleri verildi. Asclettin bu tarihten itibaren kendisine tahsis edilen topraklarda Acerenza Kontu (1042-?) olarak isimlendirildi. Arduin'e ise anlaşma gereği ele geçirilen yerlerin yarısı verildi. Burada ayrıca Melfi şehri İtalya'daki tüm Normanlar için ortak bir yer ve başkent hâline getirildi.³⁴¹ Bu şekilde Normanların Bizans İmparatorluğu'ndan ele geçirdiği topraklar, William Hauteville tarafından paylaşılarak buralarda feodal sisteme dayalı bir Norman idaresi kurulmuş oldu. Bu paylaşım ayrıca Normanların gelecekteki genişlemelerinin plânlaması ve bir işaretçisiydi.

Ancak bu seçimin ardından Haziran 1045'te Aversa Kontu ve Güney İtalya'ya hacılardan sonra gelmiş ilk Norman olan Rainulf Drengot öldü. Aversa Normanları bunun üzerine IV.Guaimar'a giderek kendilerine bir lider atamalarını istediler. IV.Guaimar onlara kimi lider yapmak istediklerini sordu. Normanlar, Rainulf'un yeğeni Asclettin'e hizmet etmek istediklerini söylediler. IV.Guaimar bu talebi yerine getirdi ve Asclettin Aversa Kontu (1045-1045) olarak atandı, ancak kısa bir süre sonra o da öldü. Bunun üzerine IV.Guaimar, Rodulf Capello'yu Aversa Kontu (1045-1046) olarak atadı. Ancak bu kontluk seçimi için olaya İstanbul'daki sürgününden 1042 yılında dönen IV.Pandulf'ta müdahil olmuştu. O, kendisine ait olan Capua şehrini IV.Guaimar'dan almak için Normanlara başvurdu ve Rainulf'un başka bir yeğeni Rainulf Tricanocte'yi destekledi. Rodulf ise Tricanocte'yi yakaladı ve onu Torre Maggiore şehrinde hapsedti. IV.Pandulf'un yardımı ile Rainulf Tricanocte, hapisten kaçtı ve Aversa'ya gelerek Rodulf'u yerel destekler ile şehirden çıkardı, ardından kendisini Aversa Kontu (1046-1048) ilan etti.³⁴²

Bu sırada Argyros, İmparator IX.Konstantinos tarafından İstanbul'a çağrıldı. Kendisi büyük bir törenle şehirde kabul edildi. IX.Konstantinos ona Normanları İtalya'dan nasıl çıkarabileceğinin yollarını sordu, çünkü artık bunu silah gücüyle yapmanın imkânsız olduğunu biliyordu. Başka plânlar düşündü, Normanların paraya düşkün insanlar olduklarını bildiğinden Argyros'a büyük miktarda altın ve gümüş vererek onları imparatorluk hizmetine almaya çalışmalarını söyledi. Geri döndüğü

³⁴¹ Amatus, *a.e.*, s. 77.; Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 98.

³⁴² Amatus, *a.e.*, s. 77-78.; Leo Marsicano, *a.g.e.*, s. 277.; Wolf, *a.g.e.*, s. 14.; Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 96.

zaman Argyros, Normanlara o sıralarda doğuda Türk saldırıları ile meşgul olan Bizans topraklarına geçmeleri durumunda zengin hediyeler vereceğine dair söz verdi. İmparatorun onları büyük bir sevinçle alacağına yemin ederek onlara büyük bir zenginlik kazandıracağına dair vaatlerde bulundu. Ancak Normanlar onun bu çağrılarına olumlu bir yanıt vermediler.³⁴³ Şüphesiz bu isteği kabul etmiş olanlar olabilir, ancak kaynaklardan gördüğümüz kadarı ile Normanların büyük bir kısmı güneyde kalmaya devam etmişlerdir.

1046'da ise Apulia Kontu William Hauteville'in ölmesi ile yerine kardeşi Drogo Hauteville (1046-1051) seçildi. IV.Guaimar ise kızı Gaetelgrima'yı onunla evlendirdi. Bu olayların yanı sıra Normanların Güney İtalya'da kendi aralarında da zaman zaman anlaşmazlıklar yaşandığına şahit oluyoruz. IV.Pandulf'un kendisine ait olan Capua şehrini tekrar ele geçirmek için Aversa Kontluğu seçimlerine müdahil olarak Rainulf Tricanocte'yi desteklediği yukarda belirtilmişti. IV.Pandulf bu sefer Rainulf'a büyük miktarda paralar vererek onu IV.Guaimar'a karşı harekete geçmeye zorladı. Aversa'ya geldikten sonra Rainulf, Salerno'ya başarısız bir kuşatma girişiminde bulundu. Sonradan IV.Guaimar'a karşı yanlış bir hareket içinde olduğunu anladı. Drogo ise IV.Guaimar'a Rainulf'un üzerine yürümesini tavsiye ederek onu cezalandırmak istedi. Ancak sonradan Rainulf yaptığı işlerin yanlış olduğunun farkına vardı ve Guaimar'ın huzuruna gelerek ondan af diledi. IV.Guaimar ise onu bağışlayarak hediyeler ile Aversa'ya gönderdi ve meşru kont olarak tanıdı.³⁴⁴

2.16. Kutsal Roma Germen İmparatoru III.Heinrich'in İtalya Seferi (1046)

İstanbul'daki sürgününden dönmüş olan eski Capua Prensi IV.Pandulf, tahtını tekrar almak için güneyde Normanları desteklemek ve kontluk seçimlerinde taraf tutmanın yanı sıra eskiden gerçekleştirdiği bazı uygulamalara da başvurdu. Aquino Kontu Atenulf (1045-1062)'un yardımı ile Montecassino Manastırına önceki manastır başrahibi Basil'i geri getirdi ve II.Konrad tarafından atanan Richer'i kaçırmaya zorladı. Ancak IV.Guaimar tarafından gönderilen bir Norman ordusu ile Basil Montecassino'da duramayarak kaçmak zorunda kaldı. Aynı zamanda Aquino Kontu Atenulf Normanlar tarafından esir alındı. Kardeşi Lando ise ona karşılık başrahip

³⁴³ Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 257-58.

³⁴⁴ Amatus, **a.g.e.**, s. 80-82.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 60.; BCN, C. V, s. 278.; Wolf, **a.g.e.**, s. 14.

Richer'i esir almıştı. Montecassino rahipleri Richer'in kurtarılması için IV.Guaimar'a yalvardılar. Sonuçta Atenulf'a karşılık Richer'de serbest bırakıldı.³⁴⁵ Normanlara verdiği destek ve onlardan pek çok kişiyi ordusunda paralı asker olarak göreve getirmesiyle IV.Guaimar'ın yönetiminde Salerno Prenslığı, bahsi geçen tarihte güneydeki Lombard prenslikleri arasında en güçlüsü konumuna yükselmişti. Normanlarda bu prensliğe büyük saygı duymakta ve onu bir üst makam olarak görmekteydiler.

Bu sırada Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nda II.Konrad'ın yerine III.Heinrich (1046-1056) imparator olmuştu. III.Heinrich, göreve gelir gelmez Germen imparatorlarının geleneksel hâle gelmiş olan Roma'da taç giyme töreni için İtalya'ya gitmeye karar verdi. Aynı zamanda güneyde son zamanlarda oluşan siyasî dengeyi düzeltmek ve Papalık seçimlerindeki krize de müdahale etmek istiyordu. Söz konusu bu tarihlerde üç ayrı bölgede bağımsız Papalık otoritesi oluşmuştu; ilki St. Peter'de, ikincisi Lateran Konsilinde ve son olarak St. Maria Maggiore'de üç ayrı Papa bağımsızlığını ilân etmişti. III.Heinrich güneye bir düzen vermek ve Papalık seçimlerine son noktayı koymak üzere 1046 sonbaharında İtalya'ya geldi. İlk olarak Kuzey İtalya'da Pavia şehrinde bir synod düzenleyerek Papalık seçimleri için yarışan IX.Benedictus, III.Sylvester ve VI.Gregorius'a karşı kendi adayı olan II.Clement (1046-1047)'i Papa olarak atadı. Ardından 1047'de güneye inerek IV.Guaimar'ın Capua Prenslığı unvanını elinden aldı ve bu şehri IV.Pandulf'a verdi. III.Heinrich, IV.Pandulf'u eski makamına getirerek Lombard prenslikleri arasında yükselen Salerno'ya karşı bir güç dengesi oluşturmayı düşünüyordu.³⁴⁶ Zira IV.Guaimar, Normanların desteği ile bu prenslikler arasında belirgin bir hâle gelmişti. IV.Pandulf ise sürgünden döndüğünden beri Salerno Prenslığı'ne karşı sürekli düşmanlık hâlindeydi. Esasında Salerno ve Capua Prenslikleri üzerinden güneyde Bizans ve Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun mücadele hâlinde olduğu da söylenebilir. Ancak Normanların son yıllarda Bizans'ın elinden büyük miktarda toprak alması sebebi ile Bizans güneyde eskisi kadar etkin bir konumda değildi.

III.Heinrich'in güneydeki faaliyetleri bunlar ile sınırlı kalmadı. Aversa Kontu Rainulf Tricanocte ve Apulia Kontu Drogo Hauteville'nin sahip olduğu toprakları

³⁴⁵ Amatus, **a.e.**, s. 83.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 280-81.; Wolf, **a.e.**, s. 14.

³⁴⁶ Amatus, **a.e.**, s. 87.; Wolf, **a.e.**, s. 14-15.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 106-107.; Crawford, **a.g.e.**, s. 161-62.; Şen, **a.g.e.**, s. 72.

onaylamak sureti ile onların unvanını tanıdı. Bu tanıma ile Normanların bağımsız olma yolundaki en önemli adımlardan birisi atılmış oldu. III.Heinrich sonra Aquino Kontu Atenulf'u ise ayrıca Gaeta Dükü (1045-1062) olarak ilan etti. Ardından Benevento şehrine geldi, ancak şehir sakinleri Bizans'a bağlı olduklarını ilan ederek onu içeri almayı reddettiler. III.Heinrich bunun üzerine şehrin dış mahallelerini ateşe vererek onları cezalandırdı ve intikam için civar bölgeyi Normanların yağmalaması için bıraktı, çünkü şehri kuşatacak zamanı yoktu ve Almanya'daki işlerinin başına geçmek zorundaydı. Papa II.Clement ise halkın direnişi üzerine şehri aforoz etti. III.Heinrich bu düzenlemelerin ardından kuzeye doğru yol alarak İtalya'dan ayrıldı. III.Heinrich'in güneye ziyareti, ileride Papalık ve Normanlar arasındaki sorunların da başlangıcı olacaktı.³⁴⁷

2.17. Güney İtalya'da Norman Genişlemesi

Normanlar, Bizans İmparatorluğu'nu Olivento, Cannae ve Montepeloso'da mağlup edip bölgede daha rahat hareket edebileceklerini fark ettikleri zaman bu savaşların ardından itibaren güneyde çeşitli bölgelere geniş çapta saldırılara başladılar. Zira ne Bizans ne de Lombard prenslikleri onlara karşı koyacak güçte ve durumda değillerdi, aksine bu prenslikler Normanların paralı askerlik yapmaları sayesinde ayakta durmaktaydı. Bu boşluğu kendi lehlerine kullanmak isteyen Normanlar, Arduin'in isyanından da faydalanarak harekete geçmişlerdi. Melfi'de kararlaştırdıkları şehirler ve bölgeler doğrultusunda 1040 yılından itibaren güneyi ele geçirmeye başlamışlardı.

III.Heinrich'in ziyareti ile liderlerinin unvanlarını tanımları ile Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun da desteğini alan Normanların ziyaretin ardından genişleyerek büyüme politikalarına başladığını söyleyebiliriz. Bu tarihten itibaren Normanlar Melfi ve doğuda Apulia'daki üslerinden civar bölgelere saldırılar düzenlemeye başladılar. Bu plân dâhilinde ilk olarak 1040 yılının başlarında Montecassino Manastırı yakınındaki St. Benedict Kalesi'ne saldıran Normanlar burada başarısız oldu, büyük bir kısmı pusuya düşürülerek öldürüldü. Bu saldırının başında olan Rodulf ise bir daha manastır topraklarına saldırmamak için başrahip Richer'e yemin etti. 1044'te ise William Hauteville, Calabria bölgesine karşı bir sefer başlattı

³⁴⁷ Amatus, **a.e.**, s. 87.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 295-96.; Wolf, **a.e.**, s. 14-15.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 90.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 106-107.; Crawford, **a.e.**, s. 163.

ve Scribla'da bir üs bölgesi kurdu. Bir yıl sonra katepan Argyros, Normanlara karşı koymak için Trani'ye geldi fakat William tarafından mağlup edildi. Aynı yıl Benevento şehrine de saldırılar düzenlendi. Yine aynı yıl Drogo, Bovino şehrini ele geçirmeyi başardı ve Normanlar Capitanata bölgesine girmeye başladılar.³⁴⁸

1046'da genişlemelerine devam eden Normanlar ve Bizans arasında Apulia bölgesindeki Taranto şehri civarında bir savaş yaşandı, burada imparatorluk birlikleri mağlup olarak kaçtılar. Bu savaşın ardından Normanlar Apulia'nın güneyindeki Bizans'a ait Salento bölgesinde geçici de olsa bir nüfuz elde ettiler. Aynı yıl Norman soylularından Peter, Trani şehri civarınca bölgeyi yağmaladı, Bari'nin kuzeyindeki Barletta ve Bisceglie kasabaları dâhil olmak üzere kıyı bölgelerini ele geçirdi. Bundan bir yıl sonra başka bir Norman soylusu Walter, Apulia'nın kuzeyindeki Lesina şehrini ele geçirdi. 1050'de ise Walter'in vassallerinden bir soylu Devia şehrinde bir kontluk kurmayı başardı.³⁴⁹

Normanların bu denli genişlemelerine rağmen güneydeki Bari, Trani, Brindisi, Taranto, Matera ve Otranto gibi büyük şehirler hâlâ Bizans'ın elindeydi. Daha çok iç bölgelerdeki küçük yerleşimler Normanların kontrolüne giriyordu. İmparatorluğun elinde kalan büyük şehirler dışında güneyde Bizans'ın toprakları bir hayli erimişti. Güneyin büyük şehirleri büyük ölçüde özerk bir yapıya sahip olmasına rağmen Normanlar tarafından yönetilmek istemediler ve Bizans'a sonuna kadar bağlı kaldılar. Belki de Normanların buralara yönelmemelerinin sebebi olarak İtalya'da henüz büyük bir şehri kuşatacak kadar potansiyellerinin olmadığı da söylenebilir. Normanların güneydeki Apulia bölgesinin büyük bir kısmını ellerine geçirmelerine rağmen yarımadanın batı kısmındaki ilerlemeleri daha yavaş gerçekleşmiştir.³⁵⁰ Ayrıca şunu da söylemek gerekir ki Normanlar tek bir merkez veya ordu tarafından bölgede genişlememişler, Apulia Kontluğu veya Aversa Kontluğu adı altında birbirlerinden bağımsız bir şekilde hareket etmişlerdir. Bu bölünme düşmanlıktan kaynaklı değildi, kişisel çıkar ve zenginlik arama amaçları uğruna her bir Norman bağımsız hareket etme isteği duyuyordu.

³⁴⁸ Amatus, a.e., s. 83.; BCN, C. V, s. 278.; Norwich, *I Normanni nel Sud*, s. 87.; Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 102-109.

³⁴⁹ BCN, C.. V, s. 278.; Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 100-101.

³⁵⁰ Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 100-102.

1017 tarihinden itibaren bölgedeki faaliyetlerine ve varlıklarına yasal bir statü kazandırmıştır.

Bizans İmparatoru Alexios Komnenos (1081-1118)'un kızı ve aynı zamanda bir tarihçi olan Anna Komnene, nefretle karışık bir şekilde hayranlık duygusu ile Roberto Guiscardo'dan şöyle bahsetmiştir: “ *Norman soyundan olan ve soyu sopu namsız şansız olan bu Robert büyük bir hırsı aşırı bir kurnazlıkla birleştirmekteydi, bedensel gücü sözü edilmeye değerdi, tüm istediği erk sahibi kişilerin zenginliğine ve gücüne ulaşmaktı, hiçbir şey onu tasarılarını uygulamaktan döndüremezdi ve o bu amacına ulaşmak için eleştiri dinlemez bir tutum izler, yapacağını yapardı. Uzun boylu, en iri yapılı savaşıclarını bile geçerdi; yanaklarının rengi aldı, saçları sarı, omuzları genişti; gözleri kıvılcım saçar gibiydi. Bedeninde doğa gereği daha uzunca olması gereken bölümler bakımından, uygun yapıda idi ve öylesine uyumlu oranlar gösteriyordu ki, daha ince ve zarif görünmesi gereken yerlerinde, bedeni inceliveriyordu. Böylece, başından ayağına, bu adam, söylendiğini kaç kişiden nice kez duyduğum üzere, yakışıklıydı. Sesine gelince, Homeros, Akhilleus'un bağırdığı zaman, onu duyanların, sanki bir kalabalık bağıırıyormuş izlenimi edindiğini söylüyorsa, bu savaşıcının attığı nağra da, anlatıldığına bakılırsa, binlerce askeri kaçirtır imiş. Bahtının, kendisine sağladığı yapıyla, bedeni ve ruhu bu özelliklerle donanmış olunca, doğaldır ki, silik durumunu sürdürmeye ve kim olursa olsun baş eğmeye katlanamazdı; zaten derler ki, bu tutum, namsız şansız kökenden gelmiş olsalar da, kişiliği güçlü olanların bir özelliğidir.* ”³⁵³

1015 yılında Normandiya-Cotentin'de doğduğu bilinen Roberto Guiscardo'nun İtalya'ya gelene kadar olan hayatı hakkında maalesef hiçbir şey bilmiyoruz. Geldiği andan itibaren ise İtalya'da ilk yılları zorluk ve sefalet içinde geçmiştir. 1047 tarihinde İtalya'ya 5 atlı ve 30 piyade ile gelen Roberto Guiscardo ilk olarak kardeşi Drogo'nun yanına gitti, ancak Drogo ona herhangi bir toprak veya bilmediği bu bölgede ne yapacağına dair herhangi bir fikir vermedi. Drogo, muhtemelen üvey kardeşinin gücünün artmaması ve onu İtalya'da istememesinden dolayı böyle bir yol seçmişti. Kardeşinden umduğu yardımı bulamayan Roberto ise bir süre çeşitli prensliklerde paralı asker olarak yer almayı düşündü. Bu sebeple Capua Prensi IV.Pandulf, onun bütün masraflarını ödeyerek güçlü ve iyi bir kale vereceğine, ayrıca kızını da eşi olarak evlendireceğine dair söz verdi. Roberto bu yeminin yerine getirilmesi için söz verilen kaleye geldi ancak IV.Pandulf ona kaleyi vermeyi reddetti. Tekrar Drogo'nun

³⁵³ Anna Komnene, **Alexiad: Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi**, Çev. Bilge Umar, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1996, s. 42.

yanına gitti, kardeşi yine ona karşı bir şey yapmak istemedi. Ancak sonunda Roberto'ya Calabria bölgesindeki St. Marco Dağı ve çevresini verdi.³⁵⁴

Şunu da belirtmek gerekir ki, 1040 yılı civarında başlayan ve Roberto'nun geldiği yılda da İtalya'ya devam eden sürekli bir Norman göçü vardı. Zira Normandiya Dükü I.William zamanına tekabül eden bu yıllar, onun düklük içindeki otoritesini artırmak istemesi ile beraberinde dışarıya pek çok göçü de getirmiştir. İtalya ise bu göçte ana hedefti, çünkü Normanların buradaki başarıları pek çok insan tarafından biliniyordu. Ancak Roberto'nun neden İtalya'ya geldiği hakkında da net bir fikre sahip değiliz. Hauteville ailesinin üyelerinde olduğu gibi Roberto'nun kardeşlerini takip ederek zenginlik, servet, şan ve şöhret aramak için güneye gelmiş olması kuvvetle muhtemeldir.³⁵⁵

Roberto Guiscardo, Drogo'nun kendisine verdiği St.Marco bölgesine geldiği zaman buranın dağlık bir bölge olmasından ötürü umduğunu bulamadı. Bunun üzerine bir süre geçimini yağma yaparak sağladı ve dağlarda yaşadı. Hayvanlar ele geçirip bunları pazarlarda satmak sureti ile yaşamını sürdürüyordu. Roberto'ya bu haydut yaşamı diyebileceğimiz safhada Slavlardan oluşan 60 kişilik bir piyade grubu da eşlik etmekteydi. Roberto Guiscardo'nun zaman zaman bölgede adam kaçırp fidye karşılığı onları serbest bıraktığı da olmaktaydı. Mesela altın ve değerli kumaşlar açısından zengin olan Bisignano kasabasının valisi olan Peter'i esir alıp karşılığında 20.000 altın ile serbest bırakmıştı.³⁵⁶

Roberto'nun İtalya'da kaderi, onun Buonalbergo Kontu Gerard (?) ile tanışmasından sonra değişti. Ağabeyi Drogo'yu görmek için Apulia'ya geldiği sırada Gerard, ona teyzesi Alberada ile evlenip beraberinde 200 şövalye ile kendisine katılmayı teklif etti. Ayrıca ona Calabria bölgesini ele geçirmede yardımcı olacağını da belirtti. Roberto bu teklifi kabul etti ve Drogo'nun yanına giderek ondan bu evliliği onaylamasını istedi, ağabeyi ilk başta buna sıcak bakmadı ancak daha sonradan kabul etti. Evliliğin ardından Gerard, Roberto'nun şövalyesi olarak hizmet vermeye başladı. Gerard ile gücü artan Roberto ise Calabria bölgesine dönerek burada pek çok kaleyi

³⁵⁴ Anna Komnene, **a.e.**, s. 43.; Amatus, **a.g.e.**, s. 85-88.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 113. Emily Albu, "Robert Guiscard", **Key Figures in Medieval Europe: An Encyclopedia**, Ed. by. Richard K. Emmerson-Sandra Clayton-Emmerson, New York, Routledge, 2006, s. 571. Malaterra ise Roberto'nun ilk olarak Calabria bölgesindeki Scribla'da yaşadığını ancak buranın bataklık ve salgın hastalıklara sahip olması nedeniyle St. Marco bölgesine geçtiğini kaydeder. Malaterra, **a.g.e.**, s. 62-63.

³⁵⁵ Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 112.

³⁵⁶ Amatus, **a.e.**, s. 88-89.; Malaterra, **a.e.**, s. 64-65.

ele geçirdi. Onun İtalya'daki serveti böylece başlamış oldu.³⁵⁷ Bu olayın ardından Roberto Guiscardo hakkında Civitate Savaşı'na kadar herhangi bir kayıt yoktur, o sebeple onun faaliyetleri ilerideki başlıklarda ele alınacaktır.

2.19. Civitate Savaşı'na Giden Yol: Papalık ve Normanlar

Normanların Güney İtalya'da yukarıda bahsedilen şekilde hızla genişlemeleri, güneye çokta uzak olmayan Papalık'ın dikkatini çekmekte gecikmedi. Özellikle reformcu Papa IX.Leo (1048-1054)'nun Papalık makamına gelmesi ile Normanlara karşı sert bir politika sergilendi. Bozulan bu ilişkiler savaşa kadar geldi ve 1053 tarihinde Norman karşıtı koalisyonun yenilmesi ile Papalık Normanlara karşı politikalarını değiştirmeye başladı. Savaşın ardından ise Normanların sahip olduğu topraklar Papalık tarafından yasal olarak tanınmak zorunda kaldı. Ancak bu süreci anlamak için IX.Leo'nun düşünceleri ve XI. yüzyılda Papalık kurumunun durumunu bilmek gerekir, bu sebeple kısaca Papa IX.Leo'nun hayatı ve kilise ile manastırların durumu açıklanmaya çalışılacaktır.

Geleceğin Papa'sı Leo, 1002 yılında Bruno ismiyle Fransa'nın Eugisheim şehrinde dünyaya gelmişti. Babası, soylu bir Alsace ailesine mensup Eugisheim Kontu Hugh (970-1048) idi. Ailesi dindar ve Alsace bölgesindeki manastırlara sahip kişilikler olan Leo'nun ilk çalışmaları Lorraine bölgesinde oldu. Buradaki çalışmaları ve kişiliği ile Kutsal Roma Germen İmparatoru II.Konrad'ın dikkatini çekerek onun sarayına geçti ve kraliyet ordusunda görev aldı. Ardından yine Konrad tarafından 1027 yılında Toul piskoposu olarak atandı. Ayrıca Konrad'ın akrabası da olan Leo, Toul piskoposluğu yaptığı sırada yönettiği kiliseyi canlandırma çabaları ile ön plâna çıktı. Disipline çok önem verirdi, bunun yanı sıra tarihi geleneklere ve geçmişe de bağlıydı. Diplomasi konusunda da çok usta olduğunu bildiğimiz Leo, Papa II.Damasus (1048-1048)'un ölümü ile III.Heinrich tarafından Papa olarak atandı.³⁵⁸

³⁵⁷ Buonalbergo Kontu Gerard'ın Roberto'ya ilk defa Guiscardo diyen kişi olduğunu Amatus'tan öğreniyoruz. Roberto Apulia'da iken Gerard ona gelmiş ve “ *Ey Guiscard! Neden orada burada dolaşıyorsun? Teyzemi eşin olarak al ve bende senin şövalyen olacağım.* ” diyerek kendisine teklifte bulunmuştur. Gerard, onun kişiliğini tanımış olacak ki ona bu şekilde seslenmiştir, zira Guiscard kurnaz, hileci anlamlarına gelmektedir. Amatus, **a.e.**, s. 89-90.; Frederic Godefroy, **Lexique de L'Ancien Français**, Ed. by. H.Welter, Paris-Leipzig, Librairie Universitaire Française et Etrangere, 1901, s. 268.

³⁵⁸ Daniel F. Callahan, “Leo IX, Pope (1002-1054)”, **Key Figures in Medieval Europe**, s. 402.; J. P. Whitney, “The Reform of The Church”, **TCMH**, C. V, s. 24.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 122.

Papa olmasının ardından IX.Leo, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde yozlaşmış ve bozulmuş kiliseler ve manastırları düzeltmek ve Papalık kurumunun daha etkili ve daha güçlü olması için çalışmalara başladı. Bu sebeple dönemin kilise ve manastırlarına ve dinsel yaşamına da değinmek gerekir. XI. yüzyılın ikinci yarısında manastırlar ve piskoposluklar manevi görevlerinden daha çok zengin ve politikaya karışan birer şirket görünümündeydiler. Öyle ki Normandiya Dükü I.William'ın İngiltere'ye hâkim olduğu sıralarda 35 manastır, İngiltere'nin toplam gelirinin altıda birini kontrol ediyordu. Hâliyle hiçbir yönetici, böylesine güçlü bir kurumu başıboş bırakamazdı. Böylesine büyük meblağlara sahip manastırlar ve kiliselerde de yolsuzluklar olması kaçınılmazdı. Bir piskopos olmak, son derece zengin ve güçlü olmak anlamına geldiğinden söz konusu tarihlerde bazı kişiler bu görevi almak için kiliselere ödeme yapmaktaydılar. Bu ödemeyi yapan kişinin herhangi bir dinî eğitim almasına da gerek yoktu ve bilgisi olmayan kişilerde yüklü miktarda ödeme yapıp piskopos olabilmekteydi. Hatta bizzat Papalık, bu ücretleri belirlemekteydi. 1017 yılında VIII.Benedictus, her yeni piskoposun Papa'ya 1 pound altın ödemesi kuralını getirmişti.³⁵⁹

IX.Leo'ya göre kutsal görevleri parayla satın almanın dışında kilise rahiplerinin yasak olduğu hâlde evlenmeleri ve bazı dinî görevliler arasında nikâhsız yaşama mevzusu da düzeltilmesi gereken bir başka konuydu. Söz konusu dönemde Avrupa'da bu iki şey son derece yaygındı. IX.Leo'nun başını çekeceği reform hareketi de bu evliliklere bir son verme amacı taşıyordu. Bu hareket ayrıca papalığın Avrupa üzerinde daha etkin bir konumda olmasını da istiyordu. Zira Otto hanedanı devrinden başlayarak Papalık, birçok açıdan İtalya dışına çıkamayan ve Roma'da hapsedilmiş bir kurum hâline gelmişti. IX.Leo Papalık'ı İtalya dışına çıkarmaya ve Avrupa'nın krallıkları üzerindeki etkisini kuvvetlendirmeye, ayrıca her yerde dinî bir disiplini sağlamakta kararlıydı. Savunduğu fikirler bakımından IX.Leo klasik bir Cluny hareketi temsilcisi idi ve bu hareketi en çok savunanlardan birisi olmuştu. Onu Papalık görevine getiren İmparator III.Heinrich de göreve geldiği andan itibaren Cluny

³⁵⁹ Eamon Duffy, **Saint and Sinners: A History of the Popes**, New Haven-London, Yale University Press, 2014, 4. Bs., s. 113-114.; G. Tellenbach, **The Church in Western Europe from the Tenth to the Twelfth Century**, Cambridge, CUP, 1993, s. 170.

hareketini desteklemiş ve bu hareketin bir taraftarı olmuştu.³⁶⁰ Dolayısıyla Cluny hareketinin ne olduğunu da burada kısaca açıklamak gerekir.

Haçlı Seferleri düşüncesine yön veren ve bu seferlerin düzenlenmesinde de propaganda bakımından son derece etkili olan Cluny hareketi, ismini 909'da Aquitaine Dükü William (893-918) tarafından Cluny'de kurulan büyük manastırdan almaktaydı. Avrupa'nın diğer manastırları gibi Cluny de aristokratik bir temele dayanıyordu ancak tek farkı bu manastır keşişleri dinî mekânları kralların yetkisinden kurtarmayı amaçlamaktaydı. Bunun için William bu manastırı kendisinden ziyade doğrudan Papalık'a bağlı hâle getirmişti. Cluny keşişleri ayrıca kutsallığın güzelliği, manastır kurallarının düzeni, görkemli mimariler ve kahramanlık hikâyelerini de savunmaktaydı. Bu manastır zamanla savunduğu fikirler bakımından yavaş yavaş büyük bir dinî topluluğun merkezi oldu.³⁶¹

Cluny hareketi, başta Kutsal Roma Germen İmparatorları olmak üzere Avrupa'nın diğer yöneticileri ile iyi ilişkiler kurdu ve zamanla Avrupa'nın çeşitli bölgelerine de yayılmaya başladı. Temelinde yöneticilerin kilise üzerindeki egemenliklerine karşılık olarak özgürlük düşüncesi yer alan bu hareket aynı zamanda halkın da anlayabileceği bir şekilde Hristiyanlık motifini güçlendirmeye çalıştı. İncil'den aldıkları savaş hikâyeleri ve kahramanlıklar ile dinî duyguları coşturmaya çalışıyorlardı. Bu çabaların halk üzerinde olumlu bir etkisi olmuştu. XI. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde toplumda öteden beri gelen yoğun şiddet duyguları azalmıştı ve Avrupa'nın asilleri ve soyluları arasında daha derin bir dinî inanç duygusu yerleşmişti. Bu dinî duygular ise ileride Ortadoğu'ya yönlendirilecek ve Haçlı Seferleri'nin ana düşüncelerinden birisi olacaktı.³⁶²

Cluny hareketinin istediği merkezî krallardan ziyade daha etkin bir Papalık kurumunun var olması düşüncesine IX.Leo da sahipti. Bu sebeple göreve gelir gelmez Cluny hareketinin de temelde savunduğu dinî görevlerin para karşılığı satılması, rahip evlilikleri ve nikâhsız yaşama, kilisede yoksullara karşı şiddet olaylarını azaltma ve buna benzer sorunlarla başa çıkmak için kendi düşüncelerine uygun kişilerden oluşan

³⁶⁰ Duffy, a.e., s. 114.; Carl Stephenson, **Medieval History: Europe From the Second to the Sixteenth Century**, Ed. by. Bryce Lyon, New York, Harper&Low, 1962, 4. Bs. s. 250.; Walter Ullmann, **A Short History of the Papacy in the Middle Ages**, New York, Routledge, 2003, 2. Bs. s. 83.; Özlem Benli, "Haçlı Seferleri'nde Kilise ve Papalık'ın Rolü (1074-1204)", **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

³⁶¹ Duffy, a.e., s. 112.; Işın Demirkent, **Haçlı Seferleri**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 1997, s. 6.

³⁶² Duffy, a.e., s. 113.; Demirkent, **Haçlı Seferleri**, s. 6.

bir kurul oluşturarak işe başladı. Bu kurulda Moyennoutier Başpiskoposu Humbert, Remiremont Manastırı'ndan Hugh Candida, IX.Stephen ismiyle geleceğin Papa'sı Frederick, yine VII.Gregorius ismiyle geleceğin Papa'sı olacak olan Cluny Manastırı'ndan Hildebrand, Toul Piskoposu Udo, Compiègne Piskoposu Azolin ve Lyon Başpiskoposu Halinard gibi isimler vardı. IX.Leo'nun topladığı ilk konsil olan 1049 Roma Konsili'nde görevleri parayla satma konusu çok tartışıldı ve suçlu olan bazı piskoposlar görevden alındı. Bu konseyin ardından Avrupa'ya geçen IX.Leo, 3 Ekim 1049'da Fransa'da Rheims şehrinde de bir konsey topladı. Burada pek çok piskopos kendisini temizlemeye söz verdi, birçoğu da Papa'nın korkusundan kaçtı. Bahsi geçen suçları işleyen papaz ve rahiplerin büyük bir bölümü ise aforoz edildi. Ayrıca Rheims Konseyi'nde Papa IX.Leo, evrensel olarak başpiskopos ilan edildi.³⁶³

Papa IX.Leo Rheims'ten Verdun, Metz ve Treves yolu ile Almanya'ya geçti ve aynı yıl Mayence şehrinde büyük bir konsey düzenledi. Burada da daha önceki konseylerde ele alınan sorunlar tartışıldı ve suçlular sert bir şekilde cezalandırıldı. Almanya'da bulunduğu süre zarfında İmparator III.Heinrich ile görüşen IX.Leo, Alsace ve Lorraine bölgelerini de ziyaret etti. Gittiği her yerde büyük bir coşkuyla karşılandı, kendisine iletilen şikâyetleri iyice dinledi ve suça bulaşmış din görevlilerinin hatalarını itiraf etmesi ve kendilerini reformcu Kilise'ye adamaya yemin etmeleri durumunda görevde kalabileceklerini açıkladı. Köy rahiplerinden başpiskoposlara kadar dinî atama sistemini düzenleyen yeni kurallar koydu. Ayrıca kilise ve manastırlar içinde finansal kurallar konusunu da baştan aşağı değiştirdi. 1050 tarihinde ise İtalya'ya gelerek Roma'da yeniden bir konsey topladı.³⁶⁴

1050 Roma konseyinin ardından IX.Leo, Güney İtalya'ya da bir ziyaret düzenledi. Zira Papalık ve Güney İtalya arasında iletişim uzun yıllardan beri bir kopukluk içerisindeydi. Papalar, bu bölgeyi neredeyse hiç ziyaret etmiyorlardı, en son VIII.Benedictus, II.Heinrich'in 1022 yılındaki seferinde ona eşlik etmişti. Güneydeki kiliselerin durumu da Avrupa'nın diğer yerlerinden farksızdı. Bu ziyareti sırasında Benevento şehri özelinde Güney İtalya'daki pek çok şehrin sakinleri, Normanlara karşı Papa'dan yardım istediler. Normanlar, Arduin'in isyanı ile başlayan güneydeki

³⁶³ Ullmann, **a.g.e.**, s. 83-85.; Whitney, **TCMH**, C. V, s. 25-26.; Mary Stroll, **Popes and Antipopes: The Politics of the Eleventh Century Church Reform**, Leiden-Boston, Brill, 2012, s. 34.; **Liber Pontificalis**, Ed. by. L. Duchesne, Paris, Librairie des Ecoles Françaises D'Athenes et de Rome, 1892, C. II, s. 275.; W. Goez, **Kirchenreform und Investiturstreit 910-1122**, Stuggart, Auflage, 2000, s. 96.

³⁶⁴ Duffy, **a.g.e.**, s. 115.; Backman, **a.g.e.**, s. 216.; Whitney, **TCMH**, C. V, s. 27.

genişlemeleri sırasında kiliseleri ve manastırları yağmalıyorlar ve yerel halka özellikle ekonomik anlamda büyük zararlar veriyorlardı. Halkın gözünde onlar Tanrı'nın Kilisesini kirletiyor, genişlemeleri boyunca yaşlı veya çocuk ayırt etmeden bütün halkı kılıçtan geçiriyorlardı.³⁶⁵ Normanların bu tavırları sonucunda zamanla Güney İtalya'da onlara karşı korkuyla karışık bir nefret hissiyatı doğmuştu. Zaman içinde güneyde Müslümanlardan ne denli nefret ediliyorsa Normanlardan da o denli nefret edilir hâle gelinmişti. Ayrıca güneydeki Norman genişlemesi, Papalık nezdinde başlatılan reform hareketine de bir tehdit olarak algılanmaktaydı. Zenginlik ve servet düşkünü olan Normanlar, bu yüzden onlar güneyi bir yandan ele geçirirken bölgenin zengin kutsal yaşam merkezlerini de yağmalıyorlar ve genişleme sürecinde kendilerini Papalık'a veya hiçbir dinî kuruma bağlı görmüyorlardı. Zaten kilise içinde mevcut olan düzensizlikler de buna eklenince IX.Leo, bölgede Normanları kiliselerin yozlaşmasının baş aktörü ve reform hareketinin önündeki en büyük engel olarak değerlendirdi. Normanların haksız yere işgal ettikleri bölgeleri geri iade etmek ve güneyin kiliseleri içindeki disiplin sorunları ile uğraşmak için 1050 yılında Salerno, Siponto ve Vercelli şehirlerinde konseyler topladı.³⁶⁶

Papa IX.Leo, bu konseylerin ardından Normanlarla konuşmak üzere Melfi şehrine geldi. Onları fakir insanlara zulüm ve zarar vermemeleri konusunda uyardı.

³⁶⁵ Normanların Güney İtalya'yı ele geçirirken bölge halkının rahatsızlığından devrin bazı ana kaynakları da bahsetmektedir. XI. yüzyılda Reichenau Manastırı'nda bir rahip olan Hermann von Reichenau bu konu hakkında şunları kaydetmiştir: “ *Bu insanlar önceki İmparator Heinrich (II.Heinrich) zamanında Galya okyanusunun ağzından küçük gruplar ile Calabria, Samnium ve Campania bölgesine geldiler ve İtalya halkından daha fazla savaşçı göründükleri için ilk başta memnuniyetle karşılandılar, Bizans ve Arapların saldırılarına karşı cesurca savaşarak yerel halka sık sık yardım ettiler. Ama ondan sonra onların büyük bir bölümü bu verimli topraklara geldi ve güçleri arttıkça yerel halk ile savaştilar; kaleleri, mülkleri, köyleri, evleri, kiliseleri, insan ya da ilahi olsun alabildikleri her şeyi alarak onlar üstünde haksız bir kural koymaya çalıştilar. Ne Papalık ne de imparatorlar onlara güç dışında boyun eğdiremezdi.* ”. *Chronica Monasterii Casinensis*, **MGH Scriptores**, Ed. by. H.Hoffmann, Hannover, 1980, C. XXXIV, v.132.; Loud, **Latin Church in Norman Italy**, s. 63-64. Bu kaynağın yanı sıra Papa IX.Leo'nun hayatını anlatan çağdaş bir Lotharinga biyografisinde de bu konudan bahsedilir: “ *Bölgenin prensleri daha önce onları yabancı halklara karşı yardımcı olarak kabul etmişti, şimdi ülkelerinin zalimleri ve yağmacıları olarak onlardan acı çekiyorlardı.* ”. **Pontificorum Romanorum Vitae**, Ed. by. J. M. Watterich, Leipzig, 1862, C. II, s. 58.; Loud, **Latin Church in Norman Italy**, s. 64. Son olarak *Chronicon Vulturense*'de de Normanlar Güney İtalya'daki kilise yozlaşmalarının baş faktörleri olarak görülmüşlerdir: “ *...kendileri için her şeyi ele geçirerek köylerde kaleler inşa etmeye başladılar... ve kral olmaksızın kanunsuz hareket etmelerine rağmen kendilerini kiliselerinin efendileri olarak adlandırdılar... birkaç yıl isteyerek veya istemeden bedel olarak nüfus ödediler. Bu kötülük bugüne kadar devam ediyor, kendileri ve oğulları için kiliselerin mülklerini kutsallık ile değil, kalıtsal haklarla ele geçirmişler.* ”. *Chronicon Vulturense*, Ed. by. V. Federici, **Fonti per la storia d'Italia**, Roma, 1925, C. I, s. 231.; Loud, **Latin Church in Norman Italy**, s. 64.

³⁶⁶ Graham A. Loud, **The Latin Church in Norman Italy**, Cambridge, CUP, 2007, s. 135.; Ullmann, **a.g.e.**, s. 85.; Haskins, **a.g.e.**, s. 203.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 126-127.; Curtis, **a.g.e.**, s. 49-50.; Şen, **a.g.e.**, s. 73-74.

Fakirlere zulmedildiğinde Tanrı'ya zulmetmekle eşdeğer olduğunu ve yoksullara iyilik yapıldığında Tanrı'nın bundan memnun olduğunu belirtti. Kilisenin rahiplerini ve eşyalarını sadakatle korumak zorunda olduklarını da söyledi. Daha sonra şehirde reform hareketinin karşı olduğu suçlara bulaşanları sert bir şekilde uyardı. Ardından Roma'ya geri döndü.³⁶⁷

IX.Leo Melfi'de Normanlara uyarılarda bulunduktan sonra Benevento şehrinin sakinleri onun kutsallığı ve gerçekleştirdiği reformları duyduktan sonra şehrin yöneticisi III.Pandulf'u kovdular ve Papa'ya sadakat yemini ederek ona bağlılıklarını ilan ettiler. IX.Leo bunun üzerine Benevento'ya giderek şehri teslim aldı ve şehri korumak adına Drogo ile IV.Guaimar'ı çağırdı. IV.Guaimar ve Normanlar Benevento'ya gelerek Papa'ya itaat ettiler. IX.Leo, özellikle Benevento vatandaşlarının zarar görmemesi ve Normanların bu bölgeden uzak durmaları konusunda İtalya'daki Normanların lideri olarak Drogo'yu uyardı. Drogo IX.Leo'ya şehri savunacağına karşı söz verdi, ancak Drogo şehirden ayrıldıktan sonra Normanlar Benevento'nun civar bölgelerini rahatsız etmeye başladılar ve şehre saldırılarda bulundular. Drogo IX.Leo'ya söz vermesine ve güneydeki Normanların lideri konumunda bulunmasına rağmen başına buyruk hareket eden bazı Norman gruplarını kontrol edememekteydi. Benevento'ya saldırı haberleri IX.Leo'ya ulaşınca son derece üzüldü, şehri savunmanın ve Normanlara engel olmanın yollarını aramaya başladı.³⁶⁸

Ancak bu sıralarda güneyde gerçekleşen bir olay Normanlar ile Papalık'ın arasını son derece bozdu. Apulia bölgesindeki Lombardlar, Normanların bölgedeki talan ve eziyetlerine bir son vermek için aynı gün ve aynı anda Apulia'daki tüm Normanları öldürmeyi plânlayan bir komplo tasarladılar. Bu suikastte ilk ve en büyük hedefleri Normanların lideri Drogo'yu öldürmektir. Bu plân için 1051 yılının 10 Ağustos'unda St.Lawrence Bayram günü kararlaştırıldı. O günün sabahında Drogo, Mons Oleum Kilisesi'nde tek başına ibadetini gerçekleştirmekteydi. Riso isimli bir Lombard gizlice kiliseye girerek Drogo'yu ve beraberindekileri öldürmeyi başardı. Bunun gibi pek çok suikast olayı Apulia bölgesinin her yerinde görüldü ve o gün Drogo ile beraber yaklaşık 60 Norman öldürüldü. Bu haberi alan IX.Leo da büyük bir üzüntü duydu, zira Drogo Papa'ya saygı duyan ve zamanla Papalık ve Normanlar arasında uzlaşmacı bir tavır sergileyebilecek olan tek kişiydi. Bu olaydan dolayı

³⁶⁷ Amatus, **a.g.e.**, s. 91-92.

³⁶⁸ Amatus, **a.e.**, s. 92.

IX.Leo Normanların kendisini sorumlu tutma ihtimalini düşünerek korkuya kapıldı. Ancak Normanların bir süre lidersiz kalmalarından da faydalanmak istedi ve en sonunda silaha başvurmaya karar verdi.³⁶⁹

Bu sırada Benevento şehri sakinleri Papa'ya sürekli elçiler göndermekte ve onu Normanlara karşı Apulia'ya davet etmekteydiler. Ayrıca ona bu toprakların kendi yetki alanına girdiğini hatırlatarak Normanlara karşı koymasını istediler. Müdahale olması durumunda yardımcı askerî kuvvetler vereceklerini de belirttiler. Böylece Normanlar ve Papalık ilişkisi, Benevento şehri üzerindeki Papalık haklarının savunulması konusuyla bağlantılı bir hâle geldi. IX.Leo, güneye ziyaretinin ardından Almanya'ya gitti ve İmparator III.Heinrich'in yardımını aradı. Haçlı Seferleri'nde gördüğümüz vaatler olarak Kilise düşmanlarına karşı kendisine katılanlara günahlardan arınma ve manevi ödüller vereceğini ilan etti.³⁷⁰ Haçlı Seferleri'nin sadece Müslümanlara karşı değil, Papalık kurumunu tanımayan ve ona karşı çıkan herkese karşı düzenlendiğini bildiğimizden bu sebeple Haçlı Seferleri'nin Anadolu ve Ortadoğu'da düzenlenmesinden yaklaşık 50 yıl önce Güney İtalya'da Normanlara karşı da bir nevi Haçlı düşüncesi ile hareket edildiğini görmekteyiz.

IX.Leo'nun her taraftan yardım istediği ve günahlardan arınma ile büyük ödüller vaat ettiği bu çağrısına onun şansölyesi Frederick cevap verdi. III.Heinrich'de bu çağrıya olumlu cevap vermek istedi ve Papa'ya ihtiyacı olduğu kadar yardım yapacağına söz vermesine rağmen Eichstatt piskoposu Gebhard, III.Heinrich'e sözünü geri çekti. III.Heinrich'in bu yardımı yapamamasının nedeni o sırada imparatorluğun Macarlar ile savaş hâlinde olması idi. Bunun ardından IX.Leo özellikle Swabia bölgesinden çok sayıda Alman'ı paralı asker olarak kiraladı. Aynı tarihlerde Bizans İmparatorluğu da güneyde Papalık ile Normanlara karşı bir ittifak yapmayı düşündü. Çünkü XI. yüzyılın ikinci yarısında imparatorluk Anadolu'da artan Türk saldırıları ve Tuna Nehri civarında yoğunlaşan Peçenek tehdidi nedeni ile Güney İtalya ile yeterince ilgilenememekteydi. Bu sebeple IX.Konstantinos, katepan Argyros'u IX.Leo ile müzakere için elçi olarak gönderdi. Ancak İstanbul patriği Mihail Kerullarios, Batı dünyası ile bir ittifak düşüncesine sıcak bakmıyordu. IX.Leo'nun evrensel kilise birliği düşüncesinden dolayı yapılan bu ilk müzakereler bir sonuç

³⁶⁹ Amatus, **a.e.**, s. 92-94.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 60-61.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 172-73.

³⁷⁰ Amatus, **a.e.**, s. 94.; Malaterra, **a.e.**, s. 61.; Stroll, **a.g.e.**, s. 37.; Loud, **Latin Church in Norman Italy**, s. 69.

vermedi. Salerno Prensi IV.Guaimar ise bu ittifak ile Normanların saf dışı edilmesiyle IX.Leo ve Bizans'ın kendisine karşı harekete geçeceğinden endişelendi, zira Salerno'nun gücü büyük ölçüde Norman paralı askerlerine dayanıyordu. Bunun üzerine Papa'ya Normanlara karşı harekete geçilmesine asla izin vermeyeceğini belirtti. Ayrıca onları büyük bir masraf ile kendisinin yanına aldığını ve paha biçilemez olarak gördüğü için onların yok edilmesine rıza göstermeyeceğini de söyledi.³⁷¹

Tüm bu olayların ardından 1052'de güneyde Normanların ve Salerno Prensiğinin aleyhine bazı gelişmeler yaşandı. IV.Guaimar'ın eşi, Teano'daki Lombard prensliğindeki kontlardan birinin kızıydı. IV.Guaimar'ın eşinin erkek kardeşleri, Salerno tahtını ondan almak için bir komplo hazırlamıştı. Topladıkları askerler ile Salerno'ya deniz yoluyla geldiler ve şehre zorla girdiler. 3 Haziran 1052'de Salerno Prensi IV.Guaimar ve erkek kardeşi Pandulf öldürüldü. Bu suikast Normanlar içinde büyük önem taşıyordu, zira güneyde onları destekleyen tek kişi ölmüştü. Suikast olayından IV.Guaimar'ın kardeşi Guido kaçmayı başararak Normanlara sığındı. 8 Haziran'da Normanlar IV.Guaimar'ın intikamını almak için Salerno'da bulunan katilleri kuşattılar ve prense sadık kalan kişilerin yardımı ile ertesi gün şehri aldılar. IV.Guaimar'ın katlinde yer alan 36 kişi yakalanarak öldürüldü. Ardından Guido ve Normanlar, ölen prensin oğlu II.Gisulf'u Salerno Prensi (1052-1078) olarak tanıdılar.³⁷² Her ne kadar Lombard aileleri arasındaki sorunlardan kaynaklanan bir olay gibi gözükse de bu suikastın Papa IX.Leo veya Argyros tarafından gerçekleştirilmiş olması da ihtimal dâhilindedir, çünkü Drogo'nun ölümünün ardından henüz kendilerine bir lider seçememiş olan Normanlara en büyük desteği veren kişinin öldürülmesi demek, onları güneyde güçsüz ve savunmasız bırakmak demektir. Böylesi bir ortamda ise suikastın ardından Salerno Prensiği ve Normanlar arasında yaşanacak olan anlaşmazlık ile de onları zayıf düşürüp Güney İtalya'dan çıkarmak daha kolay olacaktı.

³⁷¹ IV.Guaimar'ın Papa'ya “ *Bu yiye aslanlar için et olacaksınız. Gidin ve Normanların öfkelerini görün.* ” şeklinde bir tepkisinin olduğunu Amatus'tan öğrenmekteyiz. Amatus, **a.e.**, s. 95.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 131.; Whitney, **TCMH**, C. V, s. 29.; Stroll, **a.e.**, s. 38.; Curtis, **a.g.e.**, s. 53.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 116.; H. E. J. Cowdrey, **The Age of Abbot Desiderius: Montecassino, The Papacy and The Normans in Eleventh and Early Twelfth Centuries**, Oxford, Clarendon Press, 1983, s. 109.

³⁷² Amatus, **a.e.**, s. 97-98.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 117.; Crawford, **a.g.e.**, s. 174.

2.20. Normanların Güney İtalya’da Dönüm Noktası: Civitate Savaşı (1053)

1052 Noel’ini Almanya’da III.Heinrich ile geçiren IX.Leo, Swabia bölgesinden topladığı 300 Alman askeri ile İtalya’ya geri döndü. Ayrıca Lombard prensliklerine de haber vererek kendisine yardımcı kuvvetler temin etmelerini emretti. Bunun üzerine Apulia, Calabria, Spoleto, Sabina ve Fermo bölgelerinden pek çok insan Papa’nın bu çağrısına cevap vererek ona katıldı. Ayrıca küçük bir Bizans birliği de Papalık ordusu ile güneyde birleşecekti. IX.Leo, ordusu ile Apulia bölgesindeki Argyros’un Bizans birlikleri ile buluşmak üzere güneye doğru yürüyüşe başladı.³⁷³

Papalık’ın sayısız Alman ve Lombardlardan oluşan ordusu Civitate şehri yakınlarında Bizans birliklerinin kendilerine katılmalarını beklerken büyük bir Norman ordusu ile karşılaştı. Zira Papa’nın Normanlara karşı büyük bir ordu ile İtalya’ya geldiğini haber aldıklarında Güney İtalya’daki tüm Normanlar birleşerek toplayabildikleri kadar süvari ve piyade ile onu karşılamaya gelmişlerdi. Normanlar ilk olarak Papa’ya elçiler göndererek ona Kutsal Kilise’ye her yıl para vermeyi ve onu lordları olarak tanımaya hazır olduklarını belirttiler. Ayrıca ona bu toprakları kendilerine Kutsal Roma Germen İmparatorları’nın verdiğini ve tamamen yasal olduğunu da iletiler. Bu teklifler ile Normanlar bu meseleyi savaş olmadan halletmek istemekteydiler. Elçilik heyetinin bu sözlerine karşı IX.Leo bir cevap vermedi, Şansölye Frederick ise eğer kaçmadıkları takdirde onları ölümle tehdit etti ve büyük hakaretler savurdu. Bunun üzerine Norman elçileri Papalık karargâhından ayrıldılar.³⁷⁴

Normanlar Papalık kuvvetlerinin bu cevabının ardından müzakere yollarının kapanmasıyla savaşa hazırlandılar. Savaşın önce Drogo’nun ölümünden dolayı bir süre lidersiz kalmış olan Normanlar, Apulia Kontluğu’na Humprey’i (1052-1057) seçmişlerdi. Normanlar yaklaşık 3000 kişi olduğunu bildiğimiz ordularını 3 kısma ayırdılar, birinci kısma Humprey Hauteville, ikinci kısma Aversa Kontu Richard

³⁷³ Amatus, **a.e.**, s. 100.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 260.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 119.; Steven Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi: Birinci Haçlı Seferi ve Kudüs Krallığı’nın Kuruluşu**, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989, C. I, 2. Bs., s. 44.

³⁷⁴ Amatus, **a.e.**, s. 100.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 260.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 44-45. Apuliensis, Alman askerlerinin gelen bu Norman elçilik heyetine karşı alay ettiklerini söylemektedir. Almanlar, Papa’ya “ *Normanlara İtalya topraklarını terk etmelerini ve kendi ülkelerine dönmelerini emret. Bunu reddederlerse barış görüşmeleri olmasını istemiyoruz ve sizde onların mesajlarına dikkat etmemelisiniz. Henüz Alman kılıçları ile karşılaşmadılar. Eğer gönüllü olarak gitmezlerse gitmeye zorlanmalılar, aksi takdirde kılıçla yok olacaklar.* ” şeklinde bir uyarıda bulunmuşlardır.

Quarrel ve üçüncü kısma ise Roberto Guiscardo liderlik etmekteydi. Richard Lombardların karşısında sağ kanada yerleştirilmişti, merkezdeki Humprey ve soldaki Roberto Guiscardo ise Alman askerlerinin karşılarında konuşlandı. 17 Haziran 1053 tarihinde iki ordu karşı karşıya geldi. Savaşa ilk Normanlar başladı, Humprey'in kanadı uzun menzilli oklar ile merkeze karşı harekete geçti. Aynı anda Richard Quarrel Alman birliklerinin arasına şiddetli bir saldırı başlatarak mevzilerini bölmeyi başardı. Roberto Guiscardo da cesur bir şekilde Almanlara karşı harekete geçmişti. Almanlar bu denli zorlanırken destek aramak üzere Lombard birliklerini çağırdılar, ancak Papa'nın çağrısına uyup Civitate'ye gelmiş olan Lombardların büyük bir bölümü savaş başladığı anda kaçmıştı. Böylece yalnız kalan Almanların hepsi savaş meydanında kılıçtan geçirildi.³⁷⁵

Savaşın sonucunun Normanlar lehine olduğunu öğrendiği anda ise Papa IX.Leo, korku ile savaş meydanına yakın bir şehir olan Civitate'ye kaçtı ve buraya sığındı. Normanlar savaşın ardından onu takip ederek şehri kuşattılar, saldırmak için çeşitli kuşatma araçları hazırlayarak şehir sakinlerini tehdit ettiler ve Papa'yı teslim etmeleri için zorladılar. Civitate şehri ise Papa'nın kendilerini korumadığı sürece onun çıkarlarına hizmet eden hiçbir anlaşmaya varmazlardı. Bu nedenle IX.Leo'yu şehirden çıkarak Normanlara teslim ettiler. 23 Haziran 1053'de Papa'yı teslim alan Normanlar, büyük bir saygı ve sadakatle onun ayaklarına kapandılar. Benevento şehrine kadar ona eşlik ettiler ve büyük bir saygı gösterdiler. IX.Leo, burada 10 ay boyunca kaldı ve Normanlar talepleri kabul edilene kadar onu serbest bırakmadılar.³⁷⁶ Böylece Normanlara karşı kurulmuş olan koalisyon büyük bir yenilgiye uğramış ve üstelik Hristiyan dünyasının başı Papa bizzat esir alınmıştı. Normanların güneyde kaderini değiştiren bu savaşın ardından bölgedeki dengeler değişecek ve Normanlar kendilerine karşı koyan herhangi bir gücün olmamasından ötürü kısa süre içerisinde güneyi hızla ele geçirerek resmî bir siyasî oluşum başlatacaklardı.

³⁷⁵ Savaşı anlatan ana kaynakların hepsi Lombard birliklerinin kaçması konusunda onların cesur gibi davranmalarına rağmen içlerinde her zaman korku ve endişeyi barındırdıklarını söylemektedir. Normanlar ise kaynaklarda Papalık kuvvetlerinin kendilerinden sayıca fazla olduklarını bilmelerine rağmen kendilerinden son derece emin ve öfkeli insanlar şeklinde tasvir edilmişlerdir. Çünkü Guillelmus Apuliensis'e göre savaşın ardından Roberto Guiscardo, ölü askerlerin ayaklarını, ellerini ve bacaklarını kesmiş ve bu uzuvları uzun boylular ile kısa boylularınki ile eşit hale getirmiştir. Aynı zamanda bazı ölü askerlerin kafalarını keserek başka ölümler ile değiştirdiği de kaydedilmiştir. Amatus, **a.e.**, s. 100-101.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 260.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 61-62.

³⁷⁶ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 260.; Malaterra, **a.e.**, s. 62; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 173.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CIVITATE SAVAŞI'NDAN BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ'NE NORMANLAR (1053-1096)

3.1. Civitate Savaşı'nın Ardından Güney İtalya'da Oluşan Durum

Haçlı Seferi düşüncesinin yansıması olarak tanımlayabileceğimiz Civitate Savaşı'nın ardından Papalık'ın ve onun başlattığı reform hareketinin ana amaçlarından birisi olan Normanları güneyden çıkarma düşüncesi, birleşik kuvvetlerin Civitate şehri önlerinde yenilmesi ile son buldu. Civitate Savaşı, Normanların güneyde artık paralı askerler olarak algılanmayıp bölgenin yöneticileri ve efendileri olarak görülmelerini sağladı. IX.Leo'nun güneydeki politikalarının da sonunu işaret eden bu savaş ayrıca Normanların artık Güney İtalya'dan çıkarılamayacaklarını da kanıtlamış oldu. Bunların yanı sıra Normanların otoritesi bölgede tartışılmaz bir hâle geldi ve Güney İtalya'da onlara karşı koyabilecek herhangi bir ciddi güç kalmamış oldu.

Savaşın ardından esir alınıp Benevento'da gözetim altında tutulan IX.Leo, savaşta yenilmesine ve Normanlar tarafından esir alınmasına rağmen kendisine yardım edebilecek müttefikler aramaya devam etti. Bu sebeple 1054 yılının başlarında Kardinal Humbert ve Frederick önderliğinde İstanbul'a bir elçilik heyeti gönderdi. Ancak İstanbul patriği Mikhail Kerullarios'un Lâtin dinî adetlerini kınaması ve İstanbul'daki tüm Lâtin kiliselerini kapatması, iki tarafında birbirini aforoz etmesi ile sonuçlandı. Böylece Civitate'nin ardından Normanlara karşı kurulabilecek olan bir Doğu-Batı ittifakı da gerçekleşemedi.³⁷⁷

Bizans ile olabilecek muhtemel bir ittifaktan mahrum kalan IX.Leo, başka bir seçeneğinin olmadığını ve güneydeki gerçeği de anlayarak ölümünden kısa bir süre

³⁷⁷ Stephenson, **a.g.e.**, s. 250. Kerullarios'un Papa IX.Leo'yu ve Papa'nın da Kerullarios'u aforoz etmesi, Doğu-Batı kiliseleri arasında yüzyıllar sürecektir bir ayrılığa (schizma) yol açtı. Bu ayrılığa doğrudan olmasa da dolaylı bir şekilde Normanların da rolünün olduğunu söyleyebiliriz. Kardinal Humbert'in İstanbul'a ziyareti ve Schizma hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Stroll, **a.g.e.**, s. 39-45.; Vasiliev, **a.g.e.**, s. 389-90.; Norwich, **Bizans: Yükseliş Dönemi**, C. I, s. 250-255.

önce Normanlarla barış imzaladı. Serbest kalmasına karşın şimdiye kadar izlediği siyasetten vazgeçmeyi kabul etti. Savaştan 10 ay sonra Roma'ya döndü ve 19 Nisan 1054'te öldü. Ondan bir yıl sonra Bizans İmparatoru IX.Konstantinos'un ölümü ve 1056'da Kutsal Roma Germen İmparatoru III.Heinrich'in ölümü ile yerine aynı isimdeki küçük yaştaki oğlunun geçmesi, Normanlara karşı yeniden bir cephe kurulmasını engelledi.³⁷⁸

IX.Leo'nun ardından Eichstatt piskoposu Gebhard, II.Victor (1055-1057) ismiyle yeni Papa olarak seçildi. II.Victor, selefinin aksine Normanlara karşı çıkmadı ve onlar ile düşmanca ilişkiler kurmadı. Normanlarla barış içerisinde kalmayı tercih etti, bu düşüncesinin oluşmasında savaşın ardından bölgede oluşan Norman gerçeği vardı. Bu sırada Civitate Savaşı'nın ardından Normanlar güneyde hızla genişlemeye devam ettiler. IX.Leo'nun ölümünden kısa bir süre sonra Tancred Hauteville'nin diğer oğulları Mauger, Geoffrey, William ve Roger de Güney İtalya'ya gelmişler ve Norman ilerlemesine katılmışlardı. Apulia Kontu Humprey Mauger'i Capitanata'da, William'ı ise Principate'ye yerleştirdi. Ancak Mauger İtalya'ya gelişinden kısa bir süre sonra öldü, William ise onun topraklarını kardeşi Geoffrey'e verdi. Civitate'nin ardından Normanlar ayrıca Salerno Prenslüğünü de vergiye bağlamışlardı. IV.Guaimar'ın öldürülmesinin ardından yerine geçen oğlu II.Gisulf, Aversa Kontu Richard'a ve Humprey'e ilk başta haraç vermek istemedi, bunun üzerine Normanlar Salerno'ya saldırdılar. Humprey Salerno'da Normandiya'dan yeni gelmiş kardeşleri için bir kontluk kurmayı düşünmekteydi. Richard ise savaşın ardından topraklarını Salerno, Gaeta ve Aquino gibi prensliklere doğru genişletmeye başlamıştı.³⁷⁹

Normanlar, kendilerine karşı kurulan Papalık-Lombard ittifakını mağlup ettikten sonra bu zaferin verdiği cesaret ile genişlemeye hızla devam ettikleri yukarıda belirtilmişti. 1055 yılının sonunda Apulia bölgesinin güneyindeki Oria, Nardo, Lecce, Minervino, Otranto ve Gallipoli gibi önemli şehir ve kaleler Norman hâkimiyetine geçti. Humprey Apulia'da faaliyet gösterirken Roberto Guiscardo'yu ise Calabria'yı ele geçirmek üzere görevlendirdi. Bu sırada Humprey hastalandı ve Roberto'nun hızlıca geri gelmesini emretti. Ölmesinden kısa bir süre önce kendisinden sonra yerine geçmesini ve Abelard ile Herman adlı küçük oğullarının koruyucusu olmasını istedi.

³⁷⁸ Stephenson, **a.e.**, s. 250. Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 120.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 45.

³⁷⁹ Amatus, **a.g.e.**, s. 101-103.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 62.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s.121-122.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 173.

1057 yılında Humprey öldü ve Venosa'daki Santa Trinita Kilisesi'ne, kardeşlerinin yanına gömüldü. Ölümü ile beraber Roberto Guiscardo, Apulia Dükü (1057-1085) olarak yerine geçti.³⁸⁰

Roberto Guiscardo'nun Apulia Dükü olduğu tarihte Papa II.Victor'un ölümü ile de IX.Leo'ya en yakın isimlerden birisi olan Frederick, IX.Stephanus (1057-1058) olarak Papa seçilmişti. Kendisi Reform hareketinin kurucusu olan IX.Leo'nun en yakınındaki isimlerden birisi olduğu için Normanlara karşı koymaya çalıştı. Bizans ile müzakereleri yeniden başlatarak katepan Argyros vasıtası ile İstanbul'a elçi göndermeye karar verdi. Ancak 8 ay sonra ölümü Bizans ile muhtemel bir anlaşmayı engelledi. Ölümü ile Floransa Piskoposu Gerard, II.Nicholas (1059-1061) ismiyle Papa olarak göreve başladı. II.Nicholas zamanı Normanlar ve Papalık ilişkilerinde bir dönüm noktası oldu, zira 1040'tan bu zamana kadar ele geçirilen Norman kazanımları ilk defa Papalık tarafından tanınmış olacaktı.³⁸¹

Bu sırada Norman faaliyetleri hem güneyde hem de kuzeyde devam etmekteydi. Aversa Kontu Richard, Capua Prensi VI.Pandulf'a karşı harekete geçme kararı alarak büyük bir ordu ile Capua'ya gitmişti. Şehrin etrafına 3 kale inşa ederek sürekli rahatsız etti ve teslim olmaya zorladı. Aynı zamanda Salerno Prensi II.Gisulf'a giderek haracını ödemediği takdirde onu korkunç şekilde cezalandırmakla tehdit etti. Bu sırada 1057 yılında Capua'da VI.Pandulf'un ölümü ile yerine oğlu VIII.Landulf (1057-1058) geçmişti. Şehri kuşatmayı tüm şiddeti ile sürdüren Richard, Capua sakinlerinin kendisine bol miktarda altın ve gümüş teklifini de reddetti. Şehir zamanla açlıktan ötürü sorunlar yaşarken VIII.Landulf daha fazla dayanamayarak 1058 yılında Capua'yı Richard'a teslim etmek zorunda kaldı. Böylece Capua şehrindeki uzun yıllar süren Lombard hanedanı da son bulmuş oldu. Ayrıca burada Capua Norman Prensligi adında yeni bir siyasî oluşum meydana getirilerek Aversa Kontu Richard, Capua'nın ilk Norman kontu (1058-1078) olarak başa geçti.³⁸²

Capua'nın yanı sıra Calabria bölgesinde ise Roberto Guiscardo'nun faaliyetleri devam etmekteydi. 1059 yılına kadar Guiscard, Reggio şehri hariç Calabria'daki Bizans egemenliğine son verdi ve burası Norman hâkimiyetine geçti. Guiscard'a

³⁸⁰ Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 261.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 127-128.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 173.

³⁸¹ Loud, **The Latin Church in Norman Italy**, s. 137.; Cowdrey, **a.g.e.**, s. 111.

³⁸² Amatus, **a.g.e.**, s. 113-114.; Curtis, **a.g.e.**, s. 58.

Calabira'daki bu faaliyetlerinde İtalya'ya yeni gelmiş olan kardeşi Roger de eşlik etmekteydi. Roger, İtalya'ya gelişinden kısa bir süre sonra kahramanlıkları ve cesareti ile ön plâna çıkan birisi olmuştu. Ancak Roger'nin bu durumu kısa süre içinde Roberto Guiscardo ile arasının bozulmasına yol açmıştı. Roger, Calabria'da yeni ele geçirilen yerlerden şövalyeleri ve kendisi için Roberto'dan daha fazla para talep etti. Roberto Guiscardo ayrıca Roger'nin genç olması ve cesaretinden ötürü Apulia'daki şövalyelerin ona daha yakın olmaya başladıklarını da fark etmişti. Ancak Apulia bölgesinde birçok şehrin hâlâ Bizans'ın elinde olmasından ötürü Roger'ye yeteri derecede kaynak ayıramaması ona istediklerini vermeyi engelledi. Böylece Roger ağabeyinin yanından ayrılarak diğer bir kardeşi William'ın yanına gitti ve ondan Calabria'da Scalea Kalesi'ni aldı. Roger buradan Guiscard'ın topraklarına karşı çok sayıda saldırı düzenledi ve tüm bölgeyi yağmaladı. Calabria bölgesini tamamen kaybetmek istemeyen ve burada bir isyan tehlikesinden de çekinen Roberto Guiscardo kardeşi ile barış yapmaya mecbur kaldı. Ona Calabria bölgesinin yarısını tahsis ederek bölgede yeniden asayiş sağladı.³⁸³

Roberto Guiscardo'nun Güney İtalya'daki iktidarı, gerçekleştirdiği bir evlilik ile daha da güçlendi. 1058'de Roberto, akraba oldukları gerekçesi ile kilise kanunlarını çiğnememek için Alberada ile olan evliliğini feshetti. IX.Leo'nun başlattığı reform hareketleri içinde akrabalık evliliklerine engel olma düşüncesi de vardı, bu nedenle Papalık yedinci akrabalık derecesindeki tüm evlilikleri yasaklamıştı. Roberto bu kararının ardından Alberada'nın yerine Salerno Prensi II.Gisulf'un kız kardeşi olan Sichelgaita ile evlendi. Roberto bu evliliği askerî ve diplomatik nedenlerden dolayı istemişti, zira bu evlilik ona Güney İtalya'da daha fazla kazanç ve nüfuz sağladı. Sichelgaita'nın yanı sıra II.Gisulf'un bir başka kız kardeşi Gaitelgrima da Capua Prensi Richard'ın oğlu Jordan ile evlendirildi. Bu evliliklerin sonucunda Normanlar güneyde askerî oldukları kadar siyasî olarakta büyük bir kazanım elde ettiler ve Salerno Prenslığı üzerinde ciddi bir nüfuz oluşturdular.³⁸⁴

³⁸³ Malaterra, **a.g.e.**, s. 68-72.; Crawford, **a.g.e.**, s. 185-186.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 124-125.

³⁸⁴ Alberada, 1080 yılında Bizans İmparatorluğu'na karşı ciddi askerî seferlere girişen ve Birinci Haçlı Seferi'ne katılıp Antakya'da bir Norman prinkepsliği kuran Bohemund'un annesidir. Bohemund, ileride Birinci Haçlı Seferi'nde ele alınacaktır. Amatus, **a.g.e.**, s. 117.; Malaterra, **a.e.**, s. 72.; Crawford, **a.e.**, s. 195.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 127.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 139.

3.2. Melfi Konsili ve Norman Toprak Kazanımlarının Papalık Tarafından Resmîyet Kazanması (1059)

Civitate Savaşı'nda Normanlar büyük bir zafer kazandıktan sonra hızla genişlemeye devam etmişler ve kısa bir süre içinde Apulia bölgesindeki önemli şehirleri Bizans'ın elinden alıp bölgede Grek hâkimiyetini büyük ölçüde kısıtlamışlardı. Ardından tüm Calabria'yı Reggio şehri hariç Roberto Guiscardo önderliğinde ele geçirmişlerdi. Aversa Kontu Richard ise kuzeyde önemli bir Lombard prensliği olan Capua'yı ele geçirerek Norman genişlemesini sürdürmüştü. 1059 yılı ise Normanlar için güneyde Civitate'nin ardından ikinci bir dönüm noktası oldu. Bu yılda Papa II.Nicholas'ın Germen İmparatoriçesi Agnes tarafından onaylanıp göreve başlaması ile Normanlar ve Papalık arasında olumlu adımlar atılmaya başlandı.

Yukarda bahsedilen II.Nicholas'ın seçiminde Papa'nın meşruiyeti imparatorluk sarayının tanınması ile tesis edilmişti. Ancak bu, reform hareketinde Papalık'ın hem imparatorluktan hem de Roma aristokrasisinden bağımsız olma düşüncesi ile çelişmekteydi. Böyle bir düşüncenin uygulanması için kardinaller Papalık seçimlerinde ciddi rol oynayan Alman ve Roma aristokrasisine karşı askerî bir ihtiyaç duyuyorlardı. Bu nedenle Papalık, İtalya'da onu destekleyebilecek tek güç olarak sivrilmiş Normanlara başvurmayı tercih etti.³⁸⁵

1059 yılında II.Nicholas bir konsey topladı ve burada ünlü piskoposluk kararnamesini onaylayarak kardinal piskoposlara bağımsız bir şekilde Papaları seçme yetkisini getirdi. Bu da artık kilisenin Papalık seçimlerini herhangi bir gücün baskısı altında kalmadan kendisinin düzenleyeceğini gösteriyordu. Şüphesiz bu değişikliğin uygulanması askerî bir desteğe de ihtiyaç duymaktaydı. Aynı yılın baharında geleceğin VII.Gregorius ismiyle bilinen papası Kardinal Hildebrand Capua'yı ziyaret etti ve Richard'dan Roma Kilisesi'ne ve Papa'ya bir sadakat yemini aldı. 1059 yazında ise II.Nicholas güneyi ziyaret etti ve Ağustos ayında Normanların merkezi Melfi'de bir konsey topladı. Bu konseyin asıl amacı güneyde reform uygulamalarını denetlemek içindi. Gerekli bazı düzenlemelerin ardından Papa II.Nicholas, konseyde Roberto Guiscardo'yu "Apulia, Calabria, Tanrı ve Aziz Petrus'un inayet ve yardımı ile gelecekteki Sicilya Dükü" olarak ilan etti. Aynı zamanda Capua Prensi Richard'ın toprakları da tanındı. Normanlar böylece Papalık'a bağlı olmayı kabul ettiler, ayrıca

³⁸⁵ Wolf, **a.g.e.**, s. 19.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 174.

Roberto Guiscardo Papa'ya yıllık bir haraç ödeme ve Papalık topraklarına saygı duyma sözünü de verdi. Papalık karşısı hiçbir eylemde bulunmamayı ve topraklarındaki kiliselerin Papalık yargı yetkisinde olduğunu da kabul etti. Burada önemli olan nokta, Roberto'nun gelecekteki Sicilya Dükü olarak ilan edilmesidir. Papalık'ın Roberto'yu Sicilya Dükü olarak tanınması ile Melfi Konsili öncesinde Sicilya'daki Müslümanlara karşı bir hareket düşüncesinde olduğu söylenilebilir. Normanlara karşı yürütülen Haçlı Seferleri olarak görebileceğimiz Civitate'nin ardından bir diğer Haçlı Seferi de 1060'tan itibaren Sicilya'da gerçekleşecekti.³⁸⁶

Melfi Konsilinde Capua Prensi Richard'ın ettiği sadakat yemini günümüze kadar gelememiştir. Ancak Roberto Guiscardo'nun yeminini bilmekteyiz. Roberto'nun Papa'ya yemini: “ Ben, Roberto, Tanrı'nın lütfu ve Apulia ile Calabria, gelecekteki Sicilya Dükü, bundan sonra Roma Kilisesi'ne ve Lordum Papa Nicholas'a sadık kalacağım. Hayatınızın kaybedilebileceği, yaralanabileceğiniz veya özgürlüğünüzün ortadan kalkabileceği komplolara ve diğer müzakerelere asla katılmayacağım. Ayrıca bana söyleyeceğiniz herhangi bir sırrı ifşa etmeyeceğim, onları saklamaya söz vereceğim. Her yerde ve herhangi bir düşmana karşı Roma Kilisesi'nin müttefiki olarak kalacağım, St.Peter topraklarını ve Roma'daki Papalık tahtına tüm onur ve güvenlikle oturabilmen için gerekli olan tüm desteği vereceğim. St.Peter topraklarını istila etmeyecek ve buraların kirasını ödeyeceğim. Elimde olan tüm kiliseleri, tüm malları ile beraber iade edecek ve onları Roma Kutsal Kilisesi'ne itaat edecek şekilde saklayacağım. Papa'nın uygun şerefe göre seçilmesi için elimden geleni yapacağım. Roma Kilisesi ve sizle ilgili olan üstlendiğim yükümlülükleri sadakatle gözleyeceğim, aynı şekilde bunu haleflerinize de yapacağım. Tanrı ve İncilleri'ne yemin ederim. ”³⁸⁷

Melfi'de Normanlarla uzlaşma, doğal olarak Civitate'nin bir sonucu idi. IX.Leo'dan II.Nicholas'a kadar olan sürede Papalık düşüncesinin değişmesi daha çok pragmatikti, Normanların artık güneyden çıkarılamayacakları anlaşılmıştı ve bu nedenle Papalık onlarla birlikte çalışmanın kendi çıkarları için daha uygun olduğunu fark etmişti. Böylesine bir uzlaşma, Güney İtalya'daki reform hareketinin de kolaylıkla uygulanması anlamına geliyordu. Konsille beraber Papalık aynı zamanda kendisi içinde ciddi bir askerî müttefik kazandı. Zira artık Papalık, Roma aristokrasisi ve Kutsal Roma Germen İmparatorları'nın Papa seçimlerine müdahale etmesini

³⁸⁶ BCN, C. V, s. 278.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 45.; Loud, **The Latin Church in Norman Italy**, s. 137.; Wolf, **a.e.**, s. 19.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 174-175.

³⁸⁷ Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 150-151. St.Peter toprakları olarak bahsedilen bölge, Papalık topraklarıdır.

istemiyorlardı, Melfi Konsili ile beraber Otto Hanedanı devrinde başlayan Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun Papalık'ı koruma görevi artık Normanlara geçti. Ancak Melfi Konsili Normanlar üzerinde ciddi bir tesir yaratmadı, zira ilerleyen yıllarda Normanlar konsilde Papalık topraklarına karşı verilen sözlerin aksine Papalık topraklarını ihlal ettiler ve kısmen de ele geçirdiler. Papalık gözünden bir tür vassallık anlamı taşıyan ama Normanlara göre böyle görülmeven Melfi Konsili, Normanların Güney İtalya'daki topraklarının yasal olarak tanınması ve güneydeki genişlemenin hızlanması konusunda işlerini kolaylaştırdı. Her ne kadar verilen yeminler Normanlar açısından tam olarak yerine getirilmese de Papalık'ta herhangi bir durumda askerî destek ihtiyacını da karşılamış oldu.³⁸⁸

3.3. Normanların Sicilya'ya Geçmeleri ve Cerami Savaşı (1063)

Adada uzun yıllar süren Kelbî hâkimiyeti yıllarında Sicilya Adası, gerek kültürel gerek ise medeniyet seviyesinde İslâm dünyasının önde gelen bölgelerinden birisi olmuştu. Ancak XI. yüzyıldan itibaren Kelbî yöneticileri, öncekiler kadar yetenekli ve başarılı olamadılar. Ca'fer (998-1019) döneminden itibaren başa gelen yöneticiler ile beraber adada İslâm hâkimiyeti zayıflamaya başlamıştı. Ca'fer, babası Yusuf tarafından görevden alınmış ve yerine el-Ekhal ismiyle bilinen kardeşi Ahmed geçmişti. Onun yönetiminden ve yüklediği ağır vergilerden rahatsızlık duyan ada halkı ise Kuzey Afrika'daki Zîrîlerden yardım istemiş ve Ahmed gelen Zîrî kuvvetlerince öldürülmüştü. Ahmed'in ardından adaya kardeşi Hasan es-Samsâm (1038-1053) geçse de halk onu 1052 yılında azletmiş ve adada Kelbî hâkimiyeti son bulmuştu. Bu tarihten itibaren bölünen Sicilya'da çeşitli yerel emîrlere adanın çeşitli bölgelerinde bağımsızlıklarını ilân etmişlerdi. Normanların adaya ayak basmalarından önce Sicilya 3 farklı emîr tarafından bölüşülmüş durumdaydı; Abdullah b. Menkût (?) Mazara bölgesinde, İbnü'l-Havvâs ismiyle bilinen Ali b Ni'met (?-1068) Kasr-ı Yana (Castrogiovanni) ve Circent (Agrigento) bölgesinde, İbnü's-Sümne (?-1062) veya Lâtin kaynaklarında geçtiği şekilde İbn Thumna ise Syracuse ve Catania bölgelerinde hüküm sürmekteydi.³⁸⁹

³⁸⁸ Curtis, **a.g.e.**, s. 60.; Loud, **The Latin Church in Norman Italy**, s. 137-138.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 45.

³⁸⁹ İbnü'l Esir, **a.g.e.**, Çev. Abdülkerim Özeydin, İstanbul, Bahar Yayınları, 1987, C. X, s. 171.; Ahmad, **a.g.e.**, s. 49.; Moreno, **a.g.e.**, C. V, s. 181.; Altan, **a.g.e.**, C. XXV, s. 207.

Bu sırada Normanlar 1060 yılında Calabria'daki son Bizans şehri Reggio'yu da zapt ederek bu bölgedeki son Bizans şehrini ele geçirip Calabria'yı imparatorluktan kopardılar. Aynı yıl Apulia'da önemli Bizans şehirleri olan Taranto, Troia ve Brindisi'de ele geçirildi. Yine aynı yıl Mauger Oria üzerine harekete geçerek şehirden imparatorluğu çıkarmayı başardı. Üst üste gelen bu Norman zaferlerinin ardından Bizans ise bölgeye Miriarcha liderliğinde bir donanma ve ordu gönderdi. Gönderilen bu ordu Roberto ve Mauger ile savaşa tutuşarak Hydrontium ve Brindisi gibi şehirleri geri almayı başardı. Normanlar Reggio'da hâkimiyet kurduklarında ise Sicilya'nın kendilerine çok yakın olduklarını görmüşlerdi. Zira Reggio ve Sicilya'nın giriş kapısı olan Messina arasında 20 km'den az bir mesafe bulunuyordu. Özellikle Roger, Calabria'nın güneyine geldikten sonra adaya geçmek için büyük bir sabırsızlık ile bekliyordu. Zira Normanlar adanın siyasî durumunu ve zenginliklerinin yanı sıra toprağının verimliliğini de bilmekteydiler. Bu düşünceler ile Normanlar ilk defa 1060'ta Messina'ya saldırdılar, ancak şehrin kendini iyi bir şekilde savunması nedeniyle geri çekilmek zorunda kaldılar. Sicilya'ya düzenlenen bu ilk saldırı, Messina'nın ele geçirilmediği takdirde Sicilya'ya geçilemeyeceğini de göstermişti. Roberto ve Roger bu saldırının ardından adaya nasıl geçebileceklerini düşündüler. Uygun zaman ve şartlar için bir müddet bekleme kararı aldılar. Normanların Sicilya'ya geçmeleri, Melfi Konsilinde Roberto'ya verilen Sicilya Dükü unvanı ile de ilgili olabilir, çünkü Papalık'ın bu unvanı vermesi Müslümanlara karşı bir Haçlı Seferi plânladığını düşündürmektedir.³⁹⁰

Normanlara adaya geçmek için bekledikleri fırsatı Syracuse ve Catania Emîri İbnü's-Sümne verdi. Sümne, rakibi İbnü'l-Havvas'a karşı Roger'den yardım istedi. Roger ve Roberto bu çağrıya olumlu bir karşılık verdiler. İbnü'l-Havvas ise bu ittifakı duyunca Sümne'yi adadan çıkardı ve Sümne ise Reggio'ya gitti. Onun gelişi ile beraber Roberto ordusunu hazırlayarak başına Geoffrey Ridel'i geçirdi ve Roger'den onu emirlerine uymasını talep etti. Ayrıca Geoffrey'e Sümne'ye göre hareket etmesini söyledi, zira yapılacak olan bu ilk ciddi seferde Sümne coğrafyayı bildiği için Normanlara yol gösterecekti. Normanlar Şubat 1061'de Faro Boğazı'nı geçerek adaya indiler. Kısa bir süre sonra ise Messina'ya yardıma gelen bir Müslüman birliği mağlup

³⁹⁰ Amatus, **a.g.e.**, s. 136.; BCN, C. V, s. 278.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 85.; Crawford, **a.g.e.**, s. 196.

edildi. Bu zaferin ardından Messina şehri ele geçirildi. Şehirdeki Müslüman garnizonu kaçtı; kadınlar ve çocukların yanı sıra pek çok ganimet Normanların eline geçti.³⁹¹

Roger ve Geoffrey Ridel Sicilya'da iken Roberto Guiscardo da bir yandan toprak kazanımlarına devam etmekteydi. 1061'de Acerenza'yı ele geçirmeyi başardı. Bir yıl sonra Brindisi'yi tekrar ele geçirdi ve Miriarcha önderliğindeki Bizans ordusunu bölgeden uzaklaştırdı. Messina'nın haberini alır almaz Sicilya'ya doğru harekete geçti ve bu şehri çeşitli tahkimatlar ve güçlendirmeler ile Sicilya'daki Norman faaliyetlerinin merkezi hâline getirdi. Emîri İbnü'l-Sümne'nin destekçisi olan Messina yakınlarındaki Rometta şehri de Normanlara teslim oldu. Sicilya'da Messina ve Rometta şehirlerinin Hristiyan hâkimiyetine geçmesinin ardından Val Demone bölgesinde yaşayan Grek Ortodoks Hristiyanlar, Normanları ziyaret ederek onlara hediyeler sundular. Bölgeye bir Hristiyan ordusunun gelişinden çok memnun oldular. Messina ve Rometta'dan hareketle Normanlar hızla Sicilya'yı ele geçirmeye başladılar.³⁹²

Normanlar kısa süre içinde Sicilya'da bu ilk başarıların ardından kazanımlarına devam ettiler. Troina şehri ve 1062 yılının baharında Cefalu yakınlarındaki Petralia teslim oldu. Normanların adada hızla ilerlemelerinden dolayı Sicilyalı Müslümanlar durumu Kuzey Afrika'daki Zîrî hükümdarı Temîm b. Muiz (1062-1108)'e bildirerek yardım istediler. Temîm bu çağrının üzerine iki oğlu Ayyub ve Ali komutasında adaya destek gönderdi. Ayyub Palermo yakınlarına indi ve Mazara ile Cefalu boyunca Muiz adına hâkimiyet kurdu. İbn Havvas tarafından yardım edilen Ali ise Girgenti'ye yerleşti.³⁹³

Kuzey Afrikalı ve Sicilyalı Müslümanların kendisine karşı büyük bir ordu topladığı haberini alan Roger ise ordusu ile beraber onlara karşı koymak için Troina yakınlarında yer alan Cerami Nehri'nin üzerindeki bir tepeye tırmandı. İki ordu da 3 gün boyunca nehrin karşı tarafında durup harekete geçmediler. Ancak dördüncü gün Müslümanlar kamplarını başka bir tepeye taşıdılar. Müslüman kuvvetlerinin Cerami Kalesi'ne saldıracağı haberi üzerine Roger yeğeni Serlo³⁹⁴'yu 36 şövalye ile oraya

³⁹¹ Amatus, **a.e.**, s. 136.; Malaterra, **a.e.**, s. 87-91.; Ahmad, **a.e.**, s. 49-50.

³⁹² Malaterra, **a.e.**, s. 92.; **BCN**, C. V, s. 278.; **Annales Lupii Protospatharii**, s. 368.; Ahmad, **a.e.**, s. 50.

³⁹³ Ahmad, **a.e.**, s. 51.

³⁹⁴ Serlo, Tancred Hauteville'nin Normandiya'da kalmayı tercih eden en büyük oğlu Serlo Hauteville'nin oğludur. Kendisinin 1056 yılında İtalya'ya geldiği düşünülmektedir.

gönderdi. Kaleyi kontrol altına alan Serlo burada büyük bir Müslüman gücünü uzaklaştırmayı başardıktan sonra Cerami’de Roger’ye katıldı. Ancak Norman ordusunda Serlo’nun verdiği yenilginin ardından Müslüman ordusunu takip edip etmeme konusunda ayrılıklar yaşandı. Kimileri takip edecekleri takdirde kendilerinin pusuya düşeceği korkusunu belirlemekte, kimileri ise zaten dağılmış olan Müslüman ordusuna daha ağır bir mağlubiyet yaşatmak istemekteydi. Özellikle Roger’ye en yakın isimlerden Roussel de Bailleul³⁹⁵ Müslüman ordusunu takip etmediği sürece bir daha ona veya asla başka birine askerî hizmet vermeyeceğini söyledi. Bunun ardından Roger iki grup oluşturdu; ilk gruba kendisini, ikinci gruba ise Serlo ile Roussel’i görevlendirdi. Müslümanlar hızla Norman ordusuna yönelerek ilk başta Serlo’nun olduğu kanadı mağlup ettiler ve Roger’nin olduğu hattın arkasına doğru yöneldiler. Roger ve Roussel, Norman askerlerinin sayıca çok olduğu için Müslümanlardan korktuklarını görerek askerleri cesaretlendirmeye çalıştı. Kısa bir süre sonra Norman askerlerinin cesareti yerine geldikten sonra Müslümanlara karşı ciddi bir savaş verdiler ve çok sayıda Müslümanı öldürdüler. Bu galibiyetin ardından Normanlar Troina’ya geri döndüler. Roger, bu zaferi bildirmek için Papa II.Alexander (1061-1073)’e ganimetlerin bir parçası olarak dört adet deve yolladı. Bu zaferden çok memnun kalan Papa ise Müslümanlara karşı daha etkili savaşmaları için Roger’ye kutsal bir Papalık bayrağı gönderdi.³⁹⁶

Cerami Savaşı Normanlara Sicilya’da daha rahat hareket etmesi ve adanın ele geçirilmesi hususunda büyük bir avantaj sağlamıştı, ancak adanın batısı ve merkezindeki Müslüman gücü zayıflamamıştı. Zira Cerami’de mağlup edilenlerin büyük bir bölümü Kuzey Afrika’dan gelen askerlerdi ve Sicilya Müslümanları henüz ciddi bir mağlubiyet yaşamamışlardı. Savaşın sonra Müslüman güçlerinin durumundan faydalanmak için Pisa tüccarları, Roger’ye gelip başkent Palermo’yu kuşatma konusunda yardım istediler. Ancak Roger, bir süre daha bekleyip adada yeni

³⁹⁵ Roussel Bailleul, Cerami Savaşı’nın ardından Roger ile fikir ayrılıklarına düşüp İtalya’yı terk etmiş ve Bizans İmparatorluğu’nun hizmetine girmiştir.

³⁹⁶ Bu savaş hakkında tek ana kaynak olan Malaterra, Normanların ilk gün Cerami’de 15.000, ertesi gün ise 20.000 kişi öldürdüklerini kaydeder. Müslüman ordusunun sayıca fazla olduklarını bilmekteyiz, ancak yine de bu denli bir rakam mümkün görünmemektedir. Yine Malaterra, Normanların Sicilya seferini adeta bir Haçlı Seferi ile de ilişkilendirmektedir. Kaynağa göre, Roger’nin zaferi Papa II.Alexander’e bildirmesi ve karşılığında kendisine kutsal bir Papalık bayrağının gönderilmesi açıkça Papalık’ın İspanya’da Reconquista hareketinde olduğu gibi Sicilya’da da bir Haçlı Seferi’nin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Zira Papalık’ın Melfi Konsili’nde Roberto Guiscardo’yu gelecekteki Sicilya Dükü olarak ilan etmesini de ileride Sicilya’ya yönelik bir düşünce içinde olduğuna işaret ettiğini de söylemiştik. Malaterra, **a.g.e.**, s. 107-111.

kazanımlar elde etmek istiyordu, bu nedenle Pisalıların önerisini kabul etmedi. Bunun üzerine Pisalılar, Palermo'ya tek başlarına saldırmaya karar verdiler. Şehre vardıklarında Müslümanlar onlara karşı koydu, limanı korumaya yarayan zinciri kesmekten başka ciddi bir hareket yapamayarak Pisa'ya geri döndüler.³⁹⁷

3.4. Roberto Guiscardo'nun Güney İtalya'da Norman Kontları'nın İsyanları ile Uğraşması

Normanların Sicilya'ya geçtiği tarih, Roma'da yeni Papalık seçimlerinin olduğu tarihlere denk düşer. Bilindiği üzere Papa II.Nicholas'ın 1061'de ölümü ile Hildebrand liderliğinde reformcular Lucca Piskoposu Anselm'i seçmek istemişlerdi. Ancak bu seçimin gerçekleşmesi için Roma aristokrasisine karşı bir güç merkezinin olması gerekiyordu. Bunun için Hildebrand Capua'ya giderek Richard'ın yardımını istemiş ve Richard ise buna olumlu cevap vererek Papalık'a askerî bir destek göndermişti. Roma'da aristokrasi üzerinde egemenliğini kabul ettirmeyi başaran Richard, Montecassino Manastırı başrahibi Desiderius (1058-1087) eşliğinde yeni seçilen Anselm'i Papa II.Alexander ismiyle başarı ile görevine getirmişti.³⁹⁸

1060'lı yılların başında Normanların Güney İtalya'daki toprak kazanımlarının sadece Roger ve Roberto Guiscardo ekseninde olmadığını söylemeliyiz. Taranto şehri Trani Kontu Peter (1042-1064)'in oğlu Godfrey, Matera ve Montepeloso şehirleri de 1064'te Roberto'nun yeğeni olan Montecaglioso Kontu Robert (1064-1080) tarafından ele geçirilmişti. Aynı zamanda Geoffrey Hauteville'nin oğlu Loritello Kontu Robert (1061-1107) ise Orta İtalya'ya doğru Abruzzi bölgesine girerek Papalık topraklarını açıkça ihlal etmesine rağmen hâkimiyetini genişletmekteydi. Bu Norman kontları, zaman içinde Durazzo'nun Bizans valisi olan katepan Perenos (1068-1068) tarafından Roberto'ya karşı kışkırtıldılar. İmparatorluk, güneyde günden güne artan Roberto Guiscardo'nun gücünü baltalamak ve imparatorluğun aleyhine olan toprak genişlemelerine son vermek arzusundaydı. Askerî olarak artık Normanların çıkarılamayacağı gerçeğinden dolayı bunun en kolay yolu bir isyan çıkarılarak kaybedilen toprakların geri alınması olacaktı. Roberto Guiscardo'ya karşı bu isyana Godfrey ve Montecaglioso Kontu Robert'in yanı sıra Lessina Kontu Walter (1047-1050)'in oğlu olan Giovenazzo Kontu Amicus (1063-1090), Molfetta Kontu Joscelin

³⁹⁷ Malaterra, **a.e.**, s. 111-112.; Crawford, **a.g.e.**, s. 213.

³⁹⁸ Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 345-346.; Wolf, **a.g.e.**, s. 21.

(1064-1068), Monopoli Kontu Roger Tutebove (?), Conversano Kontu Geoffrey (1072-1100), Humprey'in ölümünden önce Roberto'dan naipliklerini istediği iki oğlu Abelard ve Herman katılmıştı.³⁹⁹

Bu isyancılar, Adriyatik'in diğer tarafında Bizans valisi Perenos tarafından para ve teçhizat bakımından desteklenmekteydiler. 1064 yılında ise açıkça Roberto Guiscardo'ya isyan ederek Güney İtalya'da ona bağlı olan şehirlere saldırıp büyük zararlar verdiler. Roberto Guiscardo isyana belli bir noktaya kadar karşı koymaya çalıştı, ancak isyan kısa sürede kontrolden çıkarak geniş bir bölgeye yayıldı. Bizans ise bu durumdan faydalanmak için 1066 yılında bölgeye Mabrica önderliğinde büyük çoğunluğu Varaeglerden oluşan bir birlik gönderdi. Mabrica bu isyan fırsatını değerlendirerek aynı yılın sonunda iki büyük liman şehri Brindisi ve Taranto'yu tekrar Bizans'a kazandırmayı başardı.⁴⁰⁰

Ancak Bizans İmparatorluğu'na X.Konstantinos'tan sonra IV.Romanos Diogenes'in geçmesi, Roberto Guiscardo'ya bu isyan ile daha etkin bir şekilde mücadele etme fırsatı verdi. IV.Romanos Diogenes, Anadolu'da iyice artmaya başlayan Selçuklu Türkleri'nin tehdidine karşın büyük bir ordu toplamak amacı ile güneydeki imparatorluk askerlerini geri çekti. Böylece Bizans'ın desteğinden mahrum kalan isyancılar ise kısa sürede mağlup oldular. Roberto'nun öfkesinden korkan Molfetta Kontu Joscelin ve Monopoli Kontu Roger Tutebove İstanbul'a kaçtı. Conversano Kontu Geoffrey ise Montepeloso'da uzun bir kuşatmanın ardından teslim oldu. Amicus ve Roberto'nun yeğenleri Abelard ile Herman ise mağlup edilerek affedildiler.⁴⁰¹ Roberto'nun bu isyanla uğraşması ve kontrol altına alması 4 yıl sürmüştü.

3.5. Bari'nin Ele Geçirilmesi ve Güney'de Bizans Hâkimiyeti'nin Sonu (1071)

Roberto Guiscardo, bu Norman kontlarının isyanını bastırmayı başardıktan sonra Apulia'da devam eden Bizans varlığının kazanımlarını tehdit ettiğini görmüştü. Çünkü buradan Bizans İmparatorluğu her an Roberto'ya karşı bir isyan çıkarabilir ve

³⁹⁹ Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 133-134.; Norwich, *I Normanni nel Sud*, s. 188-189.; Chalandon, *TCMH*, C. V, s. 176.

⁴⁰⁰ BCN, C. V, s. 278.; Norwich, *I Normanni nel Sud*, s. 188-189.

⁴⁰¹ Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 133-134.; Norwich, *I Normanni nel Sud*, s. 189.

bunları destekleyerek güneydeki Norman kazanımlarını engellemeye çalışabilirdi. Kendi otoritesini tesis etmek ve Norman topraklarının güvence altına alınması için güneyde Bizans hâkimiyetini sonlandırmak gerekliydi. Bizans'ın Güney İtalya'da elinde tuttuğu tek büyük şehir olan Bari ise gerek zenginliği ve gerek konumu dolayısı ile önemli bir bölgede yer alıyordu. Bari'nin kuşatılmaya başlandığı 1068 yılında ayrıca Sicilya'da büyük bir zafer kazanıldı.

Cerami Savaşı'nın ardından Normanlar Sicilya'da daha rahat hareket etme fırsatı bulmuşlardı. Roger ise sık sık Müslüman topraklarına saldırılar düzenlemekte ve yerel halka büyük zararlar vermekteydi. 1068'te Roger'nin keşif güçleri, yine böyle bir saldırı sırasında Palermo'ya doğru ilerlerken şehrin güneydoğusunda yer alan Misilmeri'de büyük bir Müslüman ordusu ile karşılaştılar. Roger bu haberin ardından adamlarını cesaretlendirerek Müslümanlara karşı harekete geçirdi. Normanlar Misilmeri'de Müslüman ordusunu neredeyse tamamen yok ettiler. Bu savaşın sonucunu ise Palermo'ya güvercinler yollayarak haber verdiler. Yenilgi haberi sonucu tüm şehir sarsıldı. Zaferin ardından Kuzey Afrikalı güçler Sicilya'dan çekildiler. Sicilya Müslümanları'nın da güçleri büyük oranda dağıldı. Savaşta Müslüman ordusuna komuta eden Temîm'in oğlu Ayyub da Kuzey Afrika'ya döndü. Misilmeri Savaşı ayrıca adadaki Müslüman direnişini de kırdı ve artık Normanlara karşı koyacak ciddi bir güç kalmadı.⁴⁰²

Roberto Guiscardo ise İtalya'daki son Bizans şehri Bari'yi ele geçirmek için büyük bir ordu toplama hazırlıklarını başlamıştı. Ayrıca Calabria bölgesinden deneyimli denizcileri de yanına alarak bir filo oluşturdu. 5 Ağustos 1068'de Bari kuşatmasına başlandı. Şehir denize uzanan bir arazi üzerinde yer aldığı için Roberto süvarilerini şehrin kara ile bağlantısını kesmek için yerleştirdi. Şehre denizden yardım gelmesini engellemek için de demir zincirler kullandı. Ayrıca Bari'nin her iki tarafına birer tane kıyıda denize doğru uzanan ve her iki uçta da gemilerin bulunduğu iki adet liman inşa etti. Bu limanlar Bari halkının gemilere saldırmaya çalıştığı zaman kıyıdaki şövalyeleri gemilere bağlayan ve savunmaya yardımcı olan bir yol olacaktı.⁴⁰³

Bari halkı ise böylesine bir kuşatmanın başarılı olacağını düşünmemekteydiler. Kuşatma sırasında Roberto'yu aşağılamak için şehirde bulunan hazineleri Norman

⁴⁰² Malaterra, **a.g.e.**, s. 119-120.; Ahmad, **a.g.e.**, s. 51.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 191.

⁴⁰³ Malaterra, **a.e.**, s. 117.

askerlerine gösterip alay etmekteydiler. Roberto Guiscardo ise şehri alma kararlılığından vazgeçmedi, şehir sakinlerinin hazineleri göstermeleri onu daha da hırslandırdı. Askerlerini cesaretlendirerek savunma çalışmalarını hızlandırdı, koçbaşları ve diğer kuşatma aletleri hazırlattı. Şehir halkını taciz etmek ve korkutmak için tehditlere başvurdu. Bu sırada şehir imparatora sadık kalmak isteyenler ve Roberto'ya teslim olmak isteyenler şeklinde ikiye bölünmüştü. İmparatora sadık kalmayı seçen Bizanstius adında bir temsilci, İstanbul'a yardım istemek için gönderildi. Ancak şehrin soylularından Argirizzus, Bizanstius'un yardım aramak için gittiğini Roberto'ya bildirdi. Roberto onu yakalamak için 4 hızlı kadirga gönderdi, fakat bu kadirgaların ikisi yolda battı ve geri kalan ikisi ise Roberto'ya hasarlı bir şekilde geri döndü. Bizanstius İstanbul'da IV.Romanos Diogenes tarafından kabul edildi ve istediği yardımın gönderileceğine dair söz verildi. İmparator ona dinî konularda mükemmel bir insan olan Stephen Patarenos ile beraber katepan olarak Abulchares (1064-1068)'i yolladı. Roberto Bizanstius'un geri döndüğünü öğrendi, ancak daha fazla gemi ile döneceğini bilmiyordu. Ona müdahale etmek için 3 kadirga gönderdi, bunların ikisi Bizanstius tarafından ele geçirildi. Abulchares ve Stephen'in gelişi ile beraber şehir sakinleri memnun oldular. İmparatorun desteğine ve katepanın dostluğuna sahip olan Bizanstius, şehri teslim etme taraftarlarının başında olan Argirizzus'u ortadan kaldırmak istiyordu. Argirizzus ise Roberto'nun yardımını almaktaydı, bir gece adamlarını göndererek gizlice Bizanstius'u öldürdü. Bu suikastin ardından şehirde katepan olmasına rağmen Argirizzus'un otoritesi arttı ve giderek katepandan daha üstün birisi oldu.⁴⁰⁴

Bari sakinleri ise Roberto Guiscardo'ya askerî olarak yeterince karşılık verememekteydiler. Roberto Guiscardo'nun kararlılığı ile kuşatma ilk yılını doldurmuştu (1070) ve şehrin hem kara hem de deniz ile bağlantısı kesilmişti. Böyle bir ortamda şehir halkı, Roberto'ya bir suikast düzenleyip kuşatmaya bir son vermek istediler. Bir ödül belirleyerek şehirden çıkıp Roberto'ya zehirli bir ok ile öldürmeye çalışacak olan Amerino isimli birisi ile anlaştılar. Amerino, kendisine verilen talimatları dinledikten sonra zehirli ok ile şehirden çıktı. Bir Norman askeri gibi davranarak Bari duvarlarına taşlar attı ve bu şekilde Norman kampına varmayı başardı. Akşam karanlığından da faydalanan Roberto'nun bulunduğu çadıra kadar geldi. Roberto bu sırada akşam yemeği saatinde ağaç yapraklı dallardan oluşan çadırında

⁴⁰⁴ Amatus, **a.g.e.**, s. 143-144.

uzanmaktaydı. Amerino çadırın arkasından gelerek dükün kendisinin nerde olduğunu bildiğini ve sesinin duyulduğunu düşündü, güçlü bir şekilde oku Roberto'ya fırlattı. Zehirli ok Roberto'nun giysilerine saplandı ve kendisine isabet etmedi. Onu vurduğunu düşünen Amerino ise hızla Norman kampından kaçarak Bari'ye gitti. Olayın ardından Normanlar son derece şaşırdılar ve Roberto'nun yanında sürekli nöbet tutmaya başladılar. Ayrıca onun için yapraklı dallar yerine taştan bir bina yapıldı. Amerino'nun Roberto'yu öldürdüğü haberi ise kısa sürede Bari'de yayılmış ve vatandaşlar büyük bir coşku ile kutlamalara başlamışlardı. Bu sırada Roberto hayatta olduğunu göstermek için şehir önlerine geldi ve vatandaşlara kutlamaların boşuna olduğunu söyledi. Onun hayatta olduğunu öğrenen Bari halkı ise sessizliğe büründü.⁴⁰⁵

Son derece şiddetli geçen Norman kuşatması boyunca şehri savunanlar zamanla giderek açlıktan dolayı sıkıntı çekmeye başladılar. Halk, katepan Abulchares'ten ya şehri savunmasını ya da Roberto ile barış görüşmelerini başlatmasını istediler. Katepan insanların ihtiyaçları için imparatora bir mektup yazacağını söyledi. Bari'de halkın ve savunanların çektiği sıkıntıları anlatan bir mektubu IV.Romanos Diogenes'e gönderdi. Şehre acil yardım gelmediği takdirde Bari'nin yiyecek eksikliğinden dolayı düşeceğini de bildirdi. IV.Romanos Diogenes mektubu aldıktan sonra büyük bir güç göndererek şehre yardım etmeye karar verdi. Durazzo'ya bir filo hazırlamasını emretti ve başına da 1064'te Roberto'ya karşı isyan edip İstanbul'a kaçmış olan Molfetta Kontu Joscelin'i getirdi. Bari'yi savunanlara ulaşan yardımı belli etmek için filo geldiği zaman gemiler meşale yakacaktı. Vatandaşlar da gemilerin doğru limana geldiklerinden emin olmak için benzer bir sinyal oluşturdular.⁴⁰⁶

Bu sırada Bari kuşatmasına Roberto'nun kardeşi Roger de destek vermekteydi. Misilmeri Savaşı'nın ardından Sicilya'daki faaliyetlerine ara verip Bari'ye gelmişti. Roger her gece denizden şehrin kontrol edilmesi ve gözetleme emri vermekteydi. Bir gece gözcülerden birisi uzakta fener gördü. Bu haber Roger'ye bildirildiğinde filosunu toplayarak onlara karşı koymaya gitti. Gelen bu filo Joscelin komutasında Bari'ye tahlıl ve yiyecek getiren gemilerdi. Gemilerin içinde Normanları Roberto'dan uzaklaştırmak

⁴⁰⁵ Roberto Guiscardo'ya düzenlenen bu suikastte Guillelmus Apuliensis ise Amerino'nun çadıra geldiği sırada Roberto'nun yemek yediğini ve tam ok fırlatıldığı an Roberto'nun bir sebepten ötürü başını masanın altına eğmesi ile suikastten kurtulduğunu kaydetmiştir. Diğer önemli bir ana kaynağımız olan Amatus ise bu suikastten hiç bahsetmez. Malaterra, **a.g.e.**, s. 118.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 263.

⁴⁰⁶ Malaterra, **a.e.**, s. 120-121.; Amatus, **a.g.e.**, s. 144.

için altın, ipek ve bol miktarda mücevher de bulunuyordu. Burada Norman filosu ve Joscelin arasında bir savaş yaşandı ve Joscelin yenilerek esir alındı. Gemilerin ise büyük bir kısmı battı, geri kalanlar Normanların eline geçti. Çok az sayıda gemi Bari'ye ulaşabildi. Roger, kardeşine Bizans kıyafetleri giymiş olan Joscelin'i teslim etti. Roberto bu savaşta kardeşini kaybetmekten dolayı çok endişeliydi. Zira 1070'e gelindiğinde İtalya'da ondan başka hayatta olan kardeşi kalmamıştı, onun yaşıyor olduğunu görünce gözyaşlarına boğuldu.⁴⁰⁷

Bari kuşatması dördüncü yılına girerken Roberto Guiscardo kuşatma sırasında Apulia'da ortaya çıkmış olan isyandan sonra tekrar Bizans'ın eline geçen Brindisi'yi almayı başardı. Brindisi ile beraber güneyde imparatorluğun egemenliğinde sadece Bari şehri kalmıştı. Gönderilen bu son yardım filosunun da başarısız olmasından dolayı Barililer artık umutlarını kaybederek karşı koyamayacaklarını anladılar. 15 Nisan 1071 tarihinde şehir Roberto Guiscardo'ya teslim edildi. Bari şehri, Bizans İmparatoru I.Iustinianus döneminden beri sekiz asır boyunca bir Bizans şehri olarak kalmayı başarmıştı, şehrin Normanların eline geçmesi ile beraber Batı Avrupa'da hiçbir Bizans toprağı kalmayarak imparatorluk buradan çıkartıldı. Bu şehir ayrıca Apulia'nın tam kalbinde Roberto'nun vassalleri üzerinde otoritesini sağlamaya da yardımcı oldu.⁴⁰⁸

Normanların Bari kuşatmasının, Anadolu'daki Bizans-Selçuklu mücadelelerine doğrudan olmasa da dolaylı bir yoldan etki ettiği söylenebilir. Zira 1068'de başlayan ve 1071'de sona eren uzun Bari kuşatması, zaten askerî açıdan zor bir durumda olan Bizans'ın bazı güçlerinin İtalya'ya gönderilmesinden dolayı imparatorluğun o tarihlerde Anadolu'daki Selçuklu ilerleyişine karşı etkin bir cevap verememesini de beraberinde getirmiştir. Selçuklu Türklerinin Anadolu'daki faaliyetleri, Normanların Bari kuşatmasından dolayı imparatorluk birliklerinin bir kısmının İtalya'ya sevk edilmesi sonucu doğan kuvvetlerin bölünmesinden dolayı Bizans açısından daha ciddi bir hâl almıştır. Bu sebeple Normanların Bari kuşatmasının, Selçuklu Türklerinin Anadolu'da daha rahat hareket etmesine olanak sağladığı çıkarımı yapılabilir.

⁴⁰⁷ Malaterra, **a.e.**, s. 121-122.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 264.; Amatus, **a.e.**, s. 144-145. Guillelmus Apuliensis, Normanların Bari kuşatmasına kadar hiçbir deniz savaşını bilmediklerini kaydetmiştir. Vikinglerin Normanandiya'ya yerleşmelerinden itibaren artık bazı İskandinav özelliklerini kaybettiklerini bilmekteyiz, Bari kuşatmasına gelene kadar denizcilik alanındaki özelliklerini de kaybettiklerini bu şekilde Apuliensis aktarmıştır.

⁴⁰⁸ Malaterra, **a.e.**, s. 122.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 264.; **Annales Lupii Protospatharii**, s. 369.; **BCN**, C. V, s. 278.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 197., Daş, **a.g.e.**, s. 85.

3.6. Normanların Palermo'yu Ele Geçirmeleri (1072)

Palermo şehri, adada Kelbî hâkimiyetinin çözülmesinden önce İslâm dünyasında gerek siyasî durumu gerek ise kültür bakımından Sicilya'nın başşehri olarak Endülüs'ten sonra gelmekteydi. Ancak XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Müslüman emîrlerin birbirleri ile olan mücadelelerinden dolayı adada İslâm hâkimiyeti zayıfladı ve Normanlar bunu bir fırsat görerek adayı ele geçirmeye başladılar. Kısa bir sürede Cerami ve Misilmeri Savaşları ile Sicilya'nın doğusunda egemen güç hâline geldiler. Başşehir Palermo, Normanlara karşı koyabilecek tek ciddi güç olarak varlığını sürdürmekteydi, zira Normanlardan kaçan çok sayıda Müslüman Palermo'ya sığınarak burada ciddi bir güç oluşturmuştu. Normanlar ise Bari'nin ardından daha cesur bir harekette bulunarak bu şehri ele geçirmeye karar verdiler.

Palermo'nun düşmesi ile ilgili bir bilgiye İslâm kaynaklarında rastlamamaktayız. Doğal olarak İslâm tarihçileri, adanın Müslümanlarca fethine yer vermişlerdir ancak söz konusu Norman kazanımları olunca bu meselenin üzerinde durmak istememişlerdir. Bunun yanı sıra Palermo, Müslüman hâkimiyetinin zirve olduğu yıllarda Ortaçağ standartlarına göre gerek nüfus gerek ise şehir olarak çok önemli ve büyük bir şehirdi. X. yüzyılın İslâm coğrafyacılarından İbn Havkal, Palermo hakkında şunları söylemektedir: *“Bir Cuma günü cami dolduğunda cemaati saydım. 7000 kişi vardı. Bu camide namaz için 36 saftan daha az cemaat bulunmaz. Her safta 200'den az insan olmaz. Bilgi sahipleri Sicilya'da Palermo, Hâlisâ şehirlerinde, surun dışında, etrafındaki mahallelerde 300'den fazla mescit olduğunda ittifak ederler. Bu mescitlerin çoğu mamur, duvarları kapıları ayaktadır... Şehir muallimlerin elindedir... Şehirde bu muallimlerden 300 civarında kişi vardır. Hiçbir ülkede böyle bir sayı yoktur... Ülkenin idarecileri cihaddan geri kalmazlar...”*⁴⁰⁹

Bari'nin ele geçirilmesinin ardından Roberto Guiscardo ve Roger Palermo'ya karşı harekete geçtiler. Büyük bir filo toplandı, bu filo Calabria'dan ve Bari'den gelen Bizans denizcilerinden oluşmaktaydı. Roger Bari'nin ardından hemen Sicilya'ya gitti, Roberto Guiscardo ise Otranto'da gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra Temmuz 1071'de yola çıktı. Normanlar bu sefere hazırlanırken Malta'ya karşı bir harekette bulunuyormuş gibi hazırlanarak dikkat dağıtmaya çalıştılar. Ardından tüm ordu kara

⁴⁰⁹ İbn Havkal, Palermo'yu 973 tarihinde ziyaret etmiştir ve söz konusu anlatıları bu yıl içindir. İbn Havkal, **10. Asırda İslâm Coğrafyası**, Çev. Ramazan Şeşen, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2014, s. 112-118. Palermo hakkında daha fazla bilgi için bkz. Aynı Eser, s. 111-122.

ve deniz yolu ile Palermo önlerinde buluştu. Roberto gemiler ile şehrin denizden bağlantısını kesti. Roger ise Apulia ve Calabria kuvvetleri ile şehrin karşısında konuşlandı.⁴¹⁰

Norman ordusu şehrin önünde konuşlanınca Roberto 14 adet kuşatma merdiveni inşa edilmesini emretti. Bunlardan 7 tanesini kardeşinin bulunduğu şehrin diğer tarafına gönderdi. Şafak vaktinde merdivenlerin duvarlara yerleştirilmesini emretti. Merdivenlere tırmanacak şövalyeleri yanına çağırarak duvarı aşanlara büyük ödüller vaat etti. Ancak bu ilk tırmanma hücumu bir Müslüman birliğinin kuşatmayı yarmak için saldırıya geçmesi ile başarısız oldu. Bunun üzerine Roberto merdivenlerin daha uygun bir yere konulmasına karar verdi. Şehrin içinde panik hâlinde bekleyen halk duvarların bazı bölgelerini boş bırakmıştı. Roberto ise bunu görerek boş bırakılan kısımlara merdiven kurdu ve yanında 300 şövalye ile 10 Ocak 1072’de duvarları aşarak şehre girdi. Şehrin içine girildiğinde dışarıdaki ordunun da içeri girebilmesi için kapılar açıldı. Norman ordusunun şehirde olduğunun haberini alan halk panikle Eski Palermo olarak adlandırılan iç sura kaçtı. Ertesi gün bir Müslüman elçilik heyeti Roberto Guiscardo’ya gelerek iç kalenin bazı şartlar sağlanacağı takdirde teslim olmaya hazır olduğunu bildirdiler. Müslümanlar kendi hukuklarına göre yargılanma ve idare edilmeyi, can ve mal güvenliğini ve inanç özgürlüğünü talep ettiler. Roberto bu talepleri kabul ederek şehre *ammiratus* veya emîr adında bir vali atadı. İç kalenin de teslim olmasıyla Palermo tamamen Norman hâkimiyetine geçti. Roberto ayrıca camiye dönüştürülen St. Mary Kilisesi’ni tekrar eski hâline getirdi. Palermo’nun düşmesi haberini alan Mazara şehri de Normanlara teslim oldu. Palermo’nun ele geçirilmesi ile Roger buraya Sicilya Kontu (1071-1101) unvanı ile yerleşti.⁴¹¹

Palermo’nun teslim olması ile Sicilya’nın kuzeyi Normanların eline geçmiş oluyordu. Bu ayrıca adadaki Müslümanlara da ölümcül bir darbe vurdu. Merkeze çekilen Müslümanlar hem doğudan hemde batıdan Normanlar ile çevrelendiler. Ancak bu tarihten itibaren Norman ilerlemesi ilk yıllara göre daha yavaş gerçekleşti. Zaferin ardından Robert kardeşi Roger’ye Palermo, Messina ve Val Demone dışında Sicilya’da kazanılan tüm toprakları verdi. Müslümanlar için tek kazanım ise Serlo Hauteville’nin öldürülmesi oldu. Roberto Guiscardo ve Roger Palermo’yu kuşatırken

⁴¹⁰ Malaterra, **a.g.e.**, s. 124.; Curtis, **a.g.e.**, s. 67.; Ahmad, **a.g.e.**, s. 51.

⁴¹¹ Amatus, **a.g.e.**, s. 157-158.; Malaterra, **a.e.**, s. 124-125.; Seyhun Şahin, **Sicilya’da Normanlar ve Müslümanlar**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2016, s. 83.; Wolf, **a.g.e.**, s. 26.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 177.

yeğenleri Serlo, gerideki kazanımları korumak adına Cerami’de kalmıştı. Şehrin düşmesinden kısa bir süre önce avlanma seferinde iken Castrogiovanni’den gelen bir Müslüman birliği tarafından pusuya düşürülerek öldürüldü. Bu haber üzerine Roberto ve Roger başta olmak üzere tüm Norman ordusu büyük bir üzüntü duydu.⁴¹²

3.7. Papalık-Norman İlişkilerinin Bozulması ve VII.Gregorius’un Düzenlemeye Çalıştığı Haçlı Seferi (1074)

Palermo’nun ele geçirilmesinin ardından Roberto orada birkaç ay kaldı ve kazanımlarını pekiştirdi. 1072 sonbaharında ise acele ile İtalya’ya dönmek zorunda kaldı. Güney İtalya’da Norman kontları yeni bir isyan için onun yokluğundan faydalanmak istemişlerdi. Bu isyanda 1064’te olduğu gibi Giovenazzo Kontu Amicus, Trani Kontu Peter, Humprey’in oğulları Abelard ve Herman gibi isimler vardı. Bu isyancılar ayrıca Capua Prensi Richard tarafından da desteklenmekteydiler. Öte yandan Papa II.Alexander, Papalık topraklarına bitişik olan Capua Prensiği’nin büyümesinden rahatsızlık duymaktaydı. 1066’da Richard’ın Campania bölgesine girmesi ve Roma’ya kadar olan tüm toprakları yağmalaması onun II.Alexander ile olan ilişkilerini kopma noktasına kadar getirmişti. II.Alexander Richard’ın saldırgan politikasını ve Roma’ya doğru olan Norman genişlemesini durdurmak amacı ile bir başka Norman kontu William Montreuil aracılığı ile Capua içerisinde huzursuzluklar çıkarmaya çalıştı. II.Alexander ayrıca bundan sonra Papalık tarafından takip edilecek ve Norman ittifakından beklenen avantajı elde edemedikleri ve onları da silahla yenemedikleri için haleflerince sürdürülecek olan Norman liderlerini birbirine karşı kışkırtma politikasını başlattı.⁴¹³

Yeni başlayan isyanın zamanlaması, II.Alexander’in politikalarına uygun olarak onun Ekim 1071’de Montecassino’da yeni bir bazilikanın açılışını kutlamak için yaptığı ziyaret sırasında bunu düzenlediğini göstermektedir. İsyanı bastırmak için Roberto Salerno Prensi II.Gisulf’un kardeşi olan Guido ile beraber ilk olarak Peter ve Herman’ın bulunduğu Trani şehrini kuşatmaya karar verdi. 50 gün boyunca kuşatılan şehir sonunda direnemedi ve Peter ve Herman şehirden güvenli bir şekilde ayrılma şartı ile kaçmaya zorlandı. Trani’nin teslim olmasını Giovenazzo ve Bisceglie’nin de

⁴¹² Amatus, **a.e.**, s. 158-159.; Malaterra, **a.e.**, s. 125-127.; Curtis, **a.g.e.**, s. 68.; Ahmad, **a.g.e.**, s. 52.

⁴¹³ **Annales Lupii Protospatharii**, s. 368.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 178.

teslim olması izledi. Roberto aynı zamanda Corato'yu da hâkimiyetine aldı. Guido ve şövalyeleri ise şehirden kaçan Herman ve Peter'i pusuya düşürerek yakaladılar. Herman Rapolla'da, Peter ise Trani'de hapsedildi.⁴¹⁴

Bu sırada Roberto Guiscardo, 1073'te Trani'deki zaferinin ardından ciddi bir şekilde hastalandı. Hastalığından o derece zayıflamıştı ki her yerde onun öldüğüne dair söylentiler yayılmaya başladı. Onun ölüm haberi Roma'ya kadar ulaştı, tam da bu sırada Roma'da II.Alexander'in ölümü ile yerine Hildebrand, VII.Gregorius (1073-1085) ismi ile yeni Papa olarak göreve geldi. Roberto'nun ölüm haberine karşılık onun eşi Sichelgaita'ya bir Papalık elçilik heyeti geldi. Ona şu mesajı getirdiler: “ *Kutsal Kilise'nin en sevilen oğlu Dük Roberto'nun ölümünden kaynaklanan büyük ve onarılamaz bir üzüntü, Roma Kutsal Kilisesi'ne geldi. Kardinallerin ve tüm din görevlilerinin yanı sıra Roma Senatosu'nun kalpleri bu ölümden dolayı çok üzgündür. Ancak Ekselansları Papa'nın yardımseverliğini ve kocanızın taşıdığı sevgiyi bilmesi için oğlunuzu Kutsal Kilise'nin yönetiminde babasından elde ettiği şeyleri alabileceği şekilde getirin.* ” Ancak Roberto'nun bu mesaja VII.Gregorius'a teşekkür edip ona sadakat ile hizmet edeceğine dair söz vermesi ile onun ölüm haberinin gerçek olmadığı anlaşıldı.⁴¹⁵

VII.Gregorius, Roberto'nun hayatta olduğunu öğrenince elçilik heyetinin geri dönmesini emretti. Ayrıca Capua Prensi Richard ve Abruzzi bölgesindeki Papalık topraklarını tehdit eden Geoffrey Hauteville'nin oğlu Loritello Kontu Robert'e karşı onunla görüşmek için Montecassino başrahibi Desiderius vasıtası ile bir görüşme ayarladı. Görüşme Benevento şehrinde kararlaştırıldı ve Roberto Guiscardo Desiderius'a katılarak söz konusu yere gitti. Norman ordusu şehrin dışına kamp kurdu. VII.Gregorius'ta Benevento'ya gelerek Roberto'ya kendisine gelmesini emretti. Ancak Roberto şehirde bir pusuya düşürüleceği korkusu ile Papa'ya gitmedi. Her iki tarafta birbirlerine karşı gitmeyi reddedince aralarında bir anlaşmazlık meydana geldi ve VII.Gregorius sinirli bir şekilde Benevento'dan ayrıldı.⁴¹⁶

Bu olayın ardından VII.Gregorius, isyanlarla uğraşan Roberto'yu izole etmek için onun düşmanı olan Capua Prensi Richard'ın yanına gitti. Mart 1074'te Lenten Konsili'nde Roberto Guiscardo ve onun takipçilerini, ayrıca Papalık topraklarına

⁴¹⁴ Amatus, **a.g.e.**, s. 165-166.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 269.; Malaterra ise Herman'ın Roberto'nun Canne'ye saldırdığı sırada ele geçirildiğini ve onu Mileto'da hapsedmesi için Roger'ye gönderdiğini kaydetmiştir. Malaterra, **a.g.e.**, s. 136.

⁴¹⁵ Amatus, **a.g.e.**, s. 167-168.

⁴¹⁶ Amatus, **a.e.**, s. 168-169.; Wolf, **a.g.e.**, s. 26.

ihlallerde bulunan Normanları aforoz etti. Eylül ayında ise Richard'dan Papalık topraklarına saygılı olması ve Papalık'a olan sadakat yeminini yineleterek Roberto Guiscardo'ya karşı onunla sıkı bir dostluk oluşturdu. VII.Gregorius, II.Alexander gibi Papalık-Norman ittifakının kendilerine herhangi bir şey getirmediğini ancak buna karşılık Normanların özellikle Abruzzi bölgesinde Papalık topraklarını ele geçirerek kuzeye doğru genişlediklerini ve hâkimiyetlerini genişlettiklerini düşünmekteydi. Ona göre Normanlar ile ilişkilerin bozulması Abruzzi bölgesine ciddi saldırılarda bulunarak bölgedeki kilise mülklerine son derece zarar vermeleri idi. VII.Gregorius aynı zamanda Bari ve Palermo'nun ele geçirilmesi ile de büyüyen bir Norman gücünden çekiniyordu. VII.Gregorius, Roberto'nun Salerno Prensligindeki topraklara düzenlediği yağma faaliyetlerinden rahatsız olan II.Gisulf'u da kendi yanına çekti. Biraz daha ileri giderek kendilerine Normanlara karşı yardım edeceğini düşündüğü Burgondy Kontu William (1057-1087) ve Toulouse Kontu Raymond (1042-1105) gibi bir dizi Kuzey İtalyan ve Güney Fransız prenslerine mektuplar gönderdi. Onun bu çağrısına Toskana Kontesi Matilda (1076-1115) da olumlu cevap verdi. Matilda aynı zamanda VII.Gregorius'a 30.000 asker sağlayabileceğini de belirtti. Ardından VII.Gregorius, Roberto'ya karşı olan herkesi bir toplantıya davet etti. Capua Prensi Richard, Toskana Kontu Matilda, Salerno Prensi II.Gisulf ve Pisalılar bu toplantıda yer aldılar. Ancak Pisalıların Gisulf'e karşı olması nedeni ile toplantıdan ayrılımlarından ötürü birlik dağıldı ve VII.Gregorius da plânlarını gerçekleştiremedi.⁴¹⁷

VII.Gregorius'un bir başka düşüncesi ise, İtalya'a Roberto Guiscardo'yu mağlup edip ardından Selçuklu Türkleri'ne karşı Bizans İmparatorluğu'na yardım etmektir. 1073 yılında İmparator VII.Mikhail (1071-1078), Türklere karşı askerî bakımdan çaresiz olduğu için aralarında anlaşmazlık olmasına rağmen Roma ile

⁴¹⁷ Amatus, a.e., s. 169-172.; Wolf, a.e., s. 26. Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 199. Pisalılar ve II.Gisulf arasındaki anlaşmazlığın nedenini tam olarak bilmiyoruz ancak Amatus'ta Pisalıların Gisulf'u gördüğü zaman şöyle dedikleri aktarılmıştır: “ *Şehrimizin insanlarını denizde boğulmaya mahkûm eden ve mallarımızı bizden alan Gisulf'a ölüm! Onu savunmaya çalışacak herkese ölüm!* ”. Pisalıların denizci ve tüccar bir halk olduğunu bildiğimizden herhalde bu anlaşmazlığın daha önce Pisa ve Salerno arasında yaşanan ticarî ve ekonomik sorunlardan dolayı olması kuvvetle muhtemeldir. Yine aynı kaynaktan VII.Gregorius'un Lorraine Markizi Beatrice ve kızı Toskana Kontesi Matilda'ya “ *Tanrı'nın hoşuna giderse bu birkaç Norman'a 20.000 adamla saldırabilir ve yenebiliriz. Prens Richard ve o bölgede yaşayanların yardımına da sahip olacağız.* ” şeklinde bir söylemi olduğunu kaydetmiştir. Papa VII.Gregorius ayrıca 1 Mart 1074'te yazdığı bir mektupta, “ *putperest bir ırk Hristiyan imparatorluğuna karşı güçlü bir şekilde galip geldi... binlerce Hristiyan sığırlar gibi katledildi...* ” sözleri ile açıkça Norman meselesini hallettikten sonra doğruya yönelik yapacağı bir seferin Türklere karşı olacağından bahsetmektedir. Gregorii VII Epistulum, **MGH Epistolae Selectae**, Berlin, Apud Weidmannos, 1920, C. I, s. 75.

samimi bir anlaşmaya varmak istedi. Zira 1071 yılında imparatorluk hem batıda hem de doğuda büyük bir darbe yemişti; batıda Normanlar Bizans'ın İtalya'daki son toprağı olan Bari'yi ele geçirmiş, Selçuklu Türkleri ise Malazgirt Savaşı ile beraber Anadolu'ya yerleşmeye başlamışlardı. Askerî bakımdan çok zor bir durumda olan imparatorluk Papalık'tan ücretli asker talebi ile durumunu düzeltebilirdi. VII.Gregorius Papa seçilir seçilmez VII.Mikhail ona dostça bir şekilde elçilik heyeti ile tebrik mesajı gönderdi. VII.Gregorius bundan son derece memnun oldu, Venedik patriği Dominicus'u doğudaki durum hakkında bilgi alması için İstanbul'a gönderdi.⁴¹⁸

Dominicus tarafından bilgilendirilen VII.Gregorius, İmparator VII.Mikhail'in samimiyetine inandı. Ayrıca Anadolu'daki durumun ne denli ciddi olduğunu da öğrendi. Papalık bir süredir Bizans'ın Anadolu'daki Türk ilerleyişini durduramamasından endişe ediyordu. Anadolu'nun durumu, ister istemez hac seyahatleri üzerinde de önemli bir etki yaratmaktaydı. 1074 yılı itibari ile Kudüs'e giden hac yolları açık olsa da Türklerin ilerlemesi durdurulamaz ise birkaç yıl içinde Kutsal Topraklar'a seyahat etmekte olanaksız bir duruma gelecekti. Bunun üzerine VII.Gregorius, Endülüs'te olduğu gibi bir kutsal savaşı Anadolu'da da gerçekleştirmeyi plânladı. Kendisi asker yardımına ihtiyaç duyan Bizans'a Kilise'nin yüksek komutasında bir ordu göndermeyi düşündü. Bu ordu Türkleri Anadolu'dan kovduğu zaman İstanbul'da bir konsil toplayarak Ortodoks Hristiyanları Roma'nın yüksek hâkimiyetini tanıyacaktı. Görüldüğü üzere ilk Haçlı Seferinin gerçekleştiği yıldan yaklaşık 20 yıl önce yapılması plânlanmıştı, ancak yukarıda da belirtildiği üzere VII.Gregorius'un müttefikleri, özellikle II.Gisulf ve Pisalılar arasında yaşanan anlaşmazlıktan dolayı bu sefer gerçekleşemedi. Ayrıca böyle bir plân için güneydeki Norman sorununun da kesin bir şekilde halledilmesi gerekiyordu. VII.Gregorius batıdaki krallara gönderdiği mektuplarda Doğu'ya karşı bir seferin ön koşulu olarak Papa'nın İtalya'da tam hâkimiyet sağlaması gerektiğini belirtmekteydi. Yakınoğu'ya ait olan plânlarından vazgeçmek zorunda kalsa da VII.Gregorius bunu hiçbir zaman unutmadı ve halefi II.Urbanus (1088-1099) devrinde de doğuya karşı bir sefer ve ardından İstanbul'da Roma Katolik Kilisesi'nin egemen hale getirilmesi düşüncesi her zaman mevcut oldu. VII.Gregorius'un düzenlemeyi planladığı bu sefer Batılıların asıl gerçek hedefinin Bizans olduğunu ve seferin temelinde Grek dünyasının Katolik Roma

⁴¹⁸ Gregorii VII Epistulum, C. I, s. 169-190.; Wolf, a.e., s. 26.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s.77.

Kilisesi'ni egemen güç olarak kabul etmesi düşüncesinin yattığını da göstermektedir.⁴¹⁹

Öte yandan Roberto Guiscardo, Capua Prensi Richard'ın ve VII.Gregorius'un desteklediği isyancılar ile uğraşmaya devam ediyordu. Roberto, Richard'ı yaptığı bu işten utandırmak için ona karşı ciddi bir girişimde bulunmayı düşündü. Büyük bir ordu toplayarak Capua bölgesine girdi, civardaki yerleşimlerin neredeyse hepsini yaktı ve bölgeyi geniş çapta yağmaladı. Capua şehri civarındaki her şeyi yok etti. VII.Gregorius ise 1075 yılında Roberto'yu ve Abruzzi bölgesine giren Normanları, özellikle Loritello Kontu Robert'i ikinci defa aforoz etti. Roberto ve Richard arasındaki bu anlaşmazlığı, her iki liderinde manevi babası olarak kabul ettiği Montecassino başrahibi Desiderus gidermeye çalıştı. Onun aracılığı ile her iki lider buluşmak için karar verdiler. İlk buluşma gayet samimi ve saygı çerçevesinde gerçekleşti. Roberto ve Richard birbirlerinden aldıkları toprakları geri vermeyi kabul ettiler. Aralarındaki bu barışı yazılı bir hâle getirmeyi kararlaştırdılar. Ancak Roberto bunu kabul etmedi, çünkü bu belgede Richard kendisi ile olan barışı korumanın yanı sıra Papa'ya da sadakatini koruması gerektiği yazılıydı. Roberto Guiscardo VII.Gregorius'a hâlâ saygı duymaktaydı, ancak onun Richard ile birlikte kendisine karşı oluşturduğu bu cepheden de son derece rahatsız olmuştu. Böylece aralarında yapılan barış imzaya dökmeden iki tarafta dağıldı ve eski düşmanlıklarına geri döndüler.⁴²⁰

Roberto bir yandan Richard ile uğraşırken yeğeni Abelard'da şövalyeleri ile Calabria'daki Santa Severina şehrine girdi. Roberto'nun arazisini sürekli yağmaladı ve başka bir Norman kontu William Arenga ile ittifak yaptı. Roberto bunu öğrenince hızla Santa Severina'ya gelerek şehri kuşatma altına aldı. Abelard başarılı bir şekilde şehri savundu. Roberto'ya isyanla başa çıkmak için kardeşi Roger de Sicilya'dan yardım etmek için gelmişti, kendisi Calabria'nın kuzeyinde yer alan William Arenga'nın bulunduğu Castrovillari'yi kuşattı ve onu aç bırakarak teslim olmasını sağladı. Richard ise Arenga ve Abelard'a yardım etmek için şövalyeler gönderdi, bu haberi alan Roberto Guiscardo'nun en sadık şövalyelerinden Buonalbergo Kontu

⁴¹⁹ Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 77-78.; Işın Demirkent, **Haçlı Seferleri**, s. 2.; David C. Douglas, **The Norman Achievement 1050-1100**, London, Eyre&Spottiswoode, 1969, s. 159.; Birsal Küçükspahioğlu, "Haçlı Seferleri'nin Başından 1204'e Kadar Batılıların Bizans'ı Zapt Etme Plânları", **İÜEF Tarih Dergisi**, No:42, 2007, s.49.

⁴²⁰ Amatus, **a.g.e.**, s. 173-174.

Gerard gönderilen bu orduyu pusuya düşürmek istediye de esir düştü. Kendisini oldukça zor bir durumda bırakan Abelard'a karşı Roberto, bir anlaşma yapmaya karar verdi. Santa Severina şehrini kendisine geri vermesi karşılığında kardeşi Herman'ı serbest bırakmayı teklif etti. Abelard bunu kabul etti, bunun ardından kardeşi Herman ile beraber İtalya'yı terk ederek İstanbul'da İmparator VII.Mikhail'in hizmetine girdiler.⁴²¹

3.8. IV.Heinrich Ekseninde Papalık-Norman İlişkilerinin Düzelmesi ve Normanların Salerno-Napoli Kuşatmaları

Papa VII.Gregorius'un Norman kontlarının isyanı süresince karşılaştığı bir başka tehlike, onun dikkatini Güney İtalya'dan Almanya'ya çevirmesine yol açtı. 24 Ocak 1076'da Kutsal Roma Germen İmparatoru IV.Heinrich, Worms Konsili'nde VII.Gregorius'u görevden aldığını açıkladı. Gerekçesi ise onun kendisinin onayını almadan Papa olması ve bu nedenle bulunduğu görevin yasal olmamasıydı. Aynı yılın şubat ayında ise VII.Gregorius buna IV.Heinrich'i ve onun yanında bulunan tüm piskoposları aforoz etmesi ile cevap verdi. Papa IX.Leo zamanında başlayan reform hareketinin önde gelen savunucularından olan VII.Gregorius'a göre ise IV.Heinrich; kilise görevlerini parayla satma, piskoposluk makamına uygun olmayan kişileri getirme, akraba evlilikleri ve zina gibi reform hareketinin asla onaylamayacağı şeyleri yapmaktaydı. VII.Gregorius aforozun ardından bununla da sınırlı kalmadı, Bavyera Dükü I.Welf (1070-1077) ve Swabia Dükü Rudolf (1057-1079)'u IV.Heinrich'e karşı kışkırtı. Ayrıca bölgedeki Saxonlara krala artık itaat etmemelerini emretti, bu amacı ile bir iç savaş çıkararak IV.Heinrich'i bulunduğu makamdan alt etmeyi plânladı.⁴²²

VII.Gregorius'un kışkırtmalarının sonucu 1076'da IV.Heinrich'in Almanya'daki siyasî konumu isyanlar neticesinde büyük oranda zayıfladı. Buna ek olarak Alman piskoposlarının büyük bir bölümü, Papa VII.Gregorius'un otoritesini reddedip ona karşı olmak istemediler. IV.Heinrich, piskoposlarından VII.Gregorius'u aforoz etmelerini istese de buna kimse olumlu bir cevap vermedi. Ekim ayında Alman prensleri VII.Gregorius'un IV.Heinrich'i aforozundan dolayı yeni bir hükümdar seçmek için toplandılar. Prensler ayrıca kendileri üzerinde de geçerli olan aforozun

⁴²¹ Amatus, **a.e.**, s. 174-176.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 136-137.

⁴²² Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 50.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 270.; Curtis, **a.g.e.**, s. 74.; Penelope Nash, **Empress Adelheid and Countess Matilda: Medieval Female Rulership and the Foundations of European Society**, New York, Palgrave Macmillan, 2017, s. 44.

kaldırılması için VII.Gregorius'a talepte bulundular. Zira kim seçilirse seçilsin aforozlu olacağı için görevi meşru olmayacaktı. Prensler ayrıca VII.Gregorius'u IV.Heinrich ile olan savaşlarına katılmak üzere 1077'de Augsburg'a davet ettiler. Fakat işler VII.Gregorius'un istediği gibi gitmedi, daveti kabul eden Papa yolculuk sırasında 10 Ocak 1077'de Toskana Kontesi Matilda'ya ait olan Canossa Kalesi'nde IV.Heinrich tarafından ele geçirildi. Uzun müzakereler sonucunda VII.Gregorius, IV.Heinrich'in aforozunu kaldırma şartı ile serbest kalabildi. Bunun sonucunda Almanya'da Papalık taraftarlarının sayısı azaldı ve IV.Heinrich Alman prensleri ve Saxonlar ile daha iyi bir şekilde mücadele etme fırsatı buldu.⁴²³

IV.Heinrich ayrıca Papa VII.Gregorius ile olan mücadelesinde kendisine bir müttefik bulmak için en iyi iki danışmanı olan Vercelli Piskoposu Gregorius ve Kont Eberhard'ı Roberto Guiscardo'ya göndermişti. Onun kendisine edeceği yemin karşılığında topraklarının imparatorluk tarafından tanınmasını teklif ederek VII.Gregorius ile olan mücadelesinde destek istedi. Roberto'ya kendi topraklarının teklif ettiği şekilde tanınmasının daha güçlü olacağını da belirtti. Roberto elçileri iyi bir şekilde ağırladı, onlara cevaben şunları ilettiler: “ *Bu toprakları büyük bir kan dökme, ıstırap, yoksulluk, açlık ve sefalet pahasına Bizanslılar'ın kontrolünden aldım. Normanların düşmanlığı (kendisine karşı çıkan isyanlar) birçok kez bana zarar vermeye ve beni kısıtlamaya çalıştı. Açlığa ve Müslümanlar'ın denizde iyi olmalarına katlandım. Tanrı'nın lütfunu elde edebilmem ve St. Peter ile St.Paul'un yeryüzünde tüm krallıklarının tabi olduğu Tanrı adına dua edebilmem için kendimi Papa'ya adamak istiyorum. Kendimi Müslümanlar'ın kötülüğüne karşı savunmak ve yabancıların gururunu fethetmek için yeni ele geçireceğim toprakları Papa'nın elinden almak istiyorum. Antik çağlardan günümüze kadar Bizanslılar'ın gururlu elinin Apulia ve Calabria'ya hükmettiğini ve tüm Sicilya'nın Müslümanlar'dan dolayı bozulduğunu biliyoruz. Şimdi Yüce Tanrı beni zaferle yüceltti, zalim bir güç tarafından ezilen ve beni diğer erkeklerden daha büyük yapan toprağa boyun eğdirdiğine göre kendisinden aldığım lütuf için kendimi Tanrı'ya tabi tutmam gerekiyor. Onu, bana ihsan etmek istediği toprakların efendisi olarak tanyorum. Ama kralın eli cömerttir, eğer bana bir şey verirse Kilise'ye olan sadakatimi korumama rağmen ona tabi olacağım. ” Böyle bir cevap üzerine imparatorluk elçileri geri döndüler.⁴²⁴*

⁴²³ Roger Collins, **Keepers of the Keys of Heaven: A History of Papacy**, New York, Basic Books, 2009, s. 213-214.

⁴²⁴ Amatus, **a.g.e.**, s. 178-179.; Wolf, **a.g.e.**, s. 26.

Roberto Guiscardo'nun böylece sadece Kilise'ye bağlı olduğunu ve Germen İmparatoru'na tabi olmak istemediğini açıklamasına rağmen VII.Gregorius, olası bir Germen İmparatorluğu-Norman ittifakının önüne geçmek için Normanlara yakınlaşmaya başladı. İmparatorluk ile olan çatışması onu Normanlara karşı politikasını yumuşatmaya zorlamaktaydı. Ayrıca olası bir askerî durumda Normanlara başvurabilirdi ve onlara karşı olmayı da göze alamadı. Eski izlediği politikanın tersine 1076 Mart'ta Roberto Guiscardo'nun aforozunu kaldırdı. Bunu izleyen aylarda Roberto ve Richard bir kez defa Desiderius vasıtası ile görüşmelere başladılar. Birbirlerine karşı olmayı bırakıp yardım etmeye karar verdiler. Richard Roberto'ya Salerno'yu almasında yardımcı olmayı kabul etti, karşılık olarak Roberto ise ona Napoli kuşatmasında destek verecekti. İki Norman liderinin anlaşması ile II.Alexander zamanında başlayan Papalık'ın Norman liderleri birbirine karşı kırdırma politikası amacına ulaşamayarak son buldu.⁴²⁵

Roberto Guiscardo esasında uzun zamandır Salerno'yu ele geçirmeyi düşünmekteydi. Amalfi halkı, II.Gisulf'un şehre saldırılarından rahatsız olup bunu pek çok kez Roberto'ya bildirmesine rağmen o çıkan isyanlardan ve Richard ile olan anlaşmazlığından dolayı buna fırsat bulamamıştı. Papa VII.Gregorius ise II.Gisulf'un Roberto tarafından ele geçirilebileceğini fark edince Desiderius'u II.Gisulf'a gönderdi. Ona Roberto ile barış yapmasını ve iyi ilişkiler içinde olmasını, aksi takdirde kendisini ölüm ve yıkımın beklediğini söylemesini Desiderius'a tembihledi. Ancak II.Gisulf bunu kabul etmeyerek büyük bir gurur ile Roberto'yu ve topraklarını yok etmekle tehdit etti. Roberto bu durum üzerine ordusunun yanı sıra Sicilya'dan getirdiği Müslüman birliklerini topladı ve Salerno'ya gelmelerini emretti. II.Gisulf'u ayrıca VII.Gregorius tarafından kurulan cephede bulunduğu için de cezalandırmak istiyordu. 1076 Haziran'da Roberto Salerno önlerinde çadırını kurdu ve kuşatma aletleri inşa edilmesini emretti. Capua'dan Richard'da yardıma gelerek şehre ulaşan yolları kesti. Şehir aynı zamanda gemiler tarafından abluka altına alınmış ve hendekler ile çevrelenmişti. Sichelgaita, kardeşine karşı olan bu kuşatmayı kaldırmak için Roberto'yu ikna etse de II.Gisulf hiçbir şekilde onunla barışmamaya yemin etti.⁴²⁶

Salerno kuşatılmadan önce II.Gisulf her insanın en az iki yıl yetecek kadar yiyecek depolamasını emretmişti ve bunu yapmayan kişilere şehri terk etmelerini

⁴²⁵ Amatus, a.e., s. 180.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 202-203.

⁴²⁶ Amatus, a.e., s. 193-195.

emretmişti. Kuşatmanın ikinci ayında Gisulf adamlarına vatandaşların evlerini aramalarını söyledi. Bulunan her malın üçte birine el koyuldu. Bunun ardından şehirde büyük bir açlık meydana geldi. Kuşatmanın dördüncü ayında Salerno o kadar sıkıntı çekiyordu ki halk açlıktan atları, köpekleri, kedileri, fareleri ve eşekleri yiyerek zar zor hayatta kalabiliyordu. II.Gisulf şehirde yaşanan sıkıntıların farkındaydı ancak düzeltmek için de herhangi bir şey yapmadı. Roberto şehre son bir saldırı ile girebileceğini fark etti, zira kendilerine karşı açlıktan ötürü ciddi bir mukavemet yoktu. Norman askerleri duvarlara tırmanarak şehre girdiler ve 16 Aralık 1076'da Salerno Norman egemenliğine geçti. Böylece Güney İtalya'daki en güçlü Lombard prensliklerinden sonuncusu da tarihe karıştı. II.Gisulf ise VII.Gregorius'un yanına sığındı.⁴²⁷

Capua Prensi Richard ise Salerno'nun ele geçirilmesinin ardından Roberto'dan Napoli kuşatması için yardım istedi. O ise yardım olarak büyük bir ordu gönderdi ve ordusundan Richard'a kendisinden daha fazla itaat etmelerini istedi. Norman filosu denizden bir saldırı yapmaya çalışsa da Napoli halkı buna karşı koydu. Ayrıca şehrin önünde bulunan kuşatma aletlerine başarılı bir çıkış hareketi yaparak birçoğunu ateşe de verdiler. Richard şehri kuşatmayı sürdürse de Napoli halkının cesareti ona şehri almasına izin vermedi. Normanlar şehir önlerinde pek çok kez yenildiler. Normanlar Salerno ve Napoli kuşatmalarına ek olarak kuzeyde Papalık topraklarına da ciddi saldırılarda bulunmaktaydılar. Özellikle VII.Gregorius'un Roberto'nun aforozunu kaldırması ve Normanlar ile daha ılımlı ilişkiler içine girmesi, onlara eskiden olduğu gibi topraklarını genişletme fırsatını tekrardan sundu. Buna karşı koymak için açıkçası VII.Gregorius Alman tehlikesinden ötürü Normanlara karşı gelmek istemiyordu. Daha Salerno kuşatması sırasında Roberto ve Richard Ekim 1076'da Papalık topraklarına saldırılarda bulunmuşlardı. Loritello Kontu Robert'te bu saldırılara eşlik etmekteydi. Roberto Guiscardo ayrıca Mart 1077'de Benevento Prensi VI.Landulf (1059-1077)'un ölümü ile Napoli kuşatmasındaki birliklerini geri çekerek IX.Leo'nun döneminden beri Papalık'a bağlı olan Benevento'yu kuşatmaya başladı.⁴²⁸

Normanların Benevento kuşatması ve Papalık mülkiyetine açıkça saldırmalarından dolayı VII.Gregorius son derece sinirlenerek 1078 Mart'ında

⁴²⁷ Amatus, **a.e.**, s. 195-199.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 267.; **Norwich, I Normanni nel Sud**, s. 236.

⁴²⁸ Amatus, **a.e.**, s. 200-204.; Leo Marsicano, **a.g.e.**, s. 396.; Annales Beneventani, **Bullettino dell'Istituto Storico Italiano**, Ed. by. O. Bertolini, 1923, C. XLII, s. 145.; Wolf, **a.g.e.**, s. 27.

Roma'da düzenlenen Lenten Konseyi'nde Kuzey İtalya'daki Fermo, Spoleto, Benevento ve Campagna'yı yağmalayan ve St. Peter topraklarına saldıran Normanları tekrar aforoz etti. Aforoz Roberto Guiscardo, Capua Prensi Richard, oğlu Jordan ve Loritello Kontu Robert'i de içermektedir, Papa özellikle Roberto Guiscardo'ya ve Kont Robert'e şiddetli bir ihtar da yolladı. Ayrıca Norman topraklarındaki din adamlarına ayin yapmalarını da yasakladı. Aforozdan bir ay sonra Capua Prensi Richard 5 Nisan 1078'te hastalanarak Campagna'da öldü. Yerine oğlu Jordan (1078-1091) geçti, kendisi aforozdan dolayı tanınmayacağından endişe duyarak Kilise'nin lütfunu elde etmek için Roma'ya gitti. Kendisinin ve babasının Papalık'tan aldığı toprakları iade etmesi şartı ile VII.Gregorius onun sadakatini kabul etti. Richard'ın ölümü ile Napoli kuşatması da kaldırıldı ve Roberto ise aforozdan dolayı Benevento'dan çekilmek zorunda kaldı.⁴²⁹

Roberto Guiscardo'yu ve diğer liderleri aforoz etmesine rağmen VII.Gregorius'un IV.Heinrich ile olan çekişmesi, daha önce de belirttiğimiz üzere onun Normanlara ciddi bir şekilde karşı koymasını engellemektedir. 1080'deki Lenten Synodunda IV.Heinrich'i ikinci defa aforoz ederek onun rakibi olan Swabia Dükü Rudolf'u Alman kralı olarak tanıdı. Normanları aforoz etmesi VII.Gregorius'un onlarla bir ittifak yapılmasını hoş karşılamadığını gösteriyordu, ancak IV.Heinrich'in 1080 yılında Rudolf'u öldürmesi ile artan baskısı onu Normanlar ile tekrar bir ittifak yapmaya zorladı. Roberto Guiscardo'nun IV.Heinrich'in vassali olma isteğini reddetmesine rağmen böyle bir ihtimali de göze alamayan VII.Gregorius, 6 Haziran 1080'de Roberto ile Ceprano'da buluştu. Onun Salerno ve Amalfi'deki hâkimiyetini tanıdı. Ayrıca gelecekte Papalık topraklarına saygı duyması şartı ile Loritello Kontu Robert'in de kuzeydeki topraklarını tanıdı. Roberto Guiscardo aynı zamanda Papa'yı ve topraklarını koruma sözü de vererek ona olan sadakat yeminini yineledi. Güney İtalya'da Papalık ve Normanlar arasındaki ilişkinin esasen pratik bir ilişki olduğunu, bir tarafın meşruiyet sunduğunu ve diğer tarafın gerektiğinde siyasî ve askerî destek sağladığını Papalık'ın inişli çıkışlı politikasından görmekteyiz. Zira Normanlar her ne kadar Papalık'a sadakat yemini etseler dahi bu onları bağlamamaktaydı, onlar bu yemini yeni kazanımlarının meşruiyetinin sağlanması ve güçlenmesi adına vermektedirler. Papalık'ta Normanlar ile ciddi ve kalıcı bir ittifak düşüncesinde değildi, onları kendi politikalarına göre gerektiğinde askerî bir güç olarak yanlarına

⁴²⁹ Amatus, *a.e.*, s. 204.; Wolf, *a.e.*, s. 28.; Chalandon, *TCMH*, C. V, s. 180.

çekiyordu. Gerçekte her iki tarafta pragmatik politikalarının yürütülmesi adına birbirlerini kullanmaktaydı.⁴³⁰

3.9. Roberto Guiscardo'nun Bizans İmparatorluğu'na Karşı Balkanlar'daki Faaliyetleri (1081)

Bizans İmparatorluğu XI. yüzyılın başlarından, özellikle İmparator II.Basileos'un ölümünün ardından eski gücü ve prestijini günden güne kaybetmekteydi. II.Basileos'tan sonra gelen imparatorlar eskisi kadar devlet meselelerine eğilmediler. Bunların üzerine imparatorluk Balkanlar'da Peçenek ve Anadolu'da da Selçuklu Türkleri'nin saldırıları sonucu giderek zayıfladı. Neticede 1071 yılında Malazgirt Savaşı ile uzun yıllar Bizans egemenliğinde olan Anadolu onun elinden çıkarak artık bir Türk yurdu olmaya başladı. İmparatorluk Anadolu'yu kaybetmekle büyük bir asker ve vergi getirisi olan bir bölgeden de mahrum kalarak ekonomik anlamda sıkıntılı bir sürece girdi. Malazgirt Savaşı ile aynı yılda imparatorluk batıda da son toprağını kaybetti, Normanlar Bari'yi ele geçirerek Selçuklu Türkleri'nin ardından Bizans'a ikinci bir şoku yaşattılar.

Böyle bir ortamda imparatorluk batıdan ücretli asker talebine girişti. VII.Mikhail'in VII.Gregorius'dan istediği yardım ise siyasî anlaşmazlıklar sonucunda bekleneni veremedi. Bizans bu sırada Normanlara karşı savaşacak bir durumda olmadığından batı sınırındaki güvenliği barışçıl yollar ile sağlamaya çalıştı. Çünkü artık Güney İtalya'yı tekrar alması gibi bir durum söz konusu değildi. Ayrıca ciddi bir şekilde duyduğu ücretli asker talebini de bu şekilde Normanlar yoluyla karşılayabilirdi. Bari'nin ele geçirilmesinin ardından VII.Mikhail, Normanlar ile barış yapmak için Ioannes Italos'u görevlendirdi. Elçilik heyetini Roberto Guiscardo'nun ikinci eşi Sichelgaita'dan doğan kızı Helena'yı kendi küçük oğlu Konstantinos ile evlendirmek üzere 1074 yılında İtalya'ya yolladı. Roberto ilk başlarda bu evliliğe sıcak bakmasa da sonra kabul etti. VII.Mikhail ona 1200 kilo altın, değerli kumaşlar ve hediyeler göndererek hem Normanların hem de VII.Gregorius'un dostluğunu kazanmayı başardı. Bu evlilik, Bizans'ın batı sınırında barış ve sukuneti de korumayı

⁴³⁰ Gregorii VII Epistulum, C. I, s. 479-526.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 270.; Wolf, **a.e.**, s. 28.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 206.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 180-181.

sağlamıştı. Ayrıca imparatorluk bu hamlesi ile Normanları vassal bir kuvvet hâline getirmek ve onları akrabalık ilişkileri ile kendi yörüngesine çekmek istemekteydi.⁴³¹

Ancak batıda başlayan bu Bizans-Norman barışı, Nikephoros Botaneiates'in isyanı sonucunda VII.Mikhail'i devrimesi ile son buldu. 1078 yılında Orta Anadolu'nun batısındaki büyük Anatolikon *thema*'sının yöneticisi olan Botaniates, kişisel iktidar hırsı ve VII.Mikhail'in yönetiminin zayıflığından faydalanarak isyan etti. VII.Mikhail, devlet işlerinden daha ziyade felsefe ve edebiyat ile ilgilenmekteydi. Kendisini imparator ilan edip İstanbul'a doğru yürüyen Botaneiates, ordusunu kuvvetlendirmek için daha önce Bizans'a sığınmış olan Selçuklu komutanı Erbasgan'ı İznik'te Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurup burasını başkent yapmış olan Süleymanşah (1077-1086)'a gönderip ittifak talebinde bulundu. Bu talebi olumlu karşılayan Süleymanşah, ona 2000 kişilik bir Selçuklu kuvveti tahsis etti. Selçuklular da bu isyandan faydalanıp hâkimiyetlerini Marmara, Karadeniz ve Akdeniz'e doğru genişlettiler. Hatta Süleymanşah kısa sürede İstanbul Boğazı'na ulaşip buradan geçen gemilerden vergi dahi almaya başlamıştı. Nikephoros Botaneiates ordusu ile bir mukavemet görmeden 24 Mart 1078'de başkent İstanbul'a girdi, VII.Mikhail ise tahtan el çekerek Stradios Manastırı'na kapandı ve kendini dinî işlere adanarak geri kalan günlerini burada geçirdi.⁴³²

Yeni İmparator Nikephoros Botaneiates (1078-1081), tahta geldikten sonra İstanbul'da bulunan Roberto Guiscardo'nun kızı Helena'yı hapse attırdı ve VII.Mikhail'in oğlunu hadım edip sürgüne gönderdi. Botaneiates'in bunları yapmaktaki amacı bir Norman kadından doğacak olan çocuğun imparatorluk mirasçılarının sarayında büyümesine izin verildiği takdirde Normanların gücü ele geçireceklerinden ve bundan dolayı büyük sıkıntılar yaşayacak olmalarından korkmasıydı. Helena hapsedildikten sonra sıkı bir güvenlik altında tutuldu ve gözetlendi. Ayrıca onun başka birisi ile evlenmesi durumunda Normanların taht için iddiada bulunma ihtimali de vardı. Ancak Botaneiates'in imparator olduğu yılları izleyen zamanlarda kendisini VII.Mikhail olarak tanıtan ve eski tahtını geri almayı düşünen birisi İtalya'ya gelerek Roberto'ya başvurdu. Kendisinin zorla keşiş

⁴³¹ Amatus, **a.g.e.**, s. 178.; Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 55.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 53.; Ebru Altan, **Antakya Haçlı Prinkepsliği Tarihi Kuruluş Devri (1098-1112)**, Ankara, TTK Yayınları, 2018, s. 28.; Karaca, **a.g.e.**, s. 109-110.

⁴³² Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 53.; Ayönü, **a.g.e.**, s. 67.; Sevim-Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi**, s. 522-523.; Norwich, **Bizans Yükseliş Dönemi**, C. II, s. 284.

yapıldığını ve bunun Roberto'nun kızını oğluna eş olarak seçtiğinden dolayı gerçekleştiğini savundu. Bunun üzerine VII.Mikhail, Roberto tarafından karşılandı ve Apulia ile Calabria bölgesinde imparator olarak tanıtıldı.⁴³³

Roberto Guiscardo ise aslında gerçekte VII.Mikhail olmayan bu kişiyi kendi amaçları için kullanmayı düşünmekteydi. Norman toprakları Güney İtalya'da ve Sicilya'da doğal sınırlarına ulaşmış bulunuyordu. Orta İtalya'da olan genişleme VII.Gregorius ile anlaşma yapılması ile kesilmiş, Sicilya'da az bir Müslüman toprağı kalmış ve adanın Normanlara geçmesi an meselesi olmuştu. VII.Mikhail'in tahttan indirilmesi ile evliliğin ve barışın geçersiz olduğunu, kızının haklarını savunması ve eski imparatorun savunucusu olarak onu tekrar görevine getirmesi düşüncesi ile Roberto Guiscardo Bizans'a karşı harekete geçti. Elbette bunlar onun dışarıya gösterdiği amaçları idi, asıl gayesi imparatorluğu mağlup edip İstanbul'u ele geçirmektir. Onun Bizans'a karşı olan bu hareketine doğal olarak Papa VII.Gregorius'ta destek vermektedir, Türklere karşı gerçekleştirmeyi düşündüğü Bizans'a yardım adı altında olan bir sefer gerçekleştirme düşüncesi de 1074'te başarısız olmuştu. Roberto'nun böylesi bir hamlesinden sonra İstanbul'da Katolik Kilisesi'ni egemen güç hâline getirebilirdi.⁴³⁴

Roberto Guiscardo'nun Bizans'a karşı harekete geçeceği 1081'de İstanbul'da yeniden bir imparatorluk değişimi yaşandı. Botaneiates'in ordusunda yer alan iki deneyimli komutan Isakios ve Alexios Komnenos, saray entrikaları sonucunda kendi güvenlikleri için imparatora karşı savaşmaya başladılar. Komnenoslar gibi büyük bir aileden gelen Alexios Komnenos, Botaneiates'in mağlup edilmesi ile yeni imparator olarak ilan edildi. VII.Mikhail'in yaptığı gibi Botaneiates'te bir manastıra çekilerek geri kalan günlerini orada geçirdi. Alexios'un tahta geçtiği yıl aynı zamanda Bizans açısından çeşitli zorluklar ile dolu bir dönemdi. II.Basileos'un ardından gelen

⁴³³ Ordericus Vitalis, **The Ecclesiastical History of England and Normandy**, C. II, s. 354-355.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 143-145. Malaterra'nın İtalya'ya gelip kendisini imparator VII.Mikhail olarak tanıtan kişinin gerçek Mikhail olmadığı hakkında şüpheleri vardır. Zira Mikhail'in imparator olarak görev yaptığı 1071-1078 yılları arasında İstanbul'da onun sarayında bir süre hizmet etmiş olan ve 1078 yılında Roberto'nun ordusunda yer alan bazı Norman askerleri, bu kişinin gerçek Mikhail olmadığını ve yalan söylediğini belirtmişlerdir. O yüzden Roberto'nun yanına gelen bu kişinin gerçek Mikhail olması hakkında şüpheli yaklaşılması gerekir. Ancak Roberto bu kişinin gerçek imparator olup olmaması ile ilgilenmemiş ve bunu kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmemiştir. Ayrıca Anna Komnene'de bu kişinin gerçek Mikhail olmadığını savunmaktadır. Bu keşişin Mikhail'e bürünmüş bir hokkabaz ve sahtekâr olduğunu, gerçek Mikhail'in İstanbul'da bir manastırda yaşadığını belirtmiştir. Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 55.

⁴³⁴ Altan, **Antakya Haçlı Prinkepliği**, s. 28.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 330.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 54.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 181.

imparatorların devletle yeterince ilgilenmemelerinden ötürü devletin hazinesi neredeyse bomboştu. Anadolu ve Bari'nin kaybı imparatorluğu ciddi bir vergi tahsilinden mahrum bırakmıştı. İmparatorluk Balkanlar'da Peçenekler, Anadolu'da Selçuklular ve İtalya'da ise Normanlar ile çevrelenmiş bulunuyordu, ayrıca Sırbistan ve Dalmaçya'daki Slavlar da imparatorluğa isyan hâlindeydiler. Alexios Komnenos bir durum değerlendirmesi yaparak ağırlığı devletin varlığı için büyük bir tehlike oluşturan Normanlara verdi. Çünkü artık Anadolu'nun Türk hâkimiyeti altında olması kabul edilmişti. Ayrıca Bizans'ın idarî sisteminin düzgünce çalışmaya devam ettiği ve gelirlerin büyük bir bölümünün geldiği bölge Balkanlardı. Selçuklu Türklerine kaybedilmiş olan Anadolu'dan sonra Balkanlarda olabilecek olan bir Norman mevcudiyeti de Bizans İmparatorluğu'nun sonunu getirebilirdi. Tüm bunları fark eden ve Selçuklular yerine dikkatini Normanlara veren Alexios, yaklaşan bu tehlikeye karşı hemen askerî ve ekonomik tedbirler almaya başladı. İlk olarak batıda Normanlar ile savaşırken Anadolu'dan bir saldırı gelmeyeceğine emin olmak için 1081 yılında Süleymanşah ile bir anlaşma yaptı. Selçuklulara çok miktarda para vermek sureti ile onların Boğaz'dan İzmit'teki Drakon Suyu'na (Dragos Deresi) kadar çekilmelerini sağladı. Bu anlaşma ile Süleymanşah, Marmara Denizi kıyılarına kadar bütün Anadolu'da hâkim olduğunu Bizans İmparatorluğu'na kabul ve tasdik ettirerek büyük bir başarı elde etti. Alexios'ta bu şekilde Anadolu'daki Türk egemenliğini onaylamış oldu.⁴³⁵

Roberto Guiscardo Bizans'a karşı düzenleyeceği bu seferi için Güney İtalya'nın her bölgesinden büyük bir ordu topladı. Kendisi ile gelecek büyük ordunun güvenliğini sağlama alması için ilk olarak oğlu Bohemund'u Avlonya'ya gönderdi. Bohemund başarı ile Avlonya, Canina ve Hiericho'yu almayı başardı. Roberto Guiscardo diğer bir oğlu Roger Borsa'yı ise yerine bıraktıktan sonra Mayıs 1081'de Otranto'dan yelken açtı. Ona bu seferde yeğeni Loritello Kontu Robert'te eşlik etmekteydi. Ayrıca Papa VII.Gregorius'ta Roberto'nun bu seferini destekliyordu, seferden bir yıl önce Apulia ve Calabria piskoposlarına mektuplar göndererek onları Roberto'nun plânını desteklemeye teşvik etmişti. Bu sebeple VII.Gregorius, Alexios'un bu seferden dolayı kendisine gönderdiği yardım mektubuna itimat etmedi.

⁴³⁵ Ostrogorsky, **a.e.**, s. 330.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 56.; Ayönü, **a.g.e.**, s. 74.; Sevim-Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi**, s. 524.; Emrullah Kaleli, **Haçlı Seferleri Zamanında Bizans ve Batılılar (1096-1204)**, Ankara, Gece Kitaplığı, 2017.; Umut Başat, "Taranto Kontu Bohemond (Hayatı ve Faaliyetleri)", **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2020, s. 35.

Norman filosu 150 gemiden oluşmakta ve ordunun sayısı 30.000 ise civarındaydı. Roberto Guiscardo ilk olarak kendisine İstanbul yolunu açacak olan önemli bir liman şehri Draç (Durazzo veya Dyrrhakhion)'ı kuşatmayı düşünüyordu. 1081 Mayıs'ının sonunda Roberto Avlonya'ya indi, aynı tarihlerde Corfu Normanlara teslim oldu.⁴³⁶

Alexios Komnenos ise Norman saldırısına karşı çoğunluğu Hastings Savaşı'nın ardından Bizans'ın hizmetine girmiş olan Anglo-Saxonlardan ve Varaeglerden oluşan büyük bir ordu topladı. Roberto'ya karşı bir müttefik bulmak için elinden gelen her şeyi yaptı, VII.Gregorius ve IV.Heinrich ile müzakerelere girişti. Ayrıca Venedikliler ile kendisine bir deniz gücü sağlaması konusunda anlaştı. Venedikliler Adriyatik Denizi'nde hareket serbestliğini ne pahasına olursa olsun sağlamak ve bu sebeple herhangi bir güçlü devletin bu denizin iki kıyısına birden hâkim olmasını önlemeye çalışmak zorundaydılar. Bizans için ise Venedik desteği hayati öneme sahipti, çünkü Alexios'un zamanında donanma kara ordusundan daha büyük ölçüde çökmüş ve zayıf bir durumdaydı. Alexios, Venediklilere Bizans ordusu ile Draç önünde büyük bir filo ile buluşmalarını emretti. Normanlar ise Avlonya ve Corfu'nun ardından Haziran 1081'de Draç'ı kuşatmaya başladılar.⁴³⁷

Venedikliler Draç önlerine geldikleri zaman Norman filosu onlara müdahale etmek için harekete geçti. İlk çarpışma neredeyse tüm gün sürdü, Venedikliler Norman saldırısına karşı koyamayacaklarını anlayınca Roberto'ya sabaha kadar bir ateşkes teklif ettiler. Bu ateşkes sürecinde Venedikliler eksiklerini gidermek için uğraştılar, gemilerini daha hafif hâle getirmek için her direğin üzerine taş fırlatmak için bir platform yerleştirdiler. Teslim olmak yerine gemileri savunma ağırlıklı olacak şekilde yeniden düzenlediler. Yapılan tekrar bir deniz savaşında iki tarafta üstün olamadı, ancak Venedikliler Draç'ın denizden ablukasını engellemeyi başardılar. Alexios ise bizzat ordusunun başında Ekim ayında Draç'a geldi.⁴³⁸

18 Ekim 1081'de Alexios, Venedikliler'in ablukayı kaldırmalarından faydalanan Norman ordusuna karşı harekete geçti. Roberto Guiscardo ise ordusunu üç kola ayırdı; kendisi merkezde, Bohemund solunda ve eşi Sichelgaita ise sağında yer

⁴³⁶ Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 57.; Malaterra, **a.g.e.**, s. 153-154.; Wolf, **a.g.e.**, s. 30.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 181.; Birsal Küçüksipahioğlu, "Batılıların Bizans'ı Zapt Etme Planları", s. 49.

⁴³⁷ Malaterra, **a.e.**, s. 155.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 330-331.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 58.; Wolf, **a.e.**, s. 30.

⁴³⁸ Malaterra, **a.e.**, s. 155-157.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 272-273.; Ostrogorsky, **a.e.**, s. 331. Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 181-182.

aldı. Normanlar savaşın ilk başlarında Varaeg ve Anglo-Saxon saldırılarını püskürtmede zorlandılar. Norman hatlarından birisi nispeten daha zayıf kalan Varaeg hatlarından birine şiddetli bir saldırı başlattığı zaman savaşın seyri değişti. Bu hattın çökmesi ile Varaegler kolayca mağlup oldular. İmparatorluğun en seçkin birliklerinin Malazgirt Savaşı'nda imha edilmesi ve toplanan bu ücretli askerlerin disiplinden yoksun olması Alexios'a pahalıya patlamıştı. Alexios, kendisine doğru yaklaşan Normanlardan canını kurtarmak için kaçmayı tercih etti ve Draç'ı Normanların merhametine bıraktı. Bu savaşta Bizans ordusu 6000 kayıp verdi. Kaçanları takip eden Normanlar ise pek çok Varaeg askerini öldürüp büyük bir ganimet ele geçirdiler. Bunun üzerine şehri kuşatmaya devam etmek için herhangi bir engel de kalmamış oldu.⁴³⁹

Roberto Guiscardo, kendisine verilen soyada layık olduğunu Draç'ı kuşatırken bir kez daha gösterdi. Şehirdeki ana kulenin savunulması görevini üstlenen Domenico adlı bir Venedik soylusu ile iletişime geçmeye çalıştı. Ona şehre girmesine yardımcı olacağı takdirde Norman soylularından birinin kızıyla evlendirmeyi ve ona büyük ödüller vermeyi vaat etti. Zayıf bir kişilik olan Domenico bu vaatlere inandı, Roberto'ya yardım edeceğine dair söz verdi. Bunun üzerine Venedikliler şehre girmeleri için yukarıdan ipler sarkıttılar. Norman ordusunun içeride olduğunu öğrenen şehirde büyük bir kargaşa başladı. Bunu izleyen 3 gün boyunca Normanlar şehre girdiler ve 21 Şubat 1082'de Draç ele geçirildi. Böylece Roberto Guiscardo İstanbul'a giden yolu açarak Via Egnatia yolu üzerinden İstanbul'a doğru yürüme imkânı buldu. Draç'ın ardından Normanlar Kastoria'yı da ele geçirdiler.⁴⁴⁰

Roberto Guiscardo'nun Balkanlarda daha fazla ilerlemesi, onun VII.Gregorius'tan ve İtalya'dan aldığı haberler ile engellendi. IV.Heinrich'in İtalya seferi sonucunda VII.Gregorius Roma'da kuşatılmış olduğunu ve acil kendisine yardıma gelmesi gerektiğini belirtmişti. Aynı zamanda Apulia'da bir isyanın başladığı

⁴³⁹ Malaterra, **a.e.**, s. 158.; **Annales Lupii Protospatharii**, s. 375.; John Julius Norwich, **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi (1082-1453)**, Çev. Selen Hırçın Riegel, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2003, C. III, s. 46-47.; Paul Stephenson, "Balkan Borderlands (1018-1204)", **TCHBE**, s. 679. Sichelgaita'nın bu savaşta Norman ordusunda önemli bir rol aldığını ve galibiyette ciddi bir payının olduğunu biliyoruz. Zira o fiziksel açıdan çok iri bir yapıya sahip olup savaş konusunda Roberto'nun yanından asla ayrılmamıştır. Anna Komnene, Sichelgaita'nın bu zaferin ardından kaçan Bizans askerlerine " *Nereye kadar kaçacaksınız? Durun ve erkek olun!* " diyerek seslendiğini ve eline bir uzun mızrak alarak kaçakların peşine düştüğünü kaydetmiştir. Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 143-144.

⁴⁴⁰ Malaterra, **a.e.**, s. 158-160.; Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 273.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 58.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 331.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 181-182.

haberini de almıştı. Bunun üzerine Balkanlar'da Bohemund'u ilerlemeye devam etmesi için bıraktı, kendisi ise acele ile 1082 yılının baharında Güney İtalya'ya dönmek zorunda kaldı.⁴⁴¹

3.10. IV.Heinrich'in İtalya Seferi ve Roberto Guiscardo'nun VII.Gregorius'u Kurtarması (1084)

Alexios Komnenos, devletin varlığı için büyük bir tehdit ve hedefleri açıkça İstanbul olan Normanlara karşı kendisine müttefik aramaya başlamıştı. Bu sebeple Apulia ve Calabria'daki pek çok Norman kontuna, Papa VII.Gregorius'a, Capua Başpiskoposu Herve'ye ve daha pek çok yerel liderlere mektuplar gönderdi. Onlara ciddi armağanlar ve rütbelere vaat ederek Roberto Guiscardo'ya karşı olmaları için kışkırttı. Onun bu çabaları sonuç verdi, Roberto Balkanlar'da iken Conversano Kontu Geoffrey onun yokluğundan faydalanıp Oria şehrini kuşattı. Ayrıca Capua Prensi Jordan'da Roberto'ya karşı bir tavır almıştı. Troia, Ascoli ve Cannae şehirleri de Roberto'ya verdikleri haracı reddettiler. 1082'de Otranto'dan güneye gelen Roberto, yaklaşık bir yıl otoritesini tekrar kurmaya çalıştı. Kardeşi Roger ile birlikte 1083 yılında güneyde hâkimiyetini yeniden kurmayı başardı. Ardından ertesi yaz Roma'da bulunan IV.Heinrich'e karşı yürüyeceğini ilan etti.⁴⁴²

Roberto Balkanlar'da iken IV.Heinrich ise Almanya'da otoritesini sağlamlaştırmış bulunuyordu. 1080 yılında kendisini devirmeye çalışan Swabia Dükü Rudolf'u Hohenmolsen Savaşı'nda mağlup edip öldürmesi ile VII.Gregorius'un da desteklediği Saxon isyanı son buldu. Aynı yılın Mayıs ayında, VII.Gregorius'un kendini aforoz etmesine karşılık Ravenna Başpiskoposu Wilbert'i III.Clemens ismi ile yeni Papa olarak atadı. IV.Heinrich, III.Clemens'i Roma'da Papalık makamına oturtmakta ve Papalık üzerinde Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun hâkimiyetini kurmada kararlı idi. IV.Heinrich bu sıralarda Alexios Komnenos'tan ordusunu İtalya'ya bir an önce göndermesini isteyen bir mektup aldı. Alexios'un amacı IV.Heinrich'in İtalya'ya müdahale edip Balkanlar'da devam eden Norman ilerlemesini durdurmaktı. Ayrıca Bizans İmparatoru, onun İtalya seferini desteklemek için kendisine 360.000 altın gibi bir miktar ödeyeceğini de söylüyordu. Bunun üzerine

⁴⁴¹ Roberto Guiscardo'nun Balkanlar'dan ayrılmadan önce adamlarına ve Bohemund'a yaptığı konuşma için bkz. Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 157-158.

⁴⁴² Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 120.; Malaterra, **a.e.**, s. 164-165.; Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 273-274.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 182.

IV.Heinrich, hem VII.Gregorius'a karşı III.Clemens'i makamına getirmek hem de Alexios'un isteği üzerine Roberto'ya karşı koymak için Almanya'dan hareket etti. 15 Ekim 1080'de Kuzey İtalya'da VII.Gregorius'un en çok güvendiği müttefiki olan ve IV.Heinrich'e karşı koyabileceğini düşündüğü Toskana Kontesi Matilda'yı mağlup ederek Mart 1081'de İtalya'ya geçti. Aynı yıl Roma'yı kuşatmaya başladı, Haziran 1083'te şehre girmeyi başararak VII.Gregorius'u Crescentius Kulesi'nde kuşattı. Papa ise acil bir şekilde yardım göndermesi için Roberto Guiscardo'ya başvurdu.⁴⁴³

IV.Heinrich Roma'da olduğu sürece halkın sadakatini kazanma ve VII.Gregorius destekçilerini kendi tarafına çekme politikası yürüttü. 24 Mart 1083'te III.Clemens'i göreve getirerek onun elinden Kutsal Roma Germen İmparatoru olarak taç giydi. Bir yıl sonra Mayıs ayında Roberto Guiscardo büyük bir süvari ve piyadenin bulunduğu bir ordu ve oğlu Roger Borsa ile beraber Roma'ya doğru yürümeye başladı. Bunu haber alan IV.Heinrich ve III.Clemens herhangi bir çatışmadan kaçınmak için Roberto'nun gelişinden 3 gün önce Roma'dan ayrılıp Almanya'ya gittiler. Norman ordusu 24 Mayıs'ta Roma önlerine gelerek şehrin dışında kamp kurdu. IV.Heinrich'in çekilmesi Roberto'yu durdurmadı; kendisi 28 Mayıs'ın şafak vaktinde 1300 şövalye ile muhafızların en zayıf olduğu bölgeye merdivenler kurdurdu, Norman askerleri içeri girdiği zaman dışarıdakilere de kapıları açtılar. Roberto'nun içeride olduğunu duyan halk dehşete düşmüştü. Roberto doğrudan Crescentius Kalesi'ne giderek VII.Gregorius'u serbest bıraktı. Orada tüm Norman ordusu Papa'nın kurtulmasının şerefine ona büyük bir saygı gösterdi.⁴⁴⁴

Fakat VII.Gregorius, Normanların kendisini kurtarmalarını pahalıya ödedi. Roberto Guiscardo zaferden sonra Roma'nın yağmalanmasına izin verdi ve Normanlar şehre IV.Heinrich'in verdiği zarardan daha fazlasını verdiler. Ayrıca şehirde hâlâ az da olsa bulunan IV.Heinrich taraftarları Normanlara bir komplo tasarladılar. Bir araya gelip Roma sokaklarında Norman askerlerine saldırmaya başladılar. Roberto Guiscardo bu komploya karşı bir yangın başlattı. Roma güçleri Roger Borsa'nın da karşı saldırı başlatması ile dayanamayacaklarını anladılar ve şehirden kaçmaya

⁴⁴³ Anna Komnene, **a.e.**, s. 121-122.; Malaterra, **a.e.**, s. 163.; Collins, **a.g.e.**, s. 215.; Cowdrey, **a.g.e.**, s. 145-146.; Bauer, **a.g.e.**, s. 705.; I. S. Robinson, **Heinrich IV of Germany (1056-1106)**, Cambridge, CUP, 2004, s. 212. Ayrıca Alexios Komnenos'un Heinrich'e yazdığı mektubun tam hali için bkz. Anna Komnene, 121-123.

⁴⁴⁴ Malaterra, **a.e.**, s. 167.; Ordericus Vitalis, **The Ecclesiastical History of England and Normandy**, C. II, s. 361.; BCN, C. V, s. 278.; Norwich, **I Normanni nel Sud**, s. 268.; Bauer, **a.e.**, s. 705-706.

başladılar. Roberto kaçanların peşine düşerek birçok kişiyi öldürdü. Çıkan yangın ise rüzgârla beraber şehre yayıldı, Roma'nın büyük bir bölümü bu yangından ciddi zarar gördü. Papa'yı kurtardıktan sonra Roberto onu güvenlik endişesi ile Benevento'ya yerleştirdi. VII.Gregorius bir daha Roma'ya dönemedi, 25 Mayıs 1085'te Benevento'da öldü. Ölmeden önce IV.Heinrich ve III.Clemens haricinde yaşamı boyunca aforoz ettiği herkesi affetti. Ölümünün ardından Montecassino başrahibi Desiderius, III.Victor (1086-1087) ismiyle Papa seçildi.⁴⁴⁵

Böylelikle Papalık, Normanlar vasıtası ile büyük bir tehlikeden kurtulmuş oluyordu. Civitate Savaşı'nda karşı koymaya çalıştıkları bu güç, artık onların silahlı kuvvetleri hâline dönüşmüştü. Normanlar, Papalar'a sadakat yemini ve sözler verseler dahi bunları kendi çıkarları için yapmışlardı. Papalık'ın tehlikede olması da onların işine gelmezdi, hâlihazırda devam eden bir Bizans seferi vardı ve bu topraklarda resmî bir tanınma için de Papalık'a ihtiyaç duyuluyordu. Aynı durum Sicilya için de geçerli idi, Melfi Konsili'nin ardından Sicilya'ya karşı başlatılan Haçlı Seferleri düşüncesi 1081'de Bizans'a karşı yürütülen seferde de kendini göstermişti. Bu seferler Papalık için Katolik Kilisesi'ni hâkim güç hâline getirmek ve etki alanını yaymak için bulunmaz fırsatlardı, ayrıca Normanların genişleme duyguları da Papalık tarafından dinî bir kisve adı altında bu bölgelere yönlendirilmekteydi. Her iki tarafta çıkarları adına hareket ediyordu, IV.Heinrich'in bu müdahalesi Sicilya'da ve Balkanlar'da düzenli bir şekilde işleyen Norman ilerlemesini alt üst edebilirdi. Roberto Guiscardo bu tehlikeyi görüp müdahale ederek Sicilya ve Balkanlar'da Haçlı Seferleri'nin devam etmesini sağladı.

3.11. Normanların İkinci Kez Balkanlar'da Harekete Geçmeleri ve Roberto Guiscardo'nun Ölümü (1085)

Roberto Guiscardo İtalya'da kendisine karşı çıkan isyanlar ve IV.Heinrich ile uğraşırken oğlu Bohemund ise Balkanlar'da Norman ilerlemesini devam ettirmekteydi. Bizans, Balkanlar'da bu mücadeleden dolayı ekonomik anlamda büyük bir zarar görmüştü ve devletin hazinesi neredeyse boştu. Hazineye yardım için Alexios'un kardeşi olan *sebastokrator* Isakios, Ayasofya'da Kilise Meclisi'ni

⁴⁴⁵ Malaterra, a.e., s. 167-168.; **The Register of Pope Gregory VII**, Trans. by. H. E. J. Cowdrey, Oxford, OUP, 2002, s. 446.; Collins, a.g.e., s. 218.; Bauer, a.e., s. 706.; Luis I. Hamilton, "Memory, Symbol and Arson: Was Rome 'Sacked' in 1084?", **Speculum**, C. LXXVII, No.2, Nisan 2003, s. 385.

toplayarak kiliseye ait altın ve gümüşlerin eritilip kullanılmasını teklif etti. İmparatorluğun başka bir kurtuluş yolu olmadığından bu öneri kabul edildi. Bohemund ise bu sıralarda Ioannia (Yanya)'ya kadar ilerledi ve burasını gelecek bir Bizans saldırısına karşı tahkim etmeye başladı.⁴⁴⁶

Bohemund'un Yanya'da olduğu haberini alır almaz Alexios Komnenos, Mayıs 1083'te İstanbul'dan ayrıldı. Şehre geldiğinde ordusunun Normanlara karşı dayanamayacağını gördü, bunun üzerine küçük gruplar ile saldırılar yapmayı plânladı. Ayrıca yeni bir savaş düzeni oluşturdu, klasik savaş arabalarının dışında daha küçük ve hafif arabalar hazırlatma emri verdi, bu arabaların her birinin üstüne dört uzun kazık koydurttu. Arabalara ağır zırhlı piyadeleri yerleştirdi, Norman zırhlı süvarilerinin karşı bir saldırısında Bizans askerleri hemen yere inerek yan yana ve sıkışık bir şekilde hücumla geçen Norman süvarileri arasında boşluklar oluşturacaktı. Fakat Bohemund bu plânı öğrenmiş gibi süvarilerini ikiye böldü ve Bizans ordusuna yarlardan saldırdı. Mağlup olan Alexios geriye çekildi. Kısa bir süre sonra birliklerini yeniden topladı, bu seferde başka bir hileye başvurarak Norman süvarilerinin geçeceği yerlere demirden dikenler serpiştirdi. Bohemund bu plânı da öğrendi, Yanya önlerindeki bir savaşta Alexios'u ikinci defa mağlup etti.⁴⁴⁷

Bohemund üst üste kazandığı bu zaferlerin ardından Balkanlar'da faaliyetlerini daha da genişletme imkânı buldu. Pounteses ve Pierre d'Aulps isimli adamlarını civar bölgelere gönderdi, söz konusu komutanlar Üsküp'ü ele geçirmeyi başardılar. Kendisi ise Ohri halkının davetine uyarak oraya doğru harekete geçti. Ohri'de iç kalede Bizans valisi Ariebeş'in şiddetli direnişisi sonucu oradan ayrılmak zorunda kaldı. Ostrovo ve Beroia'ya giderek buralardan da eli boş döndü. Bohemund'un izlediği yoldan onun açıkça Thessaloniki (Selanik) üzerine doğru yürümek istediğini çıkarabilmekteyiz. Ardından Aspra Ekklesia (Ak Kilise)'ye geldi ve burada yaklaşık 3 ay kaldı. Bu sıralarda Pounteses, Renauld ve Guillaume adlı kontlarının Norman ordusundan kaçmak ve Alexios ile beraber kendisine karşı komplo kurmak niyetinde olduklarını öğrendi; bunun üzerine Pounteses imparatorun yanına kaçtı, Guillaume tutuklanarak kör edildi. Renauld ise cezalandırılmak üzere Roberto Guiscardo'nun yanına

⁴⁴⁶ Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 154-159.; Norwich, **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi**, C. III, s. 48.

⁴⁴⁷ Anna Komnene, **a.e.**, s. 160-161.

gönderildi. Bohemund bundan sonra kışlamak niyeti ile Kastoria'dan çıkıp Larissa'ya geldi.⁴⁴⁸

Alexios her geçen gün ilerleyen ve karşı koyamadığı Normanlara karşı Selçuklular'dan asker talep etmek zorunda kalmıştı. Norman ilerlemesini durdurmak için Süleymanşah'tan deneyimli askerlerden oluşan birlikler istedi. Bunun üzerine Selçuklu Sultanı ona savaşta deneyimli 7000 kişilik bir yardım kuvveti gönderdi. Bohemund ise bu sıralarda Pelagonia, Tırhala ve Tzibiskon'u ele geçirmişti. Sonra 23 Nisan 1083'te tüm ordusu ile Larissa'ya geçti ve şehri kuşatmaya aldı. Şehrin valisi Leon, Norman kuşatmasına 6 ay direndi, ama sonra dayanamayacağını anlayarak Alexios'a yardım isteyen bir mektup gönderdi. Alexios Larissa kuşatılırken ücretli asker toplamaktaydı, hazırlıklar tamamlandıktan sonra büyük bir ordu ile İstanbul'dan ayrılarak Larissa yakınlarına geldi. Bizans ordusuna Georgios Melisennos ve Basileos Kurtikos liderlik etmekteydi. Alexios yapılacak olan savaşta bu sefer sahte geri çekilme taktiğini uygulamaya karar verdi. Sayı bakımından pek çok Türk askerinin de bulunduğu Bizans ordusu Larissa önlerinde Normanları mağlup etmeyi başardı. Ayrıca geride kalan Norman kampı ele geçirildi, pek çok adam kılıçtan geçirilerek büyük bir ganimet alındı. Bu yenilgi üzerine Bohemund Avlonya'ya çekildi, adamlarına ödeme yapacak gelir eksikliğinden dolayı daha fazla para bulmak adına İtalya'ya geri döndü.⁴⁴⁹

Bohemund'un ayrılmasından dolayı güçlü bir liderden mahrum kalan Balkanlar'daki yeni Norman toprakları Alexios'un karşı taarruzları ile gitgide küçülmeye başladı. Venedikliler imparatorun adına herhangi bir direnişle karşılaşmadan Draç ve Korfu'yu ele geçirdiler. Alexios ise geride kalan Normanları maaşlarını ödeme sözü ile kendi taraflarına çekti. Böylece 1083 yılı sonunda Balkanlar'da Norman toprakları kıyıdan uzak birkaç ada ve kısa bir sahil şeridi haricinde Bizans tarafından yeniden ele geçirildi. Roberto Guiscardo ise isyanları ve IV.Heinrich meselesini hallettikten sonra yarım kalan başladığı işi tamamlamak üzere yeniden bir sefere hazırlandı. Brindisi'de ordusunu toplayarak 2 Eylül 1084'te yanına oğulları Bohemund, Roger Borsa ve Guy'le beraber 120 gemilik yeni bir donanma ile Adriyatik'e açıldı. Roger Borsa tekrar Avlonya'yı işgal etti, Roberto ise Kasım ayında

⁴⁴⁸ Anna Komnene, **a.e.**, s. 162-163.

⁴⁴⁹ Anna Komnene, **a.e.**, s. 163.; Krş. Norwich, **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi**, C. III, s. 48.; Wolf, **a.g.e.**, s. 31.

Korfu'ya geldi. Burada Norman filosu Venediklileri geri itmeyi başardı, yaklaşık 5000 kişi öldürüldü. Ardından Norman ordusu kışı geçirmek için Vonitsa'da kamp kurdu.⁴⁵⁰

Normanlar kamp yaptıkları sırada kışın ortaya çıkan bir salgın hastalık orduya büyük zararlar verdi. Bahar geldiğinde salgından 500 şövalye ölmüş ve ordunun büyük bir bölümü de savaşamaz hâle gelmişti. Bohemund dahi hastalanmış ve tedavi için dönemin tıp alanında ileri seviyesinde bulunan Salerno'ya gönderilmişti. Hastalığa rağmen Roberto, hedeflerinden ve plânlarından vazgeçmedi. 1085'in Haziran ayında Roger Borsa'yı öncü kuvvet olarak Kephalaria'ya gönderdi. Fakat kendisi de şiddetli bir ateşten dolayı hastalanmıştı. Kephalaria'ya geldikten sonra iyice ateşlendi, eşi Sichelgaita ve oğlu Roger'nin huzurunda 17 Temmuz 1085'te öldü. Yerine vârisi olarak atadığı oğlu Roger Borsa, Balkan seferini kaldırarak İtalya'ya dönme kararı aldı. Ancak yolda büyük bir fırtına çıktı, Norman filosunun büyük bir kısmı battı ve Roberto'nun cenazesini taşıyan gemi fırtınadan dolayı parçalara ayrıldı. Cenaze denize düştü ve binbir güçlük ile kurtarıldı. Otranto'ya gelindiğinde cenazenin kokmaya başlamasının üzerine Sichelgaita Roberto'nun kalbini Otranto'da gömdü, vücudunun geri kalan kısımları ise Venosa'ya götürülerek kardeşlerinin de bulunduğu Santa Trinita Kilisesi'ne gömüldü.⁴⁵¹ Onun ölümü ve ardından İtalya'da çıkan karışıklıklar ile beraber Bizans İmparatorluğu devletin kendisini ve İstanbul'u tehdit eden Norman tehlikesinden de uzun bir süreliğine kurtulmuş oldu.

Burada, Roberto Guiscardo'nun ölümü ve Bohemund'un hastalanması hususlarında bazı şüpheli noktalar mevcuttur. Keza Ordericus Vitalis'e göre⁴⁵²

⁴⁵⁰ Apuliensis, **a.g.e.**, C. V, s. 276.; **Annales Lupii Protospatharii**, s. 375.; Krş. Norwich, **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi**, C. III, s. 49.; Wolf, **a.e.**, s. 32.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 182.

⁴⁵¹ Apuliensis, **a.e.**, C. V, s. 277.; Anna Komnene, **a.g.e.**, s. 187.; **Annales Lupii Protospatharii**, s. 375.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 182. Ayrıca Malaterra Roberto'nun ölümünden önce Apulia, Calabria ve Sicilya'da muhteşem bir alametın görüldüğünü ve güneşin öğleden sonra 3 saat boyunca ortadan kaybolduğunu yazmıştır. Fakat bu olay güneş tutulmasından başka bir şey değildi. Malaterra, **a.g.e.**, s. 171.

⁴⁵² “Roberto Guiscardo'nun eşi Sichelgade, Salerno'dan Dük Guaimar'ın kızı ve Gisulf'un kız kardeşi idi. Bu prenses, üvey oğluna, Bohemund'a karşı şiddetli bir nefret duymaktaydı, çok cesur ve üstün olan kendi öz oğlu Roger Borsa'ya karşı gelebileceğinden korkuyordu. Sonuç olarak ölümcül bir iksir hazırlayarak Salerno'daki doktorlara gönderdi ve bunu Bohemund'a karşı kullanmalarını istedi. Doktorlar bu emre uyararak ona ölümcül zehri verdiler. Roberto eşinin ihanetinin hemen farkına vardı ve onu çağırarak sorguya çekti: “Lordum Bohemund hâlâ yaşıyor mu?” Sichelgade: “Bilmiyorum.” cevabını verdi. Bunun üzerine şöyle emretti: “Bana Kutsal İncil ve kılıcın bir kopyasını getir.” Onlar geldiğinde Roberto kılıcı eline aldı ve İncil'in üzerine yemin etti: “Dinle beni Sichelgade, bu kutsal yazılar adına yemin ederim ki oğlum Bohemund bu hastalıktan ölürse bu kılıcı koynuna daldıracağım.” Sichelgade bu tehdit ile telaşlandı, hemen bir panzehir hazırlayarak Salerno'daki doktorlara gönderdi. Sichelgade'nin yaptıklarını Roberto'nun bildiğini öğrenen doktorlar Roberto'nun öfkesinden kaçmak için tıp alanındaki becerilerini Bohemund'un iyileşmesi için gösterdiler. Bohemund iyileşti, fakat bu

Roberto'nun eşi Sichelgaita, Bohemund'un hastalanıp tedavi gördüğü sıralarda onu öldürmek için doktorlara bir zehir göndermiştir. Bunun yanı sıra kocasına da zehir verdiğini yazan Vitalis'in⁴⁵³ aksine devrin çağdaş Norman tarihçileri Amatus, Malaterra veya Guillelmus Apuliensis'te bu bilgilere rastlanılmamaktadır. Ayrıca Bari şehrinde kaydedilmiş olan *Annales Lupii Protospatharii* ve anonim bir Lâtin kaynağı olan *Breve Chronicon Northmannicum*'da da bahsettiğimiz bilgiler mevcut değildir. Yukarıda bahsedilen Vitalis'in yanı sıra İngiliz tarihçi Willelmus Malmesbiriensis de Sichelgaita'nın Roberto'yu zehirleyerek öldürdüğünü kaydetmiştir.⁴⁵⁴

Roberto Guiscardo'nun ölümüne dair bilgilerden onun Norman kampında ortaya çıkan salgın hastalıktan mı yoksa eşinin verdiği zehirden dolayı mı öldüğüne dair bazı soruları beraberinde getirmektedir. Bu bilgilerden şunları çıkarabiliriz; Sichelgaita, Roberto'nun ölümünün ardından Bohemund'un Güney İtalya'da babasının yerine geçmesini istememiş ve onun yerine öz oğlu Roger Borsa'yı desteklemek için böyle bir olaya girişmiştir. Yani Sichelgaita'nın Bohemund'un nüfuzundan korktuğu ve ondan nefret ettiği, Apulia Düklüğü'ne onun geçmesini istemediğinden öz oğlunu korumak adına bunları yaptığı çıkarılabilir.⁴⁵⁵

Öldüğünde 70 yaşında olan Roberto Guiscardo, Güney İtalya'ya geldiği ilk yıllarda büyük zorluklar çekmiş, kardeşleri ona herhangi bir toprak vermemiş ve âdeta sefalet hayatı diyebileceğimiz bir yaşam sürmüştü. Kendisi aynı zamanda Civitate Savaşı'nda Norman zaferinin baş aktörlerinden birisi oldu; kısa bir süre sonra Melfi'de taçlandırılarak Apulia, Calabria ve gelecekte Sicilya Dükü ilan edildi. Papalık ile

zehirden dolayı hayatının geri kalanında solgun birisi oldu...". Ordericus Vitalis, **The Ecclesiastical History of England and Normandy**, C. II, s. 366-367.

⁴⁵³ Roberto'nun ölümü hakkında ayrıca Vitalis'ten şu bilgileri öğrenmekteyiz: “ Bu arada Sichelgade, Salerno'ya gönderdiği habercisinin gecikmesi ve Bohemund'un haberci gelmeden önce ölmesi durumunda Roberto'nun onu öldüreceğine dair ettiği yemini düşündü. Bu yüzden başka bir plân tasarladı. Söylemesi üzücü, kocasına zehir verdi. Roberto hastalanmaya başlar başlamaz gece yarısı hizmetçilerini bir araya getirerek adamları ile beraber denize doğru koştu. Apulia'ya ulaştıktan sonra şövalyelerden birisi acele ile Salerno'ya geldi ve Bohemund'a hızlıca kaçmasını söyledi. Bohemund sebebini sorunca şövalye babasının öldüğünü ve annesinin kendisini öldürmeye geldiğini ilettili. Bohemund bu korkutucu haberi duyunca oldukça tedirgin oldu, gizli bir şekilde şehirden ayrılarak annesinin entrikalarından ve tehditlerinden uzaklaşmak için kuzeni Capua Prensi Jordan'ın yanına kaçtı...”. Ordericus Vitalis, **The Ecclesiastical History of England and Normandy**, C. II, s. 367-368.

⁴⁵⁴ Malmesbury'e göre olaylar şöyle gerçekleşmiştir: “ Guiscard amaçladığı seferine devam ederek Alexios'a ait olan birçok şehri kendi görüşlerine göre yönetti. İmparator silahla boyun eğdiremediği Roberto'yu bu sefer eşi Sichelgade'ye bir evlenme vaadi vererek ortadan kaldırmayı düşündü. O (Roberto Guiscardo) karısının ustalıklı hazırladığı zehri içti ve öldü. Bu asil ölüm Tanrı'yı çok memnun etti, çünkü Roberto bir düşmanın kılıcı ile asla yenilemezdi, böylece aile içi bir ihanete kurban gitti... ”. William of Malmesbury, **Chronicle of the Kings of England**, London, Heinrich G. Bohn, 1847, s. 295-296.

⁴⁵⁵ Karaca, **a.g.e.**, s. 112.

anlaşarak İtalya’da Norman topraklarını yasal bir zemine oturttu, bununla birlikte Norman genişlemesinin en önde gelen isimlerinden oldu. Bari, Palermo, Salerno, Amalfi ve Brindisi gibi Güney İtalya’nın önemli şehirlerini kısa süre içinde birer birer Norman hâkimiyetine katmayı başardı. Bölgedeki Lombard prensliklerine de son darbeyi Roberto Guiscardo vurdu ve bu prensliklerin hepsi Norman egemenliğini kabul etmek zorunda kaldı. Ölümüne kadar Papa VII.Gregorius’a ve Papalık kurumuna son derece saygılı oldu, zaman zaman anlaşmazlıklar yaşasa dahi Sicilya’ya ve Bizans’a karşı yürütülen Haçlı Seferleri diyebileceğimiz hareketlerde reformcu Papaların askerî destekçisi konumunda oldu. Ölümü ile beraber Güney İtalya taht kavgaları ile sarsılarak Normanların buradaki genişleme politikaları da yavaş bir hâl aldı, fakat bu tarihlerden itibaren Normanlar gözlerini daha çok doğuya çevirdiler ve Bohemund önderliğinde Haçlı seferlerinde önemli roller üstlendiler.⁴⁵⁶

3.12. Roger Borsa’nın Apulia Dükü Olarak Seçilmesi ve Bohemund’un İsyanı (1085)

Tarihler artık yavaş yavaş gerçekleşecek olan Birinci Haçlı Seferi’ne doğru gelirken Roberto Guiscardo’nun ardından Güney İtalya büyük bir siyasî kriz yaşadı. Bohemund, Roberto’nun daha sağlığında yerine halef tayin ettiği Roger Borsa’nın hâkimiyetine karşı çıkararak bu hakkın kendisinde olduğunu savundu. İkisi arasında yaşanan bu siyasî mücadele kısa sürede çözüme kavuşmadı, bu sorunun halledilmesi için Bohemund’un 1096’da Haçlı Seferleri’ne katılması beklenecekti. Apulia ve Calabria’nın yanı sıra güneyde bir başka önemli Norman gücü, Capua Düküğü da Jordan’ın 1090’daki ölümü ile sarsılmış ve bu bölgede de Norman egemenliği aleyhine bazı gelişmeler yaşanmıştı. Kısacası Roberto’nun ardından Sicilya’yı hariç tutarsak Güney İtalya, Roger ve Bohemund’un hesaplaşma yeri ve birbirlerine üstünlük kurma sahası olarak bir bütün hâlinde kalamadı.

Kaynaklarda ilk olarak Bizans İmparatorluğu ile yapılan savaşlarda gördüğümüz Bohemund’un önceki hayatını da bilmek konuya daha iyi yaklaşmamızı sağlayacaktır. Annesi Roberto’nun ilk eşi Alberada olan ve doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Bohemund’un, Roberto’nun Alberada ile olan evliliğini reddettiği tarih olan 1058’den önce doğmuş olduğu düşünülmektedir. Bohemund Marc ismiyle vaftiz edilmişti, Roberto ise onun doğumundan önce katıldığı bir ziyafette *Buamundus Gigas*

⁴⁵⁶ Norwich, **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi**, C. III, s. 50-51.; Curtis, **a.g.e.**, s. 81-82.

isimli bir dev masalını dinlemiş ve bundan esinlenerek oğluna bu ismi vermişti. Bohemund'un erken hayatı hakkında hiçbir şey bilinmemektedir, ancak gençlik yıllarını babasının ordusunda geçirdiği kesindir. Gerek Norman kontlarının isyanlarında olsun gerek ise Bizans'a karşı düzenlenen seferlerde olsun Bohemund zamanla Roberto'nun ordusunda babasının yerine ikinci komutan düzeyine kadar ulaşmıştı.⁴⁵⁷

Roberto Guiscardo, 1081'de Bizans'a karşı düzenleyeceği ilk seferden önce başka bir oğlu Roger Borsa'yı herkesin önünde vârisi olarak belirlemişti. Böyle bir hamleye ise Bohemund'un tepkisinin ne olduğu açıkça bilinmemektedir. Babasının vâris olarak Roger Borsa'yı seçmesine rağmen Bohemund, Balkanlar'da büyük cesaret göstermiş ve bölgedeki Norman başarısının kilit rolünü üstlenmiştir. Ancak 1085'te Roberto'nun ölümü hem Balkanlar'da hem de Apulia Düklüğü'nde dengeleri değiştirdi. Güney İtalya'da yaşanan bu sıkıntılar, Haçlı Seferlerine Norman katılımının zeminini oluşturması bakımından önemlidir. Sichelgaita ile beraber babasını Venosa'da gömdükten sonra meşru vâris Roger Borsa, 1085 Eylül'ünde Apulia Dükü (1085-1111) olarak seçildi. Bohemund ise taht iddiasına destek bulmak amacı ile Capua Prensi Jordan'ın yanına kaçtı. Çünkü Roger Borsa amcası Sicilya Kontu Roger'nin desteğini alıyordu, Bohemund'un ise bu cepheye karşı Jordan'ın desteğini araması son derece doğaldı.⁴⁵⁸

Bohemund, Apulia Dükü olma düşüncesi ile kısa sürede kardeşine isyan edip ona karşı harekete geçti. İlk olarak Apulia bölgesindeki Oria şehrini direniş gösterilmeden ele geçirdi. Buradan kendisine bağlı olan adamları ile birlikte Taranto ve Otranto'ya doğru saldırılar düzenledi. Roger Borsa ise bu sıralarda Bohemund ile uğraşmak için yeterli derecede paraya sahip değildi. Bu yüzden 1086 yılında Oria, Taranto, Otranto ve Gallipoli, Montepiloso, Monopoli, Brindisi, Lecce ve Nardo'nun yanı sıra kendi vassalı olan Conversano Kontu Geoffrey'in topraklarını Bohemund'a vermek zorunda kaldı. Böylece Guiscard'ın ardından Apulia Düküluğu kısa bir sürede parçalanmış bir hâle dönüştü. Bohemund ise bu kazanımlar ile Güney İtalya'nın en güçlü kişilerinden biri hâline gelmişti. Onun ele geçirdiği topraklar büyük ölçüde

⁴⁵⁷ Altan, **Antakya Haçlı Prinkepsliği**, s. 29.; Ralph Bailey Yewdale, **Bohemond I: Prince of Antioch**, Princeton, Princeton University Press, 1924, s. 5-8.

⁴⁵⁸ Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 287.; Yewdale, **a.e.**, s. 25.; William McQueen, "Relations Normans and Byzantium 1071-1122", **Byzantion**, C. LVI, 1986, s. 447-448.

Apulia bölgesinde bulunuyordu ve ticaret bakımından bölgenin en zengin şehirleri konumundaydı.⁴⁵⁹

Ancak Bohemund bu kazanımlarından daha fazlasını kardeşinden almak niyetindeydi. Ele geçirdiği topraklara ek olarak Roger Borsa'nın vassallerini de kendi tarafına çekme politikası yürüttü ve bunda da başarılı oldu. Catanzaro Kontu Mihera (?)'yı Roger'yi reddetmeye ve kendisine katılmaya ikna etti. Bohemund özellikle finansal açıdan kardeşinden üstündü, Roger Borsa ise gelir sıkıntısından dolayı ona karşı etkili bir şekilde mücadele edememekteydi. Hâkimiyetini genişletme düşüncesi ile Bohemund, 1087'de bu sefer Calabria'daki Cosenza şehrine geldi. Vatandaşlara Roger Borsa'nın şehirde inşa ettiği kaleleri yıkma vaadi ile şehri kolayca ele geçirdi. Bu haberler Roger Borsa'ya ulaştı, hızla amcası Roger'den kendisine yardım etmesini ve Cosenza önlerinde buluşmasını söyledi.⁴⁶⁰

Haberi aldıktan sonra Roger yeğenine yardım etmek için acele etti. Ancak onlardan önce Bohemund şehri ele geçirmiş ve kaleyi teslim almıştı. Verdiği söz üzerine kaleyi tamamen yıktırdı. Bu sırada Roger yeğeni ile buluştu ve Cosenza gibi Bohemund'a teslim olmaya meyilli olan Rossano'ya saldırarak ele geçirdi. Herhangi bir tuzak korkusu ile Cosenza'dan ayrılan Bohemund ise Rocca'ya çekildi. Roger ve Roger Borsa, Bohemund'u yakalamak düşüncesi ile onun Maida'ya gittiğini umarak o yöne doğru harekete geçtiler. Orada olmadığını öğrenince Rocca yakınlarında kamp kurdular. Burada Bohemund ve Roger, 15 günlük bir ateşkes konusunda anlaştı ve tam bir barış için S.Eufemia'da bir toplantı tarihi belirlendi.⁴⁶¹

Fakat Bohemund böyle bir uzlaşmayı erteleyerek Taranto'ya çekildi. Onun tarafında yer alan Mihera ise Roger Borsa ile uzlaşarak onun vassali statüsüne geri geldi. Cosenza'nın ardından süren bu anlaşmazlık 2 yılın ardından tarafların elçileri ile çözüme kavuştu. Roger Borsa Maida ve Cosenza'yı Bohemund'a verdi ve karşılığında Bohemund ise Maida'yı Roger'ye bıraktı. Ancak Bohemund'un oradaki vatandaşlara şehirde kale inşa etmeyeceğine dair verdiği sözden ötürü Cosenza'yı Roger Borsa aldı, karşılığında ise Bari Bohemund'a geçti. Ağustos 1089'da yapılan bu anlaşma ile Güney'de devam eden siyasî istikrarsızlık kısmen de olsa son buldu, Roger Borsa ve

⁴⁵⁹ Malaterra, **a.g.e.**, s. 179-180.; Krş. Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 288.; Yewdale, **a.e.**, s. 26.; Wolf, **a.g.e.**, s. 33.

⁴⁶⁰ Malaterra, **a.e.**, s. 185-186.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 294.

⁴⁶¹ Malaterra, **a.e.**, s. 186.

Bohemund kendi yetki alanlarına giren bölgelerde özgür oldular, şahit ve tüzükler ile de birbirlerine karşı olan dostluklarını teyit ettiler.⁴⁶²

3.13. Capua Prensi Jordan'ın Ölümü ve Papa II.Urbanus'un Güney İtalya Ziyareti (1090)

Apulia Dükaliği Roger Borsa ve Bohemund arasında resmen olmasa da şeklen bölünmüş durumda iken güneyde bir başka Norman gücü, Capua Prensi de Richard Quarrel'in oğlu olan Jordan'ın ölümü ile sarsılmıştı. Papalık topraklarına sınır olan bu prenslik, 1090 Kasım'da Jordan'ın ölümü ile büyük değişikliklere şahit oldu. Bu ölümün ardından onun üç küçük oğlu; Richard, Robert ve Jordan adına naip olan Jordan'ın eşi Gaitelgrima, Lombard güçlerinin baskısı ile Aversa'ya sığınmak zorunda kaldı. Lombard soylularının da destekliği bu olay sonucunda Capua'da Norman hâkimiyeti son buldu. Jordan ile beraber bu yıl ayrıca Roberto Guiscardo'nun eşi Sichelgaita'da öldü.⁴⁶³

Bu sırada Papa III.Victor 1087 yılında ölmüştü. 12 Mart 1088'de kardinaller, Roma'nın güneyindeki Terracina'da bir araya gelerek oy birliği ile Ostia Piskoposu Otto'yu Papa II.Urbanus olarak seçtiler. II.Urbanus seçimini izleyen gün Almanya'daki destekçilerine mektuplar yazdı ve VII.Gregorius'nin adımlarını takip etme kararlılığını belirterek ciddiyetle onun düşüncelerine ve isteklerine bağlı olduğunu açıkladı. II.Urbanus'da IX.Leo zamanında başlayan reform hareketinin şiddetli bir savunucusu idi, onun nihai hedeflerinden birisi de Kilise'nin manevi ideallerine zarar veren uygulamalardan kurtulmaktı. Selefleri gibi piskopos ve manastır atamalarına özen gösterdi, meslekten olmayanları synodlarda ihraç etmekten çekinmedi. Kendisi tipik bir reformcu Papaydı, ancak onu II.Urbanus yapan ve Papalık tarihinde özel bir yere getiren Haçlı Seferleri'ne çağrılar ve bu seferleri başlatan Papa olmasıydı.⁴⁶⁴

Fakat II.Urbanus Papa seçilmesine rağmen 1093 tarihine kadar Roma'ya giremedi. Zira IV.Heinrich'in aday olan III.Clemens, Roma'da hâlâ hâkim

⁴⁶² Malaterra, **a.e.**, s. 186-187.; Yewdale, **a.g.e.**, s. 28.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 294-295.

⁴⁶³ Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 297-298.; Wolf, **a.g.e.**, s. 34-35.

⁴⁶⁴ Z. N. Brooke, "Gregory VII and the First Contest Between Empire and Papacy", **TCMH**, C. V, s. 87-88.; Uta-Renate Blumenthal, "Urban II", **The Crusades: An Encyclopedia**, Ed. by. Alan Murray, California, ABC-CLIO Inc., 2006, C. I, s. 1214.

durumdaydı. II.Urbanus bunun üzerine selefi VII.Gregorius gibi reform hareketine karşı olan politikalar ve uygulamalar ile mücadele etmek için güneye bir ziyaret gerçekleştirmeyi plânladı. Ayrıca henüz Roma’da göreve başlayamadığından bunu başarmak için Normanların da desteğini almak istiyordu. Fakat şu sırada Normanlar arasında yaşanan anlaşmazlıklar ona bu istediği desteği vermesini engelleyebilirdi. Diğer bir amacı da bu anlaşmazlıkları çözmek ve Normanlar arasında barışı sağlamak olan II.Urbanus, ilk olarak 1089’da Melfi’ye geldi. Esasında II.Urbanus’un gözünde Normanlar, kendi çıkarlarını düşünen insanlardı ve Papa onları güvenilir müttefikler olarak görmekteydi. Fakat II.Urbanus sadece Normanların bölgesinde rahatça hareket edebildiği ve Roma’yı tekrar ele geçirebilmesi için onların yardımına muhtaç olması sebebi ile VII.Gregorius’un IV.Heinrich ile olan ilişkilerinde olduğu gibi Normanların yardımına mecburdu. Papalık’ın Kuzey İtalya’daki en büyük destekçilerinden birisi olan Toskana Kontesi Matilda 1091 yılında Trisontai Savaşı’nda IV.Heinrich’e mağlup olmuştu. Bu zaferin ardından Kuzey İtalya’da IV.Heinrich egemenliği başlamıştı. Söz konusu dönemde mevkiisi bakımından sallantılı bir konumda bulunan II.Urbanus için Güney İtalya’nın dışında kendisine taraf bir müttefik bulmak imkânsız hâle gelmişti.⁴⁶⁵

II.Urbanus, Güney İtalya’da ilk konsilini Temmuz 1089’da Melfi’de topladı. Bu konsilde Apulia Dükü Roger Borsa ve Bohemund ile birlikte pek çok Norman soylusu da hazır bulunuyordu. Burada ilk olarak reform politikalarına uygun davranmayan kilise ve piskoposlara karşı kararlar alındı. Ancak bu konsilin en dikkat çekici yönü II.Urbanus’un Bizans ile olan ilişkileri idi. VII.Gregorius’nin aksine II.Urbanus, Roma ve İstanbul Kiliseleri arasındaki ilişkileri geliştirmek için nispeten daha ılımlı ve daha uzlaşmacı bir tavır sergiliyordu. Bunun sonucunda da Melfi Konsili’nde Alexios Komnenos’un elçileri de hazır bulunuyordu. II.Urbanus konsilde Roma ve İstanbul arasındaki soğukluğu gidermeye çalıştı ve bunun bir göstergesi olarak Alexios’a karşı alınmış aforoz kararını kaldırdı. Alexios ise buna mukabil aynı ay İstanbul’da topladığı bir synodda kiliseler arasına anlaşmazlık için hiçbir sebebin mevcut olmadığı kararına vardı. Aynı zamanda İstanbul Patriği III.Nicolaus, Papa’ya İstanbul’daki Lâtin Kiliseleri’ne adet ve geleneklerini uygulamak konusunda serbestlik

⁴⁶⁵ Loud, **The Latin Church in Norman Italy**, s. 77., Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 296-297.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 79.

tanındığını yazan bir mektup gönderdi. Böylece Melfi’de Bizans ve Papalık ilişkileri öncekinden daha iyi bir konuma geldi.⁴⁶⁶

Melfi’de ayrıca Normanlar adına da önemli gelişmeler yaşandı. Burada II.Urbanus, Roger Borsa’yı meşru Apulia Dükü olarak tanıdı ve ondan Papalık’ın vassali olduğunu bildiren bir yemin aldı. Böyle bir tanınma Papalık anlamında hayati bir önem taşıyordu, çünkü düzenlenecek bir Haçlı Seferi için Roma’da III.Clemens hâkim olduğundan buradan şövalyeler temin edilemeyecekti. Doğal olarak gerçekleştirilecek bir seferin Güney Fransa, İngiltere-Normandiya ve Güney İtalya Normanları’ndan müteşekkil bir ordu ile olması gerekecekti. Zira Kutsal Roma Germen İmparatorluğu ile VII.Gregorius zamanından beri süregelen bir çatışma mevcuttu. Pragmatik bir politika ile II.Urbanus, Melfi’de Normanların Papalık’a bağlılıklarını yeniledi. Konsilin ardından Roger Borsa’nın meşru Apulia Dükü olarak tanınmasına karşılık Bohemund da II.Urbanus’u kendi topraklarına davet etti. Davete icabet eden II.Urbanus Ekim 1089’da Bohemund’a ait olan Bari, Trani ve Brindisi’yi ziyaret etti. 24 Kasım’da ise yine Bohemund’un daveti üzerine Taranto’ya gitti. Kardeşine karşı koymaya çalışan Bohemund’un güneydeki pozisyonunun zayıflığı Melfi Konsili’nde ortaya çıkmıştı. Kardeşi Borsa amcası Roger tarafından değil artık Papa tarafından da meşru güç olarak tanınmaktaydı. Bohemund Papalık tanınması olmadan Güney İtalya’da kabul edilebilir ve sürekli bir egemenlik kuramayacağını biliyordu, bu nedenle de II.Urbanus’u kendi topraklarına davet etmişti. Ancak kaynaklarda II.Urbanus’un Bohemund’a karşı herhangi bir hamlesi veya tanınması olduğunu görmüyoruz. Muhtemelen II.Urbanus, yaklaşan Haçlı Seferi’nin arefesinde zaten dağınık bir şekilde bulunan Norman topraklarını Bohemund’u tanıma ile daha da bölmeyi düşünmemekteydi. Böylesi bir tanıma Güney İtalya’da iç karışıklıkları daha da artırmak ve bu bölgeden gelecek olan büyük bir asker gücünden mahrum kalmak demektir. Güneyin siyasî durumu şu an Papalık’a geçmişte olduğu gibi Normanları birbirine kırdırma konusunda harika bir pozisyon vermişti, ancak yaklaşan Haçlı Seferinden dolayı şu an böyle bir politika yürütülemezdi.⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ Yewdale, **a.g.e.**, s. 31.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 80.; Işın Demirkent, “Haçlı Seferi Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri”, **İÜEF Tarih Dergisi**, 35, 1994, s. 69.

⁴⁶⁷ Yewdale, **a.e.**, s. 31.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 296-297.; Carl Erdmann, **The Origin of the Idea of Crusade**, Princeton, PUP, 1977, s. 323-324.; McQueen, **a.g.e.**, s. 448-449.

II.Urbanus ayrıca Güney İtalya ziyaretinde Sicilya Kontu Roger ile de görüşmek istedi. Roger adada kalan son Müslüman kalelerinden Butera'yı kuşatırken burada Papalık mührünü taşıyan mektuplar aldı. Bu mektuplar Papa'nın kendisi ile buluşması için Troina'ya gelmesini emreliyordu. II.Urbanus Roger'yi görmek için uzun bir yoldan gelmişti ve yorgunluktan dolayı daha fazla ilerleyemiyordu. Roger böylesi bir kritik kale kuşatmasından ötürü Papa ile buluşmak için endişeliydi, ancak sonradan buluşmayı kabul ederek kuşatmayı en deneyimli adamlarına bıraktı ve Troina'ya gitti. Papa Roger'yi büyük bir hayırseverlik ile kutsayarak gelmesine çok sevindi. Ardından onu Sicilya'ya gelmeye zorlayan meseleyi Roger'ye açtı.⁴⁶⁸

II.Urbanus'un Roger'ye ziyaretinin ana konusu Melfi Konsili'nden itibaren başlayan Bizans-Papalık ilişkileri idi. Bizans İmparatorluğu Anadolu'da Türklere karşı çaresiz bir durumda olduğundan Papalık ile iyi ilişkiler içerisine girmeye özen göstermişti. Ancak Papalık VII.Gregorius zamanından itibaren İstanbul'da Kilise birleşmesi ve Ortodokslar'ın Katolik hâkimiyetine girme düşüncesinden vazgeçmemişti. II.Urbanus her ne kadar Melfi'de Bizans'a ılımlı bir politika ile yaklaşıp da bu düşünce onda da mevcuttu. İstanbul'da bir konsey toplayarak Grekler ve Lâtinler arasında bir tartışma yaşanacaktı, bunun ardından ortak bir karar ile Tanrı'nın Kilisesi tek bir kilise hâline gelecekti. Üstelik Alexios Komnenos 1090 yılında II.Urbanus'a elçiler göndererek ona dostane selamlar gönderdi, kilise ayrılığı ile ilgili evrensel bir tartışmaya özgürce izin vereceğini ve sonuca da saygı duyacağını belirtmişti. Ayrıca II.Urbanus'un İstanbul'a bir buçuk yıl sonra gelmesini de istiyordu. II.Urbanus esasen Alexios'un daveti konusunda Roger'nin fikrini almak istemişti. Roger ise II.Urbanus'u destekleyerek İstanbul'a gitmesini tavsiye etti. Ancak Roma'da hâlâ hüküm süren III.Clemens yüzünden Papa bu yolculuğu gerçekleştiremedi.⁴⁶⁹

3.14. Sicilya'nın Norman Hâkimiyetine Geçmesi (1091)

Palermo'nun ele geçirilmesinin ardından adadaki Müslümanlara büyük bir darbe vurulmuş ve artık Normanların karşısına çıkacak herhangi bir ciddi güç kalmamıştı. Palermo'nun düşmesinin ardından Müslümanlar merkez olarak Troina'yı seçmişler, ancak her bir taraftan Normanlar ile çevrelenmişlerdi. Adadaki tek ciddi

⁴⁶⁸ Malaterra, **a.g.e.**, s. 188.

⁴⁶⁹ Malaterra, **a.e.**, s. 188-189.; Krş. Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 81.

Müslüman güçleri artık güneyde Syracuse ve Castrogiovanni’de birer emîr olmak üzere buralardan oluşmaktaydı.⁴⁷⁰

Palermo’nun ardından Sicilya’da Müslüman direnişinin lideri olarak İbn Abbad (?) ortaya çıktı. 1074’te Zîrî Emîri Temîm’den Normanlara karşı yardım istendi. Aynı yıl gelen bir Zîrî filosu Sicilya’nın güneyindeki Nicotera’ya bir saldırı düzenledi. Ardından Mazara’ya inen Zîrîler burada Normanlar tarafından geri çekilmeye zorlandı. Müslüman saldırılarına bir cevap niteliğinde olması için Roger 1076-1077 yıllarında Sicilya’da yıkıcı yağma faaliyetlerinde bulundu. Roger’nin bu faaliyetleri öyle etkili oldu ki söz konusu yıllarda adada büyük bir kıtlık yaşandı. Ardından 1077’de Trapani ele geçirilerek Sicilya’nın batısı kontrol altına alındı. Bir yıl sonra adanın merkezindeki en güçlü Müslüman kalelerinden biri olan Castronuovo, şehirdeki Müslüman garnizonunun teslim olması ile Normanlara geçti. 1079’da ise kuzeydeki tek Müslüman kalesi olan Taormina altı aylık bir kuşatmanın ardından teslim oldu.⁴⁷¹

1081-1084 yılları arasında Müslümanlar, Normanların Balkanlarda olmalarından da faydalanarak Sicilya’da Norman topraklarına sık sık saldırılar düzenlemeye başladılar. 1084’te İbn Abbad bir filo ile Calabria kıyılarını yağmaladı, Reggio’ya inerek şehrin dış mahallelerini ateşe verdi. Ayrıca Rocca d’Asino Manastırı’nı basarak buradaki tüm keşişleri ele geçirdi. Onun bu seferleri, zaten başından beri var olan Sicilya’da yürütülen Haçlı Seferi düşüncesini daha da perçinledi. 1086’da İbn Abbad Syracuse’de öldürüldü ve şehir ele geçirildi. Aynı yılın Temmuz ayında güneyde Girgenti de Norman hâkimiyetini tanıdı. Bu son zaferlerin ardından Sicilya’da Müslümanların elinde sadece Noto, Butera ve Castrogiovanni kaldı. 1087’de ise Zîrî Emîri Temîm ile bir barış anlaşması yapıldı, bu anlaşma ile Sicilyalı Müslümanların herhangi bir dış yardım almalarının önüne geçilmiş oldu.⁴⁷²

1088 yılında ise Sicilya’daki en güçlü Müslüman kalesi olan Castrogiovanni Emîri Hammud (?), Roger’ye teslim oldu ve Hristiyan olmayı kabul etti. Kendisi ile beraber tüm ailesi de Hristiyan olan Hammud’a Roger tarafından Calabria’da toprak tahsis edildi. Adanın merkezi de böylece Normanlar’a geçti, Müslümanlar artık

⁴⁷⁰ Ahmad, **a.g.e.**, s. 52.

⁴⁷¹ Malaterra, **a.g.e.**, s. 138-143.; Ahmad, **a.e.**, s. 52-53.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 167-168.

⁴⁷² Ahmad, **a.e.**, s. 53.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 171-172.

güneydoğuda küçük bir toprak parçasına sıkıştırıldılar. 1088-1089 yılında Roger'nin Bohemund'a karşı yeğeni Roger Borsa'yı desteklemek üzere Güney İtalya'ya geçmesi adanın tamamen ele geçirilmesini geciktirdi. Bu mesele halledildikten sonra Roger, 1089 Nisan'da Butera'yı kuşattı ve teslim yolu ile aldı. Sicilya'da son Müslüman kalesi Noto'nun ise Şubat 1091'de gönüllü olarak teslim olması ile adanın ele geçirilmesi tamamlandı.⁴⁷³

Sicilya'nın tamamen Normanlara geçmesinin ardından Roger adayı adamlarına ve çeşitli aile üyelerine *fief*⁴⁷⁴ olarak dağıtmaya başladı. Adanın VIII.-IX. Yüzyıllarda Müslümanlar tarafından yaklaşık 75 yılda ele geçirilmesi ile karşılaştırıldığında Normanlar yaklaşık 30 yıl içinde tüm adaya egemen olmuşlardı. Bunun yanı sıra fethin ardından birçok Müslüman aristokrat ve entelektüel kişi adayı terk etmiş ve Kuzey Afrika veya Endülüs'te yaşamaya başlamıştı. Fakat nüfus olarak bakıldığında Müslümanlar hâlâ ağırlıktaydı. Normanlar burada etnik bir temizlik asla düşünmediler, burayı ellerinde tutmanın tek çözümünün barış içinde yaşamak veya ada da Hristiyan göçünü teşvik etmek olduğunu kısa sürede farkettiler. Bu politika Sicilya'da başarı ile uygulandı ve Roger ile başlayan adadaki hoşgörü, uzun yıllar devam etti. Adada Müslümanlar, Normanlar ve az sayıda da olsa Grekler uzun yıllar boyunca barış içinde yaşadılar. Bu ise adada yürütülen Haçlı Seferleri'ne bir tezat oluşturmaktaydı, ancak Normanlar bu hoşgörü politikasını burada gerçekleştirmek zorunda idiler. Bu politikanın yanı sıra adanın Hristiyanlaşması adına bazı adımlarda atıldılar. Mesela 1091 ve 1093 yılları arasında Catania, Syracuse, Agrigento ve Mazara'da dört adet piskoposluk kurulmuştur.⁴⁷⁵

Kardeşi Roberto Guiscardo'nun ölümü ve Sicilya'nın ele geçirilmesinin sonucunda Roger, İtalya'da en güçlü siyasî figür hâline gelmişti. Ayrıca o Tancred Hauteville'nin İtalya'ya gelen oğullarından hayatta kalan tek kişiydi. Yeğeni Roger Borsa'nın her zaman yanında yer aldı, zira Roger Borsa onun desteği ile Apulia Dükü oldu ve Bohemund'un saldırgan politikalarına karşı koyabildi. Sicilya'nın ele geçirilmesi ile de Avrupa'da hatırı sayılır birisi hâline geldi. Gerek krallar gerek ise yerel prensler onunla evlilik yoluyla ittifak kurmak için çabaladılar. 1080 yılında

⁴⁷³ Ahmad, **a.e.**, s. 53.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 172.; Chalandon, **TCMH**, C. V, s. 183.

⁴⁷⁴ Ortaçağ Avrupa'sında yaygın bir şekilde görülen senyör-vassal ilişkisi ve feodalite, Sicilya'da Norman hâkimiyetinin başlamasından sonra burada da kurulmuştur. Le Goff, **a.g.e.**, s. 96.

⁴⁷⁵ Ahmad, **a.g.e.**, s. 53-54.; Loud, **The Age of Robert Guiscard**, s. 173-174.

Birinci Haçlı Seferi'ne de katılan Toulouse Kontu Raymond, Roger'nin kızı Matilda ile evlenmek için elçiler gönderdi ve Roger bu evliliği onayladı. 1086 yılında bu sefer Fransa Kralı I.Philip (1060-1108), Roger'nin kızı Emma ile evlenmek istediğini bildirdi. Ancak kralın bu evliliği para için yapacağını öğrenince Roger evliliği reddetti. 1095'te ise IV.Heinrich'in oğlu Konrad, Papalık vasıtası ile Roger'nin kızı Constance ile evlendi. 1095'te Macaristan Kralı Coloman (1095-1116), Roger'nin bir başka kızı Felicia ile evlenmek istedi ve bu talebi kabul edildi. Görüldüğü üzere Sicilya Kontu Roger, başarıları ile Avrupa'da tanınır bir konumda bulunduğunu ve dikkate değer birisi olduğunu ispatlamıştı.⁴⁷⁶

3.15. Cosenza'nın Norman Yönetimine İsyanı (1091) ve Bohemund'un Roger Borsa'ya Karşı İkinci Kez Harekete Geçmesi (1093)

1087'de Bohemund'un Roger Borsa'ya karşı isyanında ele geçirdiği Cosenza şehri, aralarındaki barış anlaşması ile tekrar Roger Borsa'ya geçmişti. Ancak şehir sakinleri, 1091'in Mayıs ayında Roger Borsa'ya karşı ayaklandı. Bu isyanın sebeplerinin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir, bir ihtimal olarak bu isyanı şehirdeki Bohemund taraftarlarının çıkardığı düşünülebilir. Gelen haberler üzerine Roger Borsa, üvey kardeşi Bohemund'u ve amcası Roger'yi kendisine yardıma çağırdı. Roger ise kendisi gelmedi, hatırı sayılır bir Müslüman birliğini ona yardıma gönderdi. Cosenza halkı duvarları güçlendirdi ve savunma için gerekli olan şeyleri hazırladı. Amaçları teslim olmak değildi ve sonuna kadar şehri savunmaktı.⁴⁷⁷

Roger ve Roger Borsa şehir önlerinde geldikten sonra kuşatmaya başlayarak her türlü giriş çıkışı engellediler. Halk her taraftan kuşatıldıklarını öğrenince büyük bir korkuya kapıldı. Şehri almada kararlı görünen Norman ordusuna karşı varlık gösteremeyeceklerini anladılar. Kendilerini affetmeleri şartı ile şehri teslim etmeye karar verdiler. Bunun üzerine Roger Borsa şehri teslim aldı ve en yüksek yerine bir kale inşa etti. Roger Borsa yardımlarından ötürü şehrin yarısını da amcasına verdi. Aynı yıl Roger'nin oğlu Jordan, kendi yetki alanında olduğu Syracuse'de hastalandı ve bunun akabinde öldü. Roger'nin diğer bir oğlu Geoffrey ise daha önce cüzzamdan

⁴⁷⁶ Malaterra, **a.g.e.**, s. 151-205.; Ahmad, **a.e.**, s. 53-54.

⁴⁷⁷ Malaterra, **a.e.**, s. 194-195.

hayatını kaybetmişti, Jordan'ın ölümü ile Sicilya Kontu Roger'nin yerine hiçbir vârisi kalmadı.⁴⁷⁸

Bu sırada 1093'te Roger Borsa, Fransa Kralı I.Philip'in yeğeni Flanders Kontu II.Robert (1093-1111)'in kızı Elaine ile evlendi. Fakat bu evliliğin ardından Melfi'de ciddi bir şekilde ateşlendi ve durumu her geçen gün kötüye gitti. İtalya'daki en uzman doktorlara başvurulduğu zaman doktorlar her şeyi denediler ancak durumunun umutsuz olduğunu bildirdiler. Roger Borsa'nın öldüğüne dair söylentiler Apulia ve Calabria bölgelerinde hızla yayıldı. Söylentileri duyan Bohemund, kardeşinin öldüğüne gerçekten inandı ve ona bağlı olan garnizonların sadakatini güvence altına almak için Borsa'nın yetki alanlarına doğru harekete geçti. Ayrıca kardeşinin mirasçılarının haklarına saygı duymayı amaçladığını ve sadece koruyucu olarak hareket ettiğini açıklayarak kendisine meşru bir görünüm vermeye çalıştı. Onun bu düşüncesinden ötürü Sicilya Kontu Roger, kendisine danışmadan böyle bir plân yaptığı için Bohemund'a karşı öfkeleni. Kendisine sadakat sunsa bile daha sonra hile ve aldatmacalar ile kendisine karşı komplo kurabileceğinden korkuyordu. Adamlarına onu takip etmelerini ve onu Calabria'dan tamamen uzak tutmalarını emretti. Bu müdahale ile Bohemund'un Calabria'ya yerleşmesinin önüne geçilmiş oldu.⁴⁷⁹

Bohemund açısından Roger Borsa'nın ciddi bir şekilde hastalandığı sırada Apulia Dükü olmak için bundan daha iyi bir fırsat olamazdı. Daha önce de kardeşine karşı isyana kalkışmış ancak Roger ve II.Urbanus'un onu meşru dük olarak tanınması ile kendisini geri plâna çekmişti. Şu hâlde onun üvey de olsa kardeşi sıfatı ile Güney İtalya'nın efendisi olabilirdi. Onun yanı sıra Borsa'nın kayınbiraderi William Grandmesnil de söylentiler üzerine ayaklanmış ve Calabria'daki Rossano'ya girmişti. Burasının haklı olarak kendi yetki alanına girdiğini ilan etti, çünkü eşi Mabila Roger Borsa'nın kız kardeşi ve Roberto Guiscardo'nun da kızıydı. Daha sonra Bohemund ve William, Roger Borsa'nın ölmediğini öğrendiler. Borsa doktorların tedavisi ile uzun da sürse günden güne iyileşmeye başlıyor ve her geçen gün sağlığı iyiye gidiyordu. Bunu duyan Bohemund Melfi'ye gitti, ona iyileşmesinden çok memnun olduğunu bildirdi. Ondan aldığı kaleleri iade ederek kimseyi aldatma niyetinde olmadığını göstermeye çalıştı. Roger Borsa'nın iyileştiği haberi ise William'ın hoşuna gitmedi,

⁴⁷⁸ Malaterra, **a.e.**, s. 195-196.; Yewdale, **a.g.e.**, s. 32.; Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 299.

⁴⁷⁹ Malaterra, **a.e.**, s. 198-199.

onun yokluğunda ele geçirdiği Rossano şehrini geri vermek istemedi ve Roger'ye karşı şehri güçlendirmeye başladı.⁴⁸⁰

William'a karşı Roger Borsa, Bohemund ve amcası ile harekete geçti. İlk olarak William'a ait olan Castrovillari'ye giderek burada hâkimiyet kurdu. Yaklaşan büyük Norman ordusu karşısında William, Borsa ile müzakere yapmak istedi. Yapılan görüşmelerde William yasal anlamda herhangi bir şeye ait olmadığını fark ederek topraklarından mahrum bırakıldı. İtalya'da yasal bir toprağı kalmayan William, eşi ile beraber İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı. Bizans İmparatorluğu'nun güneyde Hauteville yönetiminden memnun olmayan Norman soylular için hâlâ cazibe merkezi olduğunu da söylememiz gerekir. Geçmişte Humprey'in oğulları Abelard ve Herman başta olmak üzere pek çok Norman güneyi terk edip Bizans'a sığınmıştı. İstanbul bu nedenle hâlâ servet arayanlar ve Norman liderler tarafından rağbet göremeyenler için bir çıkış kapısı olarak görülüyordu. Norman maceraperestleri için de Doğu ve Bizans'ın çekiciliği devam etmekteydi.⁴⁸¹

3.16. Piacenza-Clermont Konsilleri (1095) ve Normanlar

Haçlı Seferi çağrısının yapıldığı Piacenza ve Clermont Konsilleri'nde Papa II.Urbanus, yıllar boyunca Avrupa toplumunda ortaya çıkan dinî duyguları Doğu'ya yönlendirmiştir. Endülüs'te Müslümanlara karşı yürütülen *Reconquista* hareketini de yakından takip eden II.Urbanus, bu konsilleri şüphesiz III.Clemens'i saf dışı ettikten sonra toplayabilmişti. II.Urbanus 1093 yılının sonlarında rüşvet yolu ile soylularını kendi tarafına çekerek Roma'ya girmeyi başarmıştı. Ancak Piacenza Konsili'ne kadar IV.Heinrich ve III.Clemens ile olan ayrılık devam etti. Bunun yanı sıra Urbanus, IV.Heinrich'in oğlu Konrad'ı da Sicilya Kontu Roger'nin kızı Constance ile

⁴⁸⁰ Malaterra, **a.e.**, s. 199.; Yewdale, **a.e.**, s. 32. Roger Borsa'nın Apulia Dükü olmasına rağmen onun yönetiminin zayıflığı en belirgin bir şekilde William Grandmesnil'in isyanında ortaya çıkmıştır. Zira dönem hakkında önemli çalışmaları bulunan Yewdale, Chalandon ve William McQueen gibi yazarlar Roger Borsa'da babasının gücü ve enerjisinin olmadığı, onun yönetimi altında Güney İtalya'daki Norman yönetiminin sallantıda olduğu, dirayetli ve baskın bir lider olmadığı ve iktidarını korumak için sürekli manastırlara yardımlarda bulunduğu konusunda hemfikirdirler. Diğer bir ortak noktada buluşulan husus ise Roger Borsa'nın en ufak bir sorunda bile amcası Roger'yi Sicilya'dan çağırdığı için pasif bir konumda olduğudur. Bohemund da aslında onun bu pasifliğinden faydalanmak istemiş ancak amcası Roger'nin desteği ile düğün hayallerini geri plana atmıştı. Devrin en önemli kaynağı olan Malaterra'da bile Roger Borsa'nın yukarıda bahsettiğimiz hususları belirtilmektedir: “*Onun gücü (Roger) sayesinde Roger Borsa kendisine karşı çıkanları yok etti, kendi kuvvetleri yeterli olmadığına Sicilya kontuna güvenerek onu bir kamçı gibi kullandı...*” Malaterra, 179-180. Apulia Düküğü'nde resmî olarak Roger Borsa bulunmasına rağmen Sicilya Kontu Roger bu düküğü de yönetiyor gibi görüldüğünü söyleyebiliriz.

⁴⁸¹ Malaterra, **a.e.**, s. 200-202.; McQueen, **a.g.e.**, s. 449.

evlendirmek sureti ile Papalık müttefiki hâline getirdi. II.Urbanus böyle bir evlilik ile Konrad'ın babasına karşı koyabilecek bir konumda olabileceğini ve onun Kutsal Tanrı Kilisesi'ne aykırı davranışlarının da üstesinden gelebileceğini düşünüyordu.⁴⁸² Biz ise konumuz itibari ile bu konsillerde Normanların bağlantısı veya bu konsiller öncesinde veya sırasında Normanların rolünün neler olduğunu gibi soruları cevaplandırmaya çalışacağız.

Papa II.Urbanus, 1095 yılı başında Roma'dan kuzeye doğru yolculuğa çıkarak tüm Batı kilisesi temsilcilerine Mart ayı içinde Kuzey İtalya'daki Piacenza'da toplanacak olan Papalık yönetiminin ilk büyük konsiline katılmaları emrini gönderdi. II.Urbanus ayrıca Alexios'a da bir mektup göndererek Piacenza'da Bizans elçilerinin de hazır bulunmasını istedi. 1-7 Mart tarihleri arasında toplanan bu büyük konsile 200 piskopos, 4000 rahip ve yaklaşık 30.000 kişilik bir halk kitlesi katıldı. Piacenza'da ilk olarak reform hareketinin mücadele ettiği dinî görevlerin para ile satılması, papaz evlilikleri gibi meseleler çözüme kavuşturuldu. Ayrıca III.Clemens'in seçimi de geçersiz kılındı ve takipçileri etkisiz bırakıldı. Bunların ardından Alexios'un elçileri Türkler Anadolu'dan atılmadıkça Hristiyanlığın doğu sınırının güvence altına alınamayacağını ve bunu gerçekleştirmek için imparatorun hizmetinde Türklere karşı savaşmanın gerekli olduğunu belirterek Batı'dan ücretli asker talebinde bulundular.⁴⁸³

Bizans İmparatorluğu'nun neden Piacenza'da Batı'dan ücretli asker talebinde bulunduğunu anlamak için Bizans ordu yapısındaki değişiklikleri anlamak şarttır. Peçenekler veya diğer step kavimleri, Hastings Savaşı'nın ardından İngiltere'yi terk etmiş olan Anglo-Saxonlar, Varagler, Normanlar ve geçici olarak imparatorluğun hizmetine girmiş olan batıdan gelen çeşitli şövalyeler artık Bizans ordusunun bel kemiğini oluşturuyordu. Fakat bu toplanan düzensiz birlikler hiçbir surette Bizans'ın asker ihtiyacına yeterli bir şekilde karşılık gelmemekteydi. Balkanlar'da uzun Tuna sınırını korumak ciddi bir güç gerektirmekteydi ve her ne kadar Roberto Guiscardo'nun ölümü ile kesilmiş olan Norman faaliyetleri Batı'dan tekrardan başlayabilirdi. Ayrıca Anadolu'da sabit olmayan sınırlar ve ileri karakollar sürekli Türkmen saldırılarına maruz kalmakta ve bu bölgenin güvenliği ve yolların korunması

⁴⁸² Malaterra, **a.e.**, s. 202-203.; Richard P. McBrien, **Lives of the Popes**, New York, Harper Collins Publishers, 1992, s. 191.

⁴⁸³ Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 81.; Işın Demirkent, **Haçlı Seferleri**, s. 3-4.; McBrien, **a.e.**, s. 191.; Robert Somerville, **Pope Urbanus II's Council of Piacenza March 1-7, 1095**, New York, OUP, 2011, s. 8.

da ayrı bir çaba gerektirmekteydi. Böylesi sıkıntılı bir ortamda Piacenza’da Bizans elçileri doğal olarak Katolik dünyasından kendilerine temin edebilecek ücretli askerler isteme yoluna gitmişlerdi.⁴⁸⁴

Ortodoks Kilisesi’ni Katolik Kilise himayesine alma düşüncesi tüm reformcu papalar gibi II.Urbanus için de önemliydi. Bu isteği büyük bir memnuniyetle karşıladı ancak bunu Bizans’ın istediği şekilde değil Papalık düşüncesinin çıkarları doğrultusunda şekilde yorumladı. II.Urbanus, Bizans’ın kazanacağı başarılarından ziyade kendi çıkarlarına uygun düşecek bir sefer ile bunu gerçekleştirmeyi düşündü. Fakirlik ve sefalet içinde yaşayan insanları zenginlik ve servet kazanma umudu ile Doğu’ya yönlendirmek ise bu işin asıl amacını gizleyecekti. Din uğruna fedakârlık teması ön plâna çıkarılarak çağrı bu yönde yapılmalıydı. Bu şekilde bir çağrıda ilân edilen Haçlı seferi çağrısına daha fazla bir katılım beklenebilirdi. Doğu’nun durumu ise böyle bir sefer başlatmak için müsait görünüyordu. Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah (1072-1092)’ın ölümü ile devlet içinde bir duraklama devri başlamış, iktidar olmak isteyen haneden mensuplarından ötürü Büyük Selçuklu İmparatorluğu zor bir sürece girmişti. Ayrıca Anadolu’da birbirine üstünlük kurmaya çalışan Türk beylerinin anlaşmazlıkları sonucu karmaşık bir durum söz konusuydu. Bu devirde Bizans’ın batıdan sağlayacağı asker temini ile güçlü ordular tarafından yapılacak harekâtlar Anadolu’da Türk hâkimiyetini sona erdirebilirdi. Ancak II.Urbanus Haçlı Seferi çağrısını Piacenza’da duyurmadı, bunu aynı yıl içerisinde düzenleyecek Clermont Konsili’nde ilân edecekti.⁴⁸⁵

Papa II.Urbanus Piacenza Konsili’nin ardından yaz aylarında Fransa’ya geldi. Burada Kasım ayında tekrar bir konsil için Fransa ve civar ülkelerdeki piskoposlara mektuplar gönderdi, onlardan Clermont’ta kendisi ile buluşmalarını istedi. Clermont Konsili 18-28 Kasım 1095 tarihleri arasında toplandı. Burada II.Urbanus kendisini dinleyen büyük bir kitleye Haçlı Seferi çağrısını gerçekleştirdi. Onun bu çağrısı Batı dünyasına hâkim olmuş dinî bir istek ve heyecan sebebi ile geniş bir karşılık buldu. Bu çağrının geniş bir yankı bulmasında yıllar içinde artan hac ziyaretleri sebebi ile Kudüs’e karşı duyulan özlemin olmasının yanı sıra seferin ekonomik açıdan zor durumda olan halka da yeni imkânlar sağlayacak olmasıydı. II.Urbanus bu çağrısında

⁴⁸⁴ Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 82.

⁴⁸⁵ Demirkent, **Haçlı Seferleri**, s. 4.; aynı Yazar, “Haçlı Seferi Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri”, s. 70.; Sevim-Merçil, **a.g.e.**, s. 173.; Ostrogorsky, **a.g.e.**, s. 333-334.

Doğu Hristiyanlarına yardım ve Kutsal Toprakları kurtarmak olmak üzere iki hedef belirlemişti. Bunun yanı sıra seferin büyük bir hac yolculuğu olacağını belirtmiş ve bu sefere katılanların günahlarının bağışlanacağını müjdesini de vermişti. Bu tür dinî motifler ise sadece bir gizlemeden ibaretti, Batıların asıl amacı Doğu Hristiyanları'na yardımdan çok onlar üzerinde kendi hâkimiyetlerini ve Yakındoğu'da Lâtin egemenliği kurmaktı. II.Urbanus'un diğer bir amacı ise imparatorlar veya kralların haricinde manevi bir lider altında bir şövalye ordusunun kurulmasıydı.⁴⁸⁶

Papa II.Urbanus'un ilân ettiği sefere katılacak ordular Avrupa'da büyük ölçüde hazır. İngiltere, Normandiya ve Fransa'da bir Haçlı seferini sağlayacak olan sosyolojik, ekonomik ve askerî koşullar neredeyse hazır bir durumdaydı. Endülüs'te de Haçlı Seferi'nin bir başka cephesi son hızıyla devam etmekteydi. Sicilya'da Roger adayı Müslümanlardan alarak burada da Katolik hâkimiyetini tesis etmişti. Sadece Almanya'da IV.Heinrich ve Papalık arasında VII.Gregorius zamanında başlayan ihtilaflardan ötürü ilk Haçlı Seferi'ne Alman katılımı ciddi bir şekilde yaşanmadı. Papalık'ın önünde ise sadece sefere ciddi bir katılımın beklendiği Güney İtalya Normanları arasındaki siyasî anlaşmazlıkların çözülmesi duruyordu. Bu nedenle II.Urbanus 1090 yılında güneyi ziyaret etmiş ve Roger Borsa-Bohemund arasındaki ihtilafı gidermeye çalışmıştı. Roger Borsa'yı meşru Apulia Dükü ilan ederek Bohemund'un da buna saygı duymasını beklemişti. Böylesi bir hamle ile Güney'deki sorunları çözdüğünü düşünen II.Urbanus, Piacenza ve Clermont Konsilleri'ni gerçekleştirmeye muvaffak oldu. Konsiller sırasında Norman katılımının ve buralarda gerçekleşen çağrılarının ne zaman ve ne şekilde Güney İtalya'ya ulaştığını belirlemek

⁴⁸⁶ Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 83.; Demirkent, **Haçlı Seferleri**, s. 5-8.; aynı Yazar, "Haçlı Seferi Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri", s. 72. Erdmann, **a.g.e.**, s. 335-336. Haçlı Seferleri düşüncesinin nasıl ortaya çıktığı, temelleri ve nasıl bu kadar yankı bulduğu; seferler öncesinde Avrupa'nın sosyo-ekonomik yapısı ve II.Urbanus'un Clermont Konsili'ndeki vurguladığı tüm noktalardan bahsetmek bu tezin amacını ve kapsamını aşmakta, ayrıca bizi asıl konumuzdan uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle yukarıda bahsedilen konuları özet halinde vermeye çalıştık. Söz konusu dönem hakkında daha fazla bilgi için bkz. Raşid Erer, **Türklere Karşı Haçlı Seferleri**, Haz. Ahmet Yüksel Özemre, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2002.; **A History of the Crusades**, Ed. by. Marshall W. Baldwin, Wisconsin, The University of Wisconsin Press.; Jonathan Harris, **Byzantium and the Crusades**, y.y., Bloomsbury, 2014, 2.Bs.; Christopher Tyerman, **The Invention of the Crusades**, New York, Palgrave Macmillan, 1998.; George W. Cox, **The Crusades**, New York, Charles Scribner's Sons, 1891.; Jonathan Riley Smith, **The Crusades: A Short History**, y.y., Yale University Press, 1987.; Richard A. Newhall, **The Crusades**, New York, Heinrich Holt and Company, 1927.; **The Oxford History of the Crusades**, Ed. by. Jonathan Riley Smith, Oxford, OUP, 1999.; Jonathan Riley Smith, **The First Crusade and The Idea of Crusading**, Somerset, Continuum, 2003. II.Urbanus'un Clermont'ta yaptığı konuşma için ayrıca bkz. **Translations and Reprints From the Original Sources of European History: Urbanus and The Crusaders**, Ed. by. Dana Carleton Munro, New York, Longmans&Green Co., 1901.

imkânsızdır. Buradan ancak şu noktalar çıkarılabilir; II.Urbanus, Roger Borsa'yı meşru dük olarak tanımasıyla ve güneyde geçirdiği süre zarfında Normanlar arasındaki sorunların çözdüğüne emin olmuş ve Avrupa'da ki tüm siyasî otoritelerin yapılacak bir Haçlı Seferi çağrısına müsait olduğunu görerek Piacenza ve Clermont Konsillerini düzenlemiştir.

3.17. Bohemund ve Güney İtalya Normanları'nın Birinci Haçlı Seferi'ne Katılmaları (1096)

Clermont Konsili'nde ilan edilen çağrılar ve mesajların güneyde nasıl bir karşılık bulduğuna dair maalesef kaynaklarda yeterli bir bilgiye sahip değiliz. Buradan hareketle ancak çıkarımlar yapmak sureti ile bir fikir edinebiliriz. Konsilin yankıları kısa sürede Güney İtalya'ya ulaşmış olmalıdır, çünkü Bohemund'un 1096 yılında kardeşi Roger Borsa'ya isyan eden Amalfi şehrini kuşatırken Haçlı Seferi'ne katıldığı konusu dönemin ana kaynaklarında yer almaktadır.

Amalfi kuşatmasına ve Bohemund'un Haçlı Seferlerine katılmasına giden yol Apulia Dükü Roger Borsa'nın güneydeki kalelerin bakımlarını ve yönetimlerini Lombardlara devretmesi ile başlamıştı. Kendisi Lombard bir anneden geldiği için Roger Borsa Lombardlara ve Normanlara aynı seviyede davranıyordu. Lombardların artık kendisine sadık ve güvenilir insanlar olduğunu düşünüyordu. O zamana kadar Normanlar kalelerini kendileri yönetmekteydiler ve bu tahkimatların Normanlar dışında başka gruplara verilmesini de uygun görmemekteydiler. Roger'nin neden böyle bir karar aldığını açıklamak çok zordur.⁴⁸⁷

Roger'nin bu kararının bir sonucu olarak 1096 yılının başlarında Amalfi'deki Lombardlar şehirdeki kaleyi ele geçirdi ve burayı Normanlara karşı savunmaya başladılar. Amalfi'de hâkim duruma geldikten sonra Normanların ve Roger Borsa'nın boyundurluğundan kurtulmaya çalıştılar. Lombardlar düke verdikleri vergileri ve haracı da reddederek Roger'e karşı isyankâr bir tavır içerisine girmişlerdi. Bu haberleri aldıktan sonra Roger Lombardlara duyduğu güvenden dolayı pişman oldu, amcasını ve Bohemund'u çağırarak kendisine yardım etmelerini istedi. Apulia ve Calabria'nın her

⁴⁸⁷ Malaterra, **a.g.e.**, s. 203.; Krş. Chalandon, **Historie de la Domination Normande**, C. I, s. 301.

tarafından toplayabildiği kadar askerle Amalfi önlerine geldi. Karadan ve denizden şehri tamamen abluka altına aldı, baskı yolu ile halkı teslim almayı plânladı.⁴⁸⁸

Bohemund'da kardeşine yardım amacı ile Amalfi önlerine gelmiş ve şehir kuşatmasına katılmıştı. Bu sırada Kuzey Fransa'dan hareketle Amalfi'den Apulia'ya doğru yol almış olan büyük bir Haçlı ordusunun geçişini gördü, ayrıca onların Kudüs'e gitmeye kararlı olduklarını ve pagan halklar (Türkler ve Müslümanlar) ile savaşmaya hazır olduklarını duydu. Ardından bu ordudan birilerine ne tür silahlarla savaşmış ve savaşta hangi çılgınlıkları attıklarını sordu. Karşılık olarak “ *Savaş için uygun silahlarla silahlandırıldılar, sağ omuzlarında İsa'nın haçını giyerler ve onların savaş çılgınlıkları Deus vult (Tanrı istiyor!), Deus vult, Deus vult! tur!* ” cevabını aldı. Bunun sonucunda Bohemund sahip olduğu en pahalı pelerinin kesilerek Haç'a dönüştürülmesi emrini verdi ve bu seferin sembolü olan Haç'ı kıyafetine yerleştirerek yemin etti. Bunun ardından Amalfi önlerinden ayrılma kararı aldı.⁴⁸⁹

Bohemund Amalfi'den ayrıldıktan sonra Apulia'ya dönerek sefer için gerekli hazırlıklara başladı. Sefere katılma kararı aldıktan sonra yaklaşık 500 şövalye ondan esinlenerek Haçlı yemini etmiş ve kuşatmadan ayrılmıştı. Bu şövalyelerin arasında Roger Borsa ve Sicilya Kontu Roger'ye bağlı olanlar da vardı. Ordusunun büyük bir kısmının Bohemund ile Haçlı yemini etmesinin ardından kaybettiğini gören Roger ve amcası Amalfi kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldı. Burada şunu söylemeliyiz, kendi şövalyelerini kontrol etme güçlerinin olmaması bir kez daha Roger Borsa'nın kişiliğinde Apulia Düklüğü'nde Hauteville yönetiminin zayıf olduğunu göstermektedir.⁴⁹⁰

Hazırlık için ilk iş olarak Bari'deki eşyalarını ve mallarını elden çıkarma ile başlayan Bohemund bunun ardından bilgisi dışında herhangi bir tahkimat yapılmasını da yasakladı. Ayrıca sefere katılacak olan herkesin aynı limandan yola çıkmasını

⁴⁸⁸ Malaterra, a.e., s. 204.

⁴⁸⁹ Malaterra, a.e., s. 204.; **Gesta Francorum: The Deeds of the Franks and Other Jerusalem-Bound Pilgrims**, Ed. by. Nirmal Dass, Lanham, Rowman&Littlefield Publishers, 2011, s. 30.; Altan, **Antakya Haçlı Prinkepsliği Tarihi**, s. 30. Amalfi önlerinden geçen bu Haçlı ordusu Vermandois Kontu Hugh (1085-1101)'a ait olmalıdır. Hugh Amalfi kuşatmasının devam ettiği Ağustos ayında Fransa'dan hareketle İtalya'ya gelmiş ve Bari'den Draç'a geçmeyi hedeflemişti. Ancak bu ordunun Hugh'a ait olmasına şüpheli bakmalıyız, çünkü Malaterra Bohemund'un geçmekte olan bu Haçlı ordusunda bir liderin olmadığını fark etmiş ve kendisini ordunun başına geçirdiğini kaydetmiştir. Bohemund belki de bu orduyu yapılacak bir sefer için kullanmayı düşünmüş ve muhtemelen geçen bu Haçlı ordusu Bohemund ile ayrılana kadar İtalya'da kalmıştı.

⁴⁹⁰ Malaterra, a.e., s. 204-205.; **Annales Lupii Protopatharii**, s. 377.; Altan, **Antakya Haçlı Prinkepsliği**, s. 30.; McQueen, a.g.e., s. 449-450.

emretti. Ancak kendisinin sefer sırasında Bizans'ın topraklarından geçmesi gerektiğinden buralarda nasıl bir muamele göreceği konusunda endişeleri vardı. Normanlar Bohemund'un da büyük başarılar gösterdiği 1081 ve 1085 yıllarında Balkanlar'da ciddi faaliyetlerde bulunmuşlardı ve Bizans'ı çok zor bir duruma sokmuştu. Bunların etkisi ile İmparator Alexios Komnenos'un kendisine nasıl davranacağını bilmiyordu. Sefere çıkmadan önce kendi plânlarını Alexios'a bildirmiş olması ve barış içinde Bizans topraklarından geçme güvencesini almış olması muhtemeldir. Hazırlıklarını tamamlamasının ardından Bohemund, ordusu ile birlikte 1096 Ekim'de Bari'den yola çıktı.⁴⁹¹

Burada sefere katılan Norman ordusunun mahiyetinden ve kimlerden oluştuğundan da bahsetmek gerekir. Bohemund'a katılmış olanlardan en dikkat çekicisi ve Haçlı Seferlerinde adından sıkça söz ettirecek olanı, onun kız kardeşi Emma'nın Markiz Odo ile evliliğinden doğmuş olan yeğeni Tancred idi. Tancred'in yanı sıra Bohemund'un bir başka yeğeni Salerno Kontu Richard (?-1114)⁴⁹² ve Rainulf'ta oğlu Richard ile bu seferde onla eşlik edecekti. Bunların yanı sıra Anse Lordu Robert (?), Canny Kontu Herman (?), Tostain'in oğlu Robert, Radulf'un oğlu Humprey, Russionolo Kontu, Cagnano Kontu Albered (?) ve Monte Scobioso Kontu Humprey (?) gibi isimler Norman ordusunda yer almaktaydı. Anse Lordu Robert ve Canny Kontu Herman Fransa'dan gelmiş olup Bohemund'a katılmışlardı. Fakat geri

⁴⁹¹ **Gesta Francorum**, s. 30.; Yewdale, **a.g.e.**, s. 36.; Altan, **Antakya Haçlı Prinkepliği**, s. 31.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 119. Bohemund Bari'den hareket ile Draç, Devol, Ohri ve Selânik yolu ile 10 Nisan 1097'de İstanbul'a ulaştı. Diğer Haçlı liderleri de aynı yıl İstanbul'a vardılar. Alexios Komnenos Haçlıların asıl amacını bildiği için onlardan Batı âdetlerine göre kendisine vassallık yemini etmelerini istedi. Bu yeminin ardından Haçlıları Anadolu'ya geçirdi. Haçlılar ilk olarak Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti İznik'i 6 Mayıs 1097'de kuşattılar. Şehir Haçlıların eline geçti ancak vassallık yemininden ötürü Bizans'a devredildi. Gelen bu Haçlı tehlikesine karşı Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan (1092-1107), 1 Temmuz 1097'de Eskişehir yakınlarındaki Dorylaion'da karşı koymaya çalışsa da geri çekilmek zorunda kaldı. Haçlı ordusu Kudüs'e doğru yürüyüşüne devam etti. İlk olarak Aşağı Lorraine Dükü Godefroi de Bouillon (1089-1096)'un kardeşi Baudouin Haçlı ordusundan ayrılarak Urfa'ya gitti, burada şehrin hâkimi Ermeni Thoros'u safdışı bırakarak 10 Mart 1098'de Urfa'da ilk Haçlı Devleti'ni kurdu. Ardından tüm Haçlı ordusu 20 Ekim 1097'de Antakya önlerine geldi ve şehri kuşatmaya başladı. Uzun süren bu kuşatma, Bohemund'un Antakya'daki Firûz isimli bir Ermeni ile anlaşıp şehri ihanet yolu ile ele geçirdiği 3 Haziran 1098'de son buldu. Bohemund Antakya'nın yeni lideri oldu ve burada Norman hâkimiyeti kuruldu. Tezimizin amacı ve kapsamı dışında olduğundan sefer esnasında yaşanan olayları anlatmayı doğru bulmadık. Birinci Haçlı Seferi ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Fulcherius Carnotensis, **Historia Hierosolymitana**, Çev. İlcan Bihter Barlas, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009.; Peter Tudebode, **Historia de Hiersolymitano Itinere**, Çev. Süleyman Genç, İstanbul, Kronik Kitap, 2019.; Raimundus Aguliers, **Historia Francorum qui ceperunt Iherusalem**, Çev. Süleyman Genç, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2019.; Ralph of Caen, **Gesta Tancredi**, Trans. by. Bernard S. Bachrach-David S. Bachrach, Hampshire, Ashgate, 2005.; Albericus Aquensis, **Incipit Historia Hieroslymitanae Expeditionis**, MGS.; **Gesta Francorum**, Anna Komnene, **a.g.e.**

⁴⁹² Birinci Haçlı Seferi'ne katılan Salerno Kontu Richard'ın babası, 1046'da ölen Apulia Dükü William Hauteville idi.

kalan isimler hakkında neredeyse hiçbir şey bilinmemektedir. Ayrıca Sourdeval Kontu Robert (?), Humfrey Fitz-Ralph ve Robert Fitz-Toustan gibi kişiler Roger Borsa'nın vassalleri iken Bohemund'a katılmaya karar verip sefere çıkmışlardır. Sayı bakımından tam olarak bilinemeyen ve çok büyük olmayan Norman ordusunun en az 500 kişi olduğunu ve tüm ordunun mevcudunun bu sayı civarında olduğunu söyleyebiliriz.⁴⁹³ Öte yandan Bohemund'un yanı sıra Sicilya Kontu Roger ve Roger Borsa'nın neden Haçlı Seferi'ne katılmadıkları hususu belirsizdir. Ancak İbnü'l Esir'de geçen bazı bilgiler Sicilya Kontu Roger'nin neden seferlere katılmadığı konusunda bize biraz fikir vermektedir. İbnü'l Esir'e göre, ilk Haçlı seferine katılan ordulardan birini oluşturan Aşağı Lorraine Dükü Godefroi'nin kardeşi Baudoin, seferin başında Kuzey Afrika'ya saldırmayı düşünmüş ve bu düşüncesinden dolayı Roger'den yardım istemişti. Roger'de bu sefere katılmasından ötürü Zîrî Hükümdarı Temîm'in kendisine karşı bir saldırı başlatacağından çekinmişti. Roger'nin Sicilya'yı ele geçirdiği zaman Müslümanlara karşı hoşgörü politikası yürüttüğünü de bilmekteyiz. Kendisi ayrıca Kuzey Afrika'da Zîrîler ile ticaret yapmakta ve bu ticaretten büyük kazançlar elde etmekteydi. Baudoin'in Afrika'ya yürüyeceğini duyunca bu seferin kendisine vereceği zararlardan çekinmiş ve katılmak istememiştir.⁴⁹⁴ Sicilya'nın hemen dibinde bulunan Kuzey Afrika'ya karşı bir seferde bile böyle düşünen Roger'nin Yakındoğu için neden harekete geçmediği de anlaşılır. Roger'nin ayrıca Haçlı Seferleri'nin Sicilya cephesinde görevini tamamladığını da belirtmemiz gerekir. Ayrıca yeni elde edilen bu toprakları denizaşırı bir sefere çıkararak kaybetme tehlikesini ve ihtimalini de göze alamadığı düşünülebilir.

3.18. Bohemund ve Normanların Birinci Haçlı Seferi'ne Bakışları

Bohemund ve onun gözünden Normanların Birinci Haçlı Seferi'ne bakışı ve bu seferden neyi amaçladıkları konusunda pek çok görüş mevcuttur. Bohemund'un Haçlı Seferlerine bakışı hususunda ilk olarak ana kaynaklarda geçen bilgileri ele alacağız. Bizans kaynağı Anna Komnene'de Bohemund'un sefer hakkındaki düşünceleri şu şekilde belirtilir: “ *Aslında niyeti kötüydü, (Güney İtalya'da) hiçbir dirliği olmadığından,*

⁴⁹³ Anna Komnene de Bohemund'un ordusunun büyük bir ordu olmadığını belirtmiştir. Anna Komnene, **a.e.**, s. 321.; **Gesta Francorum**, s. 30-31.; Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 119.; McQueen, **a.g.e.**, s. 450.

⁴⁹⁴ İbnü'l Esir, **a.g.e.**, C. X., s. 227-228.

ülkesini, sözde Kutsal Mezar'da (orayı Türklerden kurtararak) saygı duası etmek için bırakmıştı ama gerçekte niyeti kendisine bir Prenslik ülkesi edinmek, ya da daha iyisi, olabilirse, babasının öğütlerini izleyerek, Rum Devleti'nin (Bizans) kendisini ele geçirmektir... Bohemund kendisine (Bizans'ın) Anadolu'daki Başkomutanlığı rütbe ve görevinin verilmesini isteyince bu isteğini elde edemedi... İmparator (babasının bütün hınzırlıklarının Bohemund'da da görüleceğini) deneyimle biliyordu. İmparator bu komutanlık ona verilir ise Bohemund'un bundan yararlanarak (Bizans'a bağlılık andı içmiş) tüm kontları kendi buyruğuna alacağından ve bundan böyle, kendi özlemleri doğrultusunda her çeşit dolabı kolayca çevireceğinden çekiniyordu...⁴⁹⁵

Anna Komnene'nin ardından bir başka ana kaynağımız Willelmus Malmesbiriensis'de ise ilginç bir kayıtla karşılaşmaktayız. Burada geçen ifadelerle göre Papa II.Urbanus'u Haçlı Seferlerini düzenlemeye Bohemund ikna etmiştir. Yine geçen kayıtlara göre Papa bu sefer ile Roma'da tekrar hâkim konuma gelebilir, Bizans'a yardım gönderebilir ve Bohemund'da Balkanlarda kaybettiği toprakları yeniden alabilirdi. Ancak Malmesbury'de geçen bu bilgiler diğer kaynaklarla desteklenmediği için bu bilgilere şüphe ile yaklaşılmalıdır. Malmesbury'de Bohemund'un Haçlı Seferleri ile ilgili olan kayıtları şu şekildedir: “ 1095 yılında Papalık tahtına oturmuş olan II.Urbanus Alpler'den geçip Fransa'ya geldi. Bu yolculuğunun sebebi Guibert (III.Clemens) 'ten dolayı yıllarca evinden uzak olmasıydı ve dağların bu tarafındaki kiliselerde galip bir konuma gelmek istemesiydi. Daha gizli bir niyeti çok bilinmiyordu, Boamund'un tavsiyesi doğrultusunda, neredeyse tüm Avrupa'yı Asya'ya bir sefer yapmak için heyecanlandırmaktı, tüm ülkeler böylesi bir karmaşa içinde olduğu zaman Urbanus Roma'yı ve Boamund ise Illyria ve Makedonya'yı alabilirdi. Babası Guiscard Alexius'tan Durazzo ve Selânik'e kadar olan tüm topraklarla geçirmişti; Boamund ise Apulia'da babasının Roger'ye verdiği mirası elde edemediği için buralar üzerinde hak iddia etti...⁴⁹⁶

Bu iki ana kaynağımızın yanı sıra bu konu hakkında pek çok yazar da Normanların Haçlı Seferleri'ne bakışlarını incelemiştir. İlk olarak Steven Runciman, Bohemund'u Birinci Haçlı Seferi'nin kötü adamı olarak nitelendirmiş ve onun plânının başından beri Haçlı Seferi'ni kendisi için yeni bir Akdeniz İmparatorluğu yaratmak adına bir sıçrama tahtası olarak gördüğünü belirtmiştir. Kendisinin Antakya kuşatması sırasında Bizans birliklerini geri dönmeye zorladığını da ekleyen Runciman,

⁴⁹⁵ Anna Komnene, **a.e.**, s. 323.

⁴⁹⁶ Malmesbury, **a.g.e.**, s. 356.

onun Avrupa'ya döndükten sonra⁴⁹⁷ Bizans karşıtı bir duygu uyandırdığını ve Papa II.Paschalis (1099-1118)'den Bizans'a karşı bir sefer çağrısı yapmasını istediğini de ekler.⁴⁹⁸ Runciman bir başka eserinde ise Güney İtalya Normanları'nın II.Urbanus'un Haçlı Seferi davetine başlangıçta pek ilgi göstermediklerini ve Apulia Dükalığı içinde hâlen Roger Borsa ile Bohemund arasında iç savaşların olduğunu belirterek Amalfi kuşatması sırasında geçen orduları gördükten sonra Bohemund'un bu seferin önemini anladığını söylemiştir. Amcası Sicilya Kontu Roger'nin Apulia Dükluğu'nü elde etmesine hiçbir zaman müsaade etmeyeceğini ve bu seferi kendi çıkarına göre kullanabileceğini de ekleyen Runciman, Bohemund'un kendisine Doğu'da bir krallık aramasını gerektiğini ve bu sebeple Haçlı olmayı kabul ettiğini yazmıştır.⁴⁹⁹

Jonathan Riley Smith ise Bohemund'un asıl amacını Bizans topraklarından kendisi için bir alan yaratması olduğunu açıklamıştır. Roberto Guiscardo'nun 1081'de kazandığı toprakları Bohemund'a verdiğini ama bunların kısa süre içinde kaybedilip Bohemund'un bu topraklardan mahrum kaldığını da söyleyen yazar, onun bir prenslik kurma isteğinde son derece tutkulu olduğunu ve bu prensliğin de büyük ihtimal ile Bizans'ın Balkanlar'da ele geçirdiği Norman topraklarından olacağını belirtmiştir.⁵⁰⁰

Runciman ve Smith'in ardından bir başka yazar, Christopher Tyerman ise Birinci Haçlı Seferi'nde Normanlara dinî bir açıdan bakmaya çalışmıştır. 1053'te Civitate'de IX.Leo ve ordusunun yenilmesi ile Papalık'ı Norman karşıtı politikalarını tekrar düşünmeye zorladığını ve II.Nicholas zamanında Normanların Papalık'ın en önemli savunucuları hâline geldiğini aktaran Tyerman, Kilise'nin onayı ile bir çok

⁴⁹⁷ 7 Mayıs 1104'te Harran Savaşı'nda Haçlılar, Sökmen ve Çökürmüş tarafından ağır bir yenilgi aldılar. Bu yenilginin ardından Haçlı orduları büyük bir zayıflık verdi, Bohemund ise bu zayıflığı gidermek adına asker toplamak için aynı yıl Avrupa'ya gitti. Papa II.Paschalis ile yeni bir Haçlı seferi hususunda görüştü ancak bunun hedefini Türklere değil Bizans'a karşı düşündü. Birinci Haçlı Seferi sırasında Alexios yüzünden orduların Doğu'da büyük sıkıntılar çektiğini ve 1101 yılındaki seferin başarısızlığa uğramasında da onun rolü olduğunu belirterek Alexios'un Batı dünyasına ihanet ettiği söylentisi ile Papa'yı ikna etti. Her taraftan topladığı Haçlı ordusu ile Bohemund 1107'de Draç'ı kuşatmaya başladı. Kuşatma başarısız olunca Bohemund barış istemek zorunda kaldı. 1108'de yapılan Devol Anlaşması ile Bohemund'un Bizans'a karşı olan planları bir kez daha son buldu. Altan, **Antakya Haçlı Prinkepsliği**, s. 122-132. Ayrıca daha fazla bilgi için bkz. Ebru Altan, "Bizans'a Karşı İlk Haçlı Seferi Girişimi ve 1108 Devol Anlaşması", **Osmanlı'nın İzinde: Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı**, Haz. Feridun M. Emecen-İshak Keskin-Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, C. I, s. 107-117.

⁴⁹⁸ Steven Runciman, "Byzantium and the First Crusade", **The Crusades**, Ed .by. Thomas F. Madden, Malden, Blackwell Publishing, 2002, 212-220.; aynı Yazar, **The First Crusade**, New York, CUP, 2005, 46-47.; Samuel Andrew Barlett, "God, Gold or Glory: Norman Piety and The First Crusade", Florida, **University of North Florida College of Arts and Sciences Unpublished Master Thesis**, 2008, s. 7.

⁴⁹⁹ Runciman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, C. I, s. 118-119.

⁵⁰⁰ Smith, **The Crusades: A Short History**, s. 22.; Barlett, **a.g.e.**, s. 12.

Norman askerî faaliyet gerçekleştiğini ve bunlardan en önemlisinin Sicilya'nın geri alınması olduğunu belirtmiştir. Bunların aksine Tyerman bu olaylarda Normanların dindarlık adına hiçbir ilgilerinin olmadığını düşünmüştür. Ayrıca Bohemund'un güdülerinin tamamen kişisel çıkar yönlü olmadığını, ancak Haçlı Seferleri için kitleleri harekete geçiren dindarlık duygusunun Normanlarda sefere katılmış olan Franklardaki kadar olmadığını savunmuştur⁵⁰¹

Charles Haskins ise Bohemund'un Birinci Haçlı Seferi'ne katılan en güçlü ve en becerikli lider olduğunu savunmaktadır. Onun Balkanlar'daki askerî faaliyetlerinden hareketle bölgede büyük bir deneyim kazandığını da ekledikten sonra asıl amacının Bizans İmparatorluğu'nu Türk tehdidinden kurtarmak ve Kutsal Şehir olan Kudüs'e ele geçirmek olmadığını, kendi ailesinin İtalya'da gerçekleştirdiği gibi Suriye'de bir prenslik kurmak olduğunu belirtir. Haskins, Antakya'nın hem ticarî hem de stratejik olarak Kudüs'den daha iyi bir konumda olduğunu bilen Bohemund'un Haçlı liderlerinden önce burasını ele geçirmek için çabaladığını da yazmıştır.⁵⁰²

Tüm bu yazarlardan başka David Douglas, X. yüzyıldaki Norman genişlemesini açıklamak için aşırı nüfus ve ekonomik baskılar olduğunu belirtmiş⁵⁰³, bunun yanı sıra Sicilya'da Norman faaliyetlerinin ilk kutsal savaşlardan birisi olduğunu ve bu başarı düşüncesinin Batı Avrupa'da bir seferin kabul edilebilir bir zemin oluşturduğunu söylemiştir. Normanların desteğinin olmadığı takdirde II.Urbanus'un siyasî gücü, askerî desteği ve Clermont'ta ilân ettiği Haçlı Seferi çağrısını gerçekleştiremeyeceğini de savunan Douglas, seferlere katılan Normanların Bohemund gibi İtalya'da kaybedecek çok az şeyi olan insanlar olduğunu da belirtmektedir. Yazar ayrıca Normanların seferlere siyasî bir gözle baktıklarını ve bundan dolayı seferlere dinî açıdan bakan öteki Haçlı gruplarından ayrılması gerektiğini ifade etmektedir.⁵⁰⁴ Bu yazarlara ek olarak Yewdale, Bohemund'u bir sefer için gerekli olan parayı temin etmek için Apulia bölgesine döndüğünü ve para temin etmek için varlıklarının büyük bir bölümünü tasfiye etmesinin onun dinî olarak motive olmuş bir Haçlı profiline uyduğunu gösterdiğini savunmaktadır.⁵⁰⁵ Ferdinand

⁵⁰¹ Christopher Tyerman, **God's War**, Cambridge, Harvard University Press, 2006, s. 11-15.; Barlett, **a.e.**, s. 17.

⁵⁰² Haskins, **a.g.e.**, s. 214.; Barlett, **a.e.**, s. 18.

⁵⁰³ Douglas, **The Norman Achievement**, s. 36.; Barlett, **a.e.**, s. 19.

⁵⁰⁴ David C. Douglas, **The Norman Fate, 1100-1154**, Berkeley, University of California Press, 1976, s. 167-172.; Barlett, **a.e.**, s. 19.

⁵⁰⁵ Yewdale, **a.g.e.**, s. 35-36.

Chalandon ise Bohemund'un İtalya'yı Doğu'da bir prenslik oluşturma fikriyle terk ettiğini belirtmektedir.⁵⁰⁶

Tüm bu kaynaklar ve görüşler değerlendirildiğinde kanaatimizce, Bohemund bu sefere Haçlı seferi çağrılarında yer alan Bizans'a yardım ve Kudüs'ü kurtarmak için katılmamıştır. Bohemund, Roberto Guiscardo'nun ölümü üzerine İtalya'da Apulia Düklüğüne onun yerine geçmeyi düşünmüş ancak kardeşi Roger Borsa amcası Sicilya Kontu Roger'nin desteği üzerine onun bu düşüncelerine engel olmuştur. Aralarında zaman zaman barış yapılmasına rağmen Bohemund hiçbir zaman kardeşine karşı iyi duygular içerisinde olmamış ve onun yerine geçme isteği ile her fırsatı kollamıştır. Ancak kendisi bu çabasında yalnızdı, Roger Borsa'nın amcası tarafından desteklenmesine rağmen kendisini İtalya'da destekleyebilecek bir müttefik yoktu. Ona bu yardımı edebilecek tek kişi olan Capua Prensi Jordan'da 1090 yılında ölmüştü. Böyle bir siyasî ortamda Bohemund, İtalya'da sürdürülebilir bir başarı ve iktidar kuramayacağını fark ederek Haçlı seferlerine kendisine yeni fırsatlar aramak adına katılmıştı. Onda dinî duygular ise sadece plânladığı düşüncelerini örtbas etmek adına birer hedef şaşırtma görevi görüyordu. Şüphesiz ki Clermont'ta ilân edilen coşkulu sözler ve vaatler Norman ordusu içinde kendine yer bulmuştur, gerçekten dinî amaçlar uğruna sefere katılan Normanlar muhakkak mevcuttur ancak bu saydıklarımız Bohemund için söz konusu bile olmamıştır. Bu seferi babasının zamanında başlayan ve yarım kalan Balkanlarda bir prenslik veya doğuda bir siyasî oluşum için kullanmış, gerçek amaçlarını gizlemek için de Haçlı Seferlerini bahane etmiştir. Nitekim Bohmeund, bu hedefinde de başarılı olarak 1098 yılında Antakya'da Norman hâkimiyetini başlatan kişi olmuştur. Öte yandan Bohemund'un Haçlı Seferleri'ne katılması, Sicilya Kontu Roger ve Apulia Dükü Roger Borsa'ya İtalya'da daha rahat hareket etme imkânı tanımıştır. Çünkü Bohemund'un vassalleri Roger Borsa'ya karşı ciddi bir muhalefet içindeydiler. Haçlı Seferleri bu yönüyle Apulia Düklüğü'ne kısa süreliğine de olsa barış ve sessizlik getirerek Güney İtalya'da istikrarlı bir yönetim sağlamaya katkıda bulunmuştur.

⁵⁰⁶ Ferdinand Chalandon, *Essai sur le Regne D'Alexis I Comnene (1081-1118)*, Paris, 1900, s. 181.; McQueen, *a.g.e.*, s. 451.

SONUÇ

Avrupa’da VII. ve XI. yüzyıla yayılan ve gittiği her yerde son derece etkili olan Viking faaliyetlerinin bir sonucu olarak Normanlar tarih sahnesine çıktılar. Vikingler yerleştikleri Fransa’nın kuzeybatı bölgesinde belirgin bir şekilde İskandinav kimliklerini yitirdiler. Vikingler burada dinlerini, dillerini, hayat tarzlarını, yönetim ve savaş şekillerini kaybetmelerine rağmen savaşçılık ve maceraperestlik, yeni yerler görme ve ele geçirme arzusu, özgür yaşama isteği, gittikleri bölgelere uyum sağlama, atılgnlık ve hareketlilik gibi özelliklerini kaybetmemişler ve bunları Normanlara aktarmışlardı. Normanların bu duygular ile hareket ettiklerini İspanya ve İtalya başta olmak üzere pek çok ülkeye gitmelerinden anlayabiliyoruz.

Normanlar İtalya ile ilk olarak hac yolculukları sayesinde tanıştılar. Kendilerini burada destekleyecek bazı kişilerin ve prensliklerin olması ve İskandinav köklerinden gelen maceracı duyguları ile kısa sürede İtalya’ya Normandiya’dan bir göç başladı. İlk gelen Normanlar, doğal olarak bölgenin siyasî çekişmelerinin farkında olmadıklarından çeşitli bölgelerde paralı askerlik yaptılar. Bu süreç zarfında kim en yüksek fiyatı verirse onlar adına çalışmayı tercih ettiler. Normanların İtalya’daki ilk dönüm noktası, 1030’da Aversa’ya yerleşmeleri oldu. Burası kısa sürede Normandiya’dan ve Fransa’dan gelenlerin toplandığı bir yer hâline geldi. Aversa’nın ardından Normanlar bir süre daha paralı askerlik yapmaya devam ettiler. Ancak 1040’tan sonra güneyde başlayan Arduin’in isyanına katılmaları, Güney İtalya’da Norman egemenliğini başlatan bir süreç oldu. Bu isyandan faydalanan Normanlar, Güney İtalya’da Bizans’a ait olan toprakları kısa süre içinde büyük ölçüde ele geçirdiler. Bizans İmparatorluğu’nun Anadolu’da Selçuklu Türkleri ile uğraşması, yerel Lombard prensliklerinin Normanların geldiği tarihlerde eski güçlerinden yoksun olmaları ve Papalık’ın ise Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun etkisiyle Roma’nın dışına çıkamayan bir kurum hâlinde olması Normanlara İtalya’da genişlemek için büyük bir fırsat verdi. Kendilerine karşı koyacak ciddi bir gücün bulunmamasından ötürü Güney İtalya’yı feodal bir sistem ile bölüşen Normanların bu büyümesine Papalık 1053 yılında karşı koymak istedi. Norman genişlemesi ile aynı dönemlere denk gelen Papalık reform hareketi, açıkça Normanları Kutsal Kilise’nin

baş düşmanları olarak ilan etti. Onların ele geçirdikleri bölgelerde Kiliselerin ve yerel halkın durumu, Papalık'ın Civitate'de Normanların karşısına çıkmasıyla sonuçlandı. Papa IX.Leo, Normanları mağlup etme ve İtalya'dan çıkarma düşüncesi ile girdiği bu savaştan ağır bir yenilgi aldı, üstelik bizzat kendisi Normanlara esir düştü.

Civitate Savaşı, Papalık'ı Norman siyasetinde bir değişiklik yapmaya zorladı. Artık güneyden onların atılamayacağı anlaşılmış ve yeni yükselen bu güçle ittifak hâlinde olmak Papalık çıkarları için daha çok ön plana çıkmıştı. Normanlar ise güneydeki yeni kazanımlarını yasal bir zemine oturtmak ve resmiyet kazanmak adına Papalık ile ittifak yapmaya mecburdu. 1059 Melfi Konsili'nde Papa II.Nicholas, Roberto Guiscardo'yu Güney İtalya Normanları'nın lideri olarak taçlandırdı ve Norman topraklarını tanıdı. Normanlar ise Papalık'ın vassalleri olmayı ve her şartta yardım etme sözünü verdiler. Melfi Konsili ile ayrıca Papalık, reform hareketine askerî destek sağlama açısından Normanları yanına çekmiş oldu. Normanlar açısından bu tanınma ise onlara fetihlerini daha da hızlandırma fırsatı sundu.

Papalık, XI. yüzyılda Yakındoğu'ya bir Haçlı Seferi başlatmadan önce zaten Endülüs'te bunu düzenlemiş ve bu hareketin başını çekmişti. Haçlı Seferi adına bir diğer cephe ise, Normanlar tarafından Papalık desteği ile Sicilya'da açıldı. Endülüs'teki *reconquista* hareketinin bir benzeri de Sicilya'da yaşandı. Papalık'ın askerî savunucuları hâline gelmiş olan Normanlar, yaklaşık 30 yıl içinde adayı Müslümanlardan almayı başardılar. Normanlar ayrıca Papa VII.Gregorius'u reform hareketine karşı olarak gördükleri Kutsal Roma Germen İmparatoru IV.Heinrich'den de korudular. Fakat Normanların zamanla güneyin yanı sıra Kuzey İtalya'ya doğru da genişlemek istemeleri ve bu amaç doğrultusunda Papalık topraklarına ihlallerde bulunmaları ilişkileri tekrardan bozdu. VII.Gregorius, IX.Leo'nun yaptığı gibi Normanlara karşı bir Haçlı Seferi düzenlemek istese de bunu gerçekleştiremedi. Ayrıca o, IV.Heinrich tehlikesinden ötürü mecburen Normanlar ile ittifak kurdu. Normanlar ise yeni topraklarının resmi bir zemine oturması için Papalık tanınmasına ihtiyaç duymaktaydılar. Bu sebeple her iki taraf kendi çıkarları doğrultusunda bir ittifak içinde oldular.

1-7 Mart'ta Piacenza ve 18-28 Kasım 1095'teki Clermont Konsilleri'nde ilan edilen Haçlı seferi çağrısı ise Normanlara başka fırsatlar sundu. Özellikle Bohemund'un düşüncesi ve amaçları doğrultusunda Güney İtalya Normanları,

kendilerine yeni fırsatlar ve bağımsız bir prenslik kurmak düşüncesi ile seferlere katıldılar. Papalık, Normanların amacını sefere katılan diğer gruplar gibi Kutsal Toprakları kurtarmak ve Anadolu'dan Türkleri atmak şeklinde olduğunu düşünüyordu. Normanlar ise İtalya'ya ilk geldikleri andan itibaren kendilerini hiçbir şekilde Papalık'a bağlı hissetmemişlerdi. Zaman zaman ittifaklar yapılsa bile bunu kendi hâkimiyetlerini genişletmek ve tanınmak için yapmışlardı. Papalık ise reform hareketine askerî destek sağlamak amacı ile Normanlar ile zoraki bir ilişki içerisinde olmuştur. Esasında Papalık, Normanlar ile hiçbir zaman doğal ve samimi bir şekilde ittifak kurmamıştır. Onları Reform hareketinin düşmanlarına karşı bir güç olarak kullanması, Sicilya'da ve 1074'te Bizans'a düzenlenmeye çalışılan Haçlı Seferlerinde kendi çıkarları doğrultusunda kullandığını göstermektedir. Normanlar ise yukarda da belirttiğimiz şekilde İtalya'ya geldikleri andan itibaren kendilerini hiçbir siyasî ve dinî kuruma bağlı hissetmemişlerdir. Güney İtalya'nın Normanlar tarafından ele geçirilmesi her ne kadar büyük ve önemli bir olay olsa da Normanlar bu toprakların Papalık tarafından tanınmadığı takdirde bir öneminin olmadığını biliyorlardı. Ele geçirilen yeni yerlere meşruiyet kazandırmak adına Normanlar da Papalık'ı siyasî tanınma açısından kullanmaktan çekinmemişlerdir. Gerek Sicilya'da gerek ise Yakındoğu'da düzenlenen seferlerde hem Papalık adına hareket etmişler, hem de hâkimiyetlerini genişletme imkânı bulmuşlardır.

Normanlar Güney İtalya'yı ele geçirmelerinin ve yerel Lombard prensliklerini birer birer ortadan kaldırmalarının yanı sıra devrin iki büyük gücü Bizans ve Kutsal Roma Germen İmparatorlukları'na karşı da başarıyla mücadele etmişlerdir. Papalık'ın düşmanı olarak Germen İmparatoru IV.Heinrich'i Roma'dan uzaklaştırmışlar, aynı zamanda Balkanlar'da Bizans'a karşı başarılı mücadeleler vermişlerdir. 1053 yılına kadar Papalık üzerinde hâkim bir konumda olan Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, Civitate Savaşı ve Germen tahtında yaşanan değişikliklerin ardından bu pozisyonunu zamanla Güney İtalya Normanlarına kaptırmıştır. Bu sebepten ötürü Güney İtalya Normanları'nın Papalık'ın müttefikleri olarak başta Kutsal Roma Germen İmparatorluğu olmak üzere pek çok Papalık muhaliflerine karşı reform hareketinin başarıya ulaşmasında da önemli katkıları olmuştur. Reform hareketinin izlediği yol ve savunduğu fikirlerinde Haçlı Seferlerine zemin oluşturduğu bilinen bir gerçektir, bu sebeple de Normanlar Güney İtalya'da Haçlı Seferlerine giden yolun bir nevi temellerini oluşturmuşlardır. Buna örnek olarak ise Yakındoğu'ya seferlerin

başlamasından yaklaşık 40 yıl kadar önce Normanlar Papalık'ın desteği ile de Sicilya'da Haçlı Seferi düşüncesi ile hareket ederek adada Müslüman hâkimiyetine son vermişlerdir.

KAYNAKÇA

Ana Kaynaklar

- Adémar de Chabannes: **Chronique**, Paris, A. Picard, 1897.
- Albericus Aquensis: **Incipit Historia Hieroslymitanae**, Monumenta Germaniae Scriptores.
- Amatus of Montecassino: **The History of The Normans**, Trans. by. Presscott N. Dunbar, Woodbridge, The Boydell Press, 2004.
- Anna Komnene: **Alexiad: Anadolu’da ve Balkan Yarımadası’nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi’nin Tarihi**, Çev. Bilge Umar, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1996
- Annales Barenses and
- Annales Lupii Protospatharii: Ed. by. W. J. Churchill, y.y., Centre for Medieval Studies, 1979.
- Annales Beneventani: **Bullettino dell’Istituto Storico Italiano**, Ed. by. O. Bertolini, 1923, C. XLII.
- Annales Bertiniani: Trans. by. Janet L. Nelson, y.y., Manchester University Press, t.y.
- Annales Fuldenses: Ed. by. Fridericus Kurze, Hannover, IBH, 1891.
- Annales Inisfallenses: **Rerum Hibernicarum Scriptores**, Ed. by. C. O’Conor, London, J.Sebley, 1825, C. II.
- Annales Regni Francorum: Ed. by. Fridericus Kurze, Hannover, IBH, 1895.
- Annales Xantenses et

Annales Vedastini:	Ed. by. B. De Simson, Hannover, IBH, 1909.
Annals of Clonmacnoise From Creation to A.D. 1408:	Ed. by. Denis Murphy, Dublin, Royal Society of Antiquaries of Ireland, 1896.
Annals of Ireland: Three Fragments:	Ed. by. John O'Donovan, Dublin, Irish Archaeological and Celtic Society, 1860.
Annals of the Kingdom of Ireland:	Ed. by. John O'Donovan, Dublin, Hodges, Smith and Co., 1856, C. I, 2.Bs.
Annals of Ulster:	Ed. by. William M. Hennessy, Dublin, Alexander Thom&Co., 1887, C. I.
Ari the Learned:	The Book of the Settlement of Iceland , Trans. by. T. Ellwood, Kendal, T. Wilson, 1868.
Asser:	The Life of King Alfred , Trans. by. Albert S. Cook, Boston, Ginn&Company, 1906.
Breve Chronicon Northmannicum:	Rerum Italicarum Scriptores , Ed. by. Ludovico Antonii Muratori, Milano, Ex Typographia Societatis Palatinae in Regia Curia, 1724, C. V.
Chronica Monasterii Cassinensis:	MGH Scriptores , Ed. by. H. Hoffmann, Hannover, 1980, C. XXXIV.
Chronicon Scotorum:	Ed. by. William M. Hennessy, London, Longmans-Green Reader and Dyer, 1866.

Chronicon Vulturnense:	Ed. by. V. Federici, Fonti per la storia d'Italia , Roma, 1925, C. I.
Codex Diplomaticus Cavensis:	Ed. by. Michael Morcaldi-M. Schiani-Sylvano de Stephano, Milano, Hulricus Hoepli, 1878, C. V.
Constantine Porphyrogeniti:	De Ceremoniis Aulae Byzantinae , Ed. by. I. I. Reiski, Bonn, Impensis Ed. Weberi, 1829, C. I.
Cronica de Sampiro:	Ed. by. M. Gomez-Moreno, Madrid, Tipografico Sucesores de Rivadeneyra, 1921.
Dudo of St.Quentin:	History of The Normans , Trans. by. Eric Christiansen, Woodbridge, The Boydell Press, 1998.
Early Sources of Scottish History:	Trans. by. Alan Orr Anderson, London, Oliver and Boyd, 1922, C. I.
Einhard:	Vita Karoli Magni , Çev. Özlem Genç, y.y., Gece Kitaplığı, 2016.
Eyrbyggja Saga:	Trans. by. Hermann Palsson-Paul Edwards, Wiltshire, Penguin Books, 1989.
Færeyinga Saga:	Trans. by. Anthony Faulkes, Thorisdal-Dundee, 2016.
Fulcherius Carnotensis:	Historia Hierosolymitana , Çev. İlcan Bihter Barlas, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009.
Geoffrey Malaterra:	The Deeds of Count Roger of Calabria and Sicily and of His Brother Duke Robert Guiscard , Trans. by. Kenneth Baxter Wolf, Ann Arbor, University of Michigan Press, 2005.
Gesta Francorum: The Deeds	

of the Franks and Other Jerusalem

Bound Pilgrims: Ed. by. Nirmal Dass, Lanham, Rowman&Littlefield Publishers, 2011.

Giraldus Cambrensis: **The Historical Works**, Ed. by. Thomas Wright, London, George Bell&Sons, 1905.

Grænlinga Saga and

Eirik's Saga: Trans. by. Magnus Magnusson-Hermann Palsson, St. Ives, Penguin Books, 1965.

Gregorii VII Epistulum: **MGH Epistolae Selectae**, Berlin, Apud Weidmannos, 1920, C. I.

Guillelmus Apuliensis: De Rebus Normannorum in Sicilia, Appulia et Calabria Gestis usque Ad Mortem Roberti Guiscardi Ducis Scriptum Ad Filium Rogerium, **RIS**, C. V.

Hervarar Saga Ok Heidreks: Ed. by. G. Turville-Petre, Exeter, Short Run Press, 2014.

Ioannes Skylitzes: **A Synopsis of Byzantine History 811-1057**, Trans. by. John Wortley, Cambridge, CUP, 2010.

Ioannes Zonaras: **Tarihlerin Özeti**, Çev. Bilge Umar, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008.

İbn Dahiyye: **el-Mutrib fi Eşari Ehli'l Mağrib**, Haz. İbrahim Al Abiary-Hamid Abd Al Maguid-Ahmad Badawi, Kahire, Imprenta del Gobierno El Cairo, 1954.

İbn Havkal: **10.Asırda İslâm Coğrafyası**, Çev. Ramazan Şeşen, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2014.

İbn Hurdazbih: **Yollar ve Ülkeler Kitabı**, Çev. Murat Ağarı, İstanbul, Kitabevi, 2008.

İbn İzari:	el-Beyânü'l-muğrib , Trans. by. G. Seraphin Colin-Levi Provençal, Leiden, Brill, 1951, C. II.
İbn Kutıyye:	Tarihu İftitahi'l Endelüs , Beyrut, 1958.
İbnü'l Esir:	el-Kâmil fi't-Târih, Çev. Ahmet Ağırakça- Abdülkerim Özaydın, İstanbul, Bahar Yayınları, 1986, C. VII-X.
Jumièges, Guillaume de :	Gesta Normannorum Ducum , Ed. by. Jean Marx, Paris-Rouen, Societe de L'Histoire de Normandie, 1914.
Laxdæla Saga:	Trans. by. Magnus Magnusson-Hermann Palsson, St. Ives, Penguin Books, 1969.
Leo Marsicano:	Chronicon Antiquum Sacri Monasteri Cassinensis , Napoli, Ex Typographia Tarquiny Longhi, 1616.
Liber Pontificalis:	Ed. by. L. Duchesne, Paris, Librairie des Ecoles Françaises D'Athenes et de Rome, 1892, C. II.
Master Wace:	His Chronicle of the Norman Conquest , Ed. by. Edgar Taylor, London, William Pickering, 1837.
Mesudî:	Murûc ez-Zeheb , Çev. D. Ahsen Batur, İstanbul, Selenge Yayınları, 2004.
Mikhail Attaleiates:	The History , Trans. by. Anthony Kaldellis- Dimitris Krallis, Cambridge-New York, Harvard University Press, 2012.
Mikhail Psellos:	Khronographia , Çev. Işın Demirkent, Ankara, TTK Yayınları, 2020, 3.Bs.
Monumenta Bambergensia:	Ed. by. Philippus Jaffe, Berlin, Weidmannos, 1869, C. V.
Monumenta Germaniae Historica:	

Diplomata Henrici II:	Ed. by. H. Bresslau-H. Bloch, Hannover, IBH, 1903, C. III.
Nüveyri:	Nihayetü'l Ereb fi Fünûnü'l Edeb , Gırnata, 1917, C. XXII.
Ordericus Vitalis:	The Ecclesiastical History of England and Normandy , Trans. by. Thomas Forester, London, Henry George Bohn, 1853, C. I-II.
Ordericus Vitalis:	The Ecclesiastical History , Ed. by. Marjorie Chibnall, Oxford, OUP, 1999, C. II.
Peter Tudebode:	Historia de Hiersolymitano Itinere , Çev. Süleyman Genç, İstanbul, Kronik Kitap, 2019.
Pontificorum Romanorum Vitae:	Ed. by. J. M. Watterich, Leipzig, 1862, C. II.
Raimundus Aguliers:	Historia Francorum qui ceperunt Iherusalem , Çev. Süleyman Genç, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2019.
Ralph of Caen:	Gesta Tancredi , Trans. by. Bernard S. Bachrach-David S. Bachrach, Hampshire, Ashgate, 2005.
Rodulfus Glaber:	Historiarum Libri Quinque , Ed. by. John France, Oxford, Clarendon Press, 2002.
Snorri Sturluson:	Heimskringla , Trans. by. Alison Finlay-Anthony Faulkes, Exeter, Short Run Press, 2011, C. I.
The Anglo-Saxon Chronicle:	Ed. by. Dorothy Whitelock-David C. Douglas-Susie I. Tucker, London, Eyre and Spottiswoode, 1961.
The Anglo-Saxon Chronicle:	Ed. by. Katherine O'Brien O'Keefe, Cambridge, D.S. Brewer, 2001, C. V.
The Chronicle of Novgorod:	Trans. by. Robert Michell-Nevill Forbes, London, Gray's Inn, 1914.

- The Orkneyinga Saga: Ed. by. Joseph Anderson, Edinburgh, Edmonston and Douglas, 1873.
- The Register of Pope Gregory VII: Trans. by. H. E. J. Cowdrey, Oxford, OUP, 2002.
- The Russian Primary Chronicle: Trans. by. Samuel Hazzard Cross-Olgerd P. Sherbowitz, Cambridge, Crimson Printing, t.y.
- William of Malmesbury: **Chronicle of the Kings of England**, London, Henry G. Bohn, 1847.
- William of Poitiers: **The Gesta Guillelmi**, Ed. by. R. H. C. Davis-Marjorie Chibnall, Oxford, 1998.

Araştırma Eserler

- Acar, Kezban: **Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.
- Ahmad, Aziz: **A History of Islamic Sicily**, Edinburgh, Edinburgh University Press, 1975.
- Ahmetbeyoğlu, Ali: **Avrupa Hunları**, İstanbul, Yeditepe Yayınları, 2013.
- Ahmetbeyoğlu, Ali: **Avrupa Hun İmparatorluğu**, Ankara, TTK Yayınları, 2001.
- Ahmetbeyoğlu, Ali: "Bulgarların Oluşumu ve Bulgar Devletlerinin Kuruluşunda Onogurların Yeri Meselesi", **İÜEF Tarih Dergisi**, No. 35, 2017.
- Albu, Emily: "Robert Guiscard", **Key Figures in Medieval Europe: An Encyclopedia**, Ed. by. Richard K. Emmerson-Sandra Clayton-Emmerson, New York, Routledge, 2006.
- Altan, Ebru: "Bizans'a Karşı İlk Haçlı Seferi Girişimi ve 1108 Devol Anlaşması", **Osmanlı'nın İzinde: Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı**, Haz. Feridun M. Emecen-İshak Keskin-Ali Ahmetbeyoğlu, İstanbul, Timaş Yayınları, 2013, C. I.
- Altan, Ebru: **Antakya Haçlı Prinkepsliği Tarihi Kuruluş Devri (1098-1112)**, Ankara, TTK Yayınları, 2018.
- Altan, İbrahim: "Kelbîler", **TDVİA**, C. XXV.
- Amari, Michele: **Storia dei Musulmani di Sicilia**, Firenze, Felice Le Monnier, 1854, C. I.

- Aristizábal, Lucas-Villegas: Norman and Anglo-Norman Participation in the Iberian Reconquista c.1018- c.1248, **University of Nottingham Doctor of Philosophy Thesis**, Haziran 2007.
- Arnold, Benjamin: **Medieval Germany 500-1300: A Political Interpretation**, London, Macmillan Press, 1997.
- Arnoux, M.: “Classe agricole, pouvoir seigneurial et autorite ducale: l’evolution de la Normandie feodale d’apres le temoignage des chroniqueurs (Xe-XIe siecle)”, **Le Moyen Age**, C. XCVIII, No.1, 1992.
- Ayönü, Yusuf: **Selçuklular ve Bizans**, Ankara, TTK Yayınları, 2018, 2.Bs.
- Backman, Clifford: **The Worlds of Medieval Europe**, New York, OUP, 2003.
- Baldwin, Marshall W.: **A History of the Crusades**, Wisconsin, The University of Wisconsin Press, 1969, C. I.
- Barlett, Samuel Andrew: “God, Gold or Glory: Norman Piety and The First Crusade”, Florida, **University of North Florida College of Arts and Sciences Unpublished Master Thesis**, 2008.
- Barrett, James H.: “The Norse in Scotland”, **The Viking World**, Ed. by. Stefan Brink-Neil Price, New York, Routledge, 2008.
- Başat, Umut: “Taranto Kontu Bohemond (Hayatı ve Faaliyetleri)”, **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2020.

- Bates, David: “The Rise and Fall of Normandy”, **England and Normandy in Middle Ages**, Ed. by. David Bates-Anne Curry, London-Ohio, The Hambledon Press, 1994.
- Baudin, Pierre: **Vikingler**, Çev. İsmail Yerguz, Ankara, Dost Kitabevi, 2019, 2.Bs.
- Bauer, Susan Wise: **Ortaçağ Dünyası: Roma İmparatoru Büyük Constantinus’un Hristiyanlığı Kabul Etmesinden Birinci Haçlı Seferi’ne**, Çev. Mehmet Moralı, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2019
- Benli, Özlem: “Haçlı Seferleri’nde Kilise ve Papalık’ın Rolü (1074-1204)”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.
- Bennett, Matthew: “The Normans in the Mediterranean”, **A Companion To The Anglo-Norman World**, Ed. by. Christopher Harper Bill-Elizabeth van Houts, Suffolk, The Boydell Press, 2003.
- Bloch, March: **Feodal Toplum**, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara, Savaş Yayınları, 1983.
- Blöndal, Sigfus: **The Varangians of Byzantium**, Trans. by. Benedikt S. Benedikz, New York, CUP, 2007.
- Blumenthal, Uta-Renate: “The Papacy 1024-1122”, **TNCMH**, Ed. by. David Luscombe-Jonathan Riley Smith, Cambridge, CUP, 2006, C. IV-II.
- Blumenthal, Uta-Renate: “Urbanus II”, **The Crusades: An Encyclopedia**, Ed. by. Alan Murray, California, ABC-CLIO Inc., 2006, C. I.
- Bostan, İdris: “Malta”, **TDVİA**, C. XXVII.

- Braccini, Tommaso: “Bizans Eyaletleri II”, **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, Ed. by. Umberto Eco, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2014, C. I, 2.Bs.
- Brooke, Z. N.: “Gregory and the First Contest Between Empire and Papacy”, **TCMH**, Ed. by. J. R. Tanner-C. W. Previte-Orton-Z. N. Brooke, Cambridge, CUP, 1926, C.V.
- Brown, Thomas S.: “Byzantine Italy (680-876)”, **The Cambridge History of Byzantine Empire**, Ed. by. Jonathan Shepard, Cambridge, CUP, 2008.
- Byock, Jesse: **Viking Age Iceland**, London, Penguin Books.
- Callahan, Daniel F.: “Leo IX, Pope (1002-1054)”, **Key Figures in Medieval Europe**.
- Chalandon, Ferdinand: “The Conquest of South Italy and Sicily by the Normans”, **TCMH**, C. V.
- Chalandon, Ferdinand: **Essai sur le Regne D’Alexis I Comnene (1081-1118)**, Paris, 1900.
- Chalandon, Ferdinand: **Historie de la Domination Normande en Italie et en Sicile**, Paris, Librairie Alphonse Picard et Filz, 1907, C. I.
- Chibnall, Marjorie: **The Normans**, Cornwall, Blackwell Publishing, 2006.
- Clarke, Helen: **The Vikings**, London, Gloucester Press, 1979.
- Cleasby, Richard: **An Icelandic-English Dictionary**, Ed. by. Gudbrand Vigfusson, Oxford, Clarendon Press, 1874.
- Collins, Roger: **Keepers of the Keys of Heaven: A History of Papacy**, New York, Basic Books, 2009.

- Corráin, Donnchadh Ó: “Ireland, Scotland and Wales c. 700 to the Early Eleventh Century”, **TNCMH**, Ed. by. Rosamond McKitterick, Cambridge, CUP, 2006, C. II.
- Corráin, Donnchadh Ó: “The Vikings and Ireland”, **The Viking World**.
- Coupland, Simon: “The Vikings and Francia and Anglo-Saxon England to 911”, **TNCMH**, C. II.
- Cowdrey, H. E. J.: **The Age of Abbot Desiderius: Montecassino, Papacy and the Normans in Eleventh and Early Twelfth Centuries**, Oxford, Clarendon Press, 1983.
- Cox, George W.: **The Crusades**, New York, Charles Scribner’s Sons, 1891.
- Craigie, W., A.: **Religion of Ancient Scandinavia**, London, Archibald Constable, 1906.
- Crawford, Francis Marion: **Southern Italy and Sicily and The Rulers of The South**, London, The Macmillan Company, 1910.
- Crouch, David: **The Normans: The History of A Dynasty**, Cornwall, Hambledon Continuum, 2007, 2. Bs.
- Curtis, Edmund: **Roger of Sicily and The Normans in Lower Italy (1016-1154)**, New York-London, The Knickerbocker Press, 1912.
- Çelik, Aydın: **Fâtımîler Devleti Tarihi (909-1171)**, Ankara, TTK Yayınları, 2018.
- Çıvgın, İzzet: **Ortaçağ Tarihi**, Ankara, Maya Akademi, 2008.
- D’Amato, Raffaele: **The Varangian Guard 988-1453**, Ed. by. Martin Windrow, Oxford, Osprey Publishing, 2010.

- Dachraoui, Farhat: **Le Califat Fatimide Au Maghreb**, Beyrut, Dar Al-Gharb Al-Islami, 1994.
- Daş, Mustafa: “Normanlar, “Gesta Roberti Wiscardi” ve Malazgirt Savaşı”, **İÜEF Tarih Dergisi**, sy. 71, Aralık 2020.
- Davies, Norman: **Avrupa Tarihi**, Çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil-Kudret Emiroğlu-Suat Kaya, Ankara, İmge Kitabevi, 2011, 2. Bs.
- Davis, Paul K.: **Besieged: An Encyclopedia of Great Sieges From Ancient Times To The Present**, y.y., ABC-CLIO Inc., 2001.
- Delarc, O.: **Les Normands en Italie**, Paris, Ernest Leroux, 1883.
- Demirkent, Işın: “Bizans”, **TDVİA**, C. VI.
- Demirkent, Işın: “Franklar”, **TDVİA**, C. XIII.
- Demirkent, Işın: “Haçlı Seferi Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri”, **İÜEF Tarih Dergisi**, 35, 1994.
- Demirkent, Işın: “14. Yüzyıla Kadar Balkan Yarımadasında Bizans Hâkimiyeti”, **Bizans Tarihi Yazıları**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 2005.
- Demirkent, Işın: **Haçlı Seferleri**, İstanbul, Dünya Yayıncılık, 1997.
- Di Girolamo, Catia: “Sakson Hanedanı ve Kutsal Roma İmparatorluğu”, **Ortaçağ: Barbarlar Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I.
- Diehl, Charles: **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. A. Göke Bozkurt, İstanbul, İlgi Yayınları, 2006.

- Dolukhanov, Pavel M.: **The Early Slavs: Eastern Europe from the Initial Settlement to the Kievan Rus**, London-New York, Routledge, 2013, 2. Bs.
- Douglas, David C.: “Rollo of Normandy”, **English Historical Review**, C. LVII, No.228, Ekim 1942.
- Douglas, David C.: **The Norman Achievement 1050-1100**, London, Eyre&Spottiswoode, 1969.
- Douglas, David C.: **The Norman Fate, 1100-1154**, Berkeley, University Of California Press, 1976.
- Downham, Clare: “Viking Incursions”, **Medieval Ireland: An Encyclopedia**, Ed. by. Sean Duffy, New York, Routledge, 2005.
- Downham, Clare: **Viking Kings of Britain and Ireland: The Dynasty of Ívarr**, Edinburgh, Dunedin Academic Press, 2007.
- Duffy, Eamon: **Saints and Sinners: A History of the Popes**, New Haven-London, Yale University Press, 2014, 4. Bs.
- Duncan, Jonathan: **The Dukes of Normandy From The Time of Rollo To The Expulsion of King John**, London, Joseph Rickerby-Sherbourn Lane, 1839.
- el-Medenî, Ahmed Tevfik: **el-Müslimûne fî Cezîreti Sıkkılliye ve Cenûbî Îtâliyâ**, Cezayir, t.y.
- Erdmann, Carl: **The Origin of Idea of Crusade**, Princeton, PUP, 1977.
- Erer, Raşid: **Türklere Karşı Haçlı Seferleri**, Haz. Ahmet Yüksel Özemre, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2002.

- Fabricus, A.: “L’ambassade d’el-Ghazal aupres du roi des Normands”, **Actes du Huitieme Congres International des Orientalistes**, Leiden, E. J. Brill, 1891.
- Falkenhausen, Vera von: “Between Two Empires: Southern Italy in the Reign of Basil II”, **Byzantium in the Year 1000**, Ed. by. Paul Magdalino, Leiden-Boston, Brill, 2003.
- Fouillee, Alfred: **Avrupa Milletlerinin Karakter ve Psikolojileri**, Haz. Orhan Sakin-Adnan Yıldız, İstanbul, İdil Yayıncılık, 2012.
- Gay, Jules: **L’Italie meridionale et l’Empire byzantin depuis l’avenement de Basile I jusqu’a la prise de Bari par les Normands**, Paris, 1909.
- Girolamo, Catia di: “Şarلمان ve Avrupa’nın Yeni Yapısı”, **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I.
- Godefroy, Frederic: **Lexique de L’Ancien Français**, Ed. by. H. Welter, Paris-Leipzig, Librairie Universitaire Française et Etrangere, 1901.
- Goez, W.: **Kirchenreform und Investiturstreit 910-1122**, Stuggart, Auflage, 2000.
- Gorog, Ralph Paul de: **The Scandinavian Element in French and Norman**, New York, Bookman Associates, 1958.
- Gravett, Christopher: **Hastings 1066: The Fall of Saxon England**, Ed. by. David G. Chandler, London, Osprey Publishing, 1992.
- Gravett, Christopher
- Nicolle, David: **The Normans: Warrior Knights and Theirs Castles**, Oxford, Osprey Publishing, 2006.

- Gordon, Kate: **The Vikings and Their Predecessors**, Ottawa, National Museum of Canada, 1981.
- Hacci, Abdurrahman Ali: **İslâmi Fetihden Gırnata'nın Düşüşüne Kadar Endülüs Tarihi**, Çev. Kadir Kınar, İstanbul, İlk Harf Yayınevi, 2017.
- Hall, John R. Clark: **A Concise Anglo-Saxon Dictionary**, New York, The Macmillan Company, 1916.
- Halm, Heinz: **The Empire of the Mahdi**, Leiden-New York-Köln, E. J. Brill, 1996.
- Hamilton, Luis I.: "Memory, Symbol and Arson: Was Rome 'Sacked' in 1084?", **Speculum**, C. LXXVII, No.2.
- Harl, Kenneth W.: **The Vikings Course Guidebook**, Virginia, The Great Courses, 2005.
- Harris, Jonathan: **Byzantium and the Crusades**, y.y., Bloomsbury, 2014, 2. Bs.
- Haywood, John: **The Penguin Historical Atlas of Vikings**, Avon, Penguin Books, 1995.
- Heath, Ian
- McBride, Angus: **The Vikings**, Ed. by. Martin Windrow, London, Osprey Publishing, 1985.
- Heyd, W.: **Yakındoğu Ticaret Tarihi**, Çevç Enver Ziya Karal, Ankara, TTK Yayınları, 2000, 2. Bs.
- Hill, James S.: **The Place Names of Somerset**, Bristol, St. Stephen's Printing Works, 1914.
- Hitti, Philip K.: **Siyasî ve Kültürel İslâm Tarihi**, Çev. Salih Tuğ, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1980, C. III.

Hollister, Warren

Bennett, Judith M.:

Medieval Europe: A Short History, New York, McGraw-Hill International Education, 2006, 10. Bs.

Holman, Katherine:

Historical Dictionary of Vikings, Maryland, The Scarecrow Press, 2003.

Holmes, Catherine:

Basil II and the Governance of Empire (976-1025), Oxford, OUP, 2005.

Hosking, Geoffrey:

Russia and The Russians From Earliest Time to 2001, London, Penguin Books, 2002.

Houts, Elizabeth van:

The Normans in Europe, Ed. by. Rosemary Horrox-Janet L. Nelson, Manchester-New York, Manchester University Press, 2000.

Howard, Ian:

Svein Forkbeard's Invasions and Danish Conquest of England 991-1017, Suffolk, The Boydell Press, 2003.

Hüseyin, Hamdi Abdülmü'nim

Muhammed:

et-Tarihü's-siyasî li-medîneti İşbiliyye fî asri'l Ümevî, İskenderiye, Müessesetü'l Şebabi'l Câmia, 1987.

İmamüddin, S. M.:

Endülüs Siyasi Tarihi, Çev. Yusuf Yazar, Ankara, Rehber Yayıncılık, 1990.

İnan, Zeynep:

“XI. Yüzyılda Anadolu’da Norman Şeflerinin Faaliyetleri”, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Programı**, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.

- Jeep, John M.: **Medieval Germany: An Encyclopedia**, New York-London, Garland Publishing, 2001.
- Johnson, A. H.: **The Normans in Europe**, New York, Charles Scribner's Sons, 1921.
- Jones, Gwyn: **A History of the Vikings**, London, OUP, 1969, 2. Bs.
- Joranson, Einar: "The Inception of the Career of the Normans in Italy", **Speculum**, C. XXIII, No.3, Temmuz 1948.
- Kadlec, Charles: "The Empire and Its Northern Neighbours", **TCMH**, Ed. by. J. R. Tanner-C. W. Previte-Orton-Z. N. Brooke, Cambridge, CUP, 1923, C. IV.
- Kafesoğlu, İbrahim: **Türk Millî Kültürü**, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2016, 40.Bs.
- Kaleli, Emrullah: **Haçlı Seferleri Zamanında Bizans ve Batılılar (1096-1204)**, Ankara, Gece Kitaplığı, 2017.
- Karaca, Sevtap Gölgesiz: "XI. Yüzyılda Bizans-Norman İlişkilerine Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C. XXVII, No.1, Temmuz 2012.
- Kazdhan, Alexander P.: **The Oxford Dictionary of Byzantium**, New York-Oxford, CUP, 1991, C. I.
- Keary, C. F.: **The Vikings in Western Christendom**, New York, G. P. Putnam's Sons, 1891.
- Kennedy, Hugh: **Endülüs: Müslüman İspanya ve Portekiz'in Siyasi Tarihi**, Çev. Ayşenur Demir, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2019.

- Keynes, Simon: “The Vikings in England, c. 790-1016”, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**, Ed. by. Peter Sawyer, Oxford, OUP, 1997.
- Kreutz, Barbara M.: **Before the Normans: South Italy in the Ninth and Tenth Centuries**, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1996.
- Kurat, Akdes Nimet: **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Ankara, TTK Yayınları, 2019.
- Kurat, Akdes Nimet: **Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye Kadar**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 6. Bs.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “Muhammed b. Abdurrahman el-Ümevî”, **TDVİA**, C. EK-2.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “Haçlı Seferleri’nin Başından 1204’e Kadar Batılıların Bizans’ı Zapt Etme Plânları”, **İÜEF Tarih Dergisi**, No.42, 2007.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “Ankhalos Savaşı’nın Sonuna Kadar Bizans-Bulgar İlişkileri”, **İÜEF Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, No. 14, 2009.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri ve Kiev Prensesi Olga’nın Hristiyanlığı Kabulüne Dair Bazı Görüşler”, **Kafkas Dosyası**, İstanbul, 2006.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “Bizans Dönemi’nde Üsküdar”, **Uluslar arası Üsküdar Sempozyumu**, V, 1-5 Kasım 2007, Bildiriler, II, İstanbul, 2008.
- Küçüksipahioğlu, Birsal: “Bizans’a Elçi Olarak Gelen Cremona Piskoposu Liutprand’ın İzlenimlerine Bir Bakış”, **Osmanlı Araştırmaları**, XXXIV, İstanbul, 2009.

- Lawson, Michael K.: **The Battle of Hastings 1066**, y.y., Designs and Patents Act 1988, 2016, 3.Bs.
- Le Goff, Jacques: **Ortaçağ Batı Uygarlığı**, Çev. Hanife Güven-Uğur Güven, Ankara, Doğubatı Yayınları, 2015.
- Liddell, H.G. v.d.: **A Greek and English Lexicon**, Oxford, Clarendon Press, 1940.
- Logan, F. Donald: **The Vikings in History**, y.y., Routledge, 1991, 2.Bs.
- Loud, Graham A.: **The Age of Robert Guiscard: Southern Italy and The Norman Conquest**, Ed. by. David Bates, New York, Routledge, 2013, 2.Bs.
- Loud, Graham A.: **The Latin Church in Norman Italy**, Cambridge, CUP, 2007.
- Loud, Graham A.: “Southern Italy in the Tenth Century”, **TNCMH**, C. III.
- Loud, Graham A.: “Southern Italy in the Eleventh Century”, **TNCMH**, C. IV-II.
- Maclagan, Michael: **Lines of Succession: Heraldry of The Royal Families of Europe**, London, Barnes&Noble Books, 2002, 3.Bs.
- Martin, Jean-Marie: **La Pouille du VI. Au XII. Siecle**, Rome, Ecole Française de Rome, 1993.
- Mawer, Allen: **The Vikings**, Cambridge, CUP, 1913.
- McBrien, Richard P.: **Lives of the Popes**, New York, Harper Collins Publishers, 1992.
- McEvedy, Colin: **Ortaçağ Tarih Atlası**, Çev. Ayşen Anadol, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2004.

- McIntosh, E.
- Friedrichsen, G. W. S.: **The Concise Oxford Dictionary**, Oxford, Clarendon Press, 1964.
- McKitterick, Rosamond: **The Frankish Kingdoms Under The Carolingians**, New York, Longman, 1983.
- McNair, Fraser: “The Politics of Being Norman in the Reign of Richard the Fearless, Duke of Normandy (942-996)” **Early Medieval Europe**, Oxford-Malden, The Wiley&Sons Ltd., 2015, C. XXIII.
- McQueen, William: “Relations Normans and Byzantium 1071-1122”, **Byzantion**, C. LVI, 1986.
- Metzner, Ernst Erich: “Şarlman’dan Verdun Anlaşması’na Kadar Frank Krallığı”, **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I.
- Minahan, James B.: **One Europe Many Nations: A Historical Dictionary of European National Groups**, Westport, Greenwood Press, 2000.
- Mitchell, Stephen: **Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S. 284-641**, Çev. Turhan Kaçar, Ankara, TTK Yayınları, 2016.
- Moreno, Martino Mario: “Sicilya’da Müslümanlar”, Çev. Abdülhalik Bakır-Aydın Çelik, **Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Dergisi**, C. V., No.1, 2007.
- Munro, Dana Carleton: **Translations and Reprints From the Original Sources of European History: Urban and The Crusaders**, New York, Longmans&Green Co., 1901.
- Müller-Mertens, Eckhard: “The Ottonians as kings and Emperors”, **TNCMH**, C. III.

- Nardo, Don: **The Vikings**, Farmington Hills, Lucent Books, 2011.
- Nash, Penelope: **Empress Adelheid and Countess Matilda: Medieval Female Rulership and the Foundations of European Society**, New York, Palgrave Macmillan, 2017.
- Newhall, Richard A.: **The Crusades**, New York, Henry Holt and Company, 1927.
- Nicolle, David
- McBride, Angus: **The Normans**, London, Osprey Military, 1987.
- Noonan, Thomas S.: “The Scandinavians in European Russia”, **The Oxford Illustrated History of the Vikings**.
- Norwich, John Julius: **Bizans: Gerileme ve Çöküş Dönemi (1082-1453)**, Çev. Selen Hırçın Riegel, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2013, C. III.
- Norwich, John Julius: **Bizans: Yükseliş Dönemi (MS 803-1081)**, Çev. Selen Hırçın Riegel, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2013, C. II.
- Oman, Charles William
- Chadwick: **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. Ekin Duru, İstanbul, Say Yayınları, 2019.
- Ostrogorsky, George: **Bizans Devleti Tarihi**, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, TTK Yayınları, 2011, 7.Bs.
- Öngül, Ali: “Ziyâdetullah I”, **TDVİA**, C. XLIV.
- Özaydın, Abdülkerim: “Ağlebîler”, **TDVİA**, C. I.
- Özdemir, Mehmet: “Endülüs”, **TDVİA**, C. XI.

- Özkuyumcu, Nadir: “İbrâhim I”, **TDVİA**, C. XXI.
- Pontieri, Ernesto: **I Normanni nell’Italia meridionale**, Naples, Libreria Scientifica Editrice, 1964, 2. Bs.
- Potts, Cassandra: “Normandy, 911-1144”, **A Companion To The Anglo-Norman World**.
- Potts, Cassandra: **Monastic Revival and Regional Identity in Early Normandy**, Woodbridge, 1997.
- Price, Neil S.: “Laid Waste, Plundered and Burned”, **Vikings: The North Atlantic Saga**, Ed. by. William W. Fitzhugh-Elizabeth I. Ward, Washington-London, Smithsonian Institutions Press, 2000.
- Price, Neil: “Spain, North Africa and the Mediterranean”, **The Viking World**.
- Provençal, Levi: **Historie de’l Espagne Musulmane**, Paris, G. P. Maisonneuve, 1950, C. I.
- Provençal, Levi: **La civilization Araba en Espagne**, Paris, G. P. Maisonneuve, 1948.
- Renaud, Jean: “Duchy of Normandy”, **The Viking World**.
- Riasanovsky, Nicholas V.
- Steinberg, Mark D.: **Rusya Tarihi**, Çev. Figen Dereli, İstanbul, İnkılâp Yayınları, 2016
- Roberto, Umberto: “Barbar Krallıkları, İmparatorlukları ve Prenslikleri”, **Ortaçağ: Barbarlar, Hristiyanlar, Müslümanlar**, C. I.
- Roberts, J. M.: **Avrupa Tarihi**, Çev. Fethi Aytuna, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2015.

- Robinson, I. S.: **Henry IV of Germany (1056-1106)**, Cambridge, CUP, 2004.
- Rosser, John H.: **Historical Dictionary of Byzantium**, y.y., Scarecrow Press, 2001.
- Runciman, Steven: “Byzantium and the First Crusade”, **The Crusades**, Ed. by. Thomas F. Madden, Malden, Blackwell Publishing, 2002.
- Runciman, Steven: **A History of the First Bulgarian Empire**, London, Lulu, 1930.
- Runciman, Steven: **Haçlı Seferleri Tarihi: Birinci Haçlı Seferi ve Kudüs Krallığı’nın Kuruluşu**, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, TTK Yayınları, 1989, C. I., 2.Bs.
- Runciman, Steven, **The First Crusade**, New York, CUP, 2005.
- Runciman, Steven: “The Pilgrimages to Palestine Before 1095”, **A History of the Crusades**.
- Searle, E.: **Predatory Kinship and The Creation of Norman Power 840-1066**, Berkeley, 1988.
- Seignobos, Charles: **Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi**, Çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul, Varlık Yayınları, 1960.
- Sevim, Ali
- Merçil, Erdoğan: **Selçuklu Devletleri Tarihi: Siyaset, Teşkilât ve Kültür**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 2.Bs.
- Sevim, Ali: **Anadolu’nun Fethi Selçuklular Dönemi**, Ankara, TTK Yayınları, 2014, 4.Bs.
- Shepard, Jonathan: “The Origins of Rus (c.900-1015)”, **The Cambridge History of Russia: From Early**

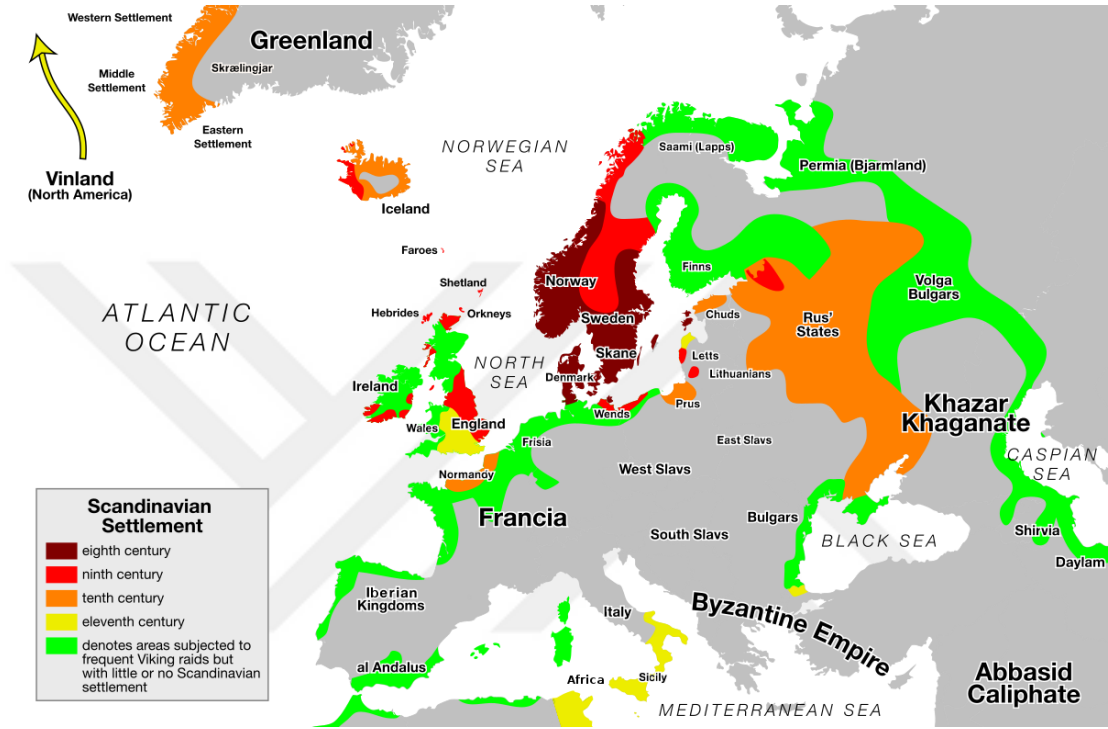
- Rus' to 1689**, Ed. by. Maureen Perrie, Cambridge, CUP, 2006, C. I.
- Sinding, Paul Christian: **History of Scandinavia: From the Early Times of the Norsemen and Vikings**, New York, Pudney&Russell Publishers, 1859.
- Smith, Jonathan Riley: **The Crusades: A Short History**, y.y., Yale University Press, 1987.
- Smith, Jonathan Riley: **The First Crusade and The Idea of Crusading**, Somerset, Continuum, 2003.
- Smith, Jonathan Riley: **The Oxford History of the Crusades**, Oxford, OUP, 1999.
- Somerville, Robert: **Pope Urban II's Council of Piacenza March 1-7, 1095**, New York, OUP, 2011.
- Stefansson, Jon: "The Vikings in Spain: From Arabic and Spanish Sources", **Saga Book of The Viking Club**, London, University of London King's College, 1908-1909, C. VI.
- Stephenson, Carl: **Medieval History: Europe From the Second to the Sixteenth Century**, Ed. by. Bryce Lyon, New York, Harper&Low, 1962, 4.Bs.
- Stephenson, Paul: "Balkan Borderlands (1018-1204)", **TCHBE**.
- Stroll, Mary: **Popes and Antipopes: The Politics of the Eleventh Century Church Reform**, Leiden-Boston, Brill, 2012.
- Sutherland, Patricia: "Norse and Natives in the Eastern Arctic", **The Viking World**.
- Sūrūr, M. Cemâlüddin: **Târîhu'd-Devleti'l-Fâtımiyye**, Kahire, Dârü'l-Fikri'l Arabi, 1994, C. II.

- Şahin, Seyhun: **Sicilya’da Normanlar ve Müslümanlar**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2016.
- Şakiroğlu, Mahmut H.: “Sicilya”, **TDVİA**, C. XXXVII.
- Şakiroğlu, Mahmut H.: “Bârî”, **TDVİA**, C. V.
- Şen, Fatih: “Normanların Güney İtalya ve Sicilya’yı Fetihleri (1059-1130)”, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2015.
- Takkûş, M. Süheyl: **Târihu’l-Fâtımiyyin fî şimali İfrikıyye ve Mısır ve biladi’ş-Şam: 297-567 H / 910-1171 M.**, Beyrut, Dârü’n-Nefâis, 2001.
- Tanilli, Server: **Yüzyılların Gerçeği ve Mirası-Ortaçağ: Feodal Dünya**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, II, 2.Bs.
- Taylor, W. C.: **History of France and Normandy: From the Earliest Times To The Revolution of 1848**, Philadelphia, Charles Desilver, 1859.
- Tekin, Oğuz: **Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.
- Tellenbach, G.: **The Church in Western Europe from the Tenth to the Twelfth Century**, Cambridge, CUP, 1993.
- Thompson, James Westfall
Johnson, Edgar Nathaniel: **An Introduction to Medieval Europe 300-1500**, New York, W. W. Norton&Company, 1937.
- Tugay, E. F.: **Rusya Tarihi**, İstanbul, Yeni Fazilet Matbaası, 1948.

- Tyerman, Christopher: **God's War**, Cambridge, Harvard University Press, 2006.
- Tyerman, Christopher: **The Invention of the Crusades**, New York, Palgrave Macmillan, 1998.
- Ullmann, Walter: **A Short History of the Papacy in the Middle Ages**, New York, Routledge, 2003, 2. Bs.
- Uttridge, Sarah
- Spilling, Michael: **Encyclopedia of Warfare: Medieval Wars 500-1500**, London, Amber Books, 2013.
- Vasiliev, A. A.: **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, Çev. Tevabil Alkaç, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 2016.
- Vasiliev, A. A.: **Byzance et Les Arabes**, Brüksel, G. P. Maisonnssuve, 1935.
- Vernadsky, George: **The Origins of Russia**, Oxford, Clarendon Press, 1959.
- Walsh, A.: **Scandinavian Relations with Ireland During the Viking Period**, Dublin, The Talbot Press, 1922.
- Wawn, Andrew: **The Vikings and The Victorians: Inventing the Old North in 19th Century Britain**, Cambridge, D. S. Brewer, 2000.
- Wheaton, Henry: **History of The Northmen**, London, Albemarle Street, 1831.
- Whitney, J. P.: "The Reform of The Church", **TCMH**, C. V.
- Wierzbński, Szymon: "Normans and Other Franks in 11th Century Byzantium: The Careers of The Adventurers Before The Rule of Alexius I Comnenus", **Studia Ceranae**, No.4, 2014.

- Winter, Horace E.: **A History of The Celts**, Sussex, The Book Guild Ltd., 2004.
- Wolf, Kenneth Baxter: **Making History: The Normans and Their Historians in Eleventh Century Italy**, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1995.
- Woolf, Alex: “Amlaíb Cuarán”, **Medieval Ireland: An Encyclopedia**.
- Yazılıtaş, Nihat: **Fâtımî Devleti Tarihi**, İstanbul, Kriter Yayınları, 2010.
- Yewdale, Ralph Bailey: **Bohemond I: Prince of Antioch**, Princeton, PUP, 1924.
- Yıldız, Hakkı Dursun: “Abbâsîler”, **TDVİA**, C. I.
- Yıldız, Hakkı Dursun: “II.Abdurrahman”, **TDVİA**, C. I.
- Yıldız, Hakkı Dursun: **Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, İstanbul, Çağ Yayınları, 1988, C. IV-V.
- Yücel, Mualla Uydu: “Rusların İstanbul Kuşatmaları”, **Byzantion’dan Constantinopolis’e İstanbul Kuşatmaları**, Ed. Murat Arslan-Turhan Kaçar, İstanbul, İAE Enstitüsü Yayınları, 2017.

EKLER

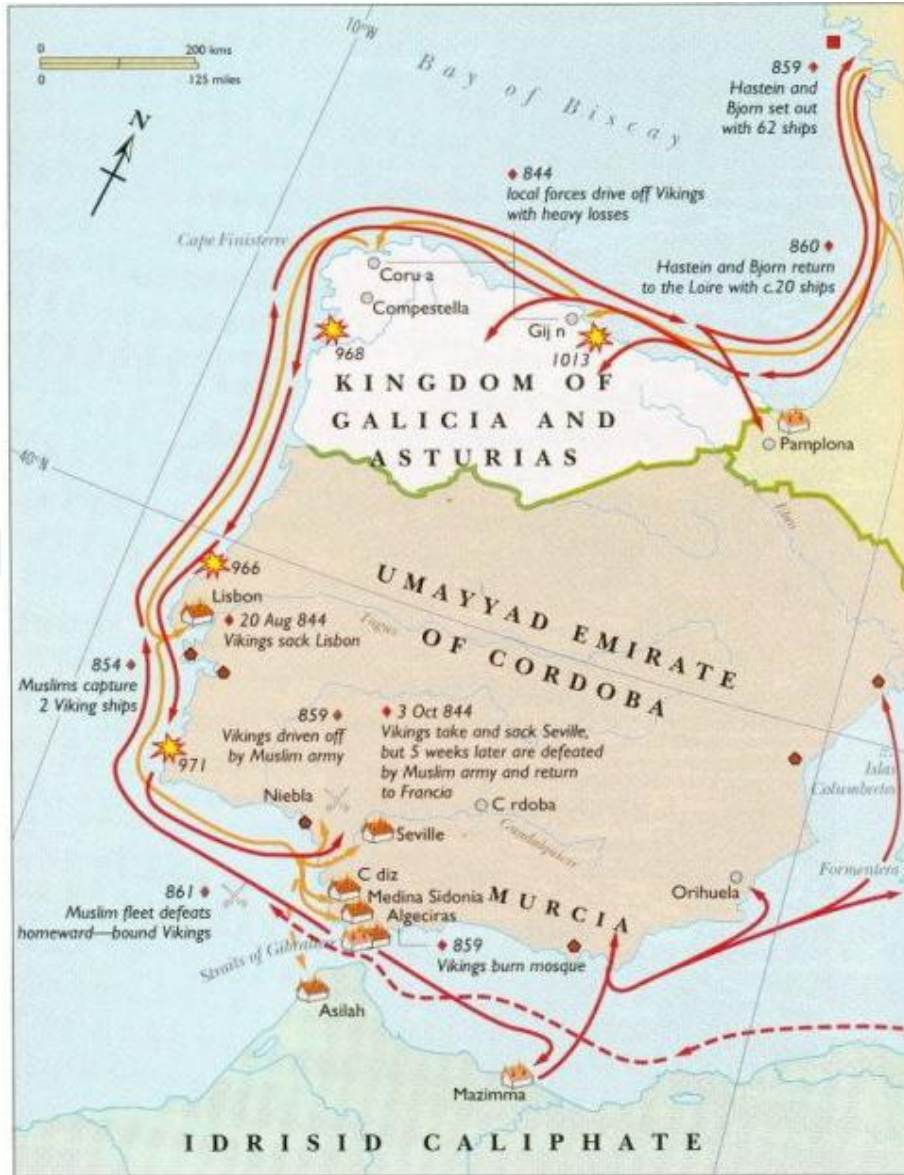

Yüzyıllara göre Avrupa’da Viking yerleşimleri. (Sarı renkle gösterilen yerler Norman yerleşimleridir.)⁵⁰⁷

⁵⁰⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Viking_expansion

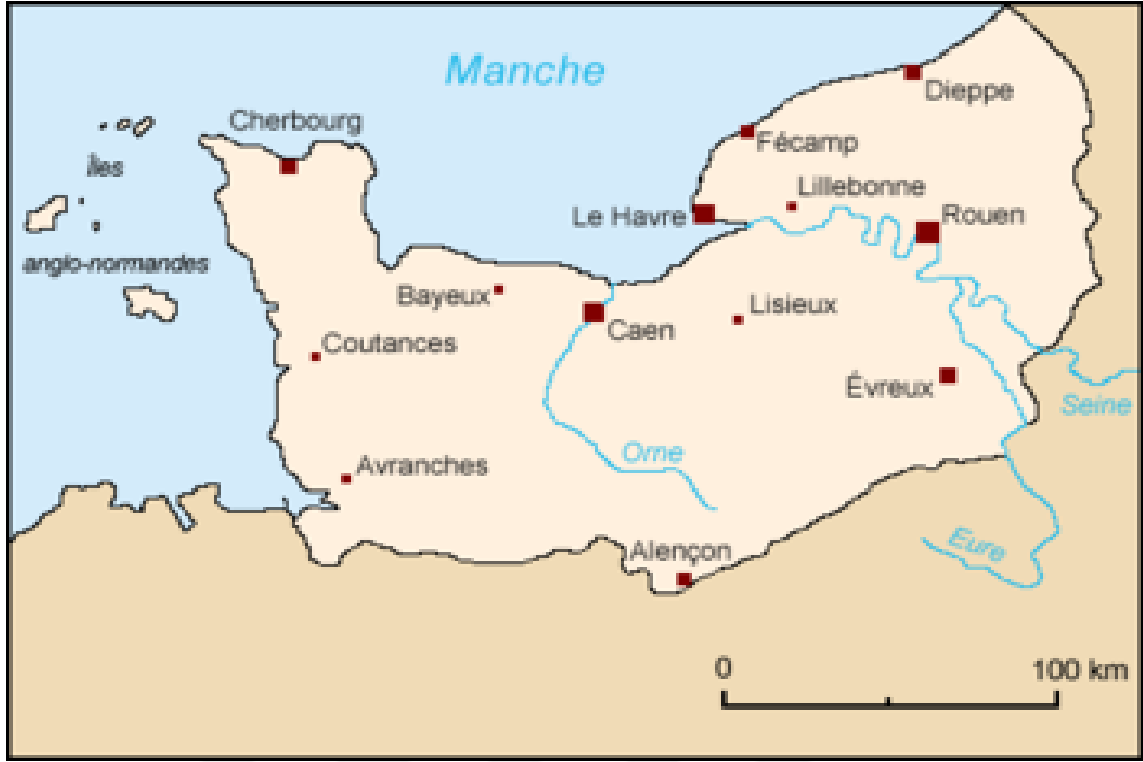

⁵⁰⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Danelaw>

Endülüs'e gerçekleştirilen Viking saldırıları.⁵¹⁰

⁵¹⁰ Haywood, *The Penguin Historical Atlas of Vikings*, s. 58.

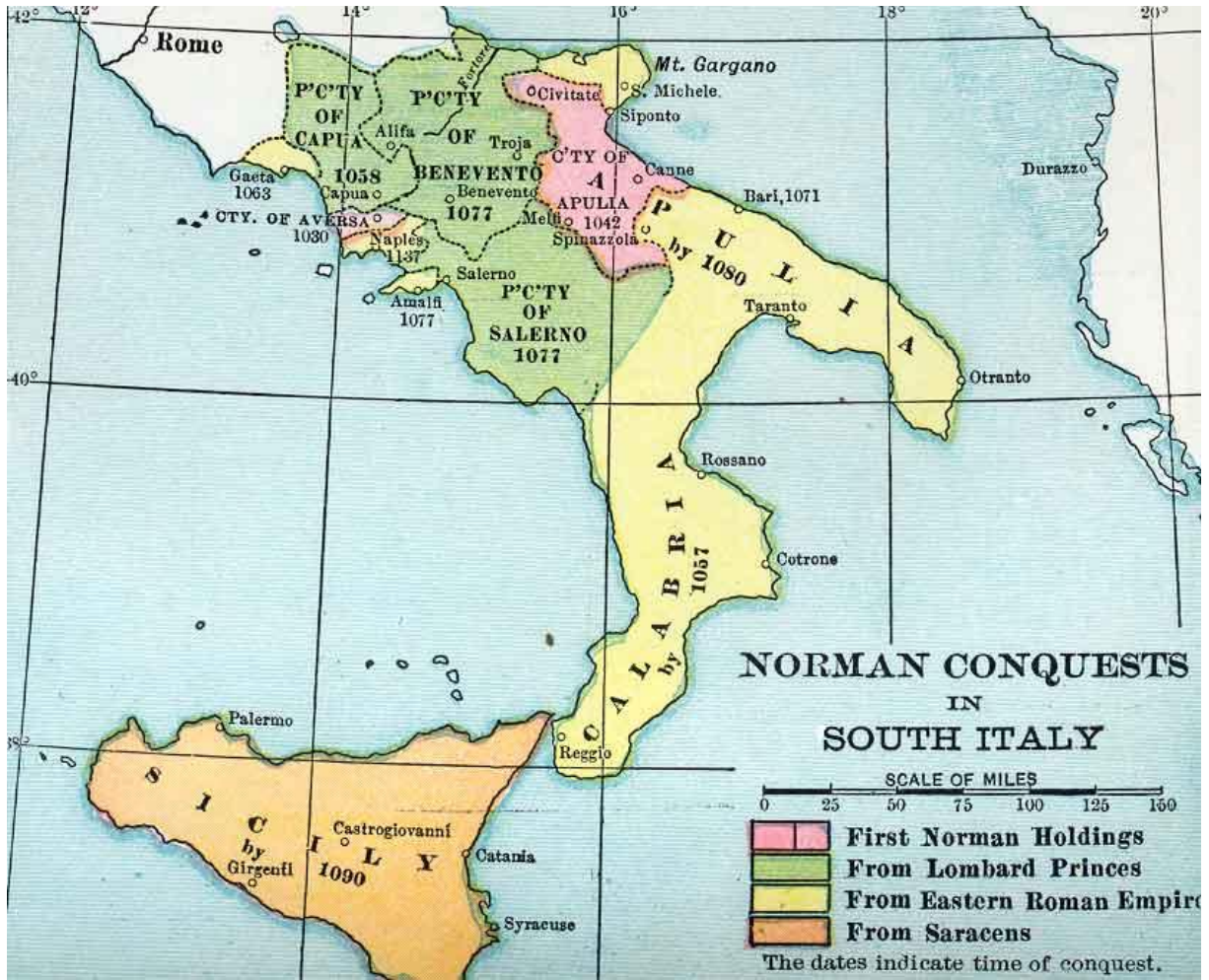
Rollo'ya III.Charles tarafından verilen Normandiya toprakları.⁵¹¹

⁵¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Normandy

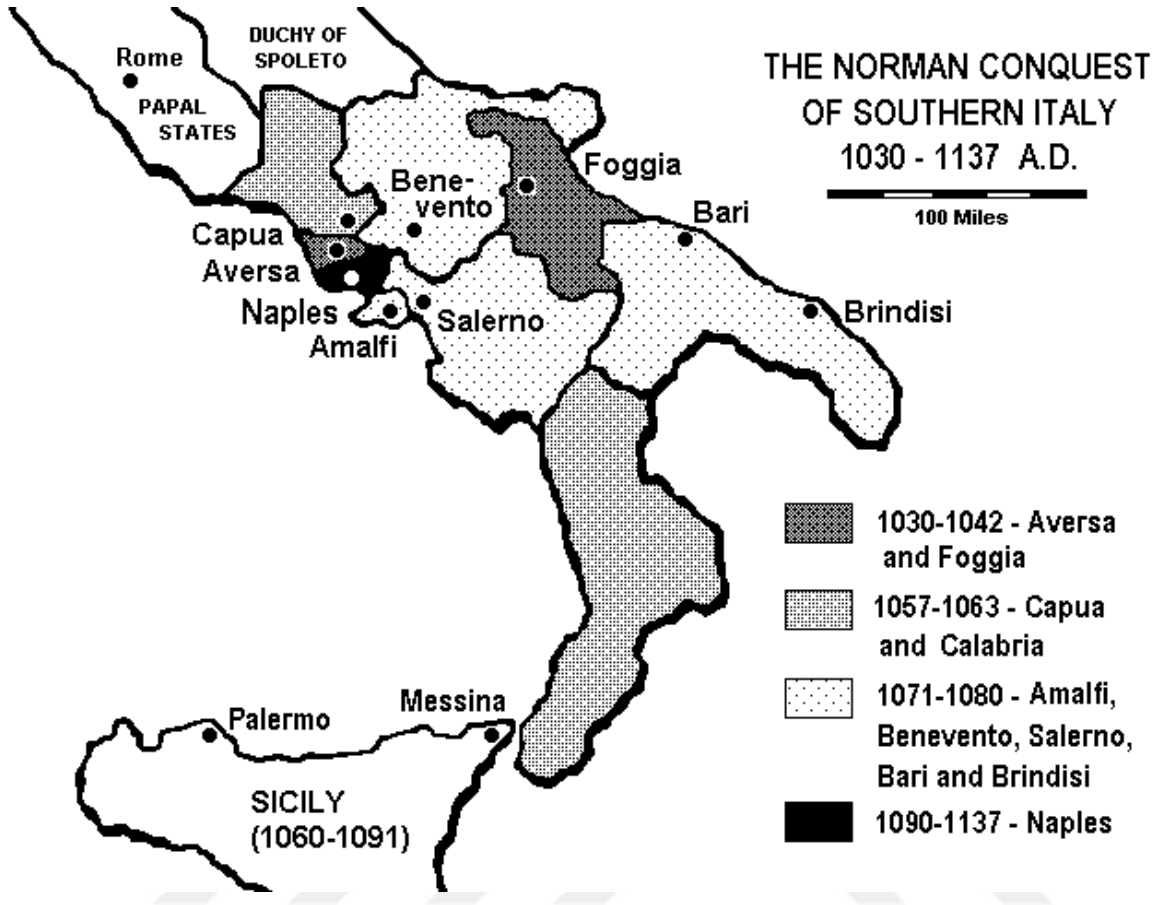
Normanlardan önce Güney İtalya.⁵¹²

⁴⁹⁶https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCney_%C4%B0talya%27n%C4%B1n_Normanlar_taraf%C4%B1ndan_fethi

Güney İtalya'nın Normanlar tarafından ele geçirilmesi.⁵¹³

⁵¹³ <https://mediaevalmusings.files.wordpress.com/2012/05/h0211.jpg>

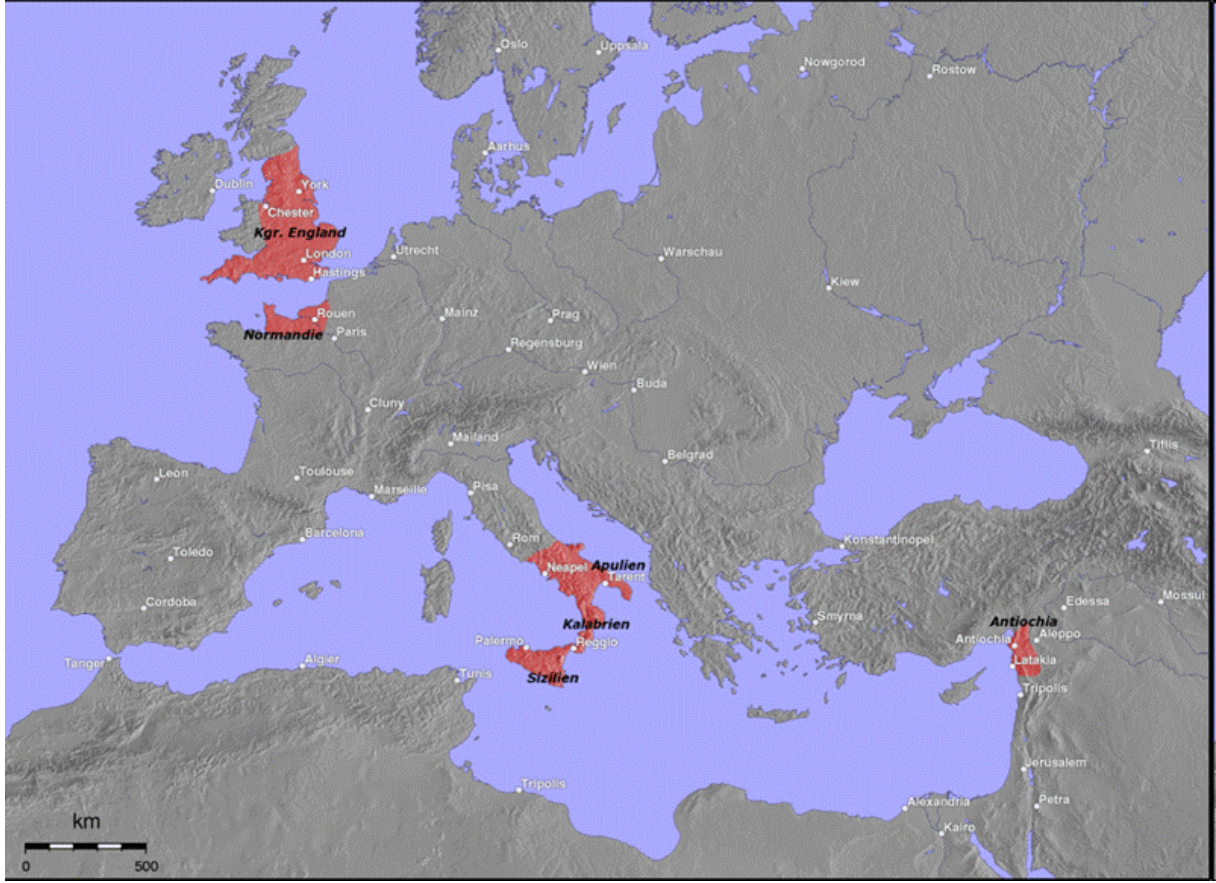
Güney İtalya'da Norman kazanımları.⁵¹⁴

⁵¹⁴ <https://tr.pinterest.com/pin/561331541032267132/>

Roberto Guiscardo.⁵¹⁵

⁵¹⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Robert_Guiscard

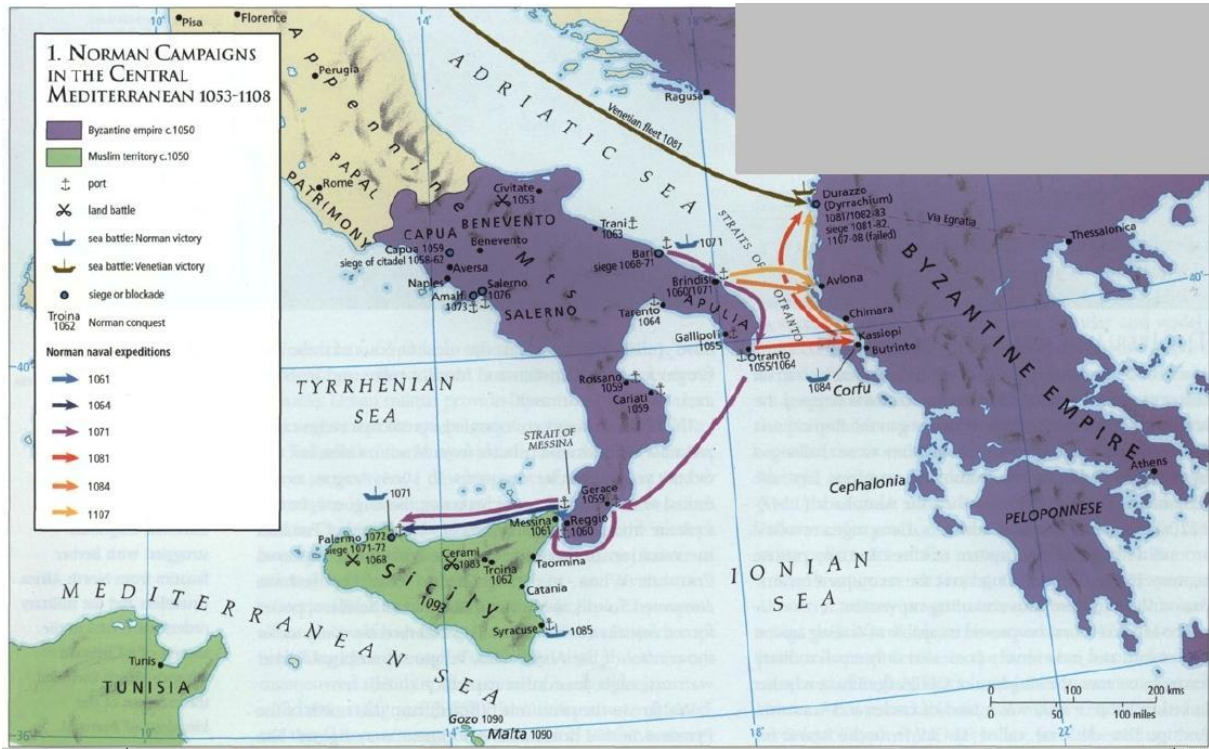
XI. yüzyılda Normanların hâkim olduğu topraklar.⁵¹⁶

⁵¹⁶ https://www.uni-due.de/SHE/SHE_Norman_Invasion.htm

Güney İtalya ve Sicilya şehirleri.⁵¹⁷

⁵¹⁷ Loud, *The Age of Robert Guiscard*, s. 309.

Balkanlar'daki Norman faaliyetleri.⁵¹⁸

⁵¹⁸ <https://about-history.com/byzantine-norman-wars/>

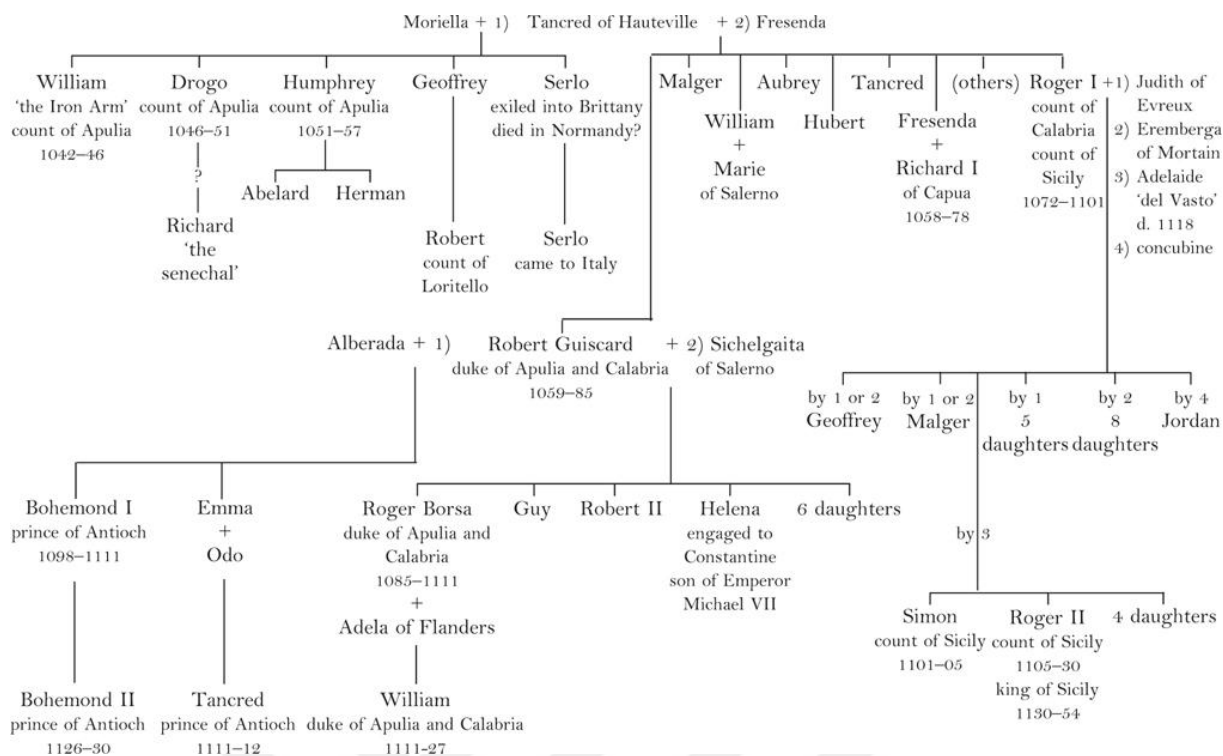
Antakya Prinkepsi Bohemund (1098-1111).⁵¹⁹

⁵¹⁹ [https://tr.wikipedia.org/wiki/I. Boemondo](https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Boemondo)

Sicilya Kontu Roger.⁵²⁰

⁵²⁰ [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roger_I_of_Sicily_\(Troina\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roger_I_of_Sicily_(Troina).jpg)

Hauteville ailesi.⁵²¹

⁵²¹ <https://www.manchesterhive.com/view/9781526112675/9781526112675.00013.xml>